

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
BAŞTA MARMARA DENİZİ OLMAK ÜZERE
DENİZLERİMİZDEKİ MÜSİLAJ SORUNUNUN
SEBEPLERİNİN ARAŞTIRILARAK ALINMASI
GEREKEN ÖNLEMLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU
İSTANBUL TOPLANTI TUTANAKLARI

—●—
18 Ağustos 2021 Çarşamba

—●—
KONU

İstanbul İstişare Toplantısı

18 Ağustos 2021 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.04

BAŞKAN: Mustafa DEMİR (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa CANBEY (Balıkesir)

SÖZCÜ: Jülide İSKENDEROĞLU (Çanakkale)

KÂTİP: Ayşe Sibel ERSOY (Adana)

(Conrad İstanbul Bosphorus Otel İstişare Toplantısı)

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Milletvekillerimiz, Komisyon üyelerimiz, yerel yönetimlerimizin değerli temsilcileri, değerli belediye başkanlarımız, saygıdeğer basın mensubu değerli arkadaşlar; Türkiye Büyük Millet Meclisi Müsilaj Araştırma Komisyonu çalışması münasebetiyle buradayız.(x)

Daha önce Müsilaj Araştırma Komisyonu olarak 5 tane toplantı gerçekleştirdik. Malumualiniz haziran ayı başında hemen hemen Marmara'nın her tarafında görünen müsilaj münasebetiyle Cumhurbaşkanımızın talimatıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın olağanüstü gayretiyle müsilaj fiziki olarak toplandı, bu tür çalışmalar yapıldı. Arkasından yine Marmara Denizi Koruma Eylem Planı adında 22 maddelik bir çalışma konusunda karar alındı ve o çalışmayla ilgili şeyler devam ediyor. Yine Marmara Denizi Koruma Eylem Planı kapsamında alanında son derece önemli, değerli bilim insanları, 21 bilim insanından oluşturulmuş Marmara Denizi Bilim ve Teknik Kurulu kurulmuştur. Biz çalışmalarımızda öncelikle ilk toplantımızda Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın temsilcilerini davet ettik, onların süreç içerisinde yaptıkları çalışmaları dinledik. İkinci toplantımızda yine Orman Bakanlığımızın çalışmaları hakkında bilgi aldık. Daha sonra da bilim insanlarımızın, özellikle Marmara Bilim ve Teknik Kurulu üyelerinden oluşan hocalarımızın, değişik üniversitelere mensup hocalarımızı, bilim insanlarımızı davet ettik ve onların konuyla ilgili çalışmalarını şu ana kadar Marmara Denizi'nin temizliğiyle, Marmara Denizi'nin korunmasıyla ilgili yapılmış teknik ve bilimsel çalışmalar hakkında bilgi aldık. Şimdi, bugün, Marmara Denizi söz konusu olduğunda, araştırma komisyonunun hedefi söz konusu olduğunda en önemli bileşenlerimizden, ortaklarımızdan olan yerel yönetimlerin temsilcileri bir aradayız.

Müsilaja genel olarak baktığımızda, müsilaja neden olan 3 tane etken olduğunu görüyoruz. Bunlardan birincisi değerli arkadaşlar, küresel ısınma münasebetiyle bütün denizlerde olduğu gibi Marmara Denizi'nin de ısınıyor olması, bu birinci etken. İkinci etken, Marmara Denizi'nin jeolojik yapısı gereği su hareketliliğinin çok az olması. Üçüncü etken de Marmara Denizi'ne bırakılan kirlilik yani Marmara Denizi'nin insan faktörlü kirlenmesi. Bu üçüne baktığımızda bizim araştırma komisyonu olarak üzerinde hassasiyetle durmamız gereken konu şüphesiz kirliliğin önlenmesiyle ilgili yapılacak çalışmalar. İşte, bugün bu kirliliğin önlenmesi, atık su arıtma tesislerinin yapılması, atık su arıtma tesislerinin sürdürülebilir bir şekilde çalıştırılabilmeleri ve bunların kontrolü söz konusu olduğunda en önemli paydaşımız olan yerel yönetimlerle beraberiz. Bu açıdan bu toplantıyı, bu istişare toplantısını son derece önemsiyoruz ve bu toplantının ülkemize ve Marmara'mıza hayırlı olması dileğiyle toplantıyı açıyorum.

Değerli arkadaşlar, bugün burada Marmara Denizi havzasında 5 büyükşehir belediyemiz, 2 il belediyemiz var. Bunlardan İstanbul, Kocaeli, Bursa, Balıkesir, Tekirdağ büyükşehir belediyelerimizin başkanları veya temsilcileri ve Çanakkale ve Yalova il belediyelerimizin temsilcileri bulunmaktadırlar.

Şimdi, ilk sırada İstanbul Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcımız İbrahim Orhan Demir.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GENEL SEKRETER YARDIMCISI İBRAHİM ORHAN DEMİR – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Saygıdeğer milletvekilleri, ben Çevre ve Ulaşımdan Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısıyım. Bugün 3 kişi geldik. Yanımda Profesör Doktor Ayşen Erdinçler var. Birkaç şapkası var aslında, Bizim Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanımız, aynı zamanda, biraz önce bahsettiğiniz Marmara Denizi Bilim Kurulunun üyesi, aynı zamanda da Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi. Sayın Raif Mermutlu, İSKİ Genel Müdürümüz, onlar iki ayrı sunum yapacaklar.

Ben, öncelikle şundan bahsetmek istiyorum: Biraz önce bahsettiğiniz etkenler elbette önemli ama ısınmaya neden olan soğutma suyu var çok fazla dillendirilmeyen; bizim “noktasal atık” dediğimiz atıkların 2 katı Marmara’ya soğutma suyu şey yapıyor ve ısınmaya neden oluyor.

Diğer bir şey: Biliyorsunuz, 3 havza var etrafında; Marmara havzası, Susurluk havzası, Meriç-Ergene havzası. Susurluk havzasından -bazı tahminler tabii, tam olarak ölçemiyorlar ama- Marmara Denizi’ne atılan azot ve fosforun evsel atıkların 2 katı olduğu söyleniyor. Dolayısıyla, tabii ki yerel yönetimler önemli ama sanki bunlara da dikkat etmek gerekir diye düşünüyorum.

Ben sözü Ayşen Hocamıza bırakayım, sunumu o yapacak. Büyükşehir Belediyesinin yaptığı çalışmaları Ayşen Hocamız anlatacak. İSKİ’nin yaptığı çalışmaları da Sayın Raif Mermutlu anlatacak.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Ben -affedersiniz- bir açıklama getirmek istiyorum. Şüphesiz, bunların çerçevesini çizerken insan kaynaklı kirleticilerin içerisinde kötü tarım uygulamaları var, özellikle Ergene ve Susurluk havzasıyla ilgili, şüphesiz, gemilerden kaynaklı kirleticiler var. Bunların hepsi bütün detaylarıyla konuşuldu ama altını çizerek belirtmek isterim ki şu ana kadar yaptığımız tüm çalışmalarda ve de yazılı basında değerli hocalarımızın yazılarında da asıl kirleticilerin evsel, şehirlerden kaynaklanan kirleticiler olduğunu ve onun oranlarını da söyleyeceğiz. Şu anda Marmara’ya atılan evsel veya kentsel atıkların yüzde 53’ü birinci derece yani mekanik arıtmadan yani tabiri caizse, fiziki arıtmadan sonra Marmara Denizi’ne deşarj ediliyor. Dolayısıyla bugünkü toplantımız son derece önemli. Netice itibarıyla, bu termik şeylerin denize atılması vesaire onlar zaten önlenecek, onlarla ilgili problemimiz olmayacak inşallah ama şehir ve şehrin atıkları her şeyden çok önemli ve burada İstanbul her şeyden önemli çünkü İstanbul’un Marmara Denizi’ne bıraktığı kirlilik yüküne baktığımızda, yüzde 76 oranında, bu havzaya kirlilik yükü var İstanbul’un. Onun için İstanbul, İstanbul’un yapacağı projeleri, bundan sonra yapacakları bizim için son derece önemli.

Buyurun Hocam...

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Usulle ilgili bir şey söyleyebilir miyim Sayın Başkanım?

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Evet, buyurun.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Şimdi, tabii, burada kıymetli belediye başkanlarımız var, bürokratlarımız da var kuşkusuz -ben de eski bir bürokrat olarak- onlar da kıymetli ama ben nasıl uygulanır süreç bilmiyorum ama belediye başkanlarımız varken -hani sırayı neye göre yaptınız, tabii, İstanbul Büyükşehirden başladık ama- ben belediye başkanları olan illerin daha önce sunum yapmalarının aslında daha doğru olduğunu düşünüyorum. Yani kıymetli başkanlarımız var, hani bürokratlarımız da kıymetli ama ben önce büyükşehir belediye başkanlarımız buradaysa, olan belediye başkanlarımızın sunum yapmalarının daha doğru olduğunu düşünüyorum. Kayıtlara geçsin diye söylemek istedim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, ben teşekkür ederim.

Kusura bakmayın bekletiyoruz sizi, Sayın Hocam, sizi de bekletiyoruz.

Biz sıralamayla nüfusa göre yapmıştık. Yani İstanbul, 16 milyon insanın yaşadığı ve demin de söylediğim gibi Marmara için son derece önemli bir şehir. Doğru, Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanımız da burada. Hatta Kocaeli'nin bir önceki Büyükşehir Belediye Başkanımızın annesi vefat etti, buradan Allah rahmet eylesin diyoruz, bu vesileyle de önce Kocaeli sunumunu yapıp cenazeye yetişmesi gerekiyordu ama en son Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanımızla konuştuğumuzda güzel bir tevazu örneği göstererek “Ben, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sunumunu takip etmek istiyorum, dinlemek istiyorum.” demişti. Dolayısıyla yine, böyle yapıyoruz.

Peki, buyurun Hocam, ben size söz veriyorum.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÇEVRE KORUMA VE KONTROL DAİRESİ BAŞKANI PROF. DR AYŞEN ERDİNÇLER – Profesör Doktor Ayşen Erdinçler, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanımız ayrıca da Müsilaj Bilim ve Teknik Kurulu üyesiyim.

Sayın Başkanım, Sayın milletvekillerim, Sayın belediye başkanlarım ve sayın bürokratlar ve tüm konuklar; hepiniz hoş geldiniz. Ben, bugün size İstanbul Büyükşehir Belediyesinin müsilaj konusunda yaptığı çalışmaların ilk kısmını anlatacağım. Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi bünyesinde olan Deniz Hizmetleri Müdürlüğü'nün yürütmekte olduğu çalışmalardan bahsedeceğim.

Normalde yaptığımız kıyı, plaj ve deniz yüzeyi temizlik hizmetimiz her türlü sürüyor. Burada 216 personelden oluşan 36 mobil ekiple yıl boyunca kıyı temizliği hizmeti veriyoruz. Plaj temizlik hizmetini ise sadece mayıs ve eylül aylarında, deniz mevsiminde 256 ilave personelle veriyoruz. Deniz yüzeyi temizlik hizmetimiz yine yerli imkânlarla imal edilen özel tasarımı 11 adet deniz yüzeyi temizleme teknesiyle sürdürülüyor ve tabii ki yıl boyu kesintisiz sürüyor. Fikir vermesi açısından 2019, 2020 ve 2021 yılı hem kıyı ve plajlardan toplanan atıkları hem de deniz yüzeyinden toplanan atık miktarlarını metre küp cinsinden verdim. 2021 henüz tamamlanmadığı için rakamlar tabii, biraz öbür yıllara göre az. 2020 yılında ise yine, deniz mevsiminde plajların açık olmaması nedeniyle aslında daha fazla olmasını beklediğiniz hâlde Covid yüzünden bir parça az oldu.

Aslında, hepimiz biliyoruz, çok kısa bahsetmek isterim tazelemek açısından. Müsilaj, yine, denizlerimizde su kalitesinin kötüleşmesi ve denize atılan insani faaliyetlerden kaynaklı birtakım nütrient tuzların yani azot, fosfor gibi tuzların deniz ortamındaki besinleri çok fazlaştırması ve bunun yüzünden de “fitoplankton” dediğimiz tek hücreli canlıların aşırı derece gelişmesi ve daha sonra ise çevresel baskılarla baskı ve strese girerek bu “müsilaj” denen hücre içi sıvıları atmasıyla oluşuyor. Aslında bu doğal bir süreç ancak oluşan baskı üzerinden hem çok hızlanıyor hem de miktarı artıyor. Biz bunu, ilk defa görmüyoruz İstanbul’da; ilkin, 2007’de gördük, 80’li yıllardan beri de fitoplankton patlamalarını görüyoruz. 2007’den beri süregelen bu olay, ilk defa 2007’den sonra yine bu yıl görülmedi, deniz dibinde ufak ufak hep oluyor ancak bu yıl yine beklemediğimiz bir şekilde deniz yüzeyine kadar patlayarak, gelerek birtakım problemlere sebebiyet verdi. Aslında kasım ayında başladı, balıkçılardan ilk aldığımız tepki kasım ayında ağlara takıldıydı.

Müsilajın yoğun olarak görüldüğü bölgeler Avrupa yakasında Küçükçekmece Gölü’ydü ve yine orada İBB’nin sosyal tesisi önüydü. Menekşe Plajı kanalı, Yenikapı ve Samatya havuzu; Anadolu yakasında ise özellikle Kurbağalı Dere ağzı, Caddebostan Sahili, Kartal, Pendik ve Tuzla açıkları ciddi vaziyette müsilajla kaplanmıştı ve bu temizlik hizmetlerimiz de bizim o anlardan itibaren başlamıştı sürekli olarak. 2021 yılı Mart ayı başlarında da genellikle Anadolu yakası kıyılarında ciddi hâlde tabakalaşmaları gördük. İlk andan itibaren de yine dediğim gibi, temizleme işlemlerimiz sürdü. Tüm Marmara Denizi genelinde de İstanbul kıyılarında afet boyutuna kadar ulaştı ve gerçekten elimizi kolumuzu bağlamış bir hâlde savaşmaya başladık. Daha sonra, 6 Haziranda Marmara Denizi Koruma Eylem Planı hazırlandı Bakanlığımız tarafından, hepinizin bildiği ve Başkanımızın da bahsettiği gibi.

Daha sonra planın uygulanmasına ilişkin olarak 7 Haziranda bir genelge yayınlandı Bakanlığımız tarafından ve bu genelge kapsamında da 8 Haziran tarihinde bir temizlik seferberliği başlatıldı, Marmara'ya kıyısı olan 7 ilin iş birliği ve Bakanlık iş birliğiyle. Bunun kapsamında bu 7 il ve sorumlu olan belediyeler ciddi bir temizlik işlemine başladılar. Biz de bu işlemler kapsamında 70 personelden oluşan 13 mobil ekibimiz, 7 adet deniz yüzeyi temizlik teknemiz, 11 adet vidanjörümüz ve 2 adet römorkör ve bariyerlerle temizlik işlemlerine başladık. Hatta ilk haftasında 1 adet “dredger”imiz ve 1 adet dökü gemimiz de kullanıldı ama daha sonra ihtiyaç kalmaması nedeniyle bu aletleri kullanmadık, sadece burada gördüğünüz ekipmanla devam ettik. Burada gördüğünüz bizim “DYT” dediğimiz deniz yüzeyi temizleme aracımız; kıyılarda ve çok açıkta olanlar son derece salya yapısında olduğu için bunu toplamaya imkân yok, hiçbir şekilde toplayamıyoruz ama konveyör sistemiyle katılmış olan müsilaşları toplayabiliyoruz. Şu anda görmüş olduğumuz ise vidanjöre vakumla çektiğimiz sistem. Bu da “DYT”nin yani deniz yüzeyi temizleme teknesinin giremediği marinalarda teknelerin arasında falan birikmiş olan yerlerdeyse kıyıdan bu şekilde müdahale ederek toplama işlemini gerçekleştirdik.

Toplanan müsilaşlar ne oldu? İşte, ilk karede Bakanlığımızın anlaşmalı olduğu firmaların topladığı müsilaşlar, onları da biz topladık ve biz bertaraf ettik. Görmüş olduğunuz 1'er metreküplük polietilen tanklara toplandılar, daha sonra bizler onları vidanjörlerimizle nihai bertaraf alanlarına götürdük. İkinci alanda gördüğünüz yer de bizim lagünlerimiz. Aslında bunu biraz açıklamak isterim: İstanbul Eyüp tarafında bizim rehabilitasyona açık maden sahalarımız var. Burada bir sahada denize çok yakın ama denizden biraz daha seviyesi yüksek olan bir yerde bir lagün açarak buraya atılan müsilaşların -ki bu müsilaşın yüzde 99'u tuzlu sudur, denizdir, dolayısıyla, aslında yer altı sularına karışmasını istemiyoruz, topraklarımıza karışmasını istemiyoruz- hemen, hiçbir yer altı suyuna karışmadan denize gidebileceği ve geçmiş olduğu toprak kolonundaysa yararlı bakterilerin bunların stabilizasyon, çürütme işine yardım edebileceği bir alan açtık ve doğal arıtım artı bunların üzerine de bakteri, çürütücü bakteri konsorsiyumları uygulayarak hiçbir zarar vermeden sistemden atılmasını sağladık. Bu akıllıca ve çok ani bir çözümdü; zira, müsilaş dediğimiz materyal hücre içi sıvıdan oluşup daha polisakkarit ve proteinlerden oluşuyor. Dolayısıyla, kendisi de son derece iyi bir besiyer ve üzerinde her türlü bakteriyi barındırabiliyor, üretebiliyor. Bu açıdan da tehlikeli çünkü patojenik bakterileri de yani hastalık yapan bakterileri de bünyesinde barındırabiliyor. Dolayısıyla, bunların nihai bertarafalarında muhakkak stabilize edilmeleri, halka zarar vermemeleri gerekiyor. Zaten bizim yüzeyden toplamamızın nedenlerinden biri de buydu çünkü biz, hepimiz biliyoruz ki yüzeyden bu müsilaşın toplanması müsilaş probleminin hiçbir şekilde çözümü değildir. Ancak bunların iki türlü problemi var, birincisi: Yüzeyden toplamadığınız zaman üzerinde -biraz önce bahsettiğim gibi- patojenik mikroorganizmalar oluşacağı için denizin üzerinden damlacıklarla rüzgârın etkisiyle halkla buluşabileceğini, yine, yüzme gibi faaliyetlerde halkla buluşabileceğini düşündüğümüzden bunlarla teması kesmek açısından topladık. İkincisi de: Denizin yüzeyinde ciddi bir tabakalaşma oluşturarak o noktalarda havadan denize girecek oksijeni de engellediği, ayrıca da ışığı engellediği için daha aşağıdaki tek hücreli canlıların da fitoplanktonların da fotosentez yapmasını engellemesi nedeniyle bunları deniz yüzeyinden topladık.

Evet, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı koordinesinde İstanbul'da kıyılardan toplam 6.440 metreküp müsilaş toplandı. Bunun 4.028 metreküpü İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından, 2.412 metreküpü de Bakanlıkça görevlendirilen firmalar tarafından toplandı yani yüzde 70'ine yakın miktarını toplamış olduk. Son derece güzel bir koordinasyonla Bakanlıkla bire bir, fevkalade güzel bir şekilde topladık.

Şimdi, hedeflerimiz ve planlananlar üzerinden gitmek istiyorum. Yine, 22 maddelik eylem planımız kapsamında valilik nezdinde bir de bunun İstanbul için uygulama planı konuşuldu ve belirlendi. O plan kapsamında görev, yetki ve sorumluluk alanlarımıza düşen maddelerde biz de stratejilerimizi geliştirdik. Bunlardan birincisi, gemilerin atıklarının Marmara Denizi'ne boşaltılmasının önlenmesi ve atık alım faaliyetleri. Bu çok önemli bir madde çünkü gemilerden hem atık su hem katı atık hem

de en önemlisi petrol türevi birçok atık denize bırakılabiliyor. Ve maalesef çok iyi bir radar sistemimiz olmadığı için sadece 1 adet tekneyle yapılan denetimlerle bunları yakalamak zor. Dolayısıyla, bunun hızlanması, kaçakların önlenmesi, cezalandırma işlemlerinin artması gibi birçok faaliyet hedefimizde. Bunun için de son derece iyi bir radar sisteminin kurulması, işte, gece görüşlü termal kameralar ki bu termal kameralar suyu değil, yağı algılıyor yani petrol türevi en ufak bir şey atıldığı zaman gece gündüz bunu ayırt edebiliyor ve siz anında müdahale edebiliyorsunuz. Cezalar son derece caydırıcı ama uygulamamız gerekiyor.

Yine, havadan denetimlerin artırılması içi aktif olarak kullanılması yönünde birçok projelerimiz var ve bu projeler üzerinde yoğun olarak devam ediyoruz. Yine, radar sistemi için de fiyatlarımız dahi belirledik, çok yoğun bir şekilde çalıştık. Kıyılarda bağlı ve açıklarda demirli bulunan deniz araçlarının yine, İHA'larla denetlenmesi için elimizde İHA'larımız var ama hem personel eğitimi hem de İHA'ların çoğaltılması gerekiyor. Yine, denetçi personel sayılarımızı kesinlikle artırmamız gerekiyor. Elimizdeki denetim teknesi maalesef çok az, onun artırılması gerekiyor. Bu noktada da Bakanlığımızdan destek istedik çünkü Bakanlık, biliyorsunuz, bu konuda gerçekten desteğe hazır.

Tuzla Atık Alım Tesisinin yapımı yine, ayrı bir konudur. Şu anda Haydarpaşa'da gemilerden kaynaklı atık kabul tesisimiz var ama kapasitesi çok sınırlı. Dolayısıyla, istediğimiz kapasitede çalışmıyoruz. Bunun için bir proje yapıldı, Tuzla'da Bakanlıktan bunun için de yardım talebinde bulunuldu. Bu da olduğu zaman son derece ciddi ve yüksek kapasiteyle çalışabileceğiz.

İkinci bir konu, İstanbul kıyılarında görülen müsilağın deniz yüzeyinden temizlenmesi ve bertarafı gönderilmesi. Burada yine, "DYT"lerimiz totalde 11 tane olup, 10 tanesi aktif olarak çalışıyor ama tabii bu bütün İstanbul'un deniz yüzeyindeki kirliliğin toplanması için kullanılıyor. Müsilağla ilgili olarak da 7 tanesi sürekli olarak sadece müsilağ topladı, aslında bu rakam tabii, yoğun müsilağ günlerinde 11'e kadar ulaştı. Herhangi bir olumsuzluk durumunda program dâhilinde derhâl müdahale edebilecek kapasitedeyiz. "DYT" sayımızı şu andan itibaren de 5 tane artıracak şekilde planlarımız yapıldı ve önümüzdeki yılın bütçemize alındı. Tersanelerdeki temiz üretim, yine, bizim buradaki görevimiz olarak denetlemedir çünkü raspa ve bu tür faaliyetlerden yine, gemilerden kaynaklı birtakım atıklar tersane çevresinde denize verilebiliyor. Buradaki denetimlerimizi gerçekten ciddi boyutta artırmamız lazım. Yine, söylediğim gibi, personel ve tekne problemimiz var ama Bakanlıktan yardım talebimiz de var.

Deniz çöplerinin temizliği mevcut ekip ve ekipmanlarla her türlü gelişme ve teknolojiyi takip ediyoruz. Yine, belki bilginiz dahilindedir, İstanbul'da hem farkındalığın artırılması hem de deniz yüzeyinde yüzebilen çöplerin toplanması için hareketliliğin çok yüksek olduğu sahillerde, meydanlarda 20 adet yerleştirilmiş olan "çöpkapar"larımız var; bunlar yüzebilen, kendi seviyesini ayarlayabilen cihazlar. Bunların da sayısının 2 misline çıkarılması için çalışmalarımız devam ediyor.

Bir başka sorumluluğumuz, deniz kirliliğiyle mücadele kapsamında bilinçlendirme çalışmalarını bunun çok önemli olduğunu Bilim Kurulunda da konuştuk. Daha kreşten başlayarak çocuklarımızı eğitmeliyiz, halkın farkındalığını artırmalıyız çünkü -biraz önce de konuşuldu- müsilağa sebebiyet veren kaynakların çoğu kara kaynaklı, hepsi denize gidiyor. Nedir bunlar? Atık sularımız, ki bu, noktasal kaynak olarak biliniyor. Yayılı kaynaklar ki bunların aslında noktasal kaynakların 2, 3 misli olduğu düşünülüyor, tam sayı düşünülmediği hâlde, tarımdan gelen, havzalardan gelen -Susurluk gibi- bunların hesapları yapılacak inşallah. Dolayısıyla, birçok faktör var, gemilerden kaynaklanma gibi, endüstri gibi, işte birtakım noktasal kaynaklar. Yine, burada farkındalık için insanların, bireylerin üzerine düşeni yapması gerekiyor; zira, denizde sadece müsilağ değil, biliyorsunuz, plastik, mikroplastikler ciddi bir problemimiz. Dolayısıyla, karada atılan çöplerin denizde sonladığını ve bunların önlenmesi gerektiğini hepimiz biliyoruz, bu amaçla da bizim sürekli on-line eğitimlerimiz var. Normalde yüz yüze olan

eğitimlerimiz tabii ki de pandemi yüzünden iki yıldır on-line olarak devam ediyor. Bunların daha da geliştirilmesi, birtakım gönüllü plaj temizliği, su altı kirliliği gibi birtakım etkinliklerimiz de oluyor ve bunları da artırıyoruz, artırmayı da planladık.

Deniz ekosisteminin ve biyoçeşitliliğin korunması yine sorumlu olabileceğimiz veya yardım verebileceğimiz bir başka maddeydi. Burada da yediemin alanında mevzuat gereği uzun bir süre bekletilen teknelerin hukuki süreçlerinin tamamlanarak imhası sağlanacak; zira, eskimekten dolayı buradan da kaçaklar olabiliyor.

Müsilaj oluşumunda doğal filtrasyon görevi gören çift kabukluların -ki bunlar midye, istiridye gibi- yasadışı avcılığıyla savaşılabiliyor, lojistik destek veriyoruz Kıyı Emniyetine.

Yine, Marmara Denizi'nde hayalet ağların toplanması konusunda da destek veriyoruz ve vermeye de devam edeceğiz.

7'nci madde ise, İstanbul kıyılarında ve Haliç içerisinde batık hâlde bulunan teknelerin kaldırılması. Yine, bu batık tekneler de çok ciddi petrol türevi kirliliğe neden oluyorlar. Ekiplerimiz batık ve yarı batık tekneleri kaldırmak üzere çalışmalarını... Yani olanları zaten temizliyoruz ve tespit ettiklerimiz üzerinde de çalışmalarımız sürüyor.

Bunun üzerinde, açıkçası, bütün Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi kısmı İBB stratejik planımızı da yaptık. Burada gördüğünüz uçuk sarı renk izleme-denetlemeyi; koyu sarı renk -vilayet ve bakanlıkla ilgili- koordinasyonu; portakal rengi olan, görev, hizmet servisimizi; açık mavi, projelendirmeyi; yine, parlak mavi -diyelim- ihale sürecini; koyu mavi ise yapı montaj sürecini belirliyor. Aslında burada en önemli şeyler; gemi atıklarının alımı ve denize boşaltılmasının önlenmesi konusunda gece görüş radar sisteminin kurulması, yine, bunların projelendirmesi -zaten hemen hemen tamamlandı- ve şeylerde ihale sürecine girilmesi. Tabii, ne zaman? Bütçesinin finansmanının sağlanması durumunda, bunu hemen ihaleye çıkılarak 2023 yılının sonunda kullanıma hazır hâle getirmek, hatta mümkünse daha erken zamanda.

Bir başkası, Tuzla Atık Tesisinin kurulmasıydı. Yine, bu da aynı şekilde 2022'nin sonunda ihalesini tamamlayarak... Yine, burada başka bir problemimiz var, yer tahsisi ve finansman problemi. Bunlar sağlandığı noktada yine 2024'ün sonunda da bunun hazır hâle gelmesi, 2024'e kadar ise Haydarpaşa Atık Kabul Tesisinde devam etmemiz... Ve hatta kiralama gemilerle de açıkçası biz kapasitemizi artırıyoruz, o da önemli; o gemileri de depo olarak kullanabiliyoruz.

2 adet denetim teknesinin alımının da yine ihalesinin finansman sağlanarak, Bakanlığın yardımıyla 2023 yılı içerisinde servise sokulması planlanmış vaziyette; bu da bizim strateji planımız.

Ben dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum. Bundan sonraki kısımda ise atıksu yönetimiyle ilgili İSKİ Genel Müdürümüz Sayın Raif Mermutlu Bey'in sunumu olacak.

Çok teşekkürler.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Profesör Doktor Ayşen Erdinçler Hocamıza teşekkür ediyoruz.

İSKİ Genel Müdürümüz Raif Mermutlu, buyurun Hocam.

İSKİ GENEL MÜDÜRÜ RAİF MERMUTLU - Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri; bu toplantıya hepiniz hoş geldiniz.

Ben de Marmara'yı kirleten önemli debiye sahip İstanbul'un Su ve Kanalizasyon İdaresinin Genel Müdürü olarak, yaptığımız çalışmalar ve yapacağımız çalışmalar hakkında bilgi vermek istiyorum.

Öncelikle kendimi tanıtayım: İsmim Raif Mermutlu. 1983 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Çevre Mühendisliği bölümünden mezun olduktan sonra on bir yıl kadar İller Bankası Genel Müdürlüğünde Türkiye'nin birçok yerindeki arıtma projelerinde görev aldım, içme suyu arıtma tesisleriyle ilgili. 1994

yılında İSKİ Genel Müdürlüğüne geldim ve burada çeşitli kademelerde görevler aldıktan sonra, en son, 2010 yılında Genel Müdür Yardımcılığından emekli olduktan sonra 2019 yılında tekrar dönüş yaptım. Yaklaşık iki yıldan beri İSKİ Genel Müdürlüğü görevini yürütmekteyim.

Sunumla ilgili kısa bir giriş yaptıktan sonra sunuma geçeceğim. İSKİ, bildiğiniz gibi, bütün su ve kanal idarelerinin tabi olduğu İSKİ Kanunu'yla 20/11/1981 tarihinde 2560 sayılı Yasa'yla kuruldu. İdari yapılanma olarak 1 Genel Müdür, 5 Genel Müdür Yardımcısı, 5 yönetim kurulu üyesi, 1 Teftiş Kurulu Başkanı, 1 hukuk müşaviri, 1 İç Denetim Birim Başkanı, 20 daire başkanı ve 104 şube müdüründen oluşmaktadır.

Görevleri, bildiğiniz gibi, içme ve kullanma suyunu temin etmek, kullanılmış suları toplamak, arıtmak ve uzaklaştırmak, su kaynaklarını ve içme suyu havzalarını korumak. Ayrıca, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'la verilmiş ve protokolle belirlenmiş bazı dere ıslahları ile bedeli ilgili belediyesince karşılanmak üzere yağmur suyu hatlarının inşası gibi görev, yetki ve sorumlulukları da bulunmaktadır.

Yaklaşık 15,5 milyon insana hizmet vermekteyiz. Toplam hizmet alanımız 5.461 kilometrekare. 1 milyar 653 milyon metreküplük yıllık verime sahip kaynaklarımız var. Su şebekesinin uzunluğu 23 bin kilometre, atıksu şebekesinin uzunluğu 17.700 kilometre. 117 adet içme suyu terfi merkezimiz, 46 adet atıksu terfi merkezimiz var. 152 adet su depomuz var, bunların da toplam kapasitesi 1 milyon 767 bin 80 metreküp. Abone sayımız 6 milyon 645 bin. Şehre verdiğimiz günlük su miktarı ortalama 3 milyon 200 bin; bu, kış aylarında 2 milyon 800 bine kadar iniyor ama yaz aylarında da 3,5 milyona kadar çıkıyor. 21 adet içme suyu arıtma tesisimiz var, bunların toplam kapasitesi 4 milyon 352 bin metreküp, günlük. Atıksu arıtma tesislerimizin toplam kapasitesi de 5 milyon 812 bin. 88 adet atıksu arıtma tesisimiz mevcut.

2021 yılı onaylı bütçesi 7 milyar 959 milyon 457 bin Türk lirası. Bu rakam, tarifelerimiz onaylanmadığı için revize edilerek 6 milyar 241 milyon 267 bin Türk lirasına indirilmiştir.

Personelimiz, 2.778'i memur, 7.090'ı işçi olmak üzere toplam 9.860 kişidir.

Mevcut arıtma tesisleri ve 2021 yılı Temmuz ayına ait faaliyetlerimize bakarsak, Tuzla İleri Biyolojik Arıtma Tesisimizin toplam kapasitesi 250 bin metreküp/gün; 2 tesisimiz var burada. Buraya gelen suyumuz 412 bin metreküp/gün. Buradaki arıtma kapasitemiz yetersiz ancak buradaki 3'üncü kademe arıtma tesisi bu yıl sonu veya önümüzdeki yıl başı devreye gireceği için, 400 bin ilave bir kapasite geleceği için, bu tesis bizim için ve Marmara için de önemli.

Paşaköy İleri Biyolojik Arıtma Tesisimizin kapasitesi 200 bin metreküp, Ağva'da 4.000 metreküp/günlük bir tesisimiz var; bunlar ileri biyolojik. Daha sonra, küçük çaplı birçok tesisimiz var, bunlar daha çok köy arıtmaları. Toplamda Asya bölgesinde 32 tane tesisimiz var; kapasitemiz 2 milyon 637 bin, artırılan atık suyun ortalama debisi de 1 milyon 443 bin.

Avrupa bölgesinde ileri biyolojik olarak Ambarlı'da bir tesisimiz var, 400 bin metreküp/gün. Bunun da kapasitesi dolmak üzere, doldu, buraya 2'nci kademeyi düşünüyoruz. Ataköy'de 2 tesisimiz var; bunlar yeterli kapasitede, 350 bin metreküp geliyor. Diğerleri, Terkos, Çanta; bunlar orta büyüklükteki tesislerimiz ve biyolojik köy arıtmalarıyla birlikte toplam 55 tane tesisimiz var; bunların toplam kapasitesi 3 milyon 175 bin 250, artırılan ortalama atık su miktarımızda 2 milyon 368 bin.

Şimdi, 2021 yılı Temmuz ayına ait atık su değerlerine baktığımız zaman, ön arıtma tesislerimizde artırılan toplam atık su miktarı 2 milyon 265 bin; yüzdesi, toplamdaki oranı yüzde 59, biyolojik arıtma 40.351. Bunlar köylerin arıtmaları, yüzde 1 mertebesinde, ileri biyolojik arıtmalarımızın oranı yüzde 40 mertebesinde ve toplamda yüzde 100.

Şimdi, şu andaki güncel durum bu ancak Baltalimanı'nda şu anda inşaatı devam eden ve yıl sonu bitirmeyi planladığımız Baltalimanı Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi devreye girdiğinde ön arıtma 59'dan 44'e düşecek, biyolojik arıtma yüzde 1'den yüzde 16'ya çıkacak, ileri biyolojik arıtma yüzde 40'da kalacak. Daha sonra Küçükçekmece Atıksu Ön Arıtma Tesisi'ni devre dışına çıkarmayı planlıyoruz, bu da Marmara'ya atık su veren bir tesis. Bu amaçla 2 tane tünel inşaatımız devam ediyor, bu tüneller önümüzdeki yıl bitecek. Baltalimanı'nın ve Küçükçekmece tünellerinin devreye girmesiyle şu anda yüzde 59 olan ön arıtma oranımız yüzde 22'ye, yüzde 1 olan biyolojik arıtma oranımız yüzde 30'a, yüzde 40 olan ileri biyolojik arıtma oranımız yüzde 48'e çıkacak. Yani bu, bir yıl içerisinde gerçekleşecek bir oran. Bu, Marmara için sevindirici bir durum. İSKİ bünyesinde toplamda 10 adet ileri biyolojik atık su arıtma tesisi, 69 adet biyolojik atık su arıtma tesisi, 8 adet ön arıtma tesisimiz var, toplamda 87 adet arıtma tesisine sahibiz.

Bu temmuz ayında yaptığımız faaliyetlere şöyle kabaca bir göz atarsak arıtılan atık su miktarımız toplamda 118 milyon metreküp. Bir ayda çıkarılan katı atıklara baktığımızda, 549 ton çöp, 1.558 ton kum, 34 ton köpük. Ayrıca arıtma çamuru olarak yüzde 25 mertebesinde bu İSTAÇ depolama alanlarına gönderdiğimiz 6.570 ton, kurutularak çimento fabrikalarına gönderdiğimiz yüzde 90 oranındaki katı maddeli çamur 11.400 ton.

Ayrıca atık su arıtma tesislerimizde kojenerasyon yoluyla elektrik üretimimiz var. Üretim 12 milyon 962 bin kilovatsaat, toplam tüketimimiz 30 milyon yani bu 30 milyonun 12 milyonunu kendi tesislerimizde üretiyoruz. Doğal gaz tüketimimiz var. Tabii, zaman zaman doğal gazı da kullanıyoruz, 5 milyon 263 bin, üretilen biyogaz 930 bin metreküp.

Ayrıca Haliç'e can suyu tesisimiz var. Yani boğazdan aldığımız deniz suyunu bir tünel vasıtasıyla ve bir terfi merkezi vasıtasıyla Haliç'teki durağanlığı önlemek amacıyla Kağıthane Deresi vasıtasıyla Haliç'e gönderiyoruz. Buraya da bir ayda yaklaşık 13 milyon metreküp su pompalamışız yani bu deniz suyunu Haliç'e vermek amacıyla. Ayrıca geri kazanım suyu var, bu atık su arıtma tesislerinden elde ettiğimiz -Paşaköy, Ataköy ve Ambarlı- bunların bir kısmını endüstriye veriyoruz, bir kısmını sulamada kullanıyoruz, bir kısmıyla da tesis içi ihtiyaçları karşılıyoruz.

Burada görüntüler var, bildiğiniz görüntüler. Şu anda inşaatı devam eden projelerimizden bahsetmek istiyorum. Az önce de bahsettiğim gibi Baltalimanı'nda 600 bin metreküplük bir ön arıtma tesisi var, biz bunu biyolojik arıtmaya dönüştürüyoruz. Bunu, 2022 yılının 6'nı ayı diye yazdık ama daha erken bitirmeye çalışacağız. Tuzla'nın 400 bin metreküp kapasiteli 3'üncü kademesi var, bu da aynı şekilde bitme noktasında, test çalışmalarına başladı. Yenikapı'da bir arıtma tesisine, ön arıtma tesisine biyolojik ünite ilavesi için bir ihale açılmış daha önceden, bu ihalede gerekli izinler alındı ve en son bir revizyon yaptık, bu tesisi da rantabl hâle getirdik, kapasitesini artırdık, bunun inşaatına başlayacağız. Sadece depremle ilgili bazı endişeler var, onları da üniversitelerle görüşüyoruz, kesitleri yeniden gözden geçiriyoruz, bu tesise de süratle başlayacağız. Ayrıca Küçükçekmece'deki 2 tane tünelimiz de bir yıla kadar tamamlanacak. Bu tesislerin tamamlanmasıyla Küçükçekmece Atıksu Ön Arıtma Tesisine gelen atık suların bir kısmı Ambarlı İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi'ne, bir kısmı da Ataköy İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi'ne gelecek; dolayısıyla, bu ön arıtmadan kurtulmuş olacağız.

Bu, Baltalimanı'ndaki arıtma tesisimizin son hâli. Burada, sağ alttaki fotoğraflarda dikkatinizi çekmiştir; yumurta kesiti çamur çürütücüler var, buradan da bir elektrik üretimi söz konusu olacak. Bu, Tuzla İleri Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi'nin son durumu, 400 bin metreküp/günlük bir tesis ilave olacak. Bu da Yenikapı Arıtma Tesisi'nin projesi, şu anda o sağ tarafta gördüğünüz ve revize ettiğimiz yani daha önce ihalede 450 bin metreküp/gün olan kapasiteyi biz 600 bin metreküpe çıkardık. Burada yer sorunu var, yeri mümkün olduğu kadar en iyi şekilde kullanmak suretiyle buradaki havalandırma havuzunun hacmini artırdık, bazı ünitelerde değişiklikler yaptık. Ayrıca bir çamur susuzlaştırma ve

kurutma ünitesi ilave ettik. Daha önce buradaki çamurun Ataköy'e nakledilmesi planlanmıştı, bunu rantabl bulmadık. Böyle bir revizyonla bu tesisi yer altında gömülü olarak yapacağız. Bu, bahsettiğim Küçükçekmece'nin Ataköy tarafındaki tüneller, bu da Ambarlı tarafındaki tüneller.

Bir de planlama aşamasında olan tesislerimiz var. Bu tesisler gerçekten müsilaj için çok önemli tesisler. Biz yaklaşık günde 4,5 milyon metreküp suyu arıtıyoruz, bu yaklaşık 50 metreküp/saniye demek yani küçük bir nehir kapasitesinde. Dolayısıyla, bunun en iyi bir şekilde artırılıp çevreye en az zarar verecek şekilde uzaklaştırılması esas. Yani müsilajın bir sebebi de bu arıtma tesislerinde yeterli artırılmadan verilen sular olduğu için bu tesisler çok önemli, önemsiyoruz. Bunların süratle yapılmasını, dolayısıyla, Aysen Hanımların işinin hafifletilmesini esas alıyoruz. Yani bizim bu tesisler ve Marmara'daki diğer tesisler iyi bir şekilde çalışırsa herhâlde bu müsilajı toplamaya gerek kalmayacak gibi düşünüyorum ben. Onun için öncelikle bu tesislerin hızlı bir şekilde devreye alınması lazım.

Şimdi, bu tesisler neden devreye alınamıyor, niye gecikiyor? Birinci sebep arazi sorunu. Yani İstanbul'da, özellikle bu ileri arıtma tesislerini, örneğin, Kadıköy gibi bir bölgeye, Moda'ya, İstanbul'un merkezine alan açıp da buraya sığdırabilir misiniz? En büyük sorun bu yani en büyük sorunuz bu. Oradaki halkın davranışları çok önemli çünkü biz ön arıtmayı yaparken dahi oradaki insanlarla belirli bir koordine sağlamak suretiyle bunu gerçekleştirdik. Şimdi, bir de buraya bir ileri biyolojik arıtma tesisi yaptığınızda bunun çok yansımaları olacak diye düşünüyorum.

Onun dışında ikinci neden, parasal durum. Örneğin, Başakşehir'de bir arazi talebimiz oldu; bu, Millî Savunma Bakanlığı tarafından reddedildi. Şimdi, bu atık su arıtma tesisini bir yere yapmamız gerekiyor. İki üç defa zorlamamıza rağmen olumlu bir yanıt gelmedi Millî Savunma Bakanlığından. Dolayısıyla, bunun için biz yeni bir arayış içerisine girdik; büyükçe bir arazi gerekiyor yani paranız olsa, istimlak etme yeteneğiniz olsa dahi bu tesis yerlerini bulamazsanız tesisi yapamıyorsunuz.

İkincisi: Ambarlı 2, burada arazi sorunuz yok. Tabii, Başakşehir'in proje bedeli yaklaşık 1 milyar 27 milyon Türk lirası. Ambarlı 2, 507 milyonluk bir tesis, burada arazi sorunu yok, buna hemen başlayabiliriz. Paşaköy 3, bu da İSKİ mülkiyetinde olduğu için buna da başlayabiliriz, yaklaşık maliyeti 675 milyon. Ataköy'ün 3'üncü ve 4'üncü etapları, 3'üncü kademe için bir arazi ihtiyacı yok ancak 4'üncü kademe için bir tahsis gerekiyor; bununla ilgili arkadaşlar yazışmalarını devam ettiriyorlar. Kadıköy, bahsettiğim gibi, ileri biyolojik arıtma projesinin planlandığı Moda Parkı'nın plan tadilatı için Çevre ve Şehircilik Bakanlığından onay alınamamıştır. Proje dolgu alanında biyolojik arıtma olarak düşünülmektedir. Şimdi, tabii, ben buradan merkezi Hükûmetteki birimlere de seslenmek istiyorum: Lütfen, bizim zaten zar zor bulduğumuz yerlerde de bu arıtma tesislerine öncelik verilsin yani daha pozitif bakılsın bu arıtma tesisi yerlerine ki biz bu tesisleri hızlı bir şekilde yapalım. Yoksa tesisleri gerçekleştiremediğimiz zaman bu tesisler daha uzun süre yapılamayacak. Kadıköy'e gelen bu debiyi üst kısımlarda, daha çok Maltepe taraflarında bir miktar bölmek amacıyla bir arıtma tesisi, 250 bin metreküplük bir tesis düşünüyoruz yani Kadıköy'e gelen bu 550 bin metrekübün 250 binini burada tutarsak Kadıköy'deki tesisin hacmi azalmış olacak, böyle bir planımız var. Ayrıca, Tuzla-Pendik bölgesinde 250 bin metreküplük bir ileri biyolojik arıtma tesisi planlıyoruz, bunun yaklaşık maliyeti 630 milyon. Burada da söz konusu alan Savunma Sanayii Müsteşarlığına ait olup yapılan müracaata olumsuz cevap gelmiştir; bununla ilgili yeni arayış içerisinde bulunacağız. Paşabahçe'de 150 bin metreküplük bir tesis, burası da Boğaz ön görünümünde ve yeşil alanda kalmakta olup, Boğaziçi İmar Müdürlüğü görüşü sorulmuştur; gelen cevap yazısında alanın imar plan teklifinin hazırlanarak kendilerine sunulması istenmiştir, bununla ilgili çalışmalarımız devam edecek. Küçüksu'da 125 bin metreküplük bir ileri biyolojik arıtma tesisi, buranın arazisiyle ilgili Üsküdar Belediyesinden mülkiyetlerinde bulunan 970 ada 3 parselin planda geri görünüm ve etkilenme bölgelerinde doğal sınıırı içerisinde, mesire yeri lejantında bulunduğu ve atık su arıtma tesisinin yapılmasına muvafakatlarının bulunmadığı hususu bildirilmiştir. Bunu da araştıracağız yani daha başka yerler bulabilir miyiz diye bakacağız ama

İstanbul'da yer problemi çok önemli bir sorun. Üsküdar'da yeni bir projemiz var, 100 bin metreküp/günlük, Harem Otogarı'nın altını planlıyoruz bunun için; bununla ilgili çalışmalarımız devam ediyor. Şile Kumbaba'da 40 bin metreküplük bir tesis, buranın tahsisi henüz gerçekleştirilememiş. Silivri 2 ve 3'ün mera alanında tahsis işlemi başlatılmış olup il mera komisyonu idaremize olumsuz görüş bildirmiştir, mera komisyon kararının değişmesi gerekmektedir.

Sayın Başkan, bu tür engelleri aştığımız zaman bu tesisleri biz çok hızlı bir şekilde yapabiliriz. Tabii, bunların bir de finans durumu söz konusu yoksa projelerimiz hazır, bunları hızlı bir şekilde ihale edip gerçekleştirebiliriz.

Adalar'da 4 ada için arıtma tesisi planlıyoruz. Buradaki İSKİ hizmet alanı olarak ayrılmasını müteakip tahsis ve devir işlemine başlanacaktır. Beykoz Riva'da bir tesis planlıyoruz, burada arazi sorunu yok. Sarıyer Gümüşdere'de -bu bölge acil- burayla ilgili Millî Emlakla yaptığımız yazışmalara, ön tahsis olmasına rağmen henüz bir cevap verilmemiştir. 11/12/2019'da yazdığımız yazıya cevap gelmeyince 12/02/2021'de bu yazıyı tekrar yazdık, henüz bir cevap yok. Ümraniye'de bir tesis planlıyoruz; orman arazisi, söz konusu alan ormanda kalmakta olup ormandan tahsisi için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Şimdi, dikkat ettiğiniz gibi, burası 16 tane tesis yani 16 büyük tesise İstanbul'un ihtiyacı var. Bu tesisler tamamlandıktan sonra ancak İstanbul'un arıtma ihtiyacı tamamlanmış olacak. Bunun dışında tünel ihtiyaçları var; Silivri Gümüşyaka atık su tüneli, Yenikapı derin deniz deşarjı 2, Ataköy derin deniz deşarjı, Baltalimanı derin deniz deşarjı 2, Kadıköy-Üsküdar derin deniz deşarjı, bir de Ambarlı derin deniz deşarjı, bu projelerin toplam bedeli 9 milyar 990 milyon yani yuvarlak hesapla 10 milyar Türk lirasına İSKİ'nin önümüzdeki dört yıl içerisinde ihtiyacı var. Dört yıl diyorum çünkü bu tesislerin arazi problemi çözülsün dahi ihaleye çıkması, ihalenin gerçekleştirilmesi, inşaata başlanması yaklaşık dört yıllık bir süre alıyor. Demek ki bütün problemlerin en iyi şekilde senkronize edilmesi hâlinde bile 10 milyar Türk lirasına ihtiyaç var ve dört yıl da zamana ihtiyaç var. Şimdi, 10 milyar Türk lirasını İSKİ karşılayabilir mi? İSKİ'nin 2021 yılındaki toplam yatırım bütçesi yaklaşık 2,5 milyar Türk lirası, toplam bütçemiz 7,8 milyar TL ama yatırım 2,5 milyar TL yani İSKİ hiçbir iş yapmasa, diğer yatırımların tamamını durdursa bu projeleri tamamlaması, hizmete alması dört yıl ama böyle bir şey olamayacağına göre yani İSKİ'nin diğer içme suyu, şebeke, depo, atık su kolektörleri şebekesi, bu tür ihtiyaçları da olduğu için bu paranın bir şekilde bize bir yerlerden temin edilmesi gerekiyor; aksi hâlde, bu müsilaş konusu daha uzun süre konuşulur.

Şimdi, tabii, 1999 yılında onaylanan bu İSKİ Master Planı var, burada Marmara'ya yapılacak deşarjların ileri biyolojik arıtma şeklinde, Boğaz'a yapılacak deşarjların da ön arıtma, artı, deniz deşarjı şeklinde yapılması planlanmış 2010 yılına kadar. 2010 yılından sonra Boğaz'a yapılan deşarjların bir üst kademeye yani biyolojik arıtmaya geçirilmesi planlanmış. Bu, 2010 yılında sağlanamamış ama şu anda Baltalimanı tesisi ve Yenikapı tesisleri inşaat hâlinde, bunlar tamamlandığı zaman bu hedefe ulaşılmış olacak.

Şimdi, az önce saydığım şu projelerin görüntüleri var, bunlarla çok zamanınızı almak istemiyorum. Başakşehir ileri biyolojik arıtma tesisi, talep ettiğimiz arazi ve reddedilen yer. Ambarlı 2'nci kademe ileri biyolojik arıtma tesisi, arazi sorunu yok. Başakköy 3'üncü kademe, burada arazi sorunu yok. Ataköy 3 arazi sorunu yok, 4'üncü kademede arazi sorunu var. Kadıköy biyolojik arıtma tesisi, bu önemli bir problem bizim için. Maltepe, Tuzla, Paşabahçe, Küçüksu ileri biyolojik arıtma tesisi; Üsküdar ileri biyolojik; Şile, Kumbaba; Silivri 2 ve 3; Adalar; Beykoz, Riva; Sarıyer, Gümüşdere; Ümraniye...

Tünellere geçtik: Bu, Silivri Gümüşyaka Tüneli, gerçekten önemli bir tünel. Bu bölgeden denize akan atık suların tamamını toplayıp Çanta İleri Biyolojik Arıtma Tesisine getireceği için yaklaşık 8,5 kilometrelik 3.000 milimetre çapında bir tünel. Yenikapı derin deniz deşarjı yani hem arıtma tesisini

biyolojik hâle getireceğiz hem de bir tünel, kara hattı ve denizle buradaki atık suları, Boğaz'ın dip akıntısına vermeyi planlıyoruz. Şu anda -dikkat ederseniz- aşağıdaki kırmızı hattımız mevcut ama biz bunu Boğaz'a doğru verebilmek için böyle bir projeyi gerçekleştireceğiz. Ataköy'de şu anda hâlihazırda çıkışta bir derin deniz deşarjı yok; buraya bir derin deniz deşarjı, iki tane 2400'lük çelik boru planlıyoruz. Baltalimanı'nda mevcut bir tesise, deniz deşarjına bir tane daha ilave edeceğiz. Kadıköy'de, Kadıköy ve Üsküdar'ı toplayıp boğaza verecek 3.000 milimetrelilik bir betonarme tünel ve 2.400 milimetrelilik çelik deniz deşarjı planlıyoruz. Ambarlı'da 3.000'lik betonarme tünel ve iki tane 2.400'lük çelik boru planlıyoruz. Bizim yapacağımız, planladığımız tesisler bunlar.

Dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, biz teşekkür ederiz sunumunuz için.

Değerli komisyon üyesi arkadaşlarım, soru-cevaba geçebiliriz.

Bugün şöyle bir usul yapacağız eğer sizler de uygun görürseniz: Yerel yönetimler olduğu için her belediyemizin yaptığı çalışmalarla ilgili soruları soralım ama bütün sorunların hepsini soralım, ondan sonra cevaplarını tek kalemde alalım mümkünse.

Evet, buyurun soru sormak isteyen arkadaşlarımız...

İzmir Milletvekilimiz Hasan Kalyoncu...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sunumlar için teşekkür ediyoruz.

Şimdi, konu müsilaj, Marmara Denizi'nin kirliliği fakat Marmara Denizi'ndeki şu anki kirlilikle alakalı herhangi bir şey söylenmedi yani Marmara Denizi'nin kirlilik durumu takip ediliyor mu, buradaki değişimler izleniyor mu?

Şimdi, Sayın Genel Sekreter soğutma suyunun Marmara Denizi'ni ısıttığını söyledi yani merak ettim şimdi: Sadece bu soğutma suyu bu kadar ısı verebiliyor mu, Marmara Denizi'ni bu kadar ısıtacak kapasitede mi, günlük girişi ne kadar yani saniyede kaç metre küp soğutma suyu veriyor ki Marmara Denizi'ni bu kadar ısıttı? Bizim bildiğimiz kadarıyla, küresel ısınmayla bağlantılı olarak 2,5 derece diye bir artış söyleniyor bilim adamları tarafından.

İkincisi: Sayın Hocam da Sayın Genel Sekreter de azot ve fosfor artışından bahsetti, zaten bu sürekli söyleniyor fakat Bilim Kurulu on yıldır azot ve fosfor ortalama değerlerinin değişmediğini söylüyor yani burada bir karışıklık yok mu sizce? Mesela, hiç fizikokimyasal analiz yapmak aklınıza geldi mi? Müsilajdan önce bu değerler elinizde var mı, müsilaj olurken fizikokimyasal analizler var mı ve müsilaj oluşumu... Şu anda oluştu bentikte yani dip kısımlarda var da yüzeydeki toplandı; demek ki bu oluşum devam etmiyor, şu anda durmuş vaziyette, oluşanlar dibe çöktü. Peki, bundan sonra bir kimyasal analiz var mı yani karşılaştırmalı olarak hem bilimsel açıdan hem büyükşehir açısından yani oradaki fizikokimyasal değişim takip edildi mi? Çünkü her söyleyen azot ve fosforun arttığını söylüyor, "Azot ve fosfor" diyor ve Sayın Genel Sekreter orada bir yerin adını verdi -şu anda tam hatırlamıyorum- azot ve fosfor girişinin orası olduğunu söyledi ama derin deniz deşarjının İstanbul Boğazı'ndan Marmara Denizi'ni ne kadar kirlettiğini, bu derin deniz deşarjının ne kadarının Karadeniz'e gidip ne kadarının Marmara'da kaldığıyla ilgili bir açıklama yapsaydılar çok iyi olurdu.

Şimdi, bir de şunu merak ediyorum: Sayın İSKİ Genel Müdürü hâlâ derin deniz deşarjından bahsediyor. Şimdi, su problemi yakın, İstanbul su problemini yaşayacak. Bu derin deniz deşarjı yerine, yapılacak tesislerden çıkan suyu İstanbul için kullanma yönüne gidebilecek tesisler yapılamaz mı? Yani 9-10 milyar TL'den bahsettiler; bu paralar harcanırken daha sonra bir 10 milyar daha buraya harcamak yerine, bu tesislerden çıkan suyu İstanbul içerisinde yeşil alan sulamalarında veya bu alanlarda değerlendirecek tesisler planlanmalı mı? Yani bence geleceğe yönelik böyle planlamalar İstanbul'da yapılmalı diyorum. "10 milyarı bulamazsak zaten Marmara Denizi'ni bıraktık." manası çıktı az önceki

sunumdan. Bir de “Bulsak da üç yıl bir şey yapamayacağız, zaten devam edecek aynı şekilde.” fakat diğer kısımlar olduğu zaman, diğer kirleten alanlar olduğu zaman buralarla ilgili hemen, derhâl son verilmesine dair şeyler var. Mesela Baltalimanı, Yenikapı ne zaman tamamlanacak? Ya, sunumlarda biraz ucu açık yerler var böyle. Ben tam olarak... Planlamaları şimdi kâğıt üzerinde sıraladık, işte, on altı yerde planlama yaptık ama yani bir şey de var “Para bulamıyoruz; para bulursak yapacağız, para bulamadık öyle kaldı.” Yani “Üç yıl sürekli müsilağ sorununu Marmara’da yaşayacağız.” diyoruz İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak, para bulunsa dahi.

Benim söyleyeceklerim bu kadar, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Evet, biz teşekkür ediyoruz Hasan Hocam.

Şimdi, İstanbul Milletvekilimiz Eyüp Özsoy...

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ben de sunumlar için teşekkür ediyorum yetkililerimize.

Tabii, biraz önce de söyledim, gönül isterdi ki İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı da burada toplantıya katılsın, müsilağa verdiği önemi gösterebilir ve sorularımızı ona soralım ama öncelikle şunu sormak istiyorum: Sayın Genel Müdür “Arazi sorunu var.” dedi en büyük sorunumuz arazi. Daha önce arazisi bulunmuş olan Silahtarğa’yla ilgili temel atmama töreni yapmıştı Büyükşehir Belediye Başkanımız; bununla ilgili ne düşünüyorlar, yanlış yaptıklarını düşünüyorlar mı? “Evet, biz bir yanlış yaptık, burayı yapmamız gerekiyor, müsilağ sorunu da ortadadır, halkımızdan özür diliyoruz. Temel atma töreni yapmaya karar verdik.” diyorlar mı?

Diğer sorum: Bu kapasitelerden bahsedildi, kapasiteler neye göre hesaplandı? Mesela, 500 binden fazla nüfusu olan Üsküdar için “100 bin metreküp/gün.” denilmiş yani bu hesaplandı mı? Bunun hesabı varsa, kendileri bize açıklarsa memnun oluruz.

Bunun yanında, burada projeler var, sürekli bir bahane varmış gibi geliyor burada. “Söz konusu alan Savunma Sanayii Müsteşarlığına ait...” yani başka alan bulamadınız mı? Sizin işiniz alan bulmak zaten yani gidip de bizim için çok önemli olan Savunma Sanayii Müsteşarlığından mı arazi istediniz? Bir bahane daha var: “Boğaziçi İmar Müdürlüğüne götüş soruldu.” Boğaziçi İmar Müdürlüğü kime bağlı, Büyükşehir'e bağlı değil mi? Gelen cevap yazısında imar planı teklifinin hazırlanarak sunulması yani bunlar sanki yazmak için yazılmış gibi. Şimdi, mera alanından tahsis işlemi istenilmiş, ret cevabı alınmış. Ya, “Hükümetimiz mera alanlarını yok ediyor.” falan diyorsunuz, burada mera alanından tahsis istemişsiniz. Yani bunlara başka yerler bulunamadı mı koskoca İstanbul’da? Yine, başka bir yer orman arazisine yapılmak isteniyor bir yerde. “Orman arazisi talan ediliyor.” dersiniz, burada orman arazisine yapmaya çalışmışsınız. Bunları ben bahane olarak görüyorum. “İmar plan çalışmaları yapılıyor.” çok ucu açık. Mesela “İmar plan çalışmaları yapılıyor.” demişsiniz adalarla ilgili. Nasıl bir şey yapacaksınız, adaların tamamı sit alanı, imar planlarında nasıl bir değişiklik yapıp adalarda bunu yapmayı düşünüyorsunuz?

Dediğim gibi, Sayın Başkanım, buradaki ifadelerin çok ucu açık geldi bana yani sadece sunuma konulmak için sanki yapılmış gibi geldi. Bu manada Sayın Genel Müdürümüzden cevap bekliyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ediyoruz.

Şimdi Ali Şeker, İstanbul Milletvekilimiz...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Teşekkür ediyorum.

Sunumlarınız için de teşekkür ediyorum.

10 milyar lira gibi bir bütçeye ihtiyaç olduğu görülüyor İstanbul'un kirli sularını denize doğrudan atmasını önlemek için. Biz, yüz milyarlarca lira Kanal İstanbul'a ayıracak paramızın olduğunu öngördüğümüz bir ortamda 10 milyarı bulamıyor muyuz? Bu, herkesin sorması gereken bir soru. Aynı zamanda bu bir ayıp çünkü bu süreç ertelenemez bir süreç, küresel ısınmanın getirdiği ve çevre kirliliğinin getirdiği müsilağ önümüzdeki yıllarda çok daha büyük sorunlara yol açacak. Yaklaşık yirmi yıldır Küçükçekmece Gölü... Ki buradaki yapılan çalışmalarda da önemli ölçüde Küçükçekmece Gölü'nden müsilağ toplandığı, orada çok kirlilik olduğu ifade ediliyor. Biz bu sürecin minyatürünü Küçükçekmece Gölü'nde yaşadık, yirmi yıl öncesinden başladı ve göl öldü. Gölün yirmi beş yıl önce, hatta otuz yıl önce kuşaklama kolektörleriyle temizlenmesi, canlı tutulması söz konusuydu. O proje iptal oldu, o proje tekrar gündemde mi? Göle atık su boşaltımı ne durumda?

Bir başka sorum: Bu yer tahsisleriyle ilgili ve bütçe konusunda Meclisten istediğiniz bir şey var mı? Sonuçta, biz Türkiye Büyük Millet Meclisi adına buradayız ve bu sorunun çözümü konusunda sizlerin yapacakları var yerel yönetimler olarak, Meclisin yapacakları var, merkezi Hükûmetin yapacakları görevler var. Ne gibi talepleriniz var Meclisten? Bunu da öğrenmek istiyoruz, özellikle yer tahsisi ve bütçe konusunda çok ciddi sıkıntılar olduğunu ifade ediyorsunuz. Bunun acilen çözülmesi gerekiyor; önümüzdeki yıllarda durum çok daha kötü olacak, Marmara canlılığını tamamen kaybedecek.

Derin deşarj konusunda hâlâ yatırım hedefleriniz var. Biz niye hâlâ derin deşarj yapıyoruz? İleri biyolojik arıtmayla çıkan suların kalitesi yeterince elverişli değil mi, biz bunları derine deşarj etme ihtiyacı duyuyoruz? Bu konuda da bir sorun var mı? Bunu öğrenmek istiyorum.

Bizim yapmamız gereken, doğaya ve çevreye sahip çıkmak. Yüzde 76 gibi bir kirlilik yükünün İstanbul üzerinden olduğunu arkadaşlarımız belirttiler. Hâlbuki İstanbul'un toplam bölge nüfusundaki oranı yüzde 60 kadar, çok da işte biyolojik arıtmalar olsun, ileri biyolojik arıtmalar olsun, buna rağmen gerçekten böyle bir kirlilik mi var? Özellikle Ergene havzasında toplanan sanayi atıklarının doğrudan derin deşarjla Marmara'ya verilmesi sonrasında bu müsilağın ortaya çıkması da bize gösteriyor ki sanayi atıklarıyla ilgili Çevre ve Şehircilik Bakanlığının, Sanayi Bakanlığının yapması gerekenler var ve oradaki o sanayi atıklarının evsel arıtmayla değil, gerçekten biyolojik ve kimyasal arıtmalardan sonra denize temiz su olarak verilmesi gerekiyor. Bu konuda herkese görev ve sorumluluk düşüyor.

Denetimler konusunda İSKİ'nin yapabilecekleri var. Çevre ve Şehircilik Bakanlığından yapmasını istediğiniz denetimlerde daha ciddi bir çalışma bekliyoruz musunuz? Bunları öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Biz teşekkür ediyoruz.

Mustafa Canbey, Balıkesir Milletvekilimiz...

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Ben de sunumları için teşekkür ediyorum.

Başkanım, benim sorumu aslında Eyüp Vekilimiz sordu ama kısa bir detay ona eklemek istiyorum, ben de Silaharağa'yla ilgili bir soru sormak istiyorum.

İSKİ Genel Müdürümüzü tabii dinledik, sunumunun yarısından çoğu biyolojik arıtmayla ilgiliydi. Tüm dünya bugün biyolojik arıtmının ne kadar faydalı olduğunu artık kabul ediyor ve özellikle, biz bu denizlerdeki kirliliği ortadan kaldıracaksak bunu arıtmayla yapabiliriz. O zaman bu temel atmama töreni gibi bir gündem Türkiye'nin önüne neden geldi, neden böyle bir şey yapıldı?

CHP Grubu İstanbul Meclisinden şöyle bir veri verilmiş, onu paylaşmak istiyorum ben: Atık su tesisi yapılsaymış eğer 18 ton organik madde, 2 ton katı atık, 4 ton azot ve 0,4 ton fosfor Haliç'e gidecekmiş. Ama şu anki verilere bakıldığında, şu anda toplamda 450 ton gibi bir orandan bahsediliyor. Yani katı atık tesisi yapılsaymış Haliç'e gidecek olan madde 24 ton, yapılmadığı zaman 450 ton.

İSKİ GENEL MÜDÜRÜ RAİF MERMUTLU – Günlük

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Evet, günlük böyle bir veri var. Böyle bir veri varken neden böyle bir temel atmama törenine gerek duyuldu, neden böyle bir tesisin projesi iptal edildi? Bence bunu çok iyi değerlendirmek gerekiyor. Tabii, kamuoyu da zaten bu soruyu soruyordur diye düşünüyorum.

Bunun yanında, önümüzdeki dönemde tabii birtakım projelerin yapılacağı söylendi biyolojik artımla ilgili. Bu projeler içerisinde tekrar Silahtarağa tesisi var mı? Bu temel atmama töreni temel atma törenine dönüşecek mi? Ben de onu sormak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi Sayın Müzeyyen Şevkin, Adana Milletvekilimiz...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Raif Mermutlu Bey’e -aynı zamanda aynı kurumda çalışmışız- ben de otuz yıl İller Bankası çalışanı olarak bir soru yöneltmek istiyorum. Toplam bütçenin 7,8 milyar olduğunu, yatırımın da 2,5 milyar olduğunu, tüm projeler durdurulsa bile dört yıldan önce birtakım projelere başlanamayacağını ifade ettiler. Tabii, sorum şu: Burada bir eş güdüm sağlanmasına ilişkin... Hani Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Kadıköy’e izin vermediğini ifade etti, yine Başakşehir’de Milli Savunma Bakanlığı tarafından arıtma tesisinin reddedildiğini, yine Milli Emlaktan bazı yerlere izin alınmadığı ifade edildi. Tabii, burada siyasi saiklerden arınmış olarak birtakım şeyleri tartışmamız gerektiğini düşünüyorum. Tabii, otuz yıldır birikmiş bir sorunlar yumağı var, kimsenin elinde elbette sihirli değnek yok ve müsilaş sorunu sadece AK PARTİ’yi, sadece CHP’yi, sadece İYİ Parti’yi ilgilendiren bir sorunsal değil, dolayısıyla bu eş güdümün sağlanması, gerek Çevre ve Şehircilik Bakanlığından gerek Milli Savunma Bakanlığından gerekse Milli Emlaktan bu izinlerin alınarak bir an önce bu biyolojik afetin giderilmesi gerektiğine inanıyorum ben. Hani “Siz şunu yaptınız, biz bunu yaptık.” tarzı bir tartışmaya doğru evrildiğini görüyorum. Bence, bundan öte, İstanbul’un başındaki bu biyolojik felaketin ya da afetin bir an önce giderilmesi için tüm kurumların yani bunun Hükümet ya da İstanbul Belediyesi şeklinde düşünülmeden tüm kurumların bu eş güdümü sağlayarak gerek ekonomik desteğin gerekse mekân anlamında desteğin verilmesi konusunda hassasiyet gösterilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu, siyasi tercihlere bırakılmayacak kadar önemli bir konu diye görüşümü de buradan ifade etmek istiyorum. Eş güdümlle ilgili ikili ilişkilerde bir çaba sarf edildi mi? Sorum budur.

Bir de ben de derin deşarj dışında dünyada alternatif arıtma sistemleri yani farklı... Gerçekten, Marmara artık astımlı bir çocuk olarak addediliyor. Ne kadar biyolojik olarak artırılmış da olsa -gerçi Boğaz’ın derinliklerinde akışa verileceği ifade edildi ama- yine de farklı alternatifler araştırıldı mı? Çünkü gerçekten 10 milyar devlet için küçük ama İstanbul için büyük bir para elbette. Farklı alternatifler üzerinde çalışma yapıldı mı? Bunu sormak istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın İlyas Şeker, Kocaeli Milletvekilimiz.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ben de öncelikle sunumlardan dolayı sunum yapan İstanbul Büyükşehir Belediyemizin yetkililerine teşekkür ediyorum.

Yalnız, Sayın Başkanım, sunumları dinledikten sonra -samimi olarak söylüyorum- hayal kırıklığına uğradım. Şimdi, başlangıçta Sayın Genel Sekreter Yardımcısı bütün deniz kirliliğinin, müsilaşın sorumluluğunu soğutma sularına pas etti, topu taca attı “Bizim vallahi, billahi bu konuda bir günahımız yok, bir sorumluluğumuz da yok.” dedi. Ben öyle anladım.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GENEL SEKRETER YARDIMCISI İBRAHİM ORHAN DEMİR – Yanlış anlamışsınız.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Ben öyle anladım çünkü öyle açıkladı.

Sonra, Çevre Koruma Dairesi Başkanı Ayşen Hocamız açıklama yaptı; arkasından, İSKİ Genel Müdürü açıklama yaptı ve açıklamalarında da -samimi olarak söylüyorum- gelecekle ilgili, denizin temizlenmesiyle ilgili kesin, net hiçbir ifade kullanmadılar. Ama şurada şunu da özellikle ifade edeyim bir teşekkür için: Özellikle deniz yüzeyindeki müsilajın toplanmasıyla ilgili -tıpkı diğer 7 il belediyemiz gibi- İstanbul Büyükşehir Belediyemizin de gayreti oldu, onun için de teşekkür ediyorum, onu da özellikle ifade edeyim. Bu sunumlarda vardı, eyvallah ama bundan sonra ne olacak, denizin daha az kirlenmesi için ne yapmamız lazım?

Tabii, şu söylenebilir, denilebilir: “Ya, biz 2019’da yönetimi devraldık, daha henüz iki yılı yeni tamamladık.” Eyvallah. Dolayısıyla iki yılı yeni tamamlandığı için “Şu ana kadar yeni bir arıtma tesisi yaptınız mı?” diye sormamız anlamsız bir soru olur ancak Silahtaraga’daki arıtma tesisini yapmama törenini gereksiz bir masraf olarak yapıp o ileri arıtmanın yapılmasını gereksiz bir masraf olarak düşünüp öyle bir tören yapıp oraya masraf etmenin mantığını da anlamış değilim. Yani “Bu masraf gereksiz.” diyorsunuz “Böyle bir tesise gerek yok.” diyorsunuz ama bunu yapmak için orada masraf yapıyorsunuz. Milyonlarca lira masraf yaptınız o törenin yapılması için, böyle bir çelişkidir bu.

Tabii, burada şu da benim dikkatimi çekti: Şimdi, 1960’larda İstanbul Haliç’te kirlilik gündeme geliyor ve o zaman Haliç’in temizlenmesiyle ilgili de çalışmalar başlatılıyor. Yurt dışı kaynaklı, yurt içi ve yurt dışı ortak bir konsorsiyumla “DAMOC” isminde bir firma proje hazırlıyor, atık su arıtma tesislerinin giderilmesiyle ilgili bir proje hazırlıyor ve bu projede biyolojik arıtma öngörülüyor, bunun kararı veriliyor ancak 1971’de “Bu projeye, burada biyolojik arıtmaya gerek yok.” deniliyor ön arıtmaya dönüştürülüyor. Böyle bir mantık varmış o zaman. Şimdi -ben merak ediyorum- aradan altmış yıl geçmesine rağmen aynı mantık maalesef şu anda yine gündemde. O gün biyolojik arıtmadan vazgeçilerek ön arıtma sistemine dönüşmesinin cezasını, sıkıntısını bugün yaşıyoruz ama bugün de maalesef ileri arıtma tesislerinin yapılmaması gibi tamamiyle anlamsız bir çalışma yapılıyor. Gerçekten ben buna üzuldüm.

Artı, yine az önce söylediğim gibi, bütün çalışmaların yapılabilmesi için finans kaynağının sanki Hükümet tarafından karşılanması gerekiyor gibi bir imaj çizildi. Ya, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Türkiye’deki bütün belediyelerden daha zengin olan bir belediye ve Ankara’dan en çok pay gelen belediyelerden biri ve gerçekten kallavi de bir bütçesi vardır. Yani bu bütçeyle hiç olmazsa şurada “Günlük 10 metreküplük arıtma tesisini biz yapacağız.” deseydiniz inanın ki sevinecektim, maalesef hiç öyle bir şey yok. Dediğim gibi, yani yeni bir arıtma tesisi inşaatına başlamanıza iki yıl içerisinde beklemeyebiliriz ama projeler ne aşamada, bu konuda da bir bilgi verilmedi. “Proje çalışmalarımız var.” Ve yine, Sayın Genel Müdür ifadesinde bize şunu söyledi: “Arkadaşlar, 2024 yılına kadar bizden bir şey beklemeyin.” dedi. Açın, bakın, tutanaklarda o yazıyor. “Bunlar, bu projeler falan ancak 2023’te, 2024’te biter, dolayısıyla biz 2024’ten önce şey yapamayız, yapsak da zaten bunun yapımı da dört sene, bu da etti 2028.” dedi. Yandı o zaman Marmara Denizi, gerçekten yandı, yazık günah.

Şimdi, yine, bakıyorum, burada, İSKİ’nin sunumunda arıtmaların yüzde 59’unun ön arıtma olduğundan bahsediliyor, yüzde 40’ının ileri biyolojik olduğundan, yüzde 1’inin de biyolojik arıtma olduğundan bahsediliyor ve sanki bir başarıymış gibi bir sunum yapılarak deniliyor ki: “Biz ön arıtma olan yüzde 59’u yüzde 22’ye düşüreceğiz.” Bu tahmin ediyorum, Sayın Genel Müdürümüz mühendis, burada birçok arkadaş mühendis ve buradaki arkadaşların hepsinin de matematiğinin iyi olduğunu düşünüyorum. Ya, arkadaşlar, İstanbul’da günde 3 milyon 812 bin 559 metreküp atık su çıkıyor. Siz bunu, ön arıtmayı yüzde 22’ye düşürdüğünüzde -bir hesap edelim- bunun yüzde 22’si ne kadar

ediyor? 838 bin metreküp/gün. Yani İstanbul Belediyesi hedeflediği bu çalışmayı yaparsa günde 838 bin metreküpün sadece kaba malzemesini alıp geriye kalanını körfeze deşarj etmeye devam edecek. Böyle bir mantık olur mu arkadaşlar? Marmara Denizi'nin temizlenmesi bu mantıkla mümkün değil ki. O zaman ben şunu söylüyorum: Eğer İstanbul Büyükşehir Belediyesi böyle düşünüyorsa Kocaeli Belediyesinin hiçbir şey yapmasına gerek yok ki. Kocaeli Belediyesinin günlük atık su miktarı 435 bin metreküp yani İstanbul Büyükşehir Belediyesinin günlük ön arıtmayla yani kaba malzemesini aldıktan sonra olduğu gibi denize deşarj edeceği miktarın yüzde 50'si kadar. O zaman Kocaeli hiç uğraşmasın bu konuyla. Gerçekten önemli bir problem. Yani Marmara Denizi'ni bu mantıkla temizlememiz mümkün değil. Yani bu konuya bir açıklık getirilmesi lazım.

Ya, ben şundan dolayı da üzülüyorum ve de şöyle bir kuşku da var: "İleri arıtma tesisini masraf olarak görüp yapmayan bir düşünce acaba mevcuttaki arıtma tesislerine harcanacak olan parayı da gereksiz görerek işletmiyor mu?" diye -samimi olarak söylüyorum- kafamda soru işaretleri oluştu. Üzüldüm yani, böyle bir sunumu ben İstanbul Büyükşehir Belediyesinden -samimi olarak söylüyorum- beklemezdim.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Sayın Emine Gülizar Emecan, İstanbul Milletvekilimiz...

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Tüm misafirlerimizi ve Komisyon üyelerimizi öncelikle saygıyla selamlıyorum.

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin temsilcilerine de yaptıkları sunumlardan dolayı teşekkür ediyorum.

Şimdi, tabii, müsilağ, denizlerimizde çok önemli bir sorun hâline geldi ve bu toplantıdan önceki yaptığımız toplantılarda Bilim Kurulu üyesi akademisyenlerin, hocalarımızın vermiş olduğu bilgiler doğrultusunda özellikle kentsel atıkların kirlilik üzerindeki etkisinin ne kadar yoğun olduğunu hepimiz gördük ve bunların bertaraf edilmesi için de arıtma sistemlerinin önemli olduğunu ve bir an önce devreye alınması gerektiğini hep birlikte kabul ediyoruz tabii. Bu süreçte İstanbul Büyükşehir Belediyesinin de bu bölgedeki en yüksek nüfusa sahip il olarak yaptığı çalışmalar çok çok önemli.

Şimdi, bu noktada, tabii yaklaşık iki-iki buçuk yıllık bir yönetim olarak bir çalışma yapıyorsunuz ve aslında geçmişte başlamış, yapılmış olan projelerin devamı noktasına da önem verdiğiniz, devamlılığa önem verdiğiniz de biliyoruz ve bahsetmiş olduğunuz projelerin bir kısmının da daha önceki dönemlerde aslında projelendirildiğini ve devam ettirildiğini de görüyoruz, bunun detayıyla ilgili ben sormak istiyorum. Toplamda 16 proje ve 6 tünelden bahsedildi; ben Sayın İSKİ Genel Müdürümüze sormak istiyorum: Şimdi, burada tabii arkadaşlarımız da benden önceki konuşma yapan arkadaşlarımız değindiler, toplam 16 projenin, not alabildiğim kadarıyla 7 tanesi şu anda birtakım pürüzler içeriyor, özellikle mülkiyetle ilgili pürüzler. Bunlar Başakşehir projesi, Kadıköy, Tuzla-Pendik, Küçüksu, Silivri 2-3, Şile-Kumbaba, Sarıyer, Gümüşdere projeleri ve baktığım zaman, günde yaklaşık 1 milyar 840 bin metreküp bir arıtma yapabilecek olan bu tesislerle ilgili henüz mülkiyet sorunlarının devam ettiğini görüyoruz. Şimdi, ben şunu sormak istiyorum: Burada, özellikle, bu 7 projeden en büyüğü olan Başakşehir projesi önemli ve "Yer bulmayla ilgili arayışlarımız devam ediyor." dediniz, aynı şekilde diğerleriyle ilgili de, Sayın Şevkin Milletvekilimizin söylediği, özellikle koordinasyon ve siyasetten arınmış bir şekilde bu sorunların çözülmesi gerektiği sözlerine ben de vurgu yapmak istiyorum. O nedenle de size şunu sormak istiyorum; Bu bölgelerde -eğer biz Marmara Denizi'nde müsilağla mücadele edeceksek- bu atık su arıtma tesislerinin öncelikle yapılması gerekiyor, bunun altını çizelim, yapılabilmesi için de mülkiyet sorununun çözülmesi gerekiyor; bu mülkiyet sorununu çözebilmek için, sürekli nüfusu artan ve yerleşim yerleri artan bir şehir olarak İstanbul'da sizin bulduğunuz ve girişimde bulunduğunuz

lokasyonlarla ilgili farklı yerler bulma ihtimaliniz ne kadar? Örneğin, Başakşehir projesiyle ilgili, bulma ihtimaliniz var mı? Bulamazsak yapamayacak mıyız? Bu konuda yaşadığımız sıkıntılar nelerdir? Bizler size bu konuda sıkıntıların çözümü noktasında nasıl yardımcı olabiliriz? Burada, şu anda, evet, İstanbul Büyükşehir Belediyesini dinliyoruz ama başka belediyelerimizi de dinleyeceğiz. Açıkçası, yerel yönetimlerimizi dinlerken ben Komisyon olarak çözüm odaklı ve yapıcı bir yaklaşımla bu süreci değerlendirmemiz gerektiğini tüm Komisyon üyelerimize de belirtmek istiyorum. Birinci sorum bu.

Bir de yanlış anlamadıysam buradaki sunumdan, 2021 yılı Temmuz ayına ait atık su değerlerine baktığımız zaman, güncel olarak, ön arıtmanın yüzde 59 olduğunu ve Baltalımanı devreye alınınca, Küçükçekmece tünelleri de devreye alınınca yüzde 22'ye düşeceğini görüyoruz. Yani biraz önce bahsettiğiniz dört yıllık bir süreçten bahsetmiyoruz burada, bu daha kısa bir süre çünkü Baltalımanı 2022 ortasında devreye alınacak yine benim sunumdan gördüğüm kadarıyla. O nedenle, burayı da biraz ben detaylandırmanızı rica edeceğim.

10 milyar TL'lik bir bütçeden bahsettiniz. 10 milyar TL'lik bu bütçenin özellikle ne kadarının bulunmasına yani öz kaynaklarınız dışında bulunmasına ihtiyacınız var? Bütçeyle ilgili yapmış olduğunuz girişimler varsa onlardan biraz bahsederseniz sevinirim.

Yine, arkadaşlarımızın sorduğu soruyu ben de merak ediyorum açıkçası. Bu derin deşarj meselesini acaba farklı şekilde değerlendirmek bugünkü koşullarda mümkün olabilir mi? Bununla ilgili bir çalışmanız var mı?

Benim şu anda aklımdaki sorular not alabildiğim kadarıyla bunlar.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi, İstanbul Milletvekilimiz Sayın Hayrettin Nuhoğlu.

HAYRETTİN NUHOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sözlerime selamlarımı sunarak başlamak istiyorum.

Değerli üyeler ve değerli sunum yapan bürokratlar, belediye temsilcileri; bu Komisyonumuz Türkiye Büyük Millet Meclisinde 5 siyasi parti grubunun vermiş olduğu önergeler sonucu ortak bir anlayışla kurulmuş bir Komisyondur ve başta Marmara Denizi olmak üzere müsilaş sorununun sebeplerini araştırarak tespit etmek ve çözüm yollarını bulmak için kurulmuştur ama bundan önceki 5 toplantıyı biz Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında yaptık, ilk defa dışarıda yapıyoruz ve böyle geniş bir katılım var.

Doğrusu, ben çok yadırgadım benden önceki konuşmacıları. Bir siyasi bakış açısıyla bu çalışmalarını sürdürecektik olursak, korkarım ki sonuçta objektif bir rapor ortaya çıkamayacaktır. En tipik örneğini söylemek gerekirse yirmi dört yıl İstanbul'u yöneten bir siyasi anlayışın, üstelik o dönem İSKİ'deki en üst düzey sorumlusu, son iki buçuk senedir de Genel Müdür. Böyle bir durumda o yirmi dört seneyi yok sayarak bugüne sadece siyasi suçlamayla bakarsak bir sonuca varamayız.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Bu da siyasi bir bakış açısı, bu da siyasi bir bakış açısı.

HAYRETTİN NUHOĞLU (İstanbul) – Siz de söz alıp konuşun Sayın Canbey.

Yani siyaset dışı bakalım, objektif olalım; benim bu konudaki görüşüm budur, o zaman belki bir faydamız olur. Bu durumu çok yadırgadığımı belirttikten sonra, şimdi, anlaşıldığı kadarıyla İSKİ, bazı işleri yürütürken bazı planlamalar da yapmış ama 2 önemli sorun ortaya koyuyor: Bir tanesi arazi, diğeri para. Arazi konusunda yazışmalar yapılmışsa ve bu yazışmalara ya cevap verilmiyor ya da olumsuz cevap veriliyorsa bunların kamuoyu tarafından bilinmesi şarttır. Niçin bu açıklamaları kamuoyuyla paylaşıyorsunuz, bu açıklamaları yapmıyorsunuz? Birinci sorum bu.

İkincisi: Bu, Marmara Denizi'ni ölmekten kurtarmak için kurulmuş bir Komisyonsa buna gönül veren herkes, kurtarılması gerektiğine inanan herkes elinden gelen katkıyı mutlaka vermek zorundadır. Durum böyle olunca, yöneticiler, bugün İstanbul'u yönetenler veya Marmara Denizi çevresindeki diğer belediyeleri yönetenler hangi siyasi partiden olursa olsun ve özellikle de oradaki teknik kadroların yapacakları planlamaların Marmara Denizi'nin kesinlikle kurtarılmasına yönelik olması gerektiğine inanıyorum.

Böyle bakınca, ben sunumu değerlendirdim, birçok yerde bana göre çelişkiler gördüm. Bir tanesi Baltalimanı ve Yenikapı arıtmaları niçin ileri biyolojik arıtmaya dönüştürülmüyor, bunun cevabını merak ediyorum. Diğer bir tanesi, hâlâ Ataköy ve Ambarlı gibi arıtmalar da aynı şekilde yeni planlamalarda derin deniz deşarjı olarak görülüyor yani inanamadım gerçekten. Bir mühendis olarak düşünüyorum, buna inanmakta zorlanıyorum; siz planlamada derin deniz deşarjını düşünüyor musunuz hâlâ? Buna da cevap istiyorum ve son olarak da bütün çevredeki arıtmaların yüzde 100 ileri biyolojik arıtmaya dönüşmeden Marmara Denizi'nin ilelebet kurtarılabileceğine inanıyor musunuz?

Şimdilik bu kadar.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Evet, biz teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Adana Milletvekilimiz Sayın Ayşe Sibel Ersoy.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Öncelikle, sunumu yapanlara da çok çok teşekkür ediyorum.

Burada sorunun siyaset üstü değerlendirilmesi gerektiği konuşuluyor. Zaten ben bunun böyle olduğuna inanıyorum çünkü zaten bu Araştırma Komisyonunun kurulması da 5 siyasi partinin ortak kararıyla oluşturuldu. Yine, dünyanın incisi olarak gördüğümüz İstanbul'da, Marmara'da bu müsilaaj problemi oluştuğunda Marmara Denizi Koruma Eylem Planı'yla hemen duruma müdahale edildiğini düşünüyorum, yine, bu da bir siyaset üstü yaklaşımdı. İlgili bütün bakanlıklar bu eylem planının içinde yer aldı, bilim insanları yer aldı, bütün belediyeler yer aldı, Odalar Borsalar Birliği var, organize sanayi bölgesi üst kurulu başkanları var; evet, yani gerçekten siyaset üstü bakılıyor bu olaya çünkü çok önemli ülkemiz için.

Şimdi, ben İSKİ'nin verdiği bilgilerle ilgili bazı sorular sormak istiyorum. Mesela, öncelikle şunu öğrenmek istiyorum: Bu arıtma tesisleri ve atık su arıtma tesisleri tam randımanlı yani tam kapasiteli çalışıyor mu? Bunların denetimlerini nasıl yapıyorsunuz? Yani bizim orada sarf ettiğimiz emek, aldığımız hizmete değer mi? Şimdi, burada Geredeli Biyolojik Arıtma Tesisinin kapasitesini 250 olarak vermişsiniz, arıtılan ortalama atık su miktarı da 773 yani kapasitesinin çok üstünde bir arıtma var gibi gözüküyor. Ayrıca, ortalama elektrik tüketimi de 82 olarak gösterilmiş. Yine, Karakoz Biyolojik Arıtma Tesisinde kapasite yine 250, ortalama aratılan atık su 755, burada da tüketilen elektrik miktarı 237 olarak gözüküyor. Ben yanlış biliyor olabilirim, düzeltebilirsiniz, atık su arıtma tesislerinin tam kapasiteli çalışması aslında o tükettiği ortalama elektrikten de gözlenebiliyor yani buradaki fark neden kaynaklanıyor? Acaba biz -burada şöyle bir soru geliyor insanın aklına- arıtma tesislerini, bu sistemleri tam kapasiteli olarak çalıştırabiliyor muyuz? Eğer biz şu anda sahip olduğumuz arıtma tesislerini tam kapasiteli çalıştırsaydık yine bu müsilaaj problemini ortaya çıkarır mıydı? Bu çok önemli bir soru çünkü burada yapılan sunumlarda işte, 10 milyar gibi bir bütçeye ihtiyacımız olduğunu ve arazi sorununuz olduğunu dile getiriyoruz ama burada asıl sorulması gereken soru, planladığımız bu arıtma tesislerinin kurulmasıyla yani biz o kadar para harcayacağız ve beklediğimiz sonucu alabilecek miyiz yani bu müsilaaj problemini ortadan kaldıracak mıyız; bu da belli değil. Yani burada çok dikkatli adımlar atmamız gerekiyor ve planlanan şeyin de sonuçlarının bizim beklediğimiz sonuçlarla çakışması gerekiyor, çelişmemesi gerekiyor. Bu, çok çok önemli bir konu diye düşünüyorum.

Bir de şeyden bahsettiniz “Bu arıtma tesislerinin kurulumu için de üç yıla ihtiyaç var.” diyorsunuz, bu üç yıllık zaman zarfında Marmara Denizi ne olacak?

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN - Teşekkür ediyoruz.

Şimdi, soru sırası arkadaşımız Bursa Milletvekili Sayın Zafer Işık.

ZAFER IŞIK (Bursa) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Toplantımızın hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Öncelikle, ben de sadece genel bütçeden mi İstanbul Belediyesi bu yatırım kaynaklarını bulmayı hedefliyor? İstanbul gibi bir büyükşehir kendi öz kaynaklarıyla neler yapabileceğini ortaya koyacak mı toplantı içerisinde? Bunu sormak istiyorum.

Ayrıca, Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığının sunumunu çok dikkatlice izledim, çok teşekkür ediyorum kendilerine. Gayet iyi planlamaları var ancak bu planlamalarda gördüğüm kadarıyla “arttırılacak”, “yapılacak”, “oluşturulacak” gibi ifadeler var. Bunlar ne zaman yapılacak, artırılacak, ve oluşturulacak? Özellikle kıyı tesisleri ve gemilerin olası deniz kirliliği tehdidinde -burada İHA denetimlerini de görüyorum- acaba yerli ve millî İHA’larımız kullanılıyor mu veya bu tarzda bir girişimleri olacak mı?

Biliyorsunuz, İstanbul Boğazı transit bir boğaz, buradan çok büyük bir gemi trafiği geçişi oluyor. İstanbul Boğazı’nın ayrıca bir özelliği var, transit geçiş dışında Marmara Boğazı’na Karadeniz’den çok ciddi gemi giriş çıkışları oluyor ve yapmış olduğumuz gözlemlerde burada işte, Handymax, Panamax, Post-Panamax, Capesize dediğimiz gemiler ki bunlar 220 dwt ve üzeri gemilerdir bu Capesize gemiler yeni Panamax gemiler. Bunların birçoğunun sintine kapasiteleri, yakıt kapasiteleri birçok ufak kosterlerin yük kapasitelerinden fazladır. Dolayısıyla, olası bir deniz kazasında muhakkak ki Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğünün birtakım tedbirleri vardır ama İstanbul Çevre Korumanın, İstanbul Boğazı’ndan geçecek bu devasa gemilerin ve hâlihazırda geçen bu devasa gemilerin olası deniz kazalarında İstanbul Boğazı’nı ve Marmara’yı koruyabilecek eylem planları var mıdır? Geçtiğimiz günlerde dünyada bir büyük Handymax geminin, 44 bin tonluk bir geminin deniz kazasına şahit olduk, gemi ikiye kırıldı -Malta bayraklı bir gemi- ve ciddi kirlilik yarattı, sanıyorum hâlâ daha o kirliliği temizlemekle uğraşıyorlar. İstanbul Boğazı’ndan bu kadar büyük gemiler geçer ve Allah korusun bir kaza olursa -ki geçtiğimiz yıllarda bunları yaşadık, Sayın Vekilim komedi yapmıyoruz, çok ciddi bir konudan bahsediyorum- İstanbul Çevre Korumanın eylem planı nedir?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR - Teşekkür ediyoruz.

Soru sırası İzmir Milletvekilimiz Sayın Hasan Kalyoncu’nun.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Şimdi, ben soru sormayacağım, aslında vazgeçmiştim ama.

Şimdi arkadaşlar, özellikle Adana Milletvekilimiz Müzeyyen Hanım “Siyasi saiklerden arınmış olarak tartışmak gerekir.” dedi, arkasından diğer arkadaşlarımız da bunu destekledi fakat buradan çıktıktan sonra sizin medya grubunda, hatta ismini vererek, hatta “Bu nasıl akıl ve bilim ürünüdür?” diyerek benim görüşlerimi orada siyasi rant için kullanıyorsunuz ama burada geldiğinizde bunu yapmıyorsunuz. Şimdi tutanaklarda olay açıkken “İstanbul Kanalı ile ilgili süreç başlamıştır, yapıldıktan sonra görürüz ne etki ettiğini.” dediğimiz şeye acayip şekilde sosyal medyada, basın yoluyla bir değişik hâllerde... Bunu yakıştıramadım size, kınıyorum da.

Ayrıca, bu Komisyonunda bilim insanlarımıza baskı yapıldığını da söylediniz. Böyle bir şeyi şiddetle reddediyorum, bu Komisyonunda böyle bir şey yapılmamıştır, hiçbir bilim insanına da baskı olmamıştır.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Siz okudunuz mu? Okumamışsınız, adınızı hiç kullanmadım, adınız geçmedi, okumadan yorum yapıyorsunuz.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Zaten efendim burada video var, Halk TV’de yaptığınız video burada, ben açar dinletirim.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Adınız geçiyor mu?

HASAN KALYONCU (İzmir) – Geçiyor.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Geçmiyor efendim. Basının yorumu, benim yorumum değil.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Ha, tabii, o tamam anladım, anladım; basının yorumu. Tamam efendim, basının yorumuysa mesele yok.

Ayrıca Komisyonu birilerine baskı yapmakla suçlayamazsınız. Baskı yapmakla suçlayamaz, burada öyle bir şey yok. “Bu nasıl akıl ve bilimin ürünü?” dediğiniz zaman bu kişisel saldırıya girer. Bunlara gerek yok, bunları yapmayın. Az önce dediğiniz gibi, siyasi saiklerden uzak, siyasi rantı dönüştürme eğilimine girmeden müsilağ sorununu tartışalım. Bu zamana kadar ben burada hiçbir arkadaşımıza bu türlü bir tavır yapmadım, buradan çıkınca da hiç kimsenin isminden veya söylediklerinden giderek çevirmedi, cımbızlamadım, öyle bir şey de yapmadım. Benim söylediklerim tutanaklarda açık net olarak yazıyor zaten, bunu söylemek istedim.

Teşekkür ediyorum.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Sayın Başkanım, hemen yanıt vermem gerekiyor buna çünkü ben Sayın Hasan Kalyoncu’nun adını asla geçirmedim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Bir daha olmaması açısından söylüyorum, karşılıklı...

Öncelikle Müzeyyen Şevkin, Sayın Milletvekilimiz, buyurun.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Sayın Başkan, değerli heyet; Cumhuriyet Gazetesinde tutanaklardan alıntı yapılmış, tutanaklarda Sayın Hasan Kalyoncu’nun adı geçiyor ve benim de işte bilim adamı olarak size saygı duyuyorum ama bu nasıl hani “Yapılsın sonra bakarız, nasıl olur?” diye...

Dinliyor musunuz Sayın Hasan Kalyoncu?

HASAN KALYONCU (İzmir) – Dinliyorum, dinliyorum, “tweet”iniz de önümde, onu okuyorum.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Evet hani benim adımlı unutuyorsunuz ama adımlı unutmayın lütfen bu arada, aynı Komisyonunda çalışıyoruz.

Bunun üzerine Halk TV beni aradı, Komisyonunda adımın geçmesi nedeniyle beni aradı bununla ilgili görüş sordu. Ben de kesinlikle Hasan Bey’in adına asla kullanmadan, evet bir tartışma yaşandı, Cumhur İttifakı tarafından bilim insanlarına tepki gösterildi “Saygılı olun.” “Saygıya davet ediyoruz.” tarzı şeyler oldu. “Bilim insanlarının bilimsel verilerle konuşması gerekir.” şeklinde bir açıklamam oldu. Kesinlikle Hasan Kalyoncu’nun adını kullanmadım “Cumhur İttifakı” diye genel bir ifade kullandım; bir. İkincisi: Basının kendi yorumu ve tutanaklardan aldığı isim üzerinden yaptığı yorumdan bana bir sürü de “tweet”te, gereksiz şeylerde bulundu, ben de kınıyorum eğer kınamaksa. Hiç bir şekilde bu tartışmalara girmek istemem, tarzım da değildir. Fakat benden beyanat istedikleri için, isim asla kullanmadım, buna da hassasiyet gösteren bir insanım. Sadece o sırada Komisyonunda geçen olayı aktardım, isimsiz efendim, bunu burada açıklamak istedim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Çok teşekkür ederim.

ZAFER IŞIK (Bursa) – Hasan Bey’e değil, hepimize söylediniz.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Hepinize söyledim, evet.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Tamam Sayın Hocam.

Hasan Kalyoncu Hocamız hem Komisyon üyemiz, Saygıdeğer Milletvekilimiz hem aynı zamanda hidrobiyoloji konusunda da bir bilim insanı, bu vesileyle önemsiyoruz.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Yalnız Hocam, karşılıklı olursa...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Hiçbir şey söylemeyeceğim, söz.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, Hasan Kalyoncu, buyurun.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sadece “tweet”i okuyorum: “Şaka gibi...”

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Ya...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yok, yok; kendi “tweet”ini okuyorum: “‘Kanal İstanbul yapılsın Marmara Denizi’ne olumsuz etkisi olup olmadığını ondan sonra görürüz.’ demek hangi aklın ve bilimin ürünüdür?” Bu, haber metninde geçen benim tutanaklardan alınmış metnin çevrilmesi...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Hocam, teşekkür ediyorum.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Bir dakika... Devamını da okuyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Hocam, teşekkür ederim.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Bir dakika...

“Testi kırıldıktan sonra yani sesimize ses olan falan falan yerlere teşekkür ediyoruz.” Ben bunu boşuna söylemiyorum.

Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ederiz.

Şimdi arkadaşlarımız uygun görürlerse eğer ikinci tur soruları henüz hiç soru sormamış arkadaşlarımız şey yapsınlar onlara sorularını sorduktan sonra ikinci defa sormak isteyenlere de öyle söz hakkı verelim.

Eyüp Bey, uygun mudur?

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Siz nasıl uygun görürseniz.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ederim.

Şimdi Sayın İlhami Özcan Aygün, Tekirdağ Milletvekilimiz...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Sayın Başkanım, özellikle düzeltelim Aygün. Mecliste de defaaten dile getiriyorum özellikle, üstüne basa basa ifade ediyorum çünkü “Aygün’e karşı bir alerjim var.

Şimdi, değerli arkadaşlar, yine biz havanda soruyoruz gibime geliyor benim. Suçlu arıyoruz, evet aslında suçla arıyoruz. Az önce Sayın Hocam da ifade etti öyle değil ama maalesef ben bugün şaşırdım, geçtiğimiz toplantılarda soru sormayan arkadaşlarımız birden şakımaya başladılar, bülbül gibi oldular, şakıyorlar.

Arkadaşlar, hatırlarsınız, Mecliste de zaman zaman ifade ettik ama görüyoruz ki suçlu aranıyor. Arkadaşlar, aradığınız suçlu bizler değiliz, muhalefet belediyeleri değil, bunu her zaman söylüyoruz. Şimdi, 23 Haziranın hâlâ etkisinde kaldığınıza ben inanıyorum. Ya 23 Haziran öncesi İstanbul’u yirmi yıl, yirmi beş yıldan fazla kim yönetti? Ve Marmara Denizi’ni sadece Cumhuriyet Halk Partili belediyelerin kirlettiği sonucunu çıkarmak için elinizden gelen gayreti gösteriyorsunuz. Hiç kimse alınmasın ve tutanaklara bakarsak, soru kısımlarına oradan geline nokta İstanbul Büyükşehir Belediyesi bu işin tek suçlusunu. 2007’de Çımarık çukurunu İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı Ekrem İmamoğlu mu doldurdu? Soruyorum, 2007’de kimdi Belediye Başkanı İstanbul’da Sayın Şeker? Şimdi, arkadaşlar, biz ne yapmak istiyoruz ona bakalım, çözüme bakalım önce.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Ama şimdi yani...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Bence...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Ben size hiç müdahale etmedim, ben size müdahale etmedim, bak, sizi dinledim.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Laf atıyorsun ama bana.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Affedersiniz arkadaşlar, İlhami Bey, affedersiniz.

Konuşmamızda isim vermezsek... Yani cevap hakkı doğuyor ve toparlayamıyoruz.

Teşekkür ederim.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Tamam Başkanım.

Şimdi, bakınız, 6 Temmuz tarihinden itibaren İstanbul'da bu müsilağa ilgili temizlik işleri son bulmuş ve ne ilginçtir ki Çevre Bakanlığından ihaleye çıkılıyor temizlikle ilgili 837 bin liraya, 3'e bölünüyor eski bir AK PARTİ milletvekili bu ihaleyi alıyor. Arkadaşlar, ya, burada da birilerine rant sağlayacağız, bu işte de mi? Kızı İstanbul yönetim kurulu üyesi pardon. Şimdi, bakıyoruz, Kocaelili arkadaşımız bir şeyler söylüyor, öteki bir şey söylüyor, beriki bir şey söylüyor, ya, burada sorun müsilağ; müsilağ bugünün sorunu mu, onu soruyorum ben sadece. Yetkililere buradan soruyorum, müsilağ bugünün sorunu mu? Yıllardan beri bu müsilağın geldiğini hep beraber gördük ve hepimiz suçluyuz, bir biz değil, hepimiz suçluyuz diyorum, A partisi, B partisi, C partisi... Ama burada biz teşhisi yapıp tedavi mi edeceğiz yoksa birini suçlu mu bulacağız bu işte? Geline nokta suçu arıyoruz arkadaşlar, inanın suçlu arıyoruz. Buradan bir sonuç çıkmaz, sadece havanda su döveriz ve müsilağ, sizde şu anda görüyorsunuz, üstte yok ama altta var, bilim insanlarının söylediği gibi altta var.

Şimdi gelelim sorulara. Yani Silahtarağa'daki biyolojik arıtma sanki yapılırsa bütün müsilağ sorunu ortadan kalkacak gibi bir hava estiriliyor. Arkadaşlar, şimdi ben kendi ilimden... Bak, şimdi, Sayın Başkan, ben bir de kendi ilimden örnek vereyim: Birazdan Tekirdağ Büyükşehir çıkacak, Marmaraeğlisi'nde -şu anda AK PARTİ belediyesi olmasına rağmen, vekilimiz de bilir- biyolojik arıtma tesisi kurmak için belediyemiz yırtınıyor, Milli Emlaktan, 500 dönümlük araziden 80 dönümüne bedeli de ortaya konuluyor, şu kadar para yatırın diyoruz ama birileri diyor ki "O parayı yatırmayacaksınız." iptal ediyorlar istimlak olarak verilen yeri. Şimdi, aynı şeyi İstanbul'da görüyoruz istiyoruz, yer istiyoruz "Siz muhalefetsiniz, size olmaz." Bakın, canlı örnek verdim, Tekirdağ Büyükşehirden verdim. Marmaraeğlisi Yeni Çiftlik'te biyolojik arıtma tesisi kurmak için belediye Milli Emlaka yazıyor, bedelini de belirliyorlar, bedelini de resmî yazıyla gönderiyorlar ama sonra "Olmaz." Ya, biz nerede yaşıyoruz arkadaşlar? Biz nerede yaşıyoruz? Sorun, bak, Marmara Denizi diyoruz ama yapılanlara bakın yani "Sen benden değilsin, bizden değilsin." mantığıyla hiç bir yere gidemeyiz. Eğer bu mantıkla gideceksek bu Komisyondan bir sonuç çıkmaz. Nasıl? İşte, Marmara Denizi'nin etrafında TÜBİTAK-MAM bir sürü istasyon kurmuş. Ben bunu söylemedim, TÜBİTAK yetkilisi gelip bunu ifade etmedi mi Sayın Başkanım bize? Kendileri anlattılar ve her gün örnek alındığı söylendi. O örnekler alındıysa ve yıllardan beri takip edildiyse bu müsilağ nereden çıktı, bugünün sorunu mu bu? Bak, 2007 diyorum ben, 2007'de İstanbul'da müsilağ sorunu görülmüş, kayıtlarda var. Sanki bütün tablo birden... Ve sihirli bir değnek var, dokunacağız, bu sorunu çözeceğiz anında. Arkadaşlar, bu sorun bu kadar kolay çözülmmez. Aşağıda, bilim insanlarının söylediği gibi, Avrupa kısmında 5 metre altında, Anadolu kısmında 12 metreden sonra yine müsilağ duruyor olduğu gibi. Şimdi bizim buna çözüm bulmamız lazım, bunu araştırmamız lazım. "Sen öyle yaptın, ben böyle yaptım." "Seninki böyle, benimki böyle." Ya, bu mantıkla biz nereye gideceğiz, ben merak ediyorum. "A belediyesi temiz, B belediyesi kirli çünkü A belediyesi benim belediyem." Arkadaşlar, lütfen... sorularımızı çözüm odaklı yapalım. Yani birilerini aklamak paklama siyasetini burada gütmeyelim. Komisyonun sonuç odaklı olması lazım ama

biz burada sonuç odaklı değil suçlu odaklı bir Komisyon raporu hazırlıyoruz. Bak, suçlu odaklı, “Sen suçlusun.” diyorsun veya “Bu suçlu.” diyeceğiz. Arkadaşlar, yıllardan beri Türkiye Cumhuriyeti’ndeki tüm siyasiler suçlu.

ZAFER IŞIK (Bursa) – Konuşan Türkiye istiyoruz, Vekiller susturulmasın.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Bir şey demedim Sayın Işık.

ZAFER IŞIK (Bursa) – “Onu konuşmayın, bunu konuşmayın...”

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Anlatamadım, şimdi, “Konuşmayın.” demedim. Biz, bakınız...

ZAFER IŞIK (Bursa) – Biz bu konular hakkında konuşabilmeliyiz.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Mecliste de konuşulan Cumhuriyet Halk Partili belediyeler... Bakalım, Bursa Belediyesi kimdeydi, Kocaeli Belediyesi kimde, İstanbul kimde? Çanakkale bizde, bir de Tekirdağ şimdi bizde. Düne kadar bunlar kimlerdeydi?

ZAFER IŞIK (Bursa) – İnsanların konuşmasından korkmayın.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – “Konuşan...” değil... Bakınız, Sayın Işık, ben sizi dinledim.

Ben şimdi soruyorum Sayın İstanbul Büyükşehir yetkililerine, ya, Sayın Işık sordu, işte, gemilerden atılacak olan bu atıklarla ilgili; şimdi, Kanal İstanbul açılırsa -yakın zamanda koca bir yük gemisi Boğaz’ı kapattı, ulaşım kesildi- bu Kanal İstanbul yapılsa hem İstanbul’a etkisi nedir hem Marmara’daki bu kirliliğe, müsilaja etkisi ne olacak hem de herhangi bir olumsuzluk olduğunda acaba buna nasıl çözüm bulacağız? Şimdi, ben yine aynı şekilde orman yangınlarında nasıl belediyelerimiz suçluysa, nasıl... Burada da şimdi diyor ki arkadaşımızın bir tanesi sorduğu soruda: “Eğer bir kaza olursa İstanbul Büyükşehir Belediyesinin eylem planı var mı?” Burada Çevre Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı alacak sorumluluğu, eylem planlarını yapacak. Arkadaşlar, bizim sorumluluğu belediyelere değil kendimize almamız lazım. Burada herkes yetki alanını bilir. Orman yangınlarında nasıl Sayın Pakdemirli “Belediyeler suçlu.” dediyse burada da aynısını... Çevre Bakanlığı diyor ki: “Bu atıklardan, müsilajdan belediyeler sorumlu.” Ya, cezaları belediyeler mi kesecek? Çevre Bakanlığı görevini yapmadı, Orman Bakanlığı görevini yapmıyor ama suçluyu belediyede arıyorsunuz. Yazıktır, yazıktır... Yani suçlu aramayı bırakacağız, çözüm bulmaya hep beraber, birlikte... Burada, muhalefet ve iktidar partisiyle beraber 5 partinin ortak bir Araştırma Komisyonu kurulmuş ama “sen, ben” kavgası burada da sürüyor arkadaşlar. Buradan bize hiçbir şey çıkmaz.

Ben tekrar sunumları için teşekkür ediyorum.

İnşallah sorularımıza cevap alırsınız.

Sayın İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünden gelen biyoloji bölümü üyesi arkadaşımız, geçtiğimiz haftaki toplantıda bu soruyla ilgili, yine İstanbul kanalıyla ilgili soruyla ilgili kendi bilimsel yorumunu yapmıştı ama maalesef o gün de o arkadaşımıza tepki konuldu. Tutanaklarda bu var, biliyoruz. Ama sadece isim karışıklığı oldu, isim karışıklığı konusunda da Müzeyyen Hanım inşallah tutanaklara bakarsa oradan anlayacaktır. Ama kimse suçlu aramasın, suçlu buradaki arkadaşlarımız arkadaşlar. Tepkiyi koyduk, kimse koymadı diyemez çünkü bilim insanı orada bitki florasıyla ilgili bilimsel görüşünü ifade etti ama kabullenemedik ama “Muhalefetin dili gibi konuşuyorsunuz.” diyerek tepki konuldu o gün. Açıp bakarsınız tutanaklara, belki gerçekler acı ama tutanaklarda hepsi ortaya çıkıyor.

Çok teşekkür ediyorum.

Sabırınızı zorladıysam da kusura kalmayın ama şunu da sizlerden arzu ediyorum: İnşallah, bu Komisyonun sonucunda Marmara Denizi'ni kurtarırız diye düşünüyorum. Yani suçlu bulmadan, suçluyu ortaya koymadan, hepimizin suçlu olduğunu düşünerek o anlamda da sonuç odaklı olmasını temenni ediyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz Sayın Aygun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Şimdi, soru sırası Kırklareli Milletvekilimiz Sayın Selahattin Minsolmaz'da.

SELAHATTİN MİNSOLMAZ (Kırklareli) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Ben de sunumları için İstanbul Büyükşehir Belediyesi yetkililerine teşekkür ediyorum.

Güzel bir toplantı. Tabii, sorumluluk makamına gelince uzlaşma arayışının da güzel örneklerini görüyoruz, bu da sevindirici. Belki müsilağı nihayetine erdirmek tabiata kalacak ama Komisyon olarak da hep birlikte bu hususta sorumluluk alınca yapmanın söylemekten ne kadar zor olduğunu, eleştirmenin ne kadar kolay olduğunu ve muhalefet olmanın dayanılmaz hafifliğini de bu toplantıda hissetmiş oluyoruz. Bu da bence önemli olarak tutanaklara geçiyor.

Ben, burada, Sayın İstanbul Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma Daire Başkanı Profesör Ayşe Hanımefendi'ye sormak istiyorum çünkü bugüne kadar Ankara'da yaptığımız toplantılarda ODTÜ'den, İTÜ'den değişik alanlardan katılan hocalarımız ve Komisyondaki konuya hassasiyeti olan tüm herkesin üzerinde soru işareti koyduğu veya “Acaba doğru mu yapıyoruz?” diye bugünkü toplantıda da özellikle muhalefetteki arkadaşların “Hâlâ derin deniz deşarjı mı düşünüyoruz?” diye eleştirdikleri hususların -Ergene derin deşarjı ve diğer hususlar- bugün İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sunumunda da derin deşarjı ilişkin çalışmaların devam ettiği anlayışını gördük. Belediye başkanları yaptıkları işlerde ve icraatlarda bilim insanlarına veya bilimsel gerçeklere teslim olmak durumunda. Dünyada çevre mühendisliği disiplini içerisinde bu derin deniz deşarjının bir alternatifi var mıdır, bu kaçınılmaz bir yöntem midir? Gerek Ergene'deki evsel atıklar ve sanayi atıkları için öngörülen proje... Çünkü daha önceki toplantılarda sürekli Ergene derin deniz deşarjına bağlanmaya getirildi ama bugün İstanbul Büyükşehir Belediyesi en büyük nüfus ve en büyük kirlenici unsurları üreten il olarak baktığımızda bunu düşünüyorsa bilim insanları bu konuda mutabık mı, alternatif bir yöntem var mıdır? Veya varsa bu alternatif yöntemler çok romantik, çok maliyetli, yüksek enerji giderleriyle yapılamaz işler midir? Bence bir defa bunun altını çizmek lazım çünkü temel yöntem... Hocamız, Ayşe Hanım ifade etti, “Kirleticilerin neredeyse tamamı kara kaynaklı.” dedi. Deniz kendi kendini kirlletmiyor, karadan geliyor, ama sanayiden ama kötü tarım uygulamalarından ama evsel atıklardan, kısacası bizim karadaki atık yönetimimizdeki zafiyetten kaynaklanıyor. Alıcı ortama verdiğimiz atıkları limit değerlerinin altında mı veremiyoruz, yoksa bu modeller mi hatalı veya derin deniz deşarjı modeli kökten hatalı mı, yoksa vazgeçilmez bir şey mi, dünyanın da dörtte 3'ünün su olduğunu düşünürsek başka bir alıcı ortam yok mu? Tarım suyu hâlinde bunu tarıma verelim diyoruz, bu ne kadar bir enerjiyle yapılır ya da yapılamaz bir şey mi? Yani sıfır kotlarına inen suyu, atığı, devasa kotlara yeniden basmanın enerji maliyeti yapılamayacak bir şeyse çok da konuşmaya gerek olmadığını düşünüyorum. Birinci sorum, yani işin uzmanı olarak değerli hocamıza, bu derin deniz deşarjı vazgeçilebilir bir şey midir, değil midir? Çünkü her şey dönüp dolaşıp buraya bağlanıyor.

İkinci konu, İSKİ Sayın Genel Müdürümüze soruyorum: İstanbul Çevre Düzeni Planı yapılırken biz Trakya Çevre Düzeni Planı'nın da ona eklenmesi gerektiğini düşündük çünkü idari sınırları tanımıyor hava, su, toprak veya kirlilik, idari sınırlardan ziyade havza mantığıyla çalışıyor. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin suyunu, Sayın Cumhurbaşkanımızın Belediye Başkanı olduğu dönemde yaşanan yoğun susuzluğu Trakya'daki su kaynaklarından temin etmesi, oradaki suyun buraya

deplase edilmesiyle sağlamıştık. Doğru bir çözümdü. Madem İstanbul'un suyunu burada bir şekilde Trakya'dan sağlıyoruz, bir havza mantığıyla İSKİ'nin, TİSKİ'nin, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Su Kanalizasyon İdaresinin artık idari sınırlara bağlı çevre çözümleri yerine havzalara bağlı çevre çözümlerine geçmesi gerekmiyor mu? Çünkü başka türlü de bir çözüm olabileceğini düşünüyorum, bunun da bir şekilde İSKİ Genel Müdürlüğümüz tarafından... Çünkü İstanbul Büyükşehir Belediyesi hâlâ Pabuç Deresi'nden, Kazan Deresi'nden su temini sağlıyor. Su temininin beraberinde atık yönetiminde bütünsel bir çözüm, evsel atık, katı atık da düşünülebilir mi? Bu hususta bir sorum olacak ve o soruya da sonra, zannediyorum ikinci aşamada değineceğiz. Yani burada İstanbul Büyükşehir Belediyesine siyasi saiklerle saldırıldığını düşünmüyorum çünkü sunumu İstanbul Büyükşehir Belediyesi yaptı, şu an konu onların yaptığı faaliyetler. O anlamda bakış açımız kesinlikle Sayın İlhami Ağabey'in dediği gibi çözüm üretmektir, çözümün paydaşı olmaktır ama sunum bugün İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sunumuyla başladığı için orada gerek sunumdaki zafiyetler gerekse geleceğe dönük projeksiyonlar itibarıyla yeterli bir tatmin sağlanmadığından kaynaklandığını düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Sayın Rıdvan Turan, Mersin Milletvekilimiz...

Buyurun.

RİDVAN TURAN (Mersin) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Ben de İstanbul Büyükşehir Belediyesi yetkililerinin yaptıkları sunumlara ilişkin gördüğüm bazı eksiklikleri dillendireceğim, bazı eleştiriler yapacağım ama onun öncesinde bu siyaset üstü olmaya dair üç beş laf etmek istiyorum. Arkadaşlar, bu “siyaset üstü” olma lafı çok talihsiz bir biçimde Parlamentoda kullanılıyor, sürekli, döne döne “siyaset üstü, siyaset üstü” diye bir şey kullanılıyor. Modern kapitalist devlette siyaset üstünde hiçbir şey yok. Ekmek almaya gittiğinizde verdiğiniz parayla değiştiğiniz ekmek sizi siyasi ilişkilere bağlıyor. İnsan türü dünyada var olduğundan beri iki temel ilişki biçimi, iki temel toplumsal, sosyolojik ilişki biçimi yaşadı. Bunlardan bir tanesi kana bağlı ilişki biçimiydi yani soya bağlı, ikincisi de devletin ortaya çıkmasından sonra tevarüs eden siyasi ilişkiydi.

Şimdi, “siyaset üstü” lafı modern toplumda genellikle egemenin kendi düşüncesini tartışılmaz kılmak için öne sürdüğü bir argüman hâline geldi yani siz bir şeyi siyaset üstü olarak ilan ederseniz, geniş kesimleri de buna ikna ederseniz doğal olarak o siyasetin tartışma ve değiştirebilme alanının dışına çıkar. Böylece egemen egemenliğini sürdürür, tartışma dışında bir alana yönelik olarak da kimse fikir serdedemez. Bu sebeple bu tartışmada da bu toplantıda da Parlamentoda yaptığımız diğer toplantılar gibi siyasetin üstünde olan hiçbir şey yok. Fakat mesele ne? Mesele tam da şuradan çıkıyor: Siyasal çelişkilerin kırımına uğrayacak bir problem olarak görmemeliyiz müsilağ sorununu. Yani evet, siyaset üstü değil tam da siyasetin kendisinden, 1960'tan sonra hızlı kapitalistleşen Türkiye'nin ve hızla büyüyen İstanbul'un, bütün yönetici zevatinin fikriyatının altında kalmış bir ekosistemden bahsediyoruz, kapitalizmin çarpıklığından bahsediyoruz ve bu siyasetin ta kendisi. Ya, bunu konuşalım, o belediye mi yapmış, bu belediye mi yapmış, bunu da konuşalım, konuşulmayacak bir şey yok. Fakat hassas olmamız gereken mesele tam da şurası: Bu toplantının esas konusu bu siyasal çelişkilerin kırımına uğrarsa işte o zaman tam da siyaset eliyle, tam da siyaset eliyle çözülebilecek bir sorunu çözümsüz hâle getirmiş oluruz. O nedenle herkesi eleştireceğiz yani merkezî iktidarı son derece sert eleştiriyoruz, bence de iktidar temsilcilerinin söylem ve yaklaşımları hani genellikle kendi gözündeki merteyi görmez ama elin gözündeki çöple uğraşır zaviyesinde şekilleniyor. Evet, böyle; böyle de olabilir yani bu, böyle görülebilir ve böyle tartışılabilirdi. Haklı olup olmaması başka bir tartışma konusudur ama bu da siyasetin içine dair bir tartışmadır, bu da siyaseten tolere edilmesi gereken, anlaşılması gereken bir tartışmadır. Ne zamana kadar bu tartışma sürer? İşte, siyasetin kırımına, daha doğrusu

siyasal çelişkilerin kırımına ve siyasal çelişkilerin uzlaşmazlığına bağlı olarak Marmara Denizi'ne bir hayrımız dokunmazsa deyim yerindeyse bu deniz bağıra bağıra birkaç seneye kadar son canlılarını da yok ederse işte o zaman bu tartışmaların siyasetin içi olsun, dışı olsun, siyaset üstü olsun, siyasetin kenarında olsun, sağ üst köşesinde ya da sol üst köşesinde olsun hiçbir kıymetiharbiyesi olmaz değerli arkadaşlar.

Şimdi, tabii, İstanbul'u, İstanbul sunumunu konuşuyoruz, değerlendiriyoruz ve tartışıyoruz ama şöyle sorunlarla bu iç içe yani Komisyonumuzda başından beri bir kompartımanlaştırma, meseleyi dar bir alanda değerlendirme yaklaşımının olduğunu görüyorum ben, bunu da eleştiriyorum aynı zamanda, Komisyonun tümüne teşmil etmiyorum bunu ama böyle bakanlar da var, olabilir yani düşünce hürriyetidir bu. Meseleleri çeşitli bağlamlarından kopartarak tekil olarak ele almak bazen yoğunlaşmak açısından fayda sağlar ama son noktada yani tekile kadar indirdiğimizi bütün içerisinde görmezsek, bunun için çaba sarf etmezsek alacağımız verim az olur. Hele mesele ekosistemse, deniz ekosistemi ise bu tam da böyle. Örneğin -konuyu açmak için söylemiyorum ama- Marmaray'ı konuşacaksak mutlaka -işte, ben de o zaman hekimliğini yapıyordum Marmaray'ın, tüp geçidin- Çınarcık çukuruna dökülen 1 milyon metreküp hafriyatı, şu anda süren bütünleşik 1.700 kilometrelik Çanakkale ve Balıkesir sahil yolları projesini, ne bileyim işte Kanal İstanbul'u, bunların hepsini tartışarak doğruya ulaşmak mümkün çünkü bu görünen şeylerin her biri birtakım kompartımanlardır ama söz konusu olan ekoloji olduğunda ekolojik yapının üzerinde dolaylımsız etkiye sahip olan şeylerdir, o sebeple bunların tümü tabii ki konuşulmalı.

Sunuma gelecek olursak burada benim eksik olarak gördüğüm bazı şeyler var, bunları paylaşmak isterim, öneri de yapmak isterim aklım erdiğince. Bu derin deniz deşarjı telaffuz edildi muhtelif vekil arkadaşlar tarafından, ben de bunu çok kabul edilmez buluyorum arkadaşlar yani derin denizde mesele aslında şöyle değil midir: Yani biz suyu öyle bir hâle getirirsek ki, İstanbul'un 6 milyon metreküp günlük deşarjını öyle bir hâle getirirsek ki saf su kalitesinde olsa. Marmara Denizi'ne saf suyu dahi versek yani içerisinde bakterilerin, toksik atıkların, azotun, fosforun, şunun, bunun olmadığı niteliğe dahi evirsek ve versek bu dahi deniz ekosistemine faydalı değil ya da başka bir deyimle zararlı. Niye? Çünkü deniz tuzluluğunun derişimini azaltan, bir defa oradaki derişimle, farklı kimyasalların oluşturduğu, farklı organik maddelerin oluşturduğu derişimle alakası olmayan başka bir şey koyuyoruz. Yani hâl böyleyken ileri biyolojik arıtmada söz konusu olsa bizim şiddetle bu derin deşarjdan uzak olmamız gerektiği kanaatindeyim. Bu kanaati bu zamana kadar toplantılarımıza gelen pek çok bilim insanının önerileri doğrultusunda da ifade ediyorum. Peki ne olacak yani bu 6 milyon metreküp su ne olacak? Vallahi, aslında kuşkusuz bu tek başına belediyenin altından kalkacağı bir mesele değildir ama yani merkezî iktidarla beraber bu suyun tekrar kullanımı, suyun içerisinden izole edilebilecek örneğin insan idrarı, üre, ürik asit gibi şeylerin gübre sanayisinde kullanılması gibi eğer ciddi bir AR-GE yapılırsa önemli geri dönüşler sağlanabileceği kanısındayım. Saf su bile olsa denize bunu vermek iyi sonuçlar doğurmayacakken arıtılmış suyu derin deniz deşarjıyla yani dip akıntısının onu alıp Karadeniz'e götüreceği ki yüzde 10'undan daha fazlasının gitmediğini öğrendik. Zaten üstten gelen Akdeniz akımının da bu yenilenmeye destek olacağı biçiminde bir vehimle hareket etmek bence artık Marmara açısından kaldırılabilir olmaktan çıkmış durumda.

Ben sunumda tarım alanlarına ilişkin meydana gelen kirliliğin bir eksiklik olduğunu gördüm yani bu konuya çok değinilmedi, aslında arıtmaya dair şeylerden bahsedildi epey yeterli biçimde ama yani mesela kaynaklara ilişkin İstanbul Büyükşehir Belediyesi gibi bir belediyenin daha özel vurgular yapması bence iyi olurdu. Ne bunlar? İşte, fabrikaların arıtmaları, fabrikalardan kaynaklanan atıklar, evsel atıklar, tarım alanlarından kaynaklanan atıklar, köylerden kaynaklanan atıklar. Bunlara ilişkin belediyemizin ne türden çalışmaları var? Aynı zamanda soru da sormuş oluyorum tabii, şu anda. Bunlara ilişkin bir çalışma var mı, belediyenin çalışmalarının kapsamı içerisinde mütalaa edilebilecek şeyler

midir? Yani bu konuda bilgilenmek faydalı olur diye düşünüyorum. Çünkü biz biliyoruz ki özellikle Susurluk havzası, Marmara'daki atık yükünün neredeyse yüzde 60 kadarını tek başına oluşturuyor. İstanbul'da da tarım alanları var, çok yoğun gübre kullanımı var, tarımsal zehirlerin kullanımı var, hâl böyle olunca yani belediyemizin bu konuda yaptıkları ya da yapmayı planladıklarını da öğrenmek iyi olurdu diye düşünüyorum.

Örneğin İstanbul Büyükşehir Belediyemiz, yani 16 milyon insanın yaşadığı göz önünde bulundurulursa, bu evlerde kullanılan ve yükün önemlice bir kısmını oluşturan temizlik maddelerinin kullanımına ilişkin, bunların ekosisteme o düzeyde yük oluşturmayacak başka şeylerle nasıl değiştirilebileceğine ilişkin birtakım pilot çalışmalar yapabilir ve bu çok rehber niteliğinde bir çalışma olur. İnsanlar bakarlar yani günlük davranışlarımızı değiştiririz. Örneğin her hafta üç kere kullanılacak bir çamaşır suyu belki bir defa kullanılacaktır, belki başka biçimde kullanılacaktır ve bunların her biri tabii, denize yük olarak dönüyor. Bu konuda -PR mı denir, artık ne denirse- reklam temelli, insanların temel davranışlarını ve motivasyonlarını değiştirecek ve bu dolayısıyla evsel yüklerin azaltılmasını, evsel atıkların azaltılmasını sağlayacak çalışmalar yapılabilir.

Bir de son olarak şunu sormuş olayım: Biz başından beri bu fitoplanktonları provoke eden şeyin tam olarak ne olduğunu bulamadık; ya, hafiye gibi peşindeyiz. Tuz mudur, ısı mıdır, azot, fosfor yükü müdür, işte, pH mıdır? Kuşkusuz bunların sadece bir tanesi değil, birden çok olanı.

Ama mesela şunu merak ediyorum: İstanbul Büyükşehir Belediyesinin su analizleri var mı, özellikle son on yıla ilişkin, on yıldan bu zamana kadar? Çünkü ben şuna inanmıyorum arkadaşlar: Geldi, Bakanlık dedi ki: “Vallahi, işte, son bilmem kaç yıldır azot ve fosforda değişiklik olmadı. Yani bu olacak iş değil yani nüfusun ne kadar arttığı ortada, hadi her şeyi bir kenara koyun, tarımsal olarak gübre hiç artmamış diyelim -ki ben Tarım Komisyonunda çalışıyorum, arttığını biliyorum gübre kullanımının- yani en azından nüfus arttı, kullanılan temizlik maddeleri miktarı arttı. Bu bile azot ve fosfor yükünü artırması gerekiyorken Bakanlık geldi dedi ki bize: “Vallahi bu değişmemiş.” Yani bu olacak bir şey değil, olabilecek bir şey değil. O açıdan, bize eğer varsa ellerinde bu son on yıllık denizdeki, işte az önce sözünü ettiğim şeylerin değişiminin grafiğini verirlerse, gösterebilirlerse çok iyi olur çünkü oradan neyi kristalize edeceksek aslında çalışmanın ana omurgasını da onun üzerine kurmamız lazım, fitoplanktonu en fazla ne provoke ettiyse onu ortadan kaldıracak bir çalışma yapmak gerekir hem de siyaset üstü olmadan bunu yapmak gerekir hem de merkezi otorite ile yerel otoritenin bilimin kuralları ve bilimin çizdiği çerçeve dâhilinde kalarak bunu yapması gerekir. Böyle yapabilirsek eğer buradan faydalı sonuçlar çıkacaktır diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ediyoruz.

Şimdi ikinci defa söz almak isteyen arkadaşlarımız var, ben isimlerini buradan takdim ediyorum: Eyüp Özsoy, İlyas Şeker, Mustafa Canbey, Emine Gülizar Emecan, Ali Şeker ve Zafer Işık.

Şimdi, değerli arkadaşlar, zamanı iyi kullanmak adına sizden istirhamım iki dakikayı geçmeyecek, ayrıca Komisyon üyesi başka bir arkadaşımızı şahsen de muhatap almayacak soruları sorarsanız çok sevinirim.

Sayın Eyüp Özsoy İstanbul Milletvekilimiz...

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Başkanım, önce, tabii “Kimseyi hedef almayın.” dediniz ama ben “şakımak” ifadesini kınadığımı ifade etmek istiyorum yani burada milletvekillerimiz var, belediye başkanlarımız var, bürokratlarımız, zaman zaman hocalarımız geliyor. Bu hiçbir Komisyon üyesi veya Komisyondaki kişinin “şakımak” gibi bir şeyi, bu ifade çirkin olmuştur, onun için Komisyon üyemizin Komisyonumuzdan özür dilemesini istiyorum ben.

Bir diğerkonu, hızlıca, zaman dar olduğı için, bilim insanı dedik, senin bilim insanının, benim bilim insanım olmaz fakat eğer ki bir kişinin siyasi görüşü biliminin önüne geçiyorsa ben onu bilim insanı olarak da görmem. Onun için, bu hangi görüşten olursa olsun, bu şekilde bakmamız gerektiğini düşünüyorum. Samimi olacağız, söylediğimiz şeylerde tutarlı olmalıyız. Bakın, biraz önce bir vekil söyledi: Silahtarağa'yı yapmamak mı oluşturdu bunu? Tamam ama Silahtarağa'yı yapmamayı yani böyle çevre açısından temel atmama gibi utanç verici bir şeyi masum hâle de getirmez, bunu masumlaştırmayalım lütfen.

Ben, biraz önceki sunumda -Bakanlığımızla da görüştüm- rakamla ilgili yanlış bir ifade var, onu da düzeltmek istiyorum. İstanbul genelinde 6.440 metreküp müsilağ toplanmış, bunun 4.028 metreküpü büyükşehir belediyesi tarafından denildi. Tabii, burada kayıtlara geçiyor bütün söylediklerimiz, arkadaşlarımıza da bu rakamlar veriliyordur, onların da suçu yok ama bunu düzeltme gereğı duydum, 3.965 metreküpü Büyükşehir Belediyemiz tarafından düzeltilmiş.

Merkezî Hükümet derken herhâlde iktidarı kastediyorlar, merkezî, merkezî olmayan, ben bunu tabii, kabul etmiyorum ama Hükümetimiz sanki hiçbir şey yapmıyormuş gibi bir algı oluşturuluyor, bu yapılan müsilağ çalışmalarının tamamı Hükümetimizin, Bakanlığımızın koordinesinde olmuş bir çalışmadır. Siyaset üstü olalım veya işte, tekil bakalım, çoğul bakalım deniliyor. Ben, tamam, nasıl bakacaksak bakalım, eğer samimi olacaksak İSKİ'nin burada yapmış olduğu sunumda kendileri ifade ediyor: "10 adet ileri biyolojik arıtma tesisi, 69 adet adet biyolojik atık su arıtma tesisi, 8 adet ön arıtma tesisi olmak üzere, toplam 87 adet atık su arıtma tesisi ile 47 adet atık su terfi merkezi var." Bu İSKİ'nin kendi sunumundaki ifadeleri. Bunları kim yapmış, ne zaman yapmış? Biz daha iyisini yapacağız demek ayrı bir şeydir, samimi olacaksak ilk önce bu yapılanlara bir teşekkür edilir, denir ki: "Allah razı olsun, güzel hizmetler yapılmış senelerdir, biz daha iyisini yapmaya talibiz." Ama yani bunun sorununu... "Yirmi, yirmi beş senedir İstanbul'u yönetiyorsunuz." Tamam, İzmir'i de siz yönetiyorsunuz hâli ortada. Yani İstanbul'u, İzmir'i kaç senedir yönetiyorsunuz, İstanbul'u kurtarmak için eğer sıkıntıdaysa elli sene mi gerekli yani ne kadar sene gerekli? Onu da Büyükşehir Belediyesindeki yetkililerimiz söylesin. "Zaman, zaman..." diyorlar "İki sene, üç sene..." ama İzmir'in hâli de ortada.

Ben teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki,, teşekkür ediyorum.

Şimdi Sayın İlyas Şeker Kocaeli Milletvekilimiz...

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Ben de bir iki konuda bir açıklama yapmak istiyorum, bir de tabii, burada konuşulanların, Komisyonunda konuşanların hepsi kayıt altına alındığı için ifadeleri mümkün olduğu kadar seçerek konuşmak lazım, bir de doğru olmayan ifadelerin de konuşulmaması lazım. Ha, dil sürçmesi olabilir mi? Olabilir, onu da düzeltmek lazım. Mesela, az önce arkadaşımız şöyle bir ifade kullandı, ben de merak ettim, Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanımız da burada kendisine de soralım: "Kocaeli, kanalı kapattı; trafik kesildi." dedi. Nedir bu anlamadım yani "Kocaeli, kanalı kapattı; trafik kesildi." Ya, anlamadım neyi kastedildiğini.

Sayın Başkanım, burada, kesinlikle siyaset yapılmıyor. Ben sunumunda şunu özellikle söyledim: İki yıllık bir yönetimsiniz, iki yıl içerisinde sizlerden yeni bir arıtma tesisini yapmanızı beklemiyoruz ancak bununla ilgili ne tür projeler var? Onlar hakkında maalesef bir net bir ifade yok. Hatta derin deşarjı söyledik ki az önce bütün arkadaşlar bu konuya değindi. Yani hâlâ "İstanbul'daki günlük 838 bin metreküp suyu derin deşarjla denize akıtacağım." demek bir proje değildir. 838 bin metreküp... Bak, sayayım şimdi; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Yalova Belediyesi, Tekirdağ Belediyesi. Büyük bir ihtimalle bu 3 belediyenin günlük deşarj edilen atık su miktarından daha büyüktür 838 bin metreküp. O zaman, bunların bir çalışma yapmasına gerek yok. Ha, bununla ilgili projeler sunulması lazım, bununla

ilgili öneriler getirilmesi lazım. Destek istenebilir, ayrı, sizin kendi imkânlarınızla yapacaklarınızı koyarsınız, ilave destek istenir, ayrı bir konu ama maalesef sunumlarda böyle bir şey yok. Tekrarlıyorum yani “İstanbul’un günlük 3.812.559 metreküp atık suyunun yüzde 20’sini ben, denize derin deşarj yapacağım.” diyorsanız, o zaman Tekirdağ’ın, Çanakkale’nin, Yalova’nın, Kocaeli’nin hiçbir şey yapmasına gerek yok; bunların hepsinin toplamı bundan daha küçük bir rakamdır. Özellikle ifade etmek istedim, teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR - Teşekkür ediyorum.

Sayın Mustafa Canbey, Balıkesir Milletvekilimiz...

Buyurun.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Tabii, Komisyonumuz oldukça zengin bir Komisyon, çok kıymetli arkadaşlarımız var. Sadece müsilaı konuşmuyoruz, zaman zaman siyaset felsefesi de yapıyoruz. O da çok doğal arkadaşlar, siyasetin içerisinden geliyoruz, siyasetin amacının ne olduğunu daha doğrusu siyasetin meseleleri çözen bir şey olduğunu burada konuşmak da güzel aslında. Msilaı meselesinde de böyle. şimdi, burada 5 tane siyasi parti var, bu siyasi partilerinin görüşlerinin buraya yansması aslında bizi bir çözüme doğru yaklaştıracaktır. nemli olan burada siyasi ıkırı ne çekip msilaıa arka tarafa itmemek lazım; msilaı meselesi bizim için önemlidir, ana amacımız budur ama siyasi görüşlerin yansmasında da elbette bence bir sakınca yoktur diye düşünüyorum.

Bunun yanında, gerçekten güzel bir ortam var. Sanırım Namık Kemal’e ait “Fikirlerin çatışmasından hakikat güneşi doğar.” diyor; karşılıklı fikirler olabilir, burada tarzı önemli, üslup önemli, buna da dikkat edersek inşallah, ben bu Komisyonun çok güzel bir sonuç üreteceğine inanıyorum. Bazı arkadaşlarımız zaman zaman işte, “Komisyondan sonuç alamayız.” gibi cümleler kuruyorlar. İlk günden beri -eğer geriye dönüp bakarsak- bilim adamlarımız, bürokratlarımız, siyasilerimiz çok güzel fikirler ortaya koyuyorlar. Bunların hepsi bir rapora dönüştüğünde hepimiz göreceğiz; çok güzel bir sonuç çıkacaktır diye düşünüyorum.

Tabii, biz siyasiyiz, siyasi olunca da düşüncelerimizi elbette ki o yönde söyleyeceğiz arkadaşlar. Bunu tarafsız olarak değerlendirecek olan bilim adamlarımız var, yine, tarafsız olarak değerlendirecek olan bürokratlarımız var; onlar da kendi görüşlerini sunup rapora inşallah, katkı sunacaklar.

Bugün, İstanbul’dayız yani arkadaşlar, sadece biz tartışmaları, sert tartışmaları Ankara’da yapmak zorunda değiliz, İstanbul’da da yapabiliriz. Ama şunu da söylemek isterim: Ben, açıkçası İstanbul’da yirmi beş yıl yaşadım, İstanbul’u da çok seven birisiyim. İstanbul’da bu meseleyi konuşurken ki İstanbul’un gerçekten Marmara’dan ve çevreden daha önemli bir meselesi olmadığını düşünüyorum açıkçası. Keşke bugün, İstanbul Byşşehir Belediye Başkanı’nı biz burada görseydik, keşke kendisini dinleseydik, bu soruları kendisine yneltebilseydik; o da bize bu meselelerle ilgili izahatta bulunsaydı. Çünkü burada 20’ye yakın milletvekili var, yine, bürokrat arkadaşlarımız var, Kocaeli Byşşehir Belediye Başkanımız gelmiş, Balıkesir Byşşehir Belediye Başkanımız gelmiş; keşke Ekrem Başkan da burada olsaydı, onu dinleme imknımız olsaydı, bence meseleleri daha iyi değerlendirme imknımız olurdu diye düşünüyorum.

Ben hazırunu saygıyla selamlıyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Emine Gülizar Emecan, İstanbul Milletvekilimiz...

Buyurun.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Ben, Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanımız Prof. Dr. Ayşen Erdinçler Hanımefendi'ye bir şey sormak istiyorum. Şimdi, sunumunuzda "İstanbul'da Bakanlık koordinesinde yapılan müsilağ temizliği çalışmaları kapsamında 6.440 metre küp müsilağ toplanmıştır." yazıyor. Bu miktarın 4.028 metre küpü İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından toplanırken 2.412 metre küpü Bakanlıkça görevlendirilen firmalar tarafından toplanmıştır. Yani gördüğüm kadarıyla bu müsilağın toplanmasında sorumluluk alanınızda aslında en büyük yükü İstanbul Büyükşehir Belediyesi çekmiş.

Şimdi, şu anda basında da yer alan bir ihaleden bahsetmek istiyorum. 27 Temmuz'da Bakanlık tarafından bir müsilağ toplama ihalesi yapılmış. Bu 2,4 milyon TL'lik ihale 3'e bölünmüş ve tabii ki ağırlıklı olarak bu ihaleler CHP'li müteahhitlere değil, AK PARTİ'li müteahhitlere verilmiş. Bu işin siyasi kısmı, bunu ayrıca konuşmamız gerektiğini düşünüyorum.

Ben, teknik olarak bir soru sormak istiyorum size. Şimdi, İstanbul'da da ve Marmara'da da 7 Temmuz civarında bu müsilağ toplama işi yüzeyden bitti diye biliyorum ve şu anda da yüzeyde bir müsilağ gözlemlenmiyor. İhale 27 Temmuz'da yapılmış yani bu müsilağ toplama işi ve yüzeydeki müsilağ bittikten sonra yapılmış, ihalenin süreci de 6 Ağustos-6 Eylül tarihleri arasında müsilağ toplamak üzere yapılmış. Şu andaki durumda, 18 Ağustos tarihinden baktığımızda yaklaşık bir on beş, yirmi gün sonra bu ihalenin süreci başlayacak. Bilim insanlarının da yakın süreçte, yüzeyde tekrar müsilağ oluşmasının beklemediklerini biliyoruz. Sizin ben bu konudaki görüşünüzü öğrenmek istiyorum açıkçası; şu anda bir on gün, on beş gün içerisinde bu şekilde yüzeyden toplanacak hızlı bir müsilağ oluşma ihtimali var mıdır? Ve aslında -diğer bölgelerde diğer belediyelerimize de sorarız hangi oranda topladıklarını- işin yükünü asıl büyükşehir belediyeleri çektiğine göre açıkçası bu ihalenin yapılış tarihi ve zamanlamasıyla ilgili sorgulamamız gerektiğini düşünüyorum. Şu anda yüzeyde temizlenecek müsilağ var mıdır ve on, on beş gün sonra o kadar yoğun bir temizlik işine girilmesine gerek var mıdır diye sormak istiyorum.

Teşekkür ederim.

Komisyonunda yapılan tartışmalarla ilgili diğer siyasi konulara girmeyeceğim. Aslında siyaset üstü veya değil, tabii ki evet, burası 5 partinin oluşturduğu ortak kararla kurulmuş bir Komisyon ve tabii ki hepimiz siyasi partilerin üyeleriyiz ancak açıkçası yine de biraz üslubumuza dikkat etmemiz gerektiğini düşünüyorum ben. Burada, hakikaten amacımız gelen büyükşehir belediyesi temsilcilerinden bilgi almak olmalı.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ediyoruz.

Sayın Ali Şeker, İstanbul Milletvekilimiz.

Buyurun.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Ben, İSKİ Genel Müdürü arkadaşımıza bir soru sormak istiyorum. Kanal İstanbul'un yapılması durumunda İstanbul'daki canlılığın yani Marmara'daki canlılığın tamamen ortadan kalkacağı ve bütün Marmara'nın çürük yumurta kokusuyla karşı karşıya kalacağı konusunda sizin bir çalışmanız var mı? Kanal İstanbul'a yaklaşım konusunda ne düşünüyorsunuz ve Marmara'yı öldürecek böylesi bir proje konusunda sizin görüşünüz alındı mı?

Gemi kazaları konusunda şu argüman sunuluyor: "Daha az kaza olacak." deniliyor. Bir tarafta Boğaz 30 kilometre, bir tarafta kanal 45 kilometre uzunluğunda 1,5 kat uzun ve genişlik olarak da 350 metre, en dar yerinde 700 metre Boğaz, en geniş yeri 3.600 metre ama biz 350 metre genişliğinde olan bir kanalda kaza olmayacağını iddia ediyoruz. Bence bu kaza olmama argümanını sunmamanız gerekiyor, orada da insanlar yaşıyor, orada kaza olabilir ve bir geminin orayı set gibi kapattığında -biz Bozkurt ilçesinde yaşanan selde gördük- nasıl bir baraj vazifesi göreceğini, saplandığında da nasıl büyük felaketlere yol açabileceğini herkesin tahmin etmesi gerekiyor. Bizim amacımız müsilağ sorununu çözmek yani bu soruna nasıl katkı verebiliriz bu, yoksa burada kimsenin bağcı dövmek gibi

bir niyeti yok, bu açıdan yaklaşmak gerekiyor. Siyaseti de bu kadar aşağılamamak gerekiyor. Hepimiz bir siyasi partinin üyesiyiz ve bugün müsilağ olduysa Marmara ölüyorsa bu da bir siyasetin sonucu, çevre kirliliğini gelecek kuşakların üzerine yük olarak bırakacak siyaset anlayışının bize yaşattıkları. Onun için bizim bu siyaset üstü teriminden kesinlikle uzak durmamız gerekiyor.

Bunun kabul edilmesinden bir hafta önce ben bu Komisyonun kurulması için Türkiye Büyük Millet Meclisine araştırma önergesi verdiğimde bu araştırma önergemiz reddedildi. Yani o zaman da aynı önergeyi vermiştim ama bir hafta sonra kamuoyu baskısıyla bu bütün partilerin de o kamuoyu baskısı neticesinde araştırma önergesi vermesiyle kabul edildi. Burada bu kamuoyu baskısı iyi bir işe dönüşmüş, bir çözüme kavuşsun. Burada temsilci arkadaşlarımız diyor ki: “Arsa sorunumuz var, bütçe sorunumuz var.” Biz bunları nasıl çözebiliriz, geleceğe nasıl bir katkı bırakabiliriz, bunun için doğru bir tarzda çalışma yürütmemiz gerekiyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Pardon, bir saniye, tek cümlelik bir ekleme var.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Tek cümle, teşekkür ederim.

Sayın Mermutlu’ya sormak istiyorum, Sayın Ali Vekilimizin Kanal İstanbul’la ilgili sorularına ek olarak. Kanal İstanbul yapıldığı takdirde etrafında düşünülen nüfus yükünün ileri dönemdeki bu artıma sistemleriyle ilgili projeksiyonunuza etkisi ne olacak? Bu göz önüne alındı mı, nasıl bir nüfus yükü göz önüne alınarak bu planlamalar, atık su arıtma tesisleriyle ilgili planlamalar yapıldı? Kanal İstanbul yapılırsa etrafında oluşacak olan nüfus yükünün etkisi özellikle yine denizlerin kirliliğine yükü ne olur, bu artıma sistemlerinin çalışması üzerindeki yükü ne olur?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ediyoruz.

Şimdi, bazı arkadaşlarımız üçüncü defa söz talebinde bulundular, eğer uygun görürlerse bir de benim sorularım olacak, ben sorularımı sorayım. Ondan sonra 2 arkadaşımız var üçüncü defa söz talebinde bulunanlar, onlara da kısa bir söz verdikten sonra sorularımızın cevabını dinlemek için de zamana ihtiyaç olacak.

Şimdi, gerçekten sunumu gerçekleştiren Büyükşehir Belediyemizin temsilcilerine başta teşekkür ediyorum. Ve şüphesiz sorularıyla olayın daha çok aydınlanmasına vesile olan çok Değerli Komisyon üyelerimiz var, onlara da teşekkür ediyorum. Misafirlerimiz özellikle bilsinler ki bilim insanları dâhil şu ana kadar davet ettiğimiz tüm misafirlerimiz, sunumlarını gerçekleştiren tüm misafirlerimizin de kanaati Komisyonumuzun bu konuyla ilgili son derece derinlemesine bilgi sahibi oldukları ve iyi bir ekipten oluşmuş bir Komisyon olduğudur, onun için ben arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Şimdi, sorularımıza gelirse eğer benim kişisel gerçekten bilmeyi arzu ettiğim konular. Marmara Denizi için çevresel master plan ve yatırım stratejileriyle ilgili ciddi bir çalışmalar yapıldı ve Marmara Denizi havzasındaki kirlilik yüklerin şehirlere göre dağılımıyla ilgili bir rapor düzenlendi. Aynı zamanda Marmara Belediyeler Birliği Başkanımız burada mı? Evet, onların da yaptığı bir çalışma var, o çalışmaya göre Marmara Denizi’ne günlük 6,9 milyon günlük metreküp deşarj yapılmakta. İşte buna 7 milyon diyelim, maalesef bunun yüzde 53,22’si sadece ön arıtmayla yani fiziksel arıtmayla veya kabasının toplanarak diğerlerinin deşarj edilmesi yöntemiyle yapılıyor, yüzde 4’ü biyolojik arıtma neticesinde daha sonra denize veriliyor, yüzde 42,12’si de ileri biyolojik arıtma ile gerçekleşiyor. Bunun içerisinde İstanbul’a baktığımızda yani Marmara’yı genel olarak değerlendirdikten sonra şöyle Marmara Denizi’ne yapılan deşarj miktarlarının şehirlere göre bakıldığında İstanbul yüzde 76,53 yani ve sizin de söylediğiniz gibi yaklaşık 7 milyon metreküplük günlük deşarjın 5 milyon 811 bin 910 metreküpü İstanbul’a ait. Yani o kadar önemli ki bizim için bu toplantı ve şüphesiz bu toplantıda İstanbul dışında 4 tane daha büyükşehir belediyemiz ve 2 tane il belediye temsilcileri var, şüphesiz onlar da son derece

önemli ama burada asıl İstanbul, onun için İstanbul'u son derece önemsiyoruz. Şimdi gerek Marmara Denizi'ndeki ötrofikasyonu tetikleyen yani gereğinden fazla fitoplankton ve zooplanktonun oluşmasına neden olan temel iki tane etken var. Şimdi ona baktığımızda yani azot ve fosfora baktığımızda onu da İstanbul'u Marmara'yla mukayese ettiğimizde şöyle bir şey çıkıyor. Bu verilere göre İstanbul'un Marmara Denizi'ne verilen bu ötrofikasyon tetikleyen azotun yüzde 66'sı İstanbul'dan kaynaklanıyor yine. Yani tüm Marmara'ya verilen azotun yüzde 66'sı İstanbul kaynaklı, yine fosforun yüzde 61'i İstanbul kaynaklı. Şimdi bunlar Marmara Denizi havzasındaki Türkiye kaynaklı en büyük noktasal besin kaynakları yani bu planktonların aşırı çoğalması, biyoçeşitliliğinin önlenmesi ve bu besin zinciri halkasının da kırılmasına neden olan temel değerler. Nasıl yapabiliriz bunu İstanbul açıklarında?

Bir de bir sürü nedenler söylendi, bunlarda en büyük yer tahsisleriyle ilgili konular çok gündeme geldi. Şimdi, İstanbul Boğazı'na yapılacak deşarjlar öncesi yer sorunu çok konuşuldu. Ben, tabii -on beş yıl Belediye Başkanlığı yapmış biri olarak- yerel yönetimlerin şikâyet makamı olmadığını biliyorum. Yani yerel yönetimler düşünürler, hayal ederler ve hayallerini gerçekleştirirler. Bir imkân söz konusu değil yani imkânsızlık da söz konusu değil bence önemli olan hayal edebilmektir yani bir vizyon koyabilmektir. Bu benim kişisel düşüncem, onu paylaşmayı arzu ederim. Onun için bu mazeretler başarının yerini tutamaz. Ne olursa olsun nitekim bu masanın etrafında oturan bütün herkes biliyor ki yani mazeret değil konumuz bizim, önemli olan başarıya ulaşmamızdır. Şöyle bir şey söylüyorum. Madem -yani kabul edilemez ama kabul ettiğimizi varsayalım- ileri bir biyolojik arıtma için yeterli alanın temin edilmediğini konuşuyoruz. Peki, birinci kademe destekli arıtma uygulamalarında kimyasal arıtmayı düşündünüz mü hiç? Yani kimyasal arıtma bu anlamda son derece önemli. Evet, biyolojik arıtma için olağanüstü yerler, alanlar falan olur ama en azından semptomatik tedavi diyoruz yani kanın durdurulması, sıkıntının hemen bertaraf edilmesi açısından önemli bir çalışma olduğunu düşünüyorum.

Bunun dışında şöyle bir sıkıntı da var, onu da görüyoruz, zaman zaman da şikâyet konusu oluyor. Şimdi yapılmış olan atık su arıtma tesislerinin çalıştırılması da son derece önemli, bunların sürdürülebilir olması önemli. Daha önce bunlar özel firmalar ve yetkililer tarafından çalışılıyordu çünkü çok hassasiyet gerektiren konular. Şimdi özellikle Tuzla ve Ataköy kısmındaki bu arıtma tesisini çalıştıran firmaların ödemede çok ciddi sıkıntıda oldukları hatta sadece çalışan personelin firmaların hak edişlerinden mahsup edilerek personel maaşlarının verildiği ama onun dışında, bakım, onarım ekipmanlarının, eskiyen malzemelerin veya miadını dolduran malzemelerin yenilenmesi, tesislerin daha verimli hâle getirilmesi, bunların güncellenebilmesi ile ilgili ciddi sıkıntılar olduğunu görüyoruz. Yani büyükşehir belediyemizin geçmiş dönemde, 88 tane atık su arıtmalarının çalıştırılmaları konusunda bile bir sıkıntı olduğunu müşahade ediyoruz; bunu hem alanda görebiliyoruz hem de zaman zaman değişik yerlerde de görebiliyoruz.

Şimdi, İSKİ gerçekten çok kıymetli bir yer. Yani, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, geçmiş dönemde kredibilite bakımından İSKİ İstanbul Büyükşehir Belediyesinin daha önünde bir kuruluştur aslında. Yani, yine geçmişte İstanbul Büyükşehir Belediyesini finanse eden bir kuruluşken şu anda İSKİ asıl görevi olan ve olmazsa olmaz hizmetlerinin yapılmasında ciddi sıkıntılar olduğunu söylüyor; ben değil İSKİ'nin temsilcileri söylüyor bunu. Ve yine de ben bu konuya çok girmek istemiyorum ama yine de şeyi merak ediyorum; şimdi, 10 milyar TL'den yani tüm bu hayal edilen -çünkü ben ona "hayal edilen" diyorum maalesef, keşke "projelendirilen" olmuş olsaydı- arıtma, Marmara'yı kurtarmak üzerine arıtma tesislerinin hayata geçirilmesi, dört yıl bu son derece feci bir durum. Çünkü biz biliyoruz ki Marmara'ya hemen müdahale etmek gerekiyor ve yine deminki verilere göre de Marmara'nın müdahalesinin İstanbul'dan başlanması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü Marmara durgun bir yer olduğu için kendi dip sularının yeniden yenilenmesi için altı yıl gerekiyor yani Marmara Denizi'nin tüm suyunun değişmesi

için altı yıl gibi bir zamanımız var. Şimdi, altı yıl üzerine dört yıl da biz bunu beklersek yani işin içinden çıkmaz bir duruma gelir. Geçmişte Haliç'in... Gerçekten söylüyorum "Haliç'e dönüştürülebilir." O anlamda çok ciddi benim bir İstanbullu olarak, İstanbul sevdalısı birisi olarak endişelerim var.

Bir şey, 10 milyar lira para gerekiyor. Şimdi, 5 milyon 800 bin günlük deşarj var. Biz bu Silahtarağa ve Yenikapı'yı göz önünde bulundurduğumuzda Yenikapı arıtma istasyonu veya arıtma tesisi 8 tane ilçeye hitap ediyor ve 3 milyon 200 bin insanın yaşadığı yere hitap ediyor ve toplam, eğer Silahtarağa hayata geçirilmiş olsaydı orada yaklaşık 1 milyon metreküp gün ileri derece biyolojik arıtma ya tabi tutulacaktı. Bakın, 1 milyon metreküp, burada 5 milyon 800 binden bahsediyoruz. Sadece Silahtarağa'ya 650 milyon harcanmak suretiyle bakın, 650 milyon. Yer problemi yok, proje problemi yok, ihalesi gerçekleştirilmiş, bunu ben endişeli birisi olarak söylüyorum, yoksa siyaseten önüne koymak adına değil. 1 milyon metreküp atık suyu biz sadece 650 milyon lira para harcayarak bu şeyi kurtarmış olacaktık. Bu 8 tane ilçenin 3 milyon 200 bin insanın yaşadığı havzada bunu kurtarmış olacaktık. Dikkat ederseniz yer problemi yok, hem de 2014 yılında İSKİ'nin satın aldığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesinden parasını ödeyerek satın aldığı Silahtarağa'daki yer. Dikkat ederseniz burada proje problemi yok, dikkat ederseniz burada ihale problemi yok, bunların hepsi yapılmış. Bu açıdan ben bir şey olduğunu düşünüyorum yani orada bir sıkıntının yaşanmış olduğunu düşünüyorum, zamanla da ilgili ve İstanbul'la ilgili bir sıkıntı olduğunu düşünüyorum.

Bir şey daha... Bir de biz boğaza veriyoruz genellikle yani burada hedef boğaz ama Silivri, Tuzla, Ambarlı, Ataköy bunlar boğaza çok uzak yerler ve burada derin deşarjı nereye verirsiniz verin, hangi derinlikte verirsiniz verin kesinlikle Marmara'da kalacak bunlar. Zaten bir de Marmara'yı -hep konuşulur- sanki Karadeniz, işte kanal yapılırsa Karadeniz'deki kirlilik yükünün Marmara'dan fazla olduğu düşünülüyor. Aslında öyle bir şey yok, şu anda Marmara'nın kirlilik yükü Karadeniz'in iki misli. Bunu biz söylemiyoruz, bilim insanları söylüyor. Dolayısıyla bu Marmara'da, Çanakkale Boğazı'ndan gelen üst suyuyla Karadeniz'den İstanbul Boğazı'ndan gelen alt suyuyla mukayese ettiğimizde, bu hareketlerini mukayese ettiğimizde bu söylediğim yerler Silivri, Tuzla, Ambarlı, Ataköy'de hareket yok. Yani, siz oraya ne yaparsanız yapın akıntıyla birlikte Karadeniz'e vermeniz mümkün değil. Bir şey daha, son yapılan çalışmalarda zaten iki gün günde 280 bin metreküp atık su Marmara'da kalıyor. Yani, bütün bunları yapıyoruz, derin deşarj yapıyoruz ki ben de derin deşarjın artık olmaması gerektiğini düşünüyorum. Bunu nasıl yapacaksınız? Şimdilik, yani şimdilik değil, benim İstanbul Büyükşehirle ilgili sorularım bunlar.

Teşekkür ediyorum.

Şimdi, Bursa Milletvekilimiz Zafer Işık...

İki dakikadan fazla olmazsa...

ZAFER IŞIK (Bursa) – Sayın Başkanım, eğer şakırsam yüce heyetinizden çok özür diliyorum şimdiden.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Estağfurullah.

ZAFER IŞIK (Bursa) – Şimdi, "İstanbul Boğazı'ndaki olası deniz kirliliğiyle alakalı İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bir eylem planı var mı?" diye bir soru sormuştum, bu da yadırgandı. Eğer kıymetli hocamız Profesör Ayşen Hanım bu sunumu yapmasaydı ve ben Türkiye'de her konu hakkında bir fikri olan İstanbul Belediyesinin, İstanbul Boğazı'ndaki olası bir deniz kirliliği ile alakalı bir kanaati, bir eylem planı var mı diye sorsaydım bunu anlardım ama kıymetli hocamız az önce bir sunum yaptı, herhâlde vekilimiz onu dikkatlice dinlemedi, planlanan kısmında Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığımız, değerli hocamız -ki konuşmamın başında kendisine sunumundan dolayı çok teşekkür ettim, kıymetli bir sunum yaptı bize- gemi atıklarının Marmara Denizi'ne boşaltılmasının önlenmesi ve atık alım faaliyetleriyle alakalı bir sunum da yaptı bize, orada, kendisi de birtakım bilgiler verdi ve

ileriki dönemdeki eylem planlarında neler yapılmak istediğini anlattı. Dolayısıyla, İstanbul Boğazı'nda ve Marmara kıyısında, İstanbul'a kıyısı olan Marmara Denizi kıyısındaki gemi hareketlerinden oluşan kirlilik İstanbul Belediyesini de etkiler tabii ki. İstanbul Belediyesinin de faaliyet alanıdır, İstanbul Çevre Korumanın da faaliyet alanıdır. Bunu sormamız, “Bir eylem planı var mı?” diye bir soru yönelmemiz bu toplantıda gayet normaldir. Ancak biz böyle bir soru sorduk mu? Yani, İstanbul'da bir gemi kazası olursa ne olur, bir çevre kirliliği olursa ne olur? Hemen bazı arkadaşlarımızın akıllarına Kanal İstanbul geliyor. Evet, Kanal İstanbul bizim için önemli bir yatırım, inşallah iyi sonuçlar alacağız ondan. Kanal İstanbul'la alakalı İSKİ'ye de bir soru soruldu, ben de sormak istiyorum. Evet, İSKİ'nin Kanal İstanbul'la alakalı bir teknik çalışması var mı, bilimsel çalışması var mı, bu konu hakkında İSKİ ne düşünüyor ama bu konu hakkında gerçekten de bir bilimsel çalışma yaptırdı mı?

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Evet, teşekkür ediyoruz Zafer Vekilim, Bursa Milletvekilimize.

Şimdi, Tekirdağ Milletvekilimiz İlhami Özcan Aygun...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Şimdi, herhâlde bir yanlış anlaşılma var. Süveyş Kanalı'ndaki o büyük gemi kazasını söyledim Sayın Vekilim. Kocaeli ismi geçtiğini anlamadım, tutanaklar ortadadır, bakabilirsiniz. Süveyş Kanalı'ndaki o trafikte kaza oldu ya, koca bir gemi kapadı, altı gün trafiğe kapalı kaldı, birçok gemi arkada kaldı, öteye geçemediler. Onu ifade ettik, herhâlde siz de orada kaçırırdınız.

Şimdi, diğer bir konu da şu: İstanbul'un nüfusu 15,5 milyon gibi görünüyor normalde ama tabii, o kayıtlarda 17-18 milyon kişinin yaşadığını tahmin ediyoruz. Şimdi, diğer illere baktığımız zaman, Kocaeli'nin nüfusu 2 milyonlarda, işte şudur burada derken aşağı yukarı üçte 2'sini diğer iller toplamıyor nüfusun, büyük nüfus İstanbul'da.

Şimdi, İstanbul'dayken bu kadar nüfus ve 400 bin aktığı söylendi ve Kocaeli Vekilimiz de “Ya, İstanbul bunu veriyorsa işte o zaman Kocaeli'nin bir şey yapmaması lazım.” “800 bini” “400 bin” olarak söyledi. Aslında nüfusa orantısız olarak baktığınızda sekizde 1'i Sayın Vekilim, sekizde 1'ini bırakması gerekiyor, siz de fazla bırakıyorsunuz.

Diğer bir konu da değerli arkadaşlar, “Kanal İstanbul'la beraber Marmaray'ın çıkan malzemeleri Çınarcık çukuruna döküldü.” dedim. 2007'de doğa bize “Beni kirletemezsin.” dedi ve ilk müsilağı verdi, ifade ettim ilk konuşmamda. Herhâlde daha da açmak gerekirse, ben merak ediyorum, Kanal İstanbul büyük bir proje, Kanal İstanbul'dan çıkacak o kadar toprağı, malzemeyi döktüğümüzde acaba doğa bize ne yapar diye merak ediyorum.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Vekilim, biraz toparlayalım artık.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Toparlıyorum.

Bakınız geriye doğru, fazla uzağa gitmeyin, on beş-yirmi gün içerisinde ormanlarımız ve dere yatağındaki vatandaşlarımızın binaları mahvoldu gitti. Siz istediğinizi yapın ama doğa diyor ki: “İnsanoğlu, beni geçemezsin, beni yenemezsin, ben günü geldiğinde seni yenerim.”

Şimdi, burada biz gene doğaya meydan okuyoruz ve doğanın birçok kendi ekolojik yapısını bozuyoruz, ondan sonra bir proje ortaya koyuyoruz ve “Biz hâlâ ders almadık mı?” diye ben merak ediyorum. İşte, Karadeniz yolunu yaptık, geldi, sel götürdü, gitti. Yine Rize, Bartın, Karabük, birçok ilimizde dere yatağındaki evlerimiz mahvoldu. Ormanlara binalar yaptık ve hepsini teker teker geri aldı doğa.

Şimdi, yol yakinken bana göre doğruları konuşmamız gerekiyor, doğrulara bakmamız gerekiyor siyasetin ötesinde çünkü Türkiye nüfusunun büyük bir kısmı İstanbul’da, burada ve şu anda 7 büyükşehir belediyemizin toplamından -6’sının toplamından- daha fazla nüfusa sahip. Marmara Denizi’nin de şu anda en büyük nüfusa sahip ili konumunda ve burada yıllardır yapılmayanları birden sorumluları ortaya koyar gibi koyuyoruz, hâlâ ben anlamış değilim. Bakınız, daha da açık ifade edeyim: Arkadaşlar, Sayın Canbey de “Ben yirmi beş yıla yakın İstanbul’da yaşadım.” dedi. Vallahi, Sayın Canbey, İstanbul’da yaşadınız, İstanbul’da yirmi beş yıl öncesine kadar, iki yıl öncesine kadro belliydi. Yapılmayanları tartışmamız gerekirken ve sonuçlarını...

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Yirmi beş yıl bayağı geriye gidiyor, oraya girmeyelim yani, girersen yine siyasi tartışma sebebi...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Anlatamadım, sadece, müsilağın bugünün sorunu olmadığını ifade etmeye çalışıyorum; bakınız, müsilağ bugünün sorunu değil diyorum, örnekler veriyorum.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Kaç yıl mesela?

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Sayın Vekilim, herhâlde, anlamakta zorlanıyorsunuz. Bakınız, 2007 yılında Marmaray’ın topraklarını gittik, Çınarcık çukuruna koyduk ve ilk müsilağ Marmara’da 2007’de çıkmış, kayıtlarda var, ben söylemiyorum, resmî kayıtlarda var. Siz hâlâ “Kaç yılında?” diyorsunuz.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – 1994’te belli İstanbul’un hâli, daha öncesine gidelim.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Vekilim, karşılıklı şey yapmayalım, Eyüp Vekilim. Daha uzatmayalım, öğle yemeğine geçeceğiz, daha soruların cevabını alacağız.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Sayın Vekilim, değerli arkadaşım, o kadar geriye gitmeyelim, sizin yaşınız yetmez o zaman, bakınız, geriye gitmeye yetmez. Değerli arkadaşım, ben seni çok iyi dinledim, eleştiriler için de saygı duyuyorum ama siz de beni dinlemek zorundasınız, bakınız, “Zorundasınız.” diyorum. Ben sizin hiçbir sözünüze müdahale etmedim, dinledim, cevap veriyorum, cevap hakkımı kullanıyorum şu anda.

Arkadaş, bana diyorsun ki “Ne zamandan beri?” 2007’de Marmaray’ın çıkan hafriyatını nereye koydunuz? İlk müsilağ 2007’de çıkmış, onu söylemeye çalışıyorum. “Ne zaman çıkmış?” O zaman açık araştırıcaksın. Bakanlığa sormayacaksın, “Bakanlığa sordum.” diyorsun.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Bunu daha önce de söylediniz İlhami Vekilim, gerçekten zaman sorununuz var, sizi dinliyoruz, tekrara düşüyoruz, yoksa sorun yok yani.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Sayın Başkanım, bakınız, ifade ettiğim zaman herhâlde birazcık içneli geliyor.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Yok, daha önce de söylediniz Çınarcık meselesini, tekrar söylüyorsunuz, onun için dedim yani.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Değerli arkadaşım anlamamış, atlamış, geçen toplantılarda da ifade ettim, o zaman da dinlememiş, atlamış, tutanaklara da bakmamış aslında.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Kişiselleştirmeyelim, devam edelim.

Toparlayalım, buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Sayın Özsoy’un bugün, maalesef, anlamadığım, İstanbul sevgisi birden taşı, isterdim ki o 5 toplantıda da bunları sorsaydı o gelen arkadaşlara.

Arkadaşım, şimdi, geline noktada burada bir sorun var diyoruz. Bakınız, yatırım yapmak isteyen bir şey var, “Proje istiyorum, ben bunu kuracağım.” diyor. Burası olmaz, şurası olmaz. Ya, biraz da elinizi vicdanınıza koyun. Bugün bizizdir, yarın siz geleceksinizdir. Yarın ve gelecekte o çocuklarımıza bırakabileceğimiz bizim doğa yok, doğa bırakmadık, çevre bırakmadık ve hepimiz yaşıyoruz. Geline noktada kanser hastalıklarının ne kadar arttığını biliyoruz. Tekirdağ ilk 3 içerisinde kanserden ölümlerde, yine Kocaeli, sizin bölgeniz de Sayın Vekilim.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Yok, Kocaeli’de yok; hep aynı yalanı söylüyorsun.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Ya, İlhami Bey, gerçekten, lütfen, rica edeceğim. Son tur iki dakikaydı, şu anda beş dakika oldu.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Sayın Başkanım, özür dilerim.

Sayın Genel Sekreterimize soruyorum: İstanbul Kanalı’nın yapılmasıyla beraber o çıkan hafriyat acaba ne yapılacak? O hafriyatın Marmara’daki müsilağa etkisi var mıdır, yok mudur? Böyle bir bilimsel çalışmanız var mı?

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Ben de teşekkür ediyorum İlhami Vekilimize.

Tabii şu var: Burada, Komisyonda karşılıklı suçlamalar zaman zaman olabilir ama gerginleşmeyelim. Şunu da ifade etmek isterim müsilağa ilgili değerli arkadaşlar: Bunun zamanı ilgiyle, oluşum süreciyle alakalı ve oluşum nedeniyle alakalı çok sayıda bilim insanını dinledik. Onlar da daha bu konuyla ilgili çok net bir durum olmadığını zaman zaman ifade ediyorlar. Sebebi nedir, neden oluştu, ne zaman oluşmaya başladı? Bununla ilgili değişik fikirler var. Burada birbirimizi suçlayarak yani daha bilim adamlarının bile tartıştığı bir konu üzerinden herhâlde ilerleyemeyiz.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Sayın Başkanım, geçtiğimiz toplantıda da bu soruları aynen sordum, hatırlarsanız, “Ergene derin deşarjdaki müsilağ nedir, nasıldır, ne zaman oluştu?” diye bir sürü madde altında sordum, hâlâ daha aslında cevabını alamadık.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Hayır ama bilim insanlarının kanaatlerini aldık bu konuyla ilgili.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Ama bakınız, “Müsilağ nedir?”in cevabını sadece şeyde öğreniyoruz. Müsilağ ne zaman oluşmuş, tetikleyen nedir?

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Net bir şey maalesef yok, Hasan Kalyoncu Hocamız Profesör, bu alanda uzman, o da söyledi.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Vallahi, hocamın söylediği cümle şu: “Bu Komisyonda inşallah bunun ana sebebini buluruz, ümidimiz bu yönde.”

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Bulacağız inşallah.

Ben teşekkür ediyorum Sayın Vekilim.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Sayın Başkan, çok kısa...

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Eyüp Vekilim, sataşmayalım, bir cümle sonra kapatalım inşallah.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Şimdi, öncelikle, ben bir milletvekiliyim yani benim ne zaman konuşacağımı veya “Daha önceki toplantılarda sorsaydı.” falan filan... Bunlar sık ifadeler değil, bir milletvekiline yakışan ifadeler değil. Yani size mi soracağım ben ne zaman konuşacağımı, ne zaman soracağımı? Ben İstanbul Milletvekiliyim, İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nden yetkili gelmiş diyelim

-Belediye Başkanı gelmemiş de yani müsilağa verdiği önemi görüyoruz zaten burada, buraya Genel Sekreter Yardımcısı ile Genel Müdürünü yollamış- biz burada soru soruyoruz. “Niye sordunuz?” diyor. Böyle bir şeyi kabul etmiyorum, birincisi bu.

İkincisi: Zaten kendisi sık olmayan ifadelerinden özür dilemek yerine Cumhuriyet Halk Partisinin her zaman yaptığı gibi kulak arkası ettiler. Yani geçmiş geçmiş diyoruz, ya 1994 yılında biz İstanbul’u aldığımızda gazeteler maske dağıtıyordu, bunu daha önceki toplantılarda da söyledik, Haliç kokudan geçilmiyordu, rezil hâldeydi. Yani bu müsilağın sorununu ne kadar geriye gidince müsilağ, yirmi sene öncesi müsilağ, yirmi beş sene, otuz sene... Haliç’ten çıkan çamurlarla biz şehir oluşturduk.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Milattan önceye gidiyor.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Eyüp Vekilim...

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Yirmi yıl öncenin hesabını soruyoruz, milattan öncenin değil.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Biz de size hesabını soruyoruz o zaman. Hayır, öyle bir şey olur mu? Milattan önce mi oluyor? Öyle bir şey olabilir mi?

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Eyüp Bey, kapatıyorum.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Yirmi sene öncesi... Ya, olur mu böyle bir şey? O zamanki bilim ile şu zamanki bilim bir mi? Şunu yaparsanız samimi olursunuz...

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Konuyu siyasileştiriyorsunuz, şu anda bu Komisyonu provoke ediyorsunuz.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Hayır, siz yapıyorsunuz siyasileştirme. Hayır, geçmiş yılları... Hayır, siz bunu siyasileştirdiniz.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Eyüp Vekilim, tamam, mesele anlaşıldı.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Bakın, siz siyasileştiriyorsunuz. Daha öncesini sorarız, siyasileştiren sizsiniz.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Burada yirmi yıl öncenin hesabını soramaz mıyız?

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Geçmişte sanki yirmi yıldır, yirmi beş yıldır hiçbir şey yapılmadığını ifade ederseniz biz cevabını veririz.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Sizin bürokratlarınız hâlâ orada.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Siz, yirmi beş sene önce, yirmi senedir sanki hiçbir şey yapılmadı gibi...

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Tamam, arkadaşlar, karşılıklı tartışsak...

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Samimi olacaksınız, yirmi senedir yaptıklarımızı söylersiniz, ondan sonra konuşursunuz.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Bunun sebebi sizin iktidarınız, nokta. Hiçbir şey yapmayan sizsiniz

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Sanki yirmi senedir hiçbir şey yapılmamış gibi ifadelerde bulunamazsınız. Siz kendiniz hiçbir şey -bakın, ben demin dinledim- yapmamış gibi ifadelerde bulunursanız... Bizim yaptığımızı millet biliyor, yirmi senede İstanbul’u da Türkiye’yi de nereden nereye getirdiğimizi iyi biliyor ama siz bunları yediremediğiniz için...

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Tamam Eyüp Vekilim.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Sandıkta göreceksiniz.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Emine Vekilim, ben sözü kapatıyorum.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Biz Kanal İstanbul’u da yapacağız o zaman göreceksiniz, böyle bir şey yok, böyle bir şey yok.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Şimdi ben alıyorum sözü, Eyüp Vekilim alıyorum sözü, alıyorum sözü.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Yirmi yıldan beri kimin yönettiği ortada, yapmayan da ortada. “Yedirememek” ne demek ya!

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – İlk önce Meclisin kurduğu Komisyondan bir kere saygısızlığınızdan dolayı bir özür dileyin ilk önce, biraz önceki ifadenizden dolayı özür dilemeden hâlâ konuşmaya devam ediyorsunuz.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Tamam, tamam.

İlhami Vekilim, ben az önce şey demiştim...

Siz çok söz aldınız lütfen, çok her şeyi konuştunuz lütfen.

İlhami Bey, yarına bitmez bu iş, bakın, burada çok büyük...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – “Yediremedin.” ne demek ya!

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Yok ama siz de benzer “şakımak” ifadesini kullandınız mı? Yapmayalım tamam.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Özür dilemedi bundan sonra...

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Tamam, tamam; dil sürçmesi diyoruz ona, tamam uzatmayalım tamam.

Şimdi ben az önce şey demiştim, Ankara’daki gerginlik zaman zaman İstanbul’da da olabilir demiştim çok çabuk geldi yani teşekkür ederim, olabilir çok normal arkadaşlar.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Hükûmet mensubu olarak ne zaman soru soracağımızı beyefendiye soracağız sanki ya, böyle bir şey var mı?

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Tamam teşekkür ederim Eyüp Vekilim, sakın olalım.

Değerli arkadaşlar, sunumları aldık, soruları aldık; teşekkür ediyorum artık söz vermeyeceğim, gerçekten teşekkür ediyoruz.

Soru kısmını bitirdik arkadaşlar.

Şimdi cevap kısmına geçiyoruz.

Evet, Orhan Demir Bey’e sözü veriyorum.

Buyurun.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GENEL SEKRETER YARDIMCISI İBRAHİM ORHAN DEMİR – Sayın Başkan, çok teşekkür ediyorum.

Buraya gelirken çok büyük ümitlerle gelmiştim aslında ben. Yani milletvekillerimiz gelecek, derdimizi anlatacağız, çözeceğiz diye. Maalesef aynı yapılan sunumdan farklı farklı anlamlar çıkarıldı. Ben bazen kendimi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı temsilcisi gibi hissettim, bazen Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü temsilcisi gibi hissettim, bazen Ulaştırma Bakanlığı temsilcisi gibi hissettim ama benim sunumdan çıkardığım şey açıkçası şu: Bu iş ne yerel yönetimlerin tek başına yapabileceği ne Bakanlığın tek başına yapabileceği ne de organize sanayi bölgelerinin tek başına yapabileceği bir iş, bunu birlikte yapmamız gerekiyor ve hep birlikte bu işi şey yapmamız gerekiyor. Kanal İstanbul konuşuldu, o konuda konuşmak istemiyorum ama Kanal İstanbul Çalıştay’ı yaptık, 26 bilim insanının hazırladığı bir rapor var, Kanal İstanbul her yönüyle ele alındı o raporda ve ne yazık ki Kanal İstanbul

ÇED raporunu hazırlayan, sayılarının 200 olduğu söylenen uzmanlardan hiç birisi ortaya çıkıp ben bu raporu hazırladım, tezlerimiz de bunlardır diye tartışmaya girmek istemedi. Dolayısıyla ben burada o tartışmanın da yersiz olduğunu şimdilik şey yapmak istiyorum açıkçası. Onu tartışmak istersek ayrı bir Kanal İstanbul oturumu yapıp enine boyuna tartışabiliriz. Dedğim gibi 26 bilim insanının hazırladığı, her yönüyle ele alındığı raporumuz var, sizlere yollayacağım diye düşünüyorum toplantıdan sonra.

Burada deniz kazaları sorumlusu da ya da kontrol edecek kişi de biz olarak gösterildik ya da şeyler...

ZAFER IŞIK (Bursa) – Ben öyle bir şey demedim ki.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GENEL SEKRETER YARDIMCISI İBRAHİM ORHAN DEMİR – “Kazalar için bir önleminiz var mı?” dediniz.

ZAFER IŞIK (Bursa) – “Deniz kazaları sonrası kirlilikle ilgili bir eylem planınız var mı?” dedim.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GENEL SEKRETER YARDIMCISI İBRAHİM ORHAN DEMİR – Kirlilik için de söyleyeyim: Marmara Denizi Bütünleşik İzleme Çalışmaları var, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yürütüyor, sorumluluk Çevre ve Şehircilik Bakanlığında.

Ben sözü çok fazla uzatmayacağım, sadece şunu söylemek istiyorum: Neyse ki Allah’tan bizim teknik düzeyde yürüttüğümüz çalışmalar böyle geçmiyor. Çok açık ve net söyleyeyim Sayın Başkanımız burada, Tahir Başkanımızın ev sahipliğinde Kocaeli’nde yaptığımız Çevre ve Şehircilik Bakanının başkanlık yaptığı toplantıda gerçekten yerel yönetimler ve bütün il valilerimiz bir araydı, çok olumlu, eylem planı hazırlandı ve biz iller olarak o eylem planını adım adım hayata geçiriyoruz. İstanbul olarak eylem planını hayata geçirirken yine İstanbul Valimizin koordinasyonunda ilgili bakanlıkların temsilcileriyle de çok çok uyum içerisinde çalışıyoruz ve planı adım adım hayata geçiriyoruz. Dolayısıyla teknik arkadaşlarım, 2 çevre mühendisi arkadaşım varken benim teknik konulara girmem çok doğru olmaz ama yer konusunda şehir plancısıyım ben bu sene kırk birinci senem şehir planlama mesleğinde kırk birinci senem. İstanbul’da da ilk yapılan, 1980’de yapılan İstanbul ilk 50.000 ölçekli Nazım planı çalışmalarında çalışmış birisi olarak söyleyeyim: İstanbul’da maalesef şehir planları uygulanmadı, maalesef diyorum. İstanbul’u inceleyin, bakın, 1980’de vardır, 1996 yılında tekrarlanmıştır, 2006’da tekrar şey yapılmıştır. İstanbul her zaman Marmara Denizi’nin kıyılarında ve kuzeye gitmeyecek şekilde planlandı; maalesef ve maalesef gerek yapılan ulaşım yatırımları buna ikinci köprü, üçüncü köprü, havalimanı da dâhildir, bazı plan dışından, sonradan plana monte edilen yatırımlar İstanbul’un arazi kullanım bütünlüğünü bozdu. “Yer yok mu?” diye soruldu, gerçekten yer yok çünkü yer bırakılmadı. Çıktığınızda lütfen İstanbul’a şöyle bir bakın, her yerde dikey dikey binalar göreceksiniz. Bu, şehir planlama ilkeleri açısından inanılmaz tehlikeli bir şey. Yurt dışına gittiğimizde görüyoruz, Paris’e gidin bakın La Defense bölgesi vardır, Londra’ya Canary Wharf vardır, New York’a gidersiniz Manhattan vardır. Yoğunluğu bir yere yığarsınız orayı da çözersiniz. İstanbullu olarak, ben bu şeyleri bir yurttaş olarak dinliyorum, İstanbul’da Sabancı Center açıldığında bizim elektriklerimiz patladı, trafolar çekmedi yani o kadar plansız bir gelişmenin içerisinde. Dolayısıyla bu iş birliğini yapmamız gerekiyor. Benim sizlerden ricam: Bizim iş birliği yapmamızda yardımcı olmanız. Gerçekten Milli Emlak Genel Müdürlüğüyle çok sıkı çalışma içerisinde olmamız gerekiyor, arsa gerçekten yok, İstanbul’da arsa kalmadı, en iyi başkanımız bilir, İstanbul’da Fatih Belediye Başkanlığı yaptığınız için Bulduğumuz her yeri milim milim değerlendirmemiz gerekiyor.

Çok teşekkür ediyorum, çok fazla uzatmayacağım lafı. Teşekkür ediyorum.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Başkan, teknik konulara arkadaşlar cevap verecek dedi ama soğutma suyunun Marmara Denizi’nin ısısını artırdığını kendisi söyledi.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GENEL SEKRETER YARDIMCISI İBRAHİM ORHAN DEMİR – Evet, onu söyledim...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Onun cevabını istiyoruz.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GENEL SEKRETER YARDIMCISI İBRAHİM ORHAN DEMİR – Cevabını hemen vereyim, hemen vereyim cevabını. Sadece neden o değil, dedim ki bunun da etkisi var. Biraz önce söylendi İstanbul’dan atılan atık suların miktarı günde 6 milyon metreküp, sadece soğutma suyu, 9 milyon metreküp soğutma suyu veriyor ve bu, Marmara Denizi’nin ısısını etkiliyor ve etkileyen nedenlerden birisidir dedim; dediğim buydu ama tek neden bu demedim, kayıtlara bakarsınız.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teknik arkadaşlar cevap verecekler değil mi?

Şu anda cevap vermek isteyen arkadaşımız var mı?

Profesör Doktor Ayşen Erdinçler, buyurun.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÇEVRE KORUMA VE KONTROL DAİRESİ BAŞKANI PROF. DR. AYŞEN ERDİNÇLER – Teşekkür ederim Başkanım.

Ben bazı sorulara, benimle ilgili olanlara cevap vereceğim. Bildiğiniz üzere, İBB’nin Çevre Koruma ve Kontrol Dairesinin belirli sorumluluk ve yetkileri var, onlar kapsamında olanlara ve bana sorulanlara vereceğim.

Her şeyden önce, planlama yani sunumumuzda hiçbir net bir şey vermediğimizi, tarih verilmediği falan kastetti bazı vekillerimiz. Şimdi oraya bir daha dikkat çekmek isterim, en sonunda strateji planını verdim; günü, ayı her şeyi bellidir hatta bütçelerini belirledim, onlar da verildi ve şunu söyledim, dedim ki: “Eğer finans bulunursa bunların hepsi yapılacak.”

Ayrıca, şunu belirtmek isterim ki; herhâlde bir yanlış anlaşılma oldu, yine sunumda sadece İstanbul’da 6.440 metreküplük bir müsilaş toplanması olduğunu, bunun 4.028 metreküpünün İBB tarafından toplandığını, 2.412 metreküpününse Bakanlık tarafından yetkilendirilmiş firmalar tarafından toplandığını söyledim. Bu rakamlar, kesinlikle Bakanlıkla teyitleşerek yapılmış, onlara bildirilmiş rakamlardır. Son derece iyi bir koordinasyon içerisinde, Bakanlığımızın koordinasyonunda yaptık bu işleri ve son derece iyi ilişkiler içerisinde yaptık. Çevre ve Şehircilik Bakanlığından defalarca teşekkür aldık ve kendileriyle de her konuda son derece koordineli çalışıyoruz. Ben de çok teşekkür ediyorum, büyük kolaylıklar sağladılar.

Her şeyden önce ben bir bilim insanıyım, çevre mühendisiyim, doktoramda çevre mühendisliğinden dolayısıyla, çevreye saygısı da çok fazla olan bir insanım. Elimizden geldiği kadar çevrenin hepimizin geleceği, çocuklarımızın geleceği, bizden sonraki neslin geleceği için korunması gerektiğine inanıyoruz. Denizimiz, evet, yeni bir sorun değildir, 80’li yıllardan itibaren maalesef, daha önceki yıllarda çevre sorunun ne olduğu bile bilinmediği yıllarda atıklar denize veriliyordu ama her alıcı ortamın kendini temizleme kapasitesi vardır. Yıllarca nüfus artık imdat dedirtecek noktaya gelmeye kadar bu halloluyordu ama o kadar büyük bir nüfus ve o kadar fazla atık verildi ki denizde tabii bunu taşıyamaz hâle geldi. Yine burada belirli nedenler konuşuyoruz, en şüphelendiğimiz nedenler; sudaki ısınma, -bunun çok çeşitli nedenleri var- su hareketliliğinin az olması yani durağan hava koşulları, sirkülasyonun olmaması ve “kirlilik yükleri” dedik. Kirlilik yükleri de kesinlikle önemli yine burada şeyi konuştuk; azot ve fosfor yükünün değişmediği gibi... Aslında, durum şudur: 2021 yılı itibarıyla ara tabaka ve derin sularda sistemin azot yüklü hâli devam ediyor. Yani aslında, olan olay şudur: Azot yükü o kadar fazla ki takibinde sorun var ve sistem ötrofikasyon yani çok fazla azot, fosfor girmesi sonucu oksijenin azalması bu fitoplaktonların çok patlaması gibi şeyler ki bu ötrofikasyon öncesi 1960’lı yılları gösterir, ona göre oldukça fazla azot taşıyor. Yine, uzun yıllar içerisinde alt tabakada azot açısından hafif bir artma eğilimi varken derin sularda azot yükü biraz azalma eğilimi gösteriyor, bunun nedeni de bakteriyel denitrifikasyon yani nitratlı solunum yapılması, hafif bir azalış gösteriyor dipte. Müsilaşın

etkisinin çok çok güçlü olduğu Haziran ayında da azot değerleri son otuz yıldaki ortalamalarla uyum içerisinde olup anormal bir akümülayon görülmedi. Dolayısıyla, sadece azot değil asıl konuşmamız gereken dengelerdeki değişme. Yine, 2021 yılı itibarıyla ara tabaka ve derin sularda sistemin fosfor yükü, azot değil fosfor yüklü hâli kesinlikle devam ediyor. Son yıllar hariç ara tabakalarda artma eğilimi varken derin sularda artış bütün yıllarda da çok belirgin bir şekilde devam ediyor. Yani Marmara Denizi'ndeki besin elementi stokları giderek fosfor açısından daha zengin hâle geliyor, zaten bunun için eylem planında da bu madde vardı. Temizlik maddelerindeki yüzey aktif maddeler, fosfatların olmadığı temizlik malzemelerinin üretimi konusunda da Bakanlık girişimlerde bulunuyor.

Yine, analizler çok sıklıkla soruldu. Bu, Marmara Denizi'nin suyunun analizleri tamamen Bakanlığın yetkisinde, Bakanlığın sorumluluğunda olan bir şey. Dolayısıyla, belediyeler bunu takip edemiyor, etmiyor da ama tabii ki takip edilen yerler var. Nedir? Şikâyet geldiğinde takip ediyoruz, ayrıca İSKİ kendi sorumluluk alanlarında olan deşarjları yaptığı yerleri takip ediyor ama asıl bu iş Bakanlık tarafından takip ediliyor ve biraz önce de söylediğimiz gibi bütünleşik izleme planları Bakanlık tarafından yapılıp hatta bu eylem planında da bu sistemin geliştirilmesi üzerine çalışmalar yürütülüyor. Bilim Kurulu da keza bu şekilde çalışıyor, şu anda bütün raporlar verilecek. Şunu içtenlikle söyleyebilirim; uzun yıllar öncesinden beri bu çalışmalar devam ediyor, TÜBİTAK-MAM'ın yaptığı, hatta izleyiciliğini TÜBİTAK hakemi olarak benim yaptığım projelerde var.

Yayıllı kaynaklardan bahsettik. Bakın, noktasal kaynaklardan daha fazla etkili olduğunu biliyoruz ama sadece modellemelerle çalışılabildiği için etkinin 2 kat mı fazla, 5 kat mı fazla olduğu bilinmiyor ama bu çalışmaların hepsi, Bakanlık nezdinde sunulacak, yapılan bütün çalışmalar bir platformda birleştirmeye çalışılacak ve bu etkiler ortaya çıkarılacak. Herkes, tüm kurumlar bu konuda kendine düşen görevi yapıyor. ODTÜ'nün gemisi, hepiniz biliyorsunuz... Barış Hocam zaten ana komisyonda da var, açıklamaları yaptı ve onun söylemek istediği şey de şuydu: Marmara Denizi'ndeki azot fosfor dengeleri değişiyor. Yani son otuz yıldaki birikim hep var ve oransal olarak ağırlıklı oranlar alınmalı, işte o şehrin etkisi, bu şehrin etkisinin gözetilmesi sırasında miktarlarla değil ağırlıklı ortalamalarla baktığımızda, giderek yük de artıyor ama burada önemli olan dengeler tabii ki.

Yine, "Sintine yakıt kapasiteleri çok yüksek olan gemilerin kazalarında oluşan kirliliğin temizlenmesi için eylem planımız var mı?" Eylem planlarını zaten bakanlıklar yapıyor ve şöyle söyleyebilirim: 5312 sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun'a göre burada sorumluluk, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ve liman başkanlığı tarafından yani Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığında. Ama ne oluyor? Kirliliğin büyüklüğüne göre tabii ki aynen daha önce planlarımızda, strateji planlarımızda gösterdiğimiz gibi hemen yardıma koşuyoruz, kendi bariyerlerimiz var, onları yayıp elimizden geldiği kadar yardım ediyoruz. Acil müdahale planlarımız kendi içimizde var ama sorumluluğumuzun olmadığı bir şey için eylem planı yapmakla da tabii ki yükümlü değiliz.

Şimdi, onu da şöyle söyleyeyim; orada biliyorsunuz sularla ilgili hani hoca olarak cevap verebilirim ama sularla ilgili bütün sorumluluk biliyorsunuz SUKİ'lerde, bu da İstanbul'da İSKİ'dedir. Raif Bey buna cevap vermek ister, dolayısıyla, kendisi cevap verdikten sonra hâlâ benimle görüşmek isterseniz tabii ki konuşabilirim. Ama tabii şunları da söylemem gerekiyor, aslında, bütün çevre mühendisliği plan ve projelendirmelerinde önemli olan birkaç şey vardır, onlardan bir tanesi de yönetmeliklerdir. Alıcı ortamın yönetmelikleri çok önemlidir, buna göre dizaynlarınızı yaparsınız. Dolayısıyla, aslında dediğim gibi o çalışma sırasında Bakanlık ve hepimiz oturduğumuzda son derece güzel bir anlaşma içerisindeydik ve bunun farkındalar alıcı ortamın ki, bu Marmara Denizi hassas bir bölge şu andan itibaren ve alıcı ortam kriterleri değiştiriliyor, bunun için de çalışma yapıldı.

Tabii, “Burada, girdiler kara kaynaklı.” demiştim, doğrudur, OSB’lerden giren var. Siz, belediye olarak her ne kadar evsel atıklarınızı atmıyorsunuz, çok sorumlu oluyorsunuz, olabilir ama şunu bilmelisiniz ki derelerinizden, çaylarınızdan yasa dışı mı deyim, merdiven altı mı deyim oldukça fazla deşarj var. Bu deşarjlar o derenin doğduğu yerden değil mansabından çıkıyor ve sorumlu şehir de orası olmuş oluyor. Yani biz bunları hakikaten şöyle düşünelim çok insani bir problemle karşı karşıyayız, direkt ekosistemi, hayatımızı ilgilendiriyor ve sorumlu kim falan aramayalım çünkü sorumlu hepimiziz, yıllarca atalarımız, dedelerimiz ama şunu da düşünelim yani daha önce bilinmiyordu. Yaşamak zorundayız, endüstri olmak zorunda, o zaman sürdürülebilir şekilde bunu yapacağız ve yapmaya çalışacağız. Şu andan itibaren ne yapabiliriz, önümüze bakacağız ve bence çok da güzel yapabiliriz çünkü şu anda bakanlıkla da giden güzel bir koordinasyon var. Bence çok da güzel yapabiliriz diye düşünüyorum çünkü herkes bunu canıgönülden kucaklamış ve ne yapabilirimi planlarını yapmış durumda.

Biz de biraz önce sunduğum gibi, aslında çok somut söyledim, belki başka... Yani, bakın, Sayın Emecan sordu, dedi ki: “Şu anda deniz yüzeyinde bir şey bekliyor musunuz?” dedi. Hayır, şu anda beklenmiyor çünkü su kolonunda kalmadı ama bütün müsilağ dipte, bunu görebilirsiniz ama bunun önümüzdeki bir iki ay yukarı çıkmasını beklemiyor bilim insanları. Ben “oceanograph” değilim ama Bilim Kurulunda olduğum için oldukça fazla dinliyorum ve oradan duyduklarımı size şu anda iletebiliyorum. Ayrıca, ODTÜ’nün gemisi çalışmalarını yapıyor. Biraz önce Barış Hocayla da konuştum, beklemiyoruz ama tabii bunlar doğa olaylarıdır, her ne kadar beklemiyoruz desek de doğaüstü bir şey olabilir. Bakın, bu pandemi gibi bir afetti. Hani, İstanbul’un büyük bir Büyükşehir Belediyesi olduğu, iyi bir bütçesinin olduğu konuşuldu, doğrudur ama nüfusa vurmak lazım ve beklenmedik şeyler için bütçe ayrılmıyor biliyorsunuz. Yani pandemi çok beklenmedik bir şeydi, hepimizin bütçesini sarstı ama ne yaptık? Bir şeylerden kısıtık, kullandık. Aynı şeyi burada da yapıyoruz. Ben, dikkat ederseniz, strateji planında sadece “gemilerden atık alımı konusundaki mücadelede” kısmındaki paraları bile söylemedim ama bakanlıktan yardım istendiğini söyledim çünkü bunu bize söyleyen zaten bakanlıktı. Dedğim gibi, çok iyi bir koordinasyonla çalışıyoruz kendileriyle. İkinci kısım zaten bizim görev alanımızda yaptığımız kısım, onun bütçesini hiçbir şekilde koymadım. Artacak, arttı da biliyorum ama biz onu kendi içimizde yine bir taraftan kısıp öbür tarafa vererek halledeceğiz demiştim. Yani Sayın Emecan, size de söyleyebilirim ki hayır, beklemiyoruz yakın bir zamanda böyle bir müsilağ olayını.

Yine, “Kanal İstanbul’u daha sonra konuşalım.” dendi. Peki, ona da bir şey demiyorum ama orada yine Bilim Kurulundaki insanların... Sadece şunu söyleyebilirim, diğerlerini ayrıca tartışmak gerekir: Biliyorsunuz, bir de uluslararası birtakım kaynaklar var Karadeniz’de. Nedir bu? Tuna Nehri oldukça fazla ülkenin kirini taşıyor. Söylenilen odur ki Karadeniz’e girişinde yayılmaya başladığı alan Kanal İstanbul’un ağzının açıldığı alana çok yakındır, dolayısıyla buradan bir geçiş olması kaçınılmazdır. Ama tabii ki bu konular üzerinde uzmanlar tarafından daha ciddi konuşulması, tartışılması gerekir. Ben sadece ufak bir şeyi hatırlattım.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Bu konuyla ilgili vermiş olduğunuz rakamlar buradaki rakamla uyumuyor. 3.965 metre küp Büyükşehir Belediyesinin temizlik yaptığıyla alakalı bilgi geldi Bakanlıktan, kayıtlara yanlış girmesin.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÇEVRE KORUMA VE KONTROL DAİRESİ BAŞKANI PROF. DR. AYŞEN ERDİNÇLER – Ben tekrar kontrol ettireceğim ama bunu hep günü gününe rapor verdik, valilikte de bu vardı ve gerçekten çok hoş bir ilişkiyle yaptık bu işleri, onlara hakikaten çok teşekkür ediyorum, onlar da bize defalarca teşekkür ettiler. Hani kanımızın son damlasına kadar bu işte yardımcı olmaya... Çünkü sorun hepimizin ve gerçekten tehlikeli, ekosistem ciddi etkilenmiş vaziyette. Hakikaten, hatta şunları ben unuttum sunumumda -Sayın Genel Sekreterim Orhan Hocam söyledi- geçen hafta da ciddi bir zirve yaptık, bütün bunları yine 20 küsur bilim

insanının -ben de aralarındaydım- olduğu bir danışma kuruluyla birlikte tartıştık, konuştuk, yapılması gerekenleri koyduk. Biraz önce şeyi söylüyordum, ben sadece yüzey temizliğinden sorumluyum bu işin ucunda yani mülisaj yukarı çıkarsa onu temizlemek, bir de gemilerden adam gibi denetim yapmakla yükümlüyüm. Bunları yapabilmek için de inanın, inanılmaz bir çalışma içerisindeyiz ve bayağı bir iyi çalışıyoruz. Daha iyi yapabilmek için hani strateji planıma koydum ama mesela, olmayan bir kirliliği size diyemem ki “şu gün tarihiyle şu kadar metreküp temizleyeceğim.” Yok. Ama olduğu anda bu kapasiteye getirmeye çalışıyorum ve onların tarihlerini de ben verdim, gerekli parayı da verdim. Yani herhâlde o son tablo kaçtı diye düşünüyorum. Gayet belirgin bir şekilde onları da verdim ama daha başka şorularınız olursa memnuniyetle, seve seve hepsini açıklayabilirim.

Çok teşekkür ediyorum.

BAşKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ediyoruz.

Yalnız, Hocam, İSKİ Genel Müdürümüze sözü vermeden önce, bu Kanal İstanbul ve Marmara kirliliği çok gündeme geliyor, siz de demin konuşurken Tuna’nın kirliliğinin Kanal İstanbul’a tam denk geldiği, dolayısıyla Marmara’nın daha çok kirlenebilme ihtimali üzerinde durdunuz. şimdi, “doğru bilinen yanlışlar” diye bir terim var, söylediğiniz belki bundan yirmi yıl önce olsaydı olurdu da şu anda Doğu Avrupa ülkeleri yani Tuna havzasındaki Avrupa ülkeleri Avrupa Birliğiyle bütünleşme sürecinden sonra çok ciddi yatırım yaptılar. Dolayısıyla, Tuna artık eskiden olduğu gibi kirliliği Karadeniz’e taşıyor; Don, Dinyeper, Dinyester dersiniz olabilirdi.

Ve de yine, Barış Salihoglu, ODTÜ Hocamız, siz de demin ismen de söylediniz, onun sunumunda Marmara Denizi’nin kirliliği Karadeniz’in neredeyse 2 misli şu anda. Yani dolayısıyla da Kanal İstanbul’u tartışırken özellikle Mülisaj Komisyonu olarak, Kanal İstanbul münasebetiyle Marmara Denizi’nin daha kirlenme ihtimali yok. Yani bilimsel verileri ön plana koyduğumuzda bu ortaya çıkıyor. Bunu kayda geçmesi açısından -yani üniversite hocasıınız, son derece önemli bizim açımızdan, bilim insanısıınız- ben açıklama gereği duydum.

İSTANBUL BÜYÜKşEHİR BELEDİYESİ ÇEVRE KORUMA VE KONTROL DAİRESİ
BAşKANI PROF. DR. AYşEN ERDİNÇLER – Konuşabilir miyim ben?

BAşKAN MUSTAFA DEMİR – Buyurun, tabii ki.

İSTANBUL BÜYÜKşEHİR BELEDİYESİ ÇEVRE KORUMA VE KONTROL DAİRESİ
BAşKANI PROF. DR. AYşEN ERDİNÇLER – Ben zaten bakın, dedim, ben uzmanı değilim, bunun için havza yönetimi falan gibi uzmanlardan sadece duyduğum; şüpheleniliyor veya etkisi olabilir. Ama bilim şüphıyla gelişiyor zaten biliyorsunuz, asla benim sözüm değil çünkü uzmanlık alanım değil, açıkçası böyle bir şeyi asla söyleyemem. Sadece konular üzerinde düşünölen şeyleri, hani, bir sürü zaten konuşuluyor, bu da düşünölenlerden biri, onu söylemek istedim.

Bir de şu var, kirlilik sıfır değil yalnız Tuna’da.

BAşKAN MUSTAFA DEMİR – şüphesiz.

İSTANBUL BÜYÜKşEHİR BELEDİYESİ ÇEVRE KORUMA VE KONTROL DAİRESİ
BAşKANI PROF. DR. AYşEN ERDİNÇLER – Çok azaltıldı ama bunun taşıyabileceği... Hatta bunlar için şunu da söylerim: MARMOD kapsamında -biliyorsunuz zaten Barış Hocalar, ODTÜ yapıyor- modellemeler yapılacak ancak ondan sonra konuşabileceğiz etkileri hâlinde. Dolayısıyla bunlar şüphelenilen şeyler. Ben şüphelenilen parametreleri söyledim, hatta Kanal İstanbul hakkında konuşmadım, sadece bunun da o konuyla bir ilgisi olabilir diye şüphelenildiğini ve çalışılacağını, asıl bütün bu etkilerin gerçekten MARMOD’un modellemelerinden sonra ortaya çıkacağını ve tabii ki hem kamuyla hem bizlerle, hepimizle paylaşılacağını bildirmek istedim sadece.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Çok teşekkür ederiz çalışmalarınız için ve sunumunuz için.

İSKİ Genel Müdürümüz Sayın Raif Mermutlu Bey, buyurun.

İSKİ GENEL MÜDÜRÜ RAİF MERMUTLU – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Öncelikle, bu sorularla bizim tabii konuyu daha açık hâle getirmemize destek olduğunuz için teşekkür ediyorum.

Müsaade ederseniz, ben sırayla bütün sorulara cevap vermek istiyorum.

Şimdi, Sayın Hasan Kalyoncu “Marmara Denizi’ndeki kirlilikle ilgili bilgi verilmedi.” dedi. Tabii, bu konu çok geniş ve kapsamlı. Şu anda yansıda gördüğünüz gibi İSKİ’yle TUBİTAK MAM arasında her iki ayda bir kıyılarından, Haliç’ten ve bir de deşarj noktalarından olmak üzere numuneler alınmakta, bu 60 nokta ve 10’ar metre derinliklerden numuneler alınmakta. Bunlarla ilgili grafikler, çok detaylı çalışmalar yapıldı. Bu, ilk 96 yılında İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri Fakültesiyle başlatılmıştı, daha sonra da şu anda bunu TUBİTAK-MAM’la hâlen yürütüyoruz. Bunlar, tabii, çok detaylı ve bilimsel raporlar, isteyenler olursa bunlardan kopya da verebiliriz.

Yani, bu, üzerinde çok çalışılması gereken bir şey. Tabii, Marmara Denizi statik bir yer değil, yani azotun, fosforun sürekli böyle azalması ya da artması çok denetlenebilir bir şey değil. Zaman zaman, işte buradaki akımlarla, yağışlarla, çeşitli etkenlerle, ısı faktörleriyle... Bunlar değişken, dolayısıyla yani burada somut bir şey söylemek çok zor. Bunlar, Haliç’te numune alınma noktaları, burada da çeşitli grafikler. Klorofil A ölçülmüş, fitoplanktonlar ölçülmüş. Makroalg çalışmaları yani alg üretme potansiyeli bu şekilde. Hızlıca bir bilgi vermek istedim.

Şimdi, ikinci bir soru vardı: “Kullanma suyu yapılamaz mı?” Tabii bu bir arz ve talep dengesi. Şimdi, biz tabii ki bu suları şu anda Tuzla’daki organize deri fabrikasına veriyoruz, onların böyle bir talebi var. Onlar da bu suyu alıp yani bizim konvansiyonel arıtmadan geçirdiğimiz, ileri biyolojik arıtmadan geçirdiğimiz ve daha sonra da kum filtreleri ve dezenfeksiyonla ileri arıtma yaptığımız suyu alıp kendi proseslerinde tekrar arıtma yapıp kullanıyorlar. Şu ana kadar mesela temmuz ayında 92 bin metreküp artırmış atık suyu yeniden kullanmışız, 92 bin ama bu çok talep edilen bir şey değil. Artı, bir de bizim arıtma tesislerimiz hep sıfır kotuna yakın olduğu için deniz kenarında, bunun üst kotlara terfi maliyeti suyun maliyetinden daha fazla bazen. O yüzden bu şeyi de göz önünde bulundurmak lazım ve talep olduğu zaman biz tabii ki bunu yeniden kullanım için verebiliriz. Bu 92 bin metreküp suyun bir kısmı dediğim gibi dericilere veriliyor, bir kısmı park bahçelerin su almasında kullanılıyor, bir kısmı arıtma tesisinin kendi iç ihtiyacı için kullanılıyor; böylelikle değerlendiriyoruz bu suyu.

Sayın Eyüp Özsoy’un sorduğu “Silahtarağa neden yapılmadı?” Bu konu birkaç sayın vekil tarafından dile getirildi. İsterseniz ben bunu detaylı bir şekilde anlatayım. Yani konunun az çok uzmanı olduğumu düşünüyorum ama uzmanların dışındaki kişiler de konuşuyor. Ben 94 yılında İSKİ’ye ilk geldiğimde Asya Suyun inşaat müdürüydüm. 98 yılında Sayın Profesör Doktor Veysel Eroğlu beni Atıksu Arıtma Daire Başkanı yaptı. Gerekçe olarak da “Sen bu konuları biliyorsun. İşte, bu konu yeni İSKİ’de, buraya sen geç.” Ben oraya geçtiğim zaman sadece Yenikapı Arıtma Tesisini vardı, ön arıtma. Daha sonra Baltalimanı, ondan sonra Tuzla ve sayıları gittikçe arttı. Tuzla Atıksu Arıtma Tesisini devreye aldığımızda nasıl işleteceğimizi bilmiyorduk çünkü bir ileri biyolojik -hatta o zaman biyolojiktir- biyolojik arıtma tesisinin nasıl işletileceğini bilmiyorduk. Ne yapalım? Bunu daha önce yapmış, örnek olacak ülkeleri araştırdık ve Almanya’da -Berliner Wasser- Berlin Sular İdaresinin bu konuda iyi olduğunu gördük ve bir mühendis arkadaş da orada çalışıyordu, Türk vatandaşı. Onlarla irtibata geçerek orayla bir iş birliği anlaşması imzaladık. Çevre mühendisleri, makine mühendisleri, elektrik mühendislerini orada birer aylık kursa gönderdik. Daha sonra aynı anlaşmanın içerisinde bizim şartnamelerin yenilenmesi hususu vardı ve burada gelip tesisi devreye alma konusu vardı. Bundan çok istifade ettik ve İSKİ’nin ilk başlangıcı, bu Tuzla Arıtma Tesisinin Berliner Wasser’le birlikte işletmeye

alınmasıyla oldu. Daha sonra diğer tesisler oradan örnekler alınarak devam ettirildi. Şimdi, Silahtarağa Arıtma Tesisini ben dediğim gibi 2019 yılı Eylül ayında göreve başladığım zaman bunu masamda buldum, Silahtarağa Arıtma Tesis. İlgili daire başkanı arkadaşı çağırdım, dedim ki bu nedir? “Efendim, işte Silahtarağa arıtma tesisi.” Böyle bir tesise ihtiyaç var mı? “Hayır, efendim, ihtiyaç yok.” Peki, neden yapıyorsunuz böyle bir tesisi? “Efendim, yukarıdan böyle istendi.” E, şimdi de bu tesisi iptal edin dedim. Neden? Çünkü ben oradaki tesisleri biliyorum yani yapımında bulunmuşum, işletmesinde bulunmuşum, Baltalimanı Arıtma Tesisinde başkanlık binam vardı, sürekli içinde yaşadım, Yenikapı Arıtma Tesisini biliyorum. O bölgeden toplanan yani Haliç’ten toplanan atık suların kuzey bölümünden toplananlar Baltalimanına -tüneller vasıtasıyla- güneyinden toplananlar da Yenikapı’ya gider şu anda ve orada bir terfi merkezi vardır; Silahtarağa terfi merkezi. Bu tesisten de atık sular istenilen oranlarda tesislere aktarılır. Şimdi, ben Silahtarağa Arıtma Tesisinin yapılmamasının nedenlerini 10 başlık altında anlatacağım, tümüyle teknik.

1’incisi, hâlihazırda Haliç’e herhangi bir atık su girişi yoktur. Sayın Cumhurbaşkanımızın o dönemde Haliç üzerinde ne kadar hassas olduğunu biliyorum. Ben Sünnet Köprüsü’ne kaç defa gece yağmurda gitmişimdir savaklama yapıyor mu yapmıyor mu diye. Yani işin içinde yoğunlaşan, işin mutfağından gelen bir kişiyim, tesisi biliyorum. Şu anda Haliç’e tek bir noktadan atık su girişi yok. Peki nedir? “Efendim, biz bunun yanına bir arıtma tesisi yapalım, membran uygulayalım, çıkan atık suyu da Haliç’e verelim.” E, siz başınıza dert mi alacaksınız yani? Şu anda hâlihazırda bir problem var mı? Yok.

2’ncisi, bölgede toplanan atık sular, tünel, kolektör ve terfi hatlarıyla zaten Baltalimanı ve Yenikapı arıtma tesislerine aktarılıyor. İkinci bir tünel yapıldı buraya, ben yoktum o dönemde, Güney Haliç tünelleri, Yenikapı’ya daha önceki tesisin paraleline bir tesis yapıldı. Ne zaman? 2013 yılında. Devletin kaynakları bu kadar bol mu? Yani siz oraya bir tünel yapacaksınız 2013’te, ondan sonra 2017’de “Vazgeçtik, biz burayı arıtıp sulamada kullanacağız veya Haliç’e vereceğiz.” Bu, kamu kaynaklarının rantabl kullanılması ilkesine aykırı. Şu anda, hâlihazırda Baltalimanı’ndaki biyolojik arıtma tesisi yüzde 95 oranlarına geldi yani yüzde 5’le tamamlanacak. Yenikapı Arıtma Tesisindeki biyolojik kısım da benden önce ihale edilmişti, ihalesi yapılmıştı. Ancak projede bazı yanlışlıklar gördüm, zaten izin safhası devam etti onun, şu anda bir revizyon yaptık, proste bir revizyon yaptık, eksiklerini tamamladık, bunu öz kaynakla hızlı bir şekilde başlatacağız. Yani biz kamu kaynağını kullanırken kendi kaynağımızdan çok daha fazla ve hassas davranmak zorundayız. Şu anda Yenikapı Arıtma Tesisinin maliyeti 855 milyon yani biz bu parayı çöpe atamayız. Tesis yanlış, tesisten çıkan çamur Ataköy Arıtma Tesisine pompalanacak 12 kilometre, bu şekilde oradaki tesis yetersiz, arıtma kapasitesi yetersiz, işte, bir sürü şeyler... Biz bunları aldık yeniden dizayn ettik, düzelttik ve şu anda en son hâline geldi.

Üçüncüsü, 435 bin metreküp/gün kapasiteli, Sayın Başkan 1 milyon dedi ama herhâlde bir yanlış bilgilendirme. Bu tesisin nihai kapasitesi 435 bin metreküp. Böyle bir tesis, bir membran tesisi dünyada bir tane var, ikincisi de bizde olacaktı. Bu membranlar -çantamda var şu anda ama- böyle lifler hâlinde atık suyun içerisine daldırılarak suyu arıtan yani fiziksel olarak suyu süzen elemanlar, bunların her beş yılda bir değiştirilmesi gerekiyor. İlk yatırım maliyeti de fazla, işletme maliyetleri de fazla. Yani bu bir konvansiyonel arıtma olsaydı belki bir derece ama membran olduğu zaman iş yönetilebilir olmaktan çıkıyor çünkü İSKİ’de bu kapasitede bir membran tesisi şimdiye kadar işletilmedi, neyle karşılaşacağımızı bilmiyoruz. Dedim gibi, ilk yatırım ve işletme maliyetleri çok yüksek ve idaremizin bir tecrübesi yoktu. Beş yıllık işletmeyi mecburen ihale ettiğimiz diğer işlerdeki gibi bir firmaya verecektik. Bunun, beş yıllık işletme, artı, beş yıl sonra membran değiştirmeyle beraber şu andaki fiyatlarla maliyeti 4 milyar Türk lirası. Yani bu 16 projenin toplam maliyeti 10 milyar, Silahtarağa Arıtma Tesisinin bize maliyeti 4 milyar idi.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Sayın Genel Müdür, bir daha tekrarlayabilir misiniz Silahtarağa'nın maliyetini kalem kalem?

İSKİ GENEL MÜDÜRÜ RAİF MERMUTLU – Maliyeti ben euro olarak vereyim. Şu anda 407 milyon 313 bin 758 euro beş yıllık işletme, artı, beş yıl sonunda membranların değişmesiyle ilgili maliyet.

Sayın Başkanım, bu projenin çok detaylı incelendiğini, projesinin olduğunu, arazisinin olduğunu, ihalesinin olduğunu söylediniz ama bu biraz aceleye getirilmiş bir proje; projesi yok, ihalesi yapılmış ama henüz sonuçlanmamıştı, firmalardan teklif alınmıştı, o aşamadaydı, ilave bir sürü eksikleri vardı. Neydi bunlar? Örneğin, enerji orta gerilim hattı -yüksek enerji kullanılıyor bunlar- tesise kadar kimin tarafından getirileceği belli değil, İSKİ'ye ek bir maliyet. İkincisi, burası kuşdili formasyonunda tabir edilen bir zemine sahip yani Haliç'in hemen kenarında. Belli ki burası yıllar içerisinde dolmuş bir bataklık. Burada yapılan zemin etütleri 80 santimlik 3'e 3 veya 2'ye 2 kazıklarla ve derinliği 60 metre olan kazıklarla zeminin güçlendirilmesi gerektiğini ihaleye giren firmalar söylüyor.

Sırayla geliyorum.

Şu anda halihazırda iki merkezde atılan atık sular Eyüpsultan'ın merkezine taşınacaktı. Burada koku, gürültü ve çamur problemleriyle karşı karşıya kalınacak. Zaten, bölge halkı ve ilgili belediye tarafından da istenmiyordu bu tesis.

5'ncisi, tesisten çıkan suyun 100 bin metreküpü bölgedeki yeşil alanların sulanması için düşünülmüş ama bölgede bu kadar yeşil alan bulunmamakta, olanlar da zaten tesis yapımı nedeniyle sökülecekti. 100 bin metreküp günlük bir sulama debisi çok afaki ve çok anormal bir değer. Bunun içinde olan hocaların da itiraf ettikleri gibi "Biz başlangıçta bu projeyi 20-30 bin metreküp sulama amaçlı düşünmüştük, bu kapasite 435 bin metreküpe nasıl çıktı, ben de bilmiyorum." dedi bu işin bizzat içinde olan profesör, ismini vermeyeyim.

6'ncısı, çamur bertarafı konusu. Tabii, böyle bir tesisten çamur çıkacak, netleştirilmemiş İSKİ tarafından yani firmalar bunu nasıl yapacak, bu çamuru nasıl bertaraf edecek netleştirilmemiş. Birinci alternatif, Yenikapı'ya pompayla gönderme düşünülmüş. Yenikapı'da zaten çamur arıtma sisteminiz yok, böyle bir tesisiniz yok, nasıl gönderiyorsunuz? Oraya da ayrı bir tesis yapacaksınız. Yenikapı'ya pompaj 12 kilometre yani çamurun nakli çok zor ve problemli bir şeydir. İkincisi, Kemerburgaz'a pompaj, o da 25 kilometre, orada bir tesis yapacaksınız çamurla ilgili. Üçüncüsü, eğer Silahtarağa'da bir tesis yaparsanız bunu da kamyonlarla taşıyacaksınız, her gün 35 kamyon çamur nakledilecek, Silahtarağa'dan alacak ya çöp döküm alanına ya çimento fabrikalarına, bir yere götürülecek. 1999 tarihli bir master planı var İSKİ'nin, şu anda İSKİ'nin yol haritası budur. 1999 yılında Sayın Veysel Eroğlu'nun Genel Müdürlüğü döneminde onaylandı ve buradaki 8 no.lu alternatif İstanbul atık su projeleri için esas alındı. Bu master planda arıtılsa dahi Haliç'e atık su verilmemesi esas alınmıştır. Neden esas alınmış? Az önce de bahsettiğim gibi, Haliç'e şu anda biz boğazdan bir can suyu alıp veriyoruz ve önemli bir miktarda. Yani burada ölü alanların kalıp da bu artırılmış dahi olsa atık sular... Çünkü yüzde yüz arıtma diye bir şey yok, mutlaka çıkışta bir miktar kirlilik kalacak ve bu kirlilikler her gün 435 bin metreküp birikecek, birikecek belki müsilaj, belki ötrofikasyon önce Haliç'ten başlayacak.

7'ncisi, "Tesisin 435 bin metreküp/gün kapasiteli nihai debiye göre -yani diyelim ki on sene sonra gelecek bu debiye- yapılması MBR, membran tasarımının en iyi şekilde optimize edilmesi güçlüğü nedeniyle mümkün değildir." diyor firmalar. Yani bunu etap etap yapmanız lazım. 435 binlik bir membran tesisi şimdiden yapıp on sene sonra kullanılamaz çünkü bu membranların bir ömrü var.

8'ncisi, "Tesisin batısındaki tramvay hattı tesise girişte ve ulaşımında ciddi zorluklar doğuracaktır." diyor ihaleye giren firmalar.

9'uncusu, bundan bahsettim, arıtma tesisinin yapılacağı alan Trakya formasyonunda olup 80 santim çapında, 2'ye 2 karela "jet grout" kolonları yapılması öngörülmektedir. "Jet grout"ların yeterli olmayacağı ağır yapılarda 80 santim çapında donatısız fore kazık 3 çarpı 3 metre karela yapılmalıdır, kazık boyu yaklaşık 60 metre olacaktır. Burada Haliç'e verilen 100 binini sulamada kullanacağımızı düşünüyorum ben, geriye kalan 335 bin metreküp su eğer Haliç'e verilseydi KOİ'yi çıkışta 125 miligram/litre esas alınmış, günlük 42 ton KOİ; BOİ5, 25 miligramdan günde 8,4 ton BOİ5; AKM, 35 miligram/litreten günde 12 ton askıda katı madde; toplam azot 3,35 ton; toplam fosfor 0,335 ton. Yani biz kendi elimizle bir belaya girecektik. Birincisi, İSKİ'nin kaynakları heba edilecekti. İkincisi, bu tesis bittiği zaman elimize bir şey geçmeyecekti, arttırdığımız suyu Haliç'e verecektik ve Haliç'i de devreden çıkaracaktık. Bu kadar yanlış, altlığı olmayan bir projeye ben izin veremezdim ve bu projeyi iptal ettik.

"Debiler nasıl hesaplanıyor?" Sayın Eyüp Özsoy'un sorduğu soru. Debiler tabii ki nüfus başına tüketimle, o bölgede imar planlarında yerleştirilen nüfusla hesaplanarak tesislerin kapasitesi belirleniyor.

Arazi ihtiyaçları... Buradaki en önemli şanssızlığımız İstanbul'un oturmuş bir şehir olması. Eğer, biz İstanbul'u yeniden projelendirmiş olsak, yeni imar planları yapmış olsak, örneğin Kadıköy Moda'da bir arıtma tesisi yeri için bir boşluk bırakılırdı. Şu anda Kadıköy Moda'da İSPARK'ın şu anda kullandığı otopark alanı ancak biyolojik arıtma için yeterli, ileri biyolojik arıtma için bu alan kesinlikle yeterli değil. Doğası itibarıyla atık sular üst kotlardan aşağıya doğru akıyor, akıyor, akıyor, geliyor deniz kenarında toplanıyor. Sizin bunu tekrar pompalayıp da başka bir yere almanız çok büyük enerji gideri. Bu nedenle, biz mümkün olduğu kadar atık su arıtma tesislerini deniz kenarlarında projelendiririz. Baktığımız zaman, Yenikapı, Baltalimanı, Ataköy, Ambarlı, Çanta, bütün tesisler, hepsi deniz kenarındadır. Dolayısıyla, bu arazi ihtiyaçlarında biz deniz kenarlarında kendimize bir yer açmaya çalışıyoruz. Bu da tabii, çok sınırlı, bunların yerleri sınırlı. Arkadaşlarımız sürekli yazışmalarla "Buralardan bir şey alabilir miyiz?" diye uğraşıyorlar yani işte, Sayın Vekilimin söylediği 7 tane projede problem var, çözmeye çalışıyoruz.

Adalarda da sit alanı, bununla ilgili imar planı hazırlıkları var ama atık su arıtma tesisi yani sit alanı da olsa bir yerlerde bir alan bulup yapmamız gerekecek.

İstanbul Milletvekili Sayın Ali Şeker: "Küçükçekmece Gölü'ne atık su girişi var mı?" Hayır, Küçükçekmece Gölü'ne atık su girişi yok. Tabii, biz Küçükçekmece'yi su kaynağı olarak kullanmadığımız için sadece buranın atık suyuyla ilgileniyoruz. Şu anda orada bulunan ön arıtma tesisi de tünellerin bitmesi sonucu yaklaşık bir yıllık süre sonunda devre dışına çıkarılacak, ön arıtmadan geçen sular ileri biyolojik arıtmadan geçecek.

Bütçe konusunda Meclisten talep... İşte, şu anda talep ediyoruz. Bu paranın bir şekilde bize -İller Bankası kanalıyla mı olur, başka bir kanalla mı olur- verilmesi acil yani bu toplantının belki en can alıcı noktası. Öteki konuları tartışırız, hepsini, derin deniz deşarjı gerekli mi gereksiz mi, müsilaj nereden oldu, su ısındı mı ısınmadı mı; hepsini tartışırız ama bu toplantının en önemli konusu bu 10 milyar para yani bunu ben her ortamda dile getiriyorum ama şu ana kadar herhangi bir cevap alamadım.

Ha, şimdi en önemli konu: Derin deniz deşarjları neden yapılıyor? Şimdi, biz üniversitede okuduğumuz zaman, derin deniz deşarjlarının da bir arıtma yöntemi olduğu anlatıldı bize. Şu anda da o profesörler görevde belirli yerlerde. Nasıl bir arıtma? Siz atık suyu getirip hemen denizin kenarından verirsiniz o bölgeye yayılır ve o bölgedeki denize girme kriterleriniz ortadan kalkar. İstanbul'un her tarafında hem koku hem de mikroplar oluşacak, doğal olarak atık suyun içerisinde bakteri var. Şimdi, yanlış anlaşılan şu: Bizim şu ana kadar uyguladığımız ön arıtma, artı, derin deniz deşarjı. Şimdi bunu karıştırmayalım. Yani eğer sizin bir ileri biyolojik arıtma tesisiniz varsa, örneğin: Ataköy. Biz Ataköy'deki atık suyu arıttıktan sonra hemen oradaki dereye veriyoruz ve oradan denize kavuşuyor. Bunu istemiyoruz, neden? Bir ileriye daha gidelim, biz bunu derin deniz deşarjıyla verelim. Yani derin

deniz deşarjı suçlu değil, onun önündeki yaptığınız arıtma tesisi önemli. Siz ileri biyolojik arıtma yapıyorsanız buna artı derin deniz deşarjı da yaptığınız zaman mükemmel bir şey ortaya çıkıyor, bu amaçla yapıyoruz. Yani orada derin deniz deşarjlarıyla ilgili projede ilaveler var. Nedir bu? Mesela, biz baştan beri bunu savunduk yani Ataköy ileri biyolojik arıtmadan sonra bir derin deniz deşarjı olmalı ve bu su, bu kıyıyı kirletmemeli; bu amaçla yapıyoruz. Bu derin deniz deşarjlarının hepsinin işlevi var yani iyiyi daha iyi noktaya getirmek için ama kamuoyunda yaygın olan derin deniz deşarjına karşıyız. Evet, ön arıtma, artı, derin deniz deşarjına karşı olunabilir ama belirli yerler için, her taraf için değil.

Şimdi, denetimler konusu... Bizim atık su arıtma tesislerimizin büyük bir kısmı Çevre Bakanlığı ve Orman Bakanlığı tarafından online denetleniyor yani yedi gün yirmi dört saat online denetleniyor. Birincisi, bu tesisleri biz özel sektör eliyle işlettiğimiz için özel sektör ceza yememek için kendisi denetliyor. İkincisi, biz denetliyoruz onları. Üçüncüsü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bunu online denetliyor kabinler vasıtasıyla ki bu kabinler kameralı yani biz dahi bunun içerisine izinsiz giremiyoruz, bu kabinler sürekli Ankara'ya bilgi aktarıyor. Artı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, gece gündüz, yirmi dört saat ani gelip bizden numune alıp tesisleri denetleyebiliyor. Yani bu tesislerin devre dışına çıkarılması, işletilmemesi, yok efendim, para alamadığı için müteahhit bunu işletmiyor, böyle bir şey kesinlikle doğru değil. Sayın Başkanımıza bu konuda kim bilgi verdiyse yanlış bilgi vermiş, böyle bir şey mümkün değil. Zaten biz bu tesisleri on dakika arıtmadan kapatsak; bir, bakteri ölüyor, iki, anında bütün televizyonlardan duyarsınız "İstanbul kokuyor." diye, böyle bir lüksümüz yok, böyle bir şey yapamıyoruz. Bu tesisler parasını versek de vermesek de işletilmek zorunda, kaldı ki elektrik giderlerini biz karşılıyor bu tesislerin yani firmanın herhangi bir şeyi yok. Firmaya kendi hak edişini ödeyemezsek bile mutlaka personelinin maaşını ödüyoruz yani personeli de mağdur olmuyor ki bu konuda hiçbir sıkıntı yok, firmaların da böyle bir sıkıntısı yok. Tabii ki İSKİ'nin şu anda... Sayın Başkan söyledi "İSKİ daha önceden belediyeyi sübvansederdi, şimdi İSKİ sıkıldı." Evet, çünkü 6 kere biz İBB Meclisine zam talebinde bulunduk son iki yıl içerisinde. Bu taleplerin sadece bir tanesi cüzi miktarda karşılandı, onun dışındakiler karşılanmadı. Şu anda biz İstanbul'da suyu 2014 yılı yani yedi yıl önceki fiyatlarla satıyoruz. Bu yatırımların bir maliyeti var, bunun için mutlaka acilen su fiyatlarında bir ayarlama yapılması lazım.

Sayın Mustafa Canbey de Silahtarağa'yla ilgili bir soru sormuş, bunu açıkladım zannedersem. Yeni projeler içerisinde Silahtarağa tesisi yok, böyle bir soru vardı.

Sayın Müzeyyen Şevkin Hanım, arazi tahsisleriyle tüm kurumlar eşgüdüm içerisinde çalışma... Şimdi, Başakşehir arıtma tesisi, gösterdim orada; Millî Savunma Bakanlığının kendisine tahsis edilen çok büyük bir arazinin çok cüzi bir kısmı, yüzde 5'lik bir kısmı için biz talepte bulunduk, bu talebimiz karşılanmadı. Sonra yani yapılacak bir şey yok, bunu yapmak zorundayız bir yere. Sayın Valim kanalıyla durumu kendisine anlattım bu tesis için. "Tamam, ben yardımcı olayım." dedi. Göttürdüm, dosyayı verdim ama yine ret cevabı geldi. Biz tabii, pes etmiyoruz yani bu tesisi bir yere yapacağız öyle veya böyle, yeni yerler araştırıyoruz tahsis edilebilecek yerler var mı, bu arazileri tahsise aldığımızda bu tesisi de süratle yapacağız.

Sayın İlyas Şeker, tören masrafı ve Silahtarağayla ilgili bir soru sormuşlardı. Burada törene bir masraf yapmadık, onu söyleyeyim. Tören, zaten yirmi otuz kişinin toplandığı... Ben de oradaydım, sadece bir ekran getirildi İBB'nin ekranı, bir de bir kürsü, hiçbir ikram yapılmadı, bir şeyi de yoktu, aşırı bir şey de yoktu yani sıfır maliyetle bir tören yapıldı ama tesisin maliyeti dediğim gibi 4 milyar Türk lirası.

Ankara'dan gelen paylar... Evet, İller Bankasından bütün su kanal idareleri gibi biz de pay alıyoruz. Bu, yaklaşık, maliyetimizin yüzde 10'u mertebesinde, yüzde 10'u mertebesinde bir pay alıyoruz.

“Projeler hangi aşamada? Bilgi verilmedi.” Sayın İlyas Şeker sordu. Yani biz bu 16 tane atık su arıtma tesisiyle ilgili detaylı bilgileri verdik zannediyorum ama eğer yeterli anlatamadığımız bir konu varsa biz özel olarak bu tesisleri gezdirebiliriz, gösterebiliriz, projelerini gösterebiliriz.

Şunu da söyleyeyim Sayın Başkanım: Bu tesislerin işletilmediğiyle ilgili husus var ya, tesislerimiz yirmi dört saat herkese açık, herkes gelip giriş suyunu ve çıkış suyunu görebilir; kimse engellenmez, çalışıp çalışmadığını net bir şekilde yerinde görür. İsterseniz bir organizasyon yaparız, sizlere de götürüp o tesisleri gösterebilirim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Sayın Genel Müdürüm, zaten geleceğiz. Alan çalışmamız olacak; İstanbul, Kocaeli, Bursa, Balıkesir’e geleceğiz.

İSKİ GENEL MÜDÜRÜ RAİF MERMUTLU – Hayhay, ne zaman isterseniz.

Zaten yarın Çevre Bakanlığımızdan genel müdürler ve oradaki bürokratik kadrolar gelecekler, onları da aydınlatacağız ve Baltalımanı Arıtma Tesisinde de onları misafir edeceğiz. Siz de ne zaman isterseniz biz hazırız.

“2024 yılına kadar bir şey beklemeyin.” dedi Sayın İlyas Şeker. Tabii ki Türkiye’de bir kurumsunuz; kanunlar, yönetmelikler, tüzükler sizi bağlıyor. Yani bir ihale için “Hadi, ben ihale yapıyorum. Yarın başla.” diyemezsiniz, belirli bir süreci var. Kamu İhale Kanunu’na tabiiyiz; önce projelerini ihale ediyoruz, projeler yapılıyor, ondan sonra inşaatı, tabii en başta arazi tahsisinin yapılması lazım. Ondan sonra da bu tesislerin minimum üç yıllık bir inşaat dönemi vardır, minimum üç. Artı, bu projelendirme ve ihale sürecini de ilave edersek dört yıldır bu. Yani bunu çok zorlarsınız, belki üç buçuk yılda yaparsınız ama bürokrasi tahsis konusunda bizi zorlarsa yapacağımız bir şey yok.

Sayın İlyas Şeker, şimdi, ön arıtmayla ilgili güncel rakamları verdim ben tabloda. Örneğin, ön arıtma yüzde 59 şu anda, hâlihazırda; biyolojik arıtma yüzde 1 -bunlar köyler- ileri biyolojik arıtma yüzde 40 ve toplamı yüzde 100. Şimdi, Balta Limanı devreye girince ön arıtma yüzde 59’dan yüzde 44’e düşüyor. Ne zaman oluyor bu? Önümüzdeki beş, altı ay içerisinde. Biyolojik arıtma yüzde 1’den yüzde 16’ya çıkıyor, ileri biyolojik arıtma yüzde 40’ta kalıyor. Küçükçekmece tünelleri devreye girince -bu da yaklaşık bir yıl sonra- bu sefer ön arıtmalar yüzde 44’ten yüzde 36’ya iniyor; biyolojik arıtmalar yüzde 16’da kalıyor, ileri biyolojik arıtmalarda yüzde 40’tan yüzde 48’e çıkıyor.

Yenikapı Arıtma Tesisi -bunu da iki, iki buçuk yıl içerisinde bitireceğimizi planlıyoruz çünkü öz kaynakla yapacağız bunu- devreye girdiğinde bu sefer ön arıtma yüzde 22’ye iniyor, biyolojik arıtma yüzde 30’a çıkıyor, ileri biyolojik arıtma yüzde 48. Yani bu kısa vadede biz ön arıtmaları yüzde 59’dan yüzde 22’ye indiriyoruz, biyolojik arıtmalar yüzde 16’dan yüzde 30’a çıkıyor, ileri biyolojik arıtma da yüzde 40’tan yüzde 48’e çıkıyor.

Şimdi, şu konuyu da açıklığa kavuşturmam gerekiyor: 1999 yılında onaylanan master planda İstanbul 2 bölümde incelenmiş. Birincisi, Boğaz’a yapılan deşarjlar; ikincisi, Marmara’ya yapılan deşarjlar. İlk etapta Boğaz’a yapılan deşarjların ön arıtma, artı, derin deniz deşarjı şeklinde planlanması esas alınmış -çünkü İSKİ’nin kaynakları sonsuz değil- o dönemde “Buradan başlayalım.” denilmiş. Yani Baltalımanı Arıtma Tesisinin devreye girmesi 2000’li yıllar, o zamana kadar bütün atık su sahilden belirli yerlerden denize veriliyordu, ta Sarıyer’den Karaköy’e kadar. Bu tesis yapıldıktan sonra, tüneller yapıldıktan sonra toplanıp arıtmaya başlandı ön arıtma ve daha sonra deniz deşarjı. Kaynaklar sonsuz olmadığına göre bunu etaplandırmışlar, denilmiş ki: “2010 yılından sonra bir ileri kademeye geçilsin.” yani ön arıtma biyolojik arıtma olarak yapılsın. Ha, “2010 yılı.” denilmiş, gelmişiz 2021’e; on bir yıl, bir gecikmemiz var, onu kabul ediyorum. 2010’da bitirilmesi lazımdı belki, bitirilememiş. Biz şimdi son iki yıldır bunları hızlandırıyoruz. Dolayısıyla, Baltalımanı, Yenikapı, Kadıköy, Küçüksu, Paşabahçe, bu arıtma tesislerinin hepsi Boğaz’a deşarj olan tesisler ve bunlarda biyolojik arıtmaya

geçilmesi esas alınmış 2010 yılından sonra. Şu anda bizim çalışmalarımızın yani bu 16 tane projedeki çalışmalarımızın büyük bir kısmında biyolojik arıtmaya geçirilmesi amaçtı. Bu tesisleri yapmak için çaba sarf ediyoruz.

“İleri arıtmayı masraf görenler mevcut tesisleri acaba işletiyor mu?” Evet, işletiyoruz, bundan emin olabilirsiniz. Bu arıtma tesislerimiz belki Türkiye’de en iyi işletilen atık su arıtma tesisleri, bu konuda garanti verebilirim.

Sayın Emine Gülizar Emecan: “16 projede ve 4 tünelde, 7 projede arazi yok.” Doğru, bunu çözmeye çalışıyoruz, Başakşehir’de alternatif yer araştırmaya çalışıyoruz. Yenikapı’da 855 milyonluk bir öz kaynakla devam ediyoruz yani “Paramız yok, duralım.” diye bir şey yok. Bu tesislerin projeleri revize edildi, depremle ilgili bazı araştırmalar yapılıyor; ondan sonra devam edeceğiz.

“10 milyarın ne kadarı öz kaynak?” Şunu açık ve net konuşalım: Bu 10 milyar bize bir şekilde bir yerden aktarılsa biz bu tesisleri dört yılda bitiririz ama İSKİ “Bunları öz kaynaklarıyla yapın.” derse biz duracak değiliz, tabii ki bu tesisler devam edecek ama dört yılda olmaz da on yılda olur; bu açık ve net.

Sayın Başkanım, dediniz ki: “Bu makamlar şikâyet noktaları değil, mazeret noktaları değil.” Ama bir taraftan, suyla ilgili düzenleme yapmak istiyorsunuz, Meclis uygun görmüyor. Ne demektir bu: “Yatırımlarını azalt kardeşim, yatırımlarını azalt.” demektir. Personel çıkaracak hâlim yok. “İçme suyu arıtma tesislerine klor, alüminyum sülfat koyma.” diyemezsiniz. İşletmeyle ilgili şeyleri yapmak zorundasınız. Melen’den sürekli su alıyoruz, bunun bize maliyeti yıllık 1 milyar 200 milyon. Bu suyu almak zorundayız. “Melen’i durdur.” diyemezsiniz. Yani biz şimdi, elimizdeki bu parayla bu tesisleri, İSKİ’yi nasıl optimum işletebiliriz, onun peşindeyiz. Eğer bir kaynak gelmezse, bizim su bedelleri artmazsa bu tesislerin devreye alınması uzayacaktır; bu açık ve net, bunu ben söylüyorum.

Sayın Hayrettin Nuhoglu “Bu olumsuz cevaplar kamuoyu tarafından bilinmeli.” demişler. Biz tabii, işimizi yapmaya çalışıyoruz, üzüm yemeye çalışıyoruz, gerisiyle biz çok fazla ilgilenmiyoruz.

Çelişkiler... “Baltalimanı ve Yenikapı neden ileri biyolojiye dönüştürülüyor?” Yani, işte, tek cevap arazi yetersizliği; tek cevap, başka bir cevabı yok.

“Hâlâ planlamalarınızda derin deniz deşarjını düşünüyor musunuz?” Evet, deniz deşarjının günahı yok tek başına. Ondan önceki arıtma kademesi bu işten sorumlu. Dolayısıyla biz bu derin deniz deşarjlarını da planlıyoruz.

“Marmara’nın yüzde 100 ileri biyolojik arıtmaya dönüşeceğine inanıyorum.” demiş Sayın Hayrettin Nuhoglu. Yani, inşallah, biz de öyle bir yer ve para bulursak tabii ki en ideali bu.

Sayın Ayşe Sibel Ersoy “Arıtma tesisleri tam kapasiteyle çalışıyor mu?” demiş. Evet, çalışıyor. Bu SAİS kabinleri, Çevre İl Müdürlüğünün denetimleri, İSKİ denetimleri...

“Elektrik faturalarındaki fark nereden kaynaklanıyor?” Sayın Vekilim, bunlar küçük tesisler yani kapasiteleri de dolmuş olabilir, bunlar paket tesisler. Bakın, biz orada rakamları yuvarlamadık, değiştirmedik, rakamları net olarak koyduk. O tesislerine şu anda kapasitesinin üzerinde atık su geliyor, biz bunu biliyoruz. Ha, ne yapacağız? Bunlar çok küçük tesisler olduğu için iki ay içerisinde bir paket arıtmayı daha yanına koyarız, problem kalkar. Elektrik faturaları neden farklı diyorsanız, o da bu prosesin şekliyle ilgili olabilir, atık suyun geldiği kotla ilgili olabilir, deşarj ettiği noktayla ilgili olabilir, işte orada dönen ekipmanlar varsa elektrikle ilgili bunlardan kaynaklanabilir yani o arıtmanın şekli de tümüyle ilgili. Yoksa bu tesisleri durdurmamız, kapatmamız söz konusu değil.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Kapasitesinin üzerinde su geliyorsa o zaman arıtma yok demektir.

İSKİ GENEL MÜDÜRÜ RAİF MERMUTLU – Hayır, arıtma var da yeterli arıtma yok. 250 metreküpmüş 400 geliyor, ne yapacağız? Biz oraya iki ayın içerisinde, üç ayın içerisinde yeni bir tesis alır kapasiteyi karşılarız Sayın Vekilim yani çok zor bir iş değil onlar İSKİ için.

“Arıtma tesisleri tam kapasiteyle çalıştırsaydı gene müsilağ olur muydu?” Buna cevap vermek çok zor, biz tam kapasiteyle mevcut tesisleri çalıştırıyoruz ama müsilağ olur muydu, olmaz mıydı, bunu Marmara’nın tümü üzerinden bilim adamları inceleyecekler, bizim üzerimize düşen ne kadar suç varsa biz bunu kabullenmeye hazırız. Ama herkesin neyi, ne yapabildirinin araştırması yapılmalı.

“Planlanan tesislerden randıman alabilecek miyiz?” Evet, şimdiye kadar birçok tesis yapıldı, projelendirildi, inşaatı yapıldı, işletmeye alındı, bu tesisler de bizim için sıradan tesisler.

“Üç yıllık zaman zarfında Marmara Denizi ne olacak?” Bu atık sular şu anda doğrudan denize gitmiyor zaten. Nedir? Ön arıtma biyolojiye dönecek, varsa ön arıtma ileri biyolojiye dönüşecek; ileriye dönük olarak nüfus artışları, nüfus projeksiyonları dikkate alınmıştır. Kadıköy şu anda ön arıtmadır, o da bir ileri biyolojik arıtmaya dönecektir, Üsküdar ön arıtmadır, biyolojiye dönecektir yani bu sular şu anda Marmara’ya akıyor, denizden ön arıtmayla deniz deşarjıyla veriliyor.

Sayın Zafer Işık: “Arıtmalar sadece merkezî bütçeden mi karşılanacak?” Hayır, arıtmalar sadece merkezî bütçeden karşılanmayacak, tabii ki İSKİ’nin görevi ama bu işlemin eğer hızlanması isteniyorsa merkezî bütçenin bize destek olması lazım; bizim söylemek istediğimiz bu.

Bu az önce gösterdiğim Denizde ve Haliç’te Su/Sediment Kalitesi ve Haliç’te Biyoçeşitliliğin İzlenmesi Projesi 96 yılından beri devam ediyor. Sayın Selahattin Minsolmaz: “Havzalara bağlı çözüm yönetimine geçilebilir mi?” Bunu bilmiyorum, bu bir yönetmelik, kanun gerektirir diye düşünüyorum çünkü bunlar nasıl olacak, su paralarını kim toplayacak, işte atık suya kim, nasıl katılacak; bunun bir düzenlemeyle olması lazım diye düşünüyorum.

Sayın Rıdvan Turan: “Derin deniz deşarjı kabul edilemez.” Bunu cevaplandırdım sanırım.

“Atık su, saf su hâline getirilsin.” Böyle bir lükse ihtiyaç var mı? Yani ileri ülkeler, Amerika, Almanya, İngiltere...

RİDVAN TURAN (Mersin) – Ben öyle demedim.

İSKİ GENEL MÜDÜRÜ RAİF MERMUTLU – “Saf su” denilen, ileri biyolojik arıtma yapılsın bütün tesislerde anlamında. Bu tabii, paranızla ilgili bir mesele.

RİDVAN TURAN (Mersin) – Ben “Saf su yapılsın.” demedim, “Saf su uygulansa bile zararı var mı?” dedim.

İSKİ GENEL MÜDÜRÜ RAİF MERMUTLU – Tamam, yanlış anlamışım ben pardon.

“Son on yıllık denizdeki azot ve fosfor değişimi.” Bu bilimsel çalışma var, isterseniz, arzu ederseniz bundan size bir kopya veririz.

Sayın Eyüp Özsoy, Silahtarğa’yla ilgili bir eleştiri getirdi, onu sanırım cevapladım.

Diğer bir soruyu Ayşen Hanım cevapladı.

“Daha önce yapılmış projeleri kim yapmış, teşekkür ederim.” dedi Sayın Eyüp Özsoy. Evet, bu projelerin büyük bir kısmında ben de yer aldım, bu ülkede kim iyi bir iş yapmışsa hepsine teşekkür ederiz.

Sayın İlyas Şeker’in “Kocaeli, Yalova, Tekirdağ, toplam debileri 835 bin metreküp olduğu için bu durumda İSKİ ön arıtma, artı deniz deşarjı yapıyorsa bunlar da versin.” gibi bir düşüncesi vardı. Hayır, yani böyle bir şey olamaz, herkes kendi üzerine düşen görevi yapacak yoksa İstanbul yapmıyor, ben de yapmayayım...

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Ön arıtma değil de arıtmadan denize deşarj...

İSKİ GENEL MÜDÜRÜ RAİF MERMUTLU – Sayın İlyas Şeker “Sunumlarda ne yapılacağı belli değil.” demiş. Ben yeterince anlattığımı zannediyorum yani hangi tesisleri açık ve net olarak nerede ne yapmak istediğimizi, isterlerse sunumdan bir kopya veririz. Verildi zaten sanıyorum, birer kopya var, orada anlaşılmayan bir husus varsa izah ederiz.

Sayın Emine Gülizar Emecan: “Kanal İstanbul’la ilgili nüfus yükünün projeksiyona etkisi var mı?” Tabii ki İSKİ’ye bir yük getiriyor Kanal İstanbul. Ne getiriyor? Örneğin Sazlıdere Barajı’nı ortadan kaldırıyor, Terkos’un kapasitesini düşürüyor. Terkos, İkitelli, Kağıthane tesislerinin, isale hatlarının yerini değiştiriyor. Burada daha önce olan atık su arıtma tesislerinin yerine yeni arıtma tesisleri, daha önce istimlak edilmiş yerlerin daha farklı yerde istimlak edilmesi gibi bir sürü etkileri var İSKİ’ye parasal olarak, teknik olarak. Bununla ilgili bir çalıştay Sayın Genel Sekreter Yardımcımın söylediği gibi yapıldı, bu bir kitapçık hâline getirildi, arzu edenlere bu kitapçıktan verebiliriz. Orada detaylı bir şekilde biz de İSKİ’ye olan etkilerini, teknik olarak ve finansman olarak ortaya koyduk; bunun da İSKİ’ye bir finansman yükü var.

Sayın Ali Şeker “Kanal İstanbul’un Marmara’nın canlılığını ortadan kaldıracak, çürük yumurta kokusu... Bunda sizin görüşünüz nedir, görüşünüz alındı mı?” diyor. Bize zaman zaman tabii bu imar planlarıyla ilgili görüş soruluyor, işte “Biz şunu şöyle yapacağız, böyle yapacağız nüfuslarla ilgili.” Bu gösterilen yerleri biz Havza Yönetmeliği ve İSKİ Kanunu çerçevesinde değerlendiriyoruz, gerekli cevapları veriyoruz ama bunlar dikkate alınıyor, alınmıyor. Bu çürük yumurta kokusu, ODTÜ’nün emekli hocalarından Profesör Doktor Cemal Saydam’ın görüşü, biz de kendisini davet ettik, Marmara’yla ilgili çok önemli yatırımları var, bilgi aldık, yararlanıyoruz, bu konuyla ilgili böyle bir tespiti var.

Sayın Mustafa Demir, azot, fosfat yükleriyle ilgili bu rakamlarınız doğru.

“Yerel yönetimler şikâyet makamı değil.” Biz zaten şikâyet anlamında söylemedik yani bu paralar eğer temin edilirse daha hızlı yatırımlar yaparız, temin edilmezse zamana kalır diyoruz.

“Mazeretler başarının yerini tutmaz.” Teşekkür ederiz Sayın Başkanım.

“Kimyasal arıtmayı düşündünüz mü?” Gene Sayın Mustafa Demir’in sorusu herhâlde. Kimyasal arıtmayı şu ana kadar düşünmedik, neden düşünmedik? Kimyasal arıtma, bizim en çok muzdarip olduğumuz çamur konusu yani atık su arıtma tesislerinde biyolojik arıtma yapmamızın temel esprisi, oradaki kirlilik yüklerini bakterilere yedirmek; mümkün olduğu kadar da bunun sonucunda gaz ortaya çıkar ve çamur miktarları azalır. Ama eğer bir kimyasal arıtmaya geçerseniz burada ilave bir kimyasal madde çamuru da gelir size. Bu, size bir yük getirir, o yüzden biz mümkün olduğu kadar biyolojik ve ileri biyolojik arıtma tesislerini tercih ediyoruz.

Tesisin çalıştırılması önemli, bu konuda garanti veriyorum Sayın Başkanım, her zaman, yirmi dört saat telefonum açık, ne zaman arzu ederseniz istediğiniz tesise gidebiliriz.

“Tuzla Ataköy işletmede ciddi sıkıntılar var.” Ataköy’de ciddi sıkıntı yok ancak Tuzla’da kapasitesinin üzerinde bir atık su geliyor, raporlarda da var zaten bunu inkâr etmedik ama burada en geç altı ay içerisinde bir tesisimiz tamamlanıyor, 400 bin metreküp/gün kapasiteli, bu tesisi devreye aldığımızda Tuzla’yla ilgili sıkıntı kalmayacak. Yani oradaki sıkıntı işletme sıkıntısı değil, kapasite yetersizliği sıkıntısı, bunu da çözeceğiz.

“Hizmetlerde sıkıntı... İSKİ’nin temsilcileri söylüyor.” Yani İSKİ’nin en yetkili noktasında benim, benim söylediklerimi dikkate almanız gerekir diye düşünüyorum.

“10 milyarlık hayal edilen projelerin hayata geçirilmesi dört yıl...” Evet, doğru. Tabii, bu arada altı yıl da geçmesi gerekiyor ki tüm suyun yenilenmesi için.

“Silahtarağa’da 1 milyon metreküp su ileri biyolojik olarak arıtılacak.” demiştiniz, bunun rakamını verdim 435 bin metreküp/gün.

Sadece, 650 milyon Türk lirasına çıkacağını söylemişsiniz. Hayır, bu rakam yanlış ve eksik projenin rakamı. Buranın, işin içerisine girdikçe neler çıkacağını, neler başımıza geleceğini biz biliyorduk. Bununla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği de bize soru sordu “Ya, bu tesisin niçin iptal ettiniz?” diye. Biz, onlara detaylı çalışmaları, detaylı bir şekilde anlattık, bu rakamları da ortaya koyduk, bu rakamların İSKİ’nin bütçesini çok aştığını söyledik, ondan sonra da herhangi bir şey gelmedi zaten.

“Derin deşarjlar da Marmara’da kirli kalacak.” Yani dediğim gibi derin deniz deşarjları değil, onun önündeki arıtma tesisi önemli.

Sayın Zafer Işık: “İSKİ’nin Kanal İstanbul’la ilgili bilimsel çalışması var mı?” Evet, var. Yani özellikle biz burada su kaynağının, Sazlıdere kaynağının ortadan kalkması, Terkos Gölü’nün tuzlanma riski ve oraya içme suyu getiren derelerin kollarının kesileceği düşüncesiyle Terkos’un su kaynağının azalacağı endişesindeyiz, bunu takip ediyoruz. Tabii ki zaman içerisinde inşaat sırasında burada neler yapılıyor, neler yapılmıyor onu da gözleyeceğiz.

Sayın İlhami Özcan Aygün: “Yıllardır yapılamayanları son iki yıla yüklemek...” Tabii yıllardır yapılamayan değil yani yapılan birçok şey var. Dediğim gibi 2 tane arıtma tesisi vardı 94’te, şimdi 80-90 tane arıtma tesisimiz var ama yeterli mi, bitti mi? Hayır, bitmedi. Devam edecek; 16 proje, 4 tane tünel ve deşarjla İstanbul’un atık su sorununu kalıcı olarak çözeceğimizi düşünüyoruz.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Evet, çok teşekkür ediyoruz Sayın Genel Müdür.

Bu toplantıda bizi destekleyen ve ev sahipliğimizi yapan Marmara Belediyeler Birliği ve onun Başkanına buradan teşekkür ediyoruz.

Vakit bir hayli geç oldu aslında. Program gereği saat 14.00’de ara verecektik. Eğer uygun görürseniz biraz sonra ara verelim ama Sayın Genel Müdürüm bir konu 2 defa gündeme geldi; 435 bin metreküp veya 450 bin metreküp ile 1 milyon metreküpe açıklık getirmeyi arzu ederim, ondan sonra da uygun görürseniz... Şöyle: Şimdi, Eyüp, Fatih, Zeytinburnu, Güngören, Bayrampaşa, Esenler, Gaziosmanpaşa, Sultangazi ilçeleri -8 ilçe- Alibeyköy ve Yenikapı Arıtma İstasyonunun alanları. Burada, 3 milyon 200 bin insan yaşıyor dedik. Yenikapı Atıksu Arıtma Tesisinin ortalama günlük pik kapasitesi 864 bin. Burada, bu 8 ilçede, muhtemel nüfus artışlarına bağlı 1 milyon metreküpe ulaşması bekleniyor.

İSKİ GENEL MÜDÜRÜ RAİF MERMUTLU – Sayın Başkanım, yalnız hepsinin Silahtarağa’da artılması düşünülmemiş yani, bir kısmı yine Yenikapı’da.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Yok, biliyorum. Tabi bir kısmının, bunun 450 bin metreküpünün Silahtarağa’da, 435 bin veya 450 bin metreküpünün de Yenikapı’dan artılmış olması gerekiyor daha önceki projede. Bir de bu küresel iklim değişikliği münasebetiyle biliyorsunuz yağmurların birden yağmasının da söz konusu olduğu bir dönem yaşıyoruz, bu durumlarda 1 milyonu zaten geçiyor. Yani aşırı yağmurlarda ve kirli suyun, temiz suyun ortak geldiği dönemlerde siz de biliyorsunuz ki savaklanıyor yani hiçbir şey yapılmadan gönderiliyor, o 1 milyon metreküp oradan geldi ama siz hani “Yenikapı’da zaten 450 bin metreküpünü aratıyoruz.” falan dediyseniz ona bir şey diyemem ama şu anda yaklaşık yine 850-860 bin metreküp atık suyun ön arıtmayla belki bazen ön arıtma da olmadan maalesef Marmara’ya verildiği görülüyor. Tabii ki gayret etmiyorsunuz demiyoruz, gayret ediyorsunuz zaten burada toplantımızın amacı da belediyelerimizin çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmak. İnşallah, eylül ayının birinci haftasında da arkadaşlarımız da uygun görürlerse alanda bu su arıtma tesislerinin ve ilgili bölümlerin de ziyareti gerçekleşecek.

şimdilik eğer uygun görürseniz Sayın Başkanım, Tahir Bey, hemen aradan sonra sizi dinleyeceğiz; Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanımız burada -hoş geldiniz- ondan sonra sizi dinleyeceğiz ve devam edeceğiz.

Hepinize çok teşekkür ediyorum, sağ olun var olun.

Kapanma Saati: 15.36

18 Ağustos 2021 Çarşamba

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.24

BAŞKAN: Mustafa DEMİR (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa CANBEY (Balıkesir)

SÖZCÜ: Jülide İSKENDEROĞLU (Çanakkale)

KÂTİP: Ayşe Sibel ERSOY (Adana)

(Conrad İstanbul Bosphorus Otel İstişare Toplantısı)

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Kıymetli arkadaşlar, toplantımıza kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Şimdi, sunum sırası Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanımız, aynı zamanda, Marmara Belediyeler Birliği Başkanı, aynı zamanda da bizi misafir eden Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanımız Doçent Doktor Tahir Büyükkakin. Yine, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanı Mesut Önem. Kocaeli Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürü Plan Proje Daire Başkanı Semih Turan. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Deniz Yönetimi Servis Şefi Meriç Deniz Bey buradalar, kendilerine hoş geldiniz diyoruz.

Sayın Başkanımız, sunuma geçmeden önce ben bir konuyu arkadaşlarımla paylaşmayı arzu ederim: Komisyon üyesi arkadaşlarımız henüz tam gelmediler ama şimdi Ankara'dan gelen uzmanlarımız yani Müsilaj Araştırma Komisyonu Uzmanlarımız ve Komisyon üyelerimizden bazıları saat 20.00 itibarıyla buradan ayrılmak durumundalar. Dolayısıyla, sunumlarımızı ona göre ayarlayabilirsek tüm sunumu yapan arkadaşlar çok memnun oluruz, sorularımızı da, Komisyon üyesi arkadaşlarımız da sorularını ona göre yöneltirlerse çok seviniriz.

Evet, buyurun Sayın Başkanım.

KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI DOÇ. DR. TAHİR BÜYÜKKAKIN – Evet, Saygıdeğer Başkanım, Komisyon üyesi değerli milletvekillerimiz, bürokrat arkadaşlarımız; evvela hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Tabii, ben burada 2 şapka ile oturmak durumundayım: Bir tanesi Marmara Belediyeler Birliği Başkanlığı sıfatı, diğeri de Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı. Öncesinde şu ana kadar ne yapıldığı kısmını Marmara Belediyeler Birliği Başkanı ve o sürecin içinde olan Belediye Başkanı sıfatıyla anlatacağım, sonra da Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ne yapıyor, onu arz edeceğim Saygıdeğer heyete.

Önce, Marmara Belediyeler Birliği olarak Sayın Bakanımızla temasa geçtik, onlarla gerekli sürecin yönetilmesi konusunda yaptığımız istişareler neticesinde Marmara Belediyeler Birliği olarak yaklaşık 700'ün üzerinde bilim insanının katıldığı on-line bir toplantı düzenlendi hemen ertesinde. Bunlar haziran ayının ilk haftasında, 4-5-6 Haziran gibi peş peşe yapıldı, hızlıca yapıldı. Hemen ertesi gün Marmara Belediyeler Birliğinin merkezinde Çevre Bakan Yardımcımız ve benim Başkanlığımızda bir kısmı bilim insanlarından bir kısmı ilgili bürokratlardan oluşan bir toplantı daha gerçekleştirildi. Ertesi gün ise Kocaeli'nde biz ev sahipliği yaptık. Bölgedeki valilerin ve büyükşehir belediye başkanlarının, belediye başkanlarının katılımlarının olduğu, aynı zamanda Marmara Belediyeler Birliği temsilcilerinin olduğu bir toplantı gerçekleştirildi. O toplantıda bir Acil Eylem Planı kararlaştırıldı, 22 maddeden oluşan bir kararlar dizisi vardı. Ardından bir Koordinasyon Kurulu kurulması ve bilim insanlarından oluşan bir heyet kurulması 1'inci maddede alınmış kararlardı. Hızla kararname çıkarıldı ve Koordinasyon

Kurulu oluştu, o toplantılarını yapmaya başladı. Bilim Kurulu Marmara Belediyeler Birliği bünyesinde oluşturulacaktı, onu da belirledik. Marmara Belediyeler Birliğinin sekretaryasını takip ettiği bir ekip ilgili yazışmaları yaptıktan sonra, belediyelerden teklifleri aldıktan sonra TÜBİTAK’la temasa geçtik. TÜBİTAK MAM Gebze’deki üssünü merkez olarak kullanmak üzere TÜBİTAK Başkanını da bu heyetin başına görevlendirdik. Onunla ilgili geçtiğimiz günlerde basın toplantısını yaptık. Heyet, çalışmalarına başladı, farklı disiplinlerden oluşan bir heyet şu anda çalışmalarını tamamlıyor. Ardından eş zamanlı bir şekilde yüzeydeki temizleme çalışmaları tüm Marmara’ya kıyısı olan belediyeler tarafından valiliklerin koordinasyonunda, Çevre Bakanlığının koordinasyonunda yürütüldü ve yüzeyde şu anda herhangi bir kalıntı gözükmüyor ama denizin altında olduğunu da biliyoruz. Sebeplerle ilgili başlık başlık söyleyeceğim ve hızlıca geçeceğim, sizlerin de bildiğiniz bu hususların birincisi küresel ısınma konusu. “Genellikle bizim kontrolümüzde olmayan bir şey.” deniliyor ama bizim buna ayrı bir başlık ayırmamız ve bununla ilgili de tedbirler almamız gerektiği aşıka ortada.

İkincisi: Evsel kaynaklı atık sular, onların denize deşarj edilmesi. şöyle ki: Marmara Denizi’ne günde 4 küsur milyon metreküp deşarj yapılıyor, atık su deşarj yapılıyor. Bu atık suların yüzde 53’ü sadece ön arıtmayla, aslında arıtılmadan; arıtmadan bizim anladığımız, bunun altını çizerek söylüyorum, biyolojik arıtmayı bile biz yeterli arıtma olarak görmüyoruz. İleri biyolojik arıtma yapılması lazım. Ön arıtmanın arıtmadan kabul edilmemesi lazım. Evet, bir zamanlar bilimsel heyet “ODTÜ Kanalı” adı verilen ODTÜ Araştırma Gemisi’nin tespit ettiği Marmara’nın altından Karadeniz’e doğru, üstünden de Karadeniz’den Akdeniz’e doğru bir akıntı olduğunu tespit etmiş ve o zamanki bilimsel yaklaşım çerçevesinde akademisyenler demişler ki: Derin deşarjlar yaparsanız, bu altı akıntıya verilirse Karadeniz’e gider, Karadeniz’in de bir kısmında belli bir derinlikten sonra oksijen yok, biyolojik yaşam olamayacağı için biz bu arıtma meselesini çözeriz.” Ama “bilim” dediğimiz şey, ben aynı zamanda köken olarak, meslek olarak bir akademisyen olduğum için de biraz bu konularda en azından bir şey söyleme hakkını kendimde buluyorum yani bilimsel araştırmanın usulü benzerlik arz ediyor, diğer dallarla benzediği alanları var. Geçmişte bizim birçok bilim alanında doğru olarak bildiğimiz şeylerin ondan sonra doğru olmadığını tıpta bile görüyorsak bu alanda da sürekli bir iyileştirme çalışması yapılması gerektiği ortada. Bugün akademisyenler diyorlar ki: “Ön arıtmayı arıtma kabul etmeyin, derin deniz deşarjları da doğru değil, arıtma yapılmadan verilmemesi gerekir.”

Gelelim sinai faaliyetlere... Sinai faaliyetlerde yine benzer şekilde alıcı ortama, bizim bahsi geçen Marmara Denizi’ne ciddi bir kirlilik etkisi yaratıyor. Bu başka bir başlık, özellikle Ergene Havzası aşıından bu mesele mercek altına alınmalı.

Diğer bir başlık, -total başlıkları söylüyorum- zirai faaliyetler... Buradaki hatalı sulama ve gübreleme faaliyetleri, onların yüzey sularıyla denize ulaşması, özellikle Susurluk havzası söz konusu olduğunda mercek altına alınması gerekiyor.

Yine sinai ile zirai arası faaliyetler var ki o eylem planında bunların her biri tek tek not edildi ve aksiyonlar alınmaya başlandı. Mesela, zeytin kara suyu, peynir altı suyu vesaire gibi zirai ve sinai faaliyetlerin karışımı alanlardan da gözetilmesi gereken hususlar var.

Yine çok az bahsedilen, kıyı yapıları var. Müsilaj meselesi, aynı zamanda deniz suyunun akıntısıyla da alakalı bir mesele. Akıntının yavaşladığı yerlerde, özellikle de kıyı yapılarının bu akıntıyı engellediği yerlerde, limanlar, iskeleler, tersaneler vesaire de mercek altına mutlaka alınmalı.

Yine gemi trafiği, çok az konuşulan bir başlık, gemi trafiği de mutlaka değerlendirilmeli.

Dışsal faktörler diyebileceğimiz, mesela, Tuna Nehri üzerinden gelen az kirli ya da kirli, her neyse, bizim kontrolümüzde olmayan... Hep Tuna konuşuluyor ama Karadeniz’in kuzeyinden ne geliyor, onlara da ayrıca bir bakmak gerekiyor diye ifade etmek lazım.

Şimdiye kadar söylediklerimi toplarsam, aslında bir kısmı Çevre Bakanlığı, bir kısmı Tarım ve Orman Bakanlığı, bir kısmı Sanayi ve Ulaştırma Bakanlıklarını, hatta Dışişleri Bakanlığını ilgilendiren, şüphesiz belediyeleri de çok yakından ilgilendiren yetki çeşitliliği söz konusu olan ve aynı zamanda tersinden okuduğunuzda yetki parçalanmışlığının da olduğu bir meseleyle karşı karşıyayız. Yine bu mesele, bu kadar çok farklı sebep konuşulduğu için aynı zamanda kaçınılmaz olarak disiplinler arası bir mesele, hiçbir uzman çıkıp da bu mesele “Şöyledir.” diyemez. Az önce İstanbul Büyükşehir’den hocamızın da ifade ettiği gibi “Bu benim uzmanlık alanım değil.” dedi defalarca konuşmasında. Evet, gerçekten hassasiyetiniz varsa, gerçek bir bilim insanıysanız sınırınızı bilirsiniz. “Ben buraya konuşuyorum, burayı konuşamam, bu benim sınırlarımı aşar.” dersiniz. Maalesef, her zaman bizim arkadaşlarımızın da -bilim insanlarını kastediyorum- aynı hassasiyetle konuşmadığı durumlar olabiliyor. Dolayısıyla bu meselenin disiplinler arası bir mesele olduğunu da mutlaka kayda girmek lazım. Aslında yeniden düşünmemiz gerekiyor çünkü eski düşünüş biçimimizin ortaya çıkardığı sonuç meydana. Neden olduğu konusunda, şimdi mi oldu, bundan önce mi oldu, yirmi sene önce mi oldu, kırk sene önce mi oldu gibi şeyler konuşuyoruz ama size çarpıcı bir şey göstereceğim. Bakın, sunumun sonlarındaydı, onun için hızlıca oraya geçeceğim, geri geleceğim. Bakın, şu sol üst tarafta olan İPRAŞ -o zamanki adıyla İPRAŞ- 1961’de çekilmiş bir fotoğraf. TÜPRAŞ 2019, dolgu alanını görüyor musunuz, nasıl değişmiş. Yani bu mesele aslında bizim yıllardır vermekte olduğumuz imar kararlarıyla da alakalı bir mesele, şehircilik anlayışımızla da ilgili bir mesele. Aslında böyle geniş bir zaman diliminde baktığımızda onun bunun meselesi değil, bu bizim ortak ürünümüz onun da altını çizmek istiyorum. Yani bu bizim kafamızdan çıktı. Bizim kumaşımız bu, bu çıkıyor bizim kumaşımızdan. Belki de görmemiz gereken en önemli noktalardan biri bu. Bir başka bir şey göstereyim, Yeni Cuma Camisi diye bir Sinan camisi vardır, İzmit merkezde, Kocaeli’nin merkezinde. Yeni Cuma’nın 1922’de çekilmiş fotoğrafı. Lodoslu havalarda dalga Yeni Cuma’nın duvarlarına, dış duvarlarına vuracağı kadar yakın. 1972’de çekilmiş bir fotoğraf hemen onun altında, E5 Kara Yolu, şu anda oradan geçtiğiniz yol sonradan tamamen dolguyla yapılmış, şu an geçtiğiniz tren yolu tamamen dolgu alanının üstünde ve şu anki, 2019’daki hâli kırmızı daire içinde olan Yeni Cuma Camisi. Yani işin bu tarafını kaçırdığımızda, işin bu boyutunu kaçırdığımızda da yine bir perspektif atağımız oluyor. Yani yeniden düşünmemiz gerekir derken biz iş yapma biçimlerimizi de gözden geçirmeliyiz, kafa yapımızı da gözden geçirmeliyiz diyorum.

Yine yapılması gereken çok önemli şeylerden bir tanesi, birlikte çalışmak. Şimdi, az önceki sunumda Tuzla’daki arıtma tesisi ve onun kapasitesiyle ilgili bir değerlendirme vardı. Siz onu sadece “Tuzla’daki mesele” olarak duydunuz belki ama hemen yan tarafı Darıca’dır yani bizim sınırlarımızın içindedir ve oradaki arıtma tesisinin kapasitesi yetmediği için kaçınılmaz olarak denize yapılan salma denize bırakılıyor çünkü başka bir şeyi yok bunun, yapacak bir şey de yok, kapasiteyi artırmadığınız müddetçe onu denize salarsınız. Bizim tarafa doğru da geliyor, yani burası Kocaeli, aradaki sınırı kapatalım oradan bize geçmesin deme şansı yok. Bunun tersi de mümkün, bizden de oraya gider. Dolayısıyla artık biz sadece yeniden düşünmek zorunda değiliz, birlikte de çalışmak zorundayız yani Marmara’nın bir bütün olarak ele alınması gerekiyor yani bütüncül yaklaşımı gözden kaçırdığımız da biz yine bir şeyleri eksik yapacağız.

Ne yapacağız? Aslında ne yapacağımızı da biliyoruz yani bu Komisyon toplanmamış olsaydı, daha önceki çalışmalar yapılmamış olsaydı da aslında tek tek su kanal idareleri veya belediyeler veya diğer ilgili organlar ne yapmaları gerektiğini biliyorlar. Peki niye yapmıyorlar? Az önceki konuşmada da ortaya çıktı, sunumda da ortaya çıktı, çünkü para yok. Az önce -Kırklareli galiba- Selahattin Bey arada, böyle satır arasında çok güzel bir kelime kullandı “Bu acaba romantizm mi olur?” dedi. Mesela bundan kırk sene önce ileri arıtma tesisleri yapmayı konuşmak bir romantizmdi, evet çünkü o zaman böyle kaynaklarımız yoktu, bu imkânlar yoktu ama bugün o geçmişteki kafayla hareket etmek de mümkün

değil. Geçmişte çevresel hassasiyetlerimiz bu kadar ileri düzeyde değildi, o zaman küresel ısınmadan bahsetmiyorduk ama bugün yeni problemlerimiz var. Yeni imkânlarımız var hem insan kaynağı olarak hem bütçe imkânları olarak daha farklı bir seviyedeyiz ama artık konuşmak zorundayız.

Şimdi, yapılacak şey belli, ileri biyolojik arıtma yapılması lazım. Biyolojik arıtma yeterli değil. Yine az önce sunumda... Ben on yıl kadar Büyükşehir Belediyesinde üniversiteden ayrıldıktan sonra Genel Sekreter Yardımcılığı ve Genel Sekreterlik yaptım, sonra Valilik yaptım, istifa ettim geldim yani her taraftan olayı görebiliyorum. Bir bürokrat aslında parası olsa yapacağı bir şeyi parası olmadığı için yapamadığında ya da siyaseti ikna edemediğinde ya da siyaset bürokrasiyi değiştiremediğinde bir problemler yumağıyla karşı karşıya kalıyoruz. Her tarafta eksikler, kusurlar zaman zaman oluyor, ben bunu her vesileyle gözledim; kabahat tek bir yerde değil, çoğu zaman kaynakların yetmeyişiinde. Şu an bir kaynak lazım ileri biyolojik arıtmaların yapılması için. Bakın, ön arıtma zaten denizi katletmek demek. Biyolojik arıtma yetmez ama iyidir. İleri biyolojik arıtma yapılması lazım. İleri biyolojik arıtma yapılsa bile o suyun mümkünse denize deşarj edilmemesi lazım, mümkünse. Şu anda ileri biyolojik arıtmadan çıkan suyun denize deşarjının yapılmaması fantezi, romantizm ama eğer mümkünse bunun da yapılmaması lazım. Şu an ne yapabiliriz? Mesela geri kullanım için, o suyun geri kazanılarak yeniden kullanımı için düzenlemeleri geliştirmemiz lazım. Sanayi tesislerinin arıtması konusu bir başka mesele, OSB'ler ve diğerleri diye ayrılması gerekiyor. OSB'ler aslında bir nevi -benim tabirimle- bağımsız belediyeler, sanayi belediyeleri yani, OSB'ler bizim kontrolümüzde değil ama bir OSB'nin büyüklüğünden çok daha büyük sanayi şirketleri de var. Mesela TÜPRAŞ, OSB'lerin hepsinden büyük, onlara da ayrıca bakmak gerekiyor. Yani sanayi tesislerinin atık su deşarjları ve diğer kirlilik unsurlarının kontrolü de bir başka başlı başına araştırma konusu. İleri tarım uygulamaları, gübreleme konusunda ve sulama teknikleri konusu da mutlaka bir başka başlık olarak ele alınması gerekiyor ve buradaki deşarjlar, hayvancılık tesislerinden mütevellit deşarjlar da bir başka mesele olarak masamızda duruyor. Az önce bahsettiğim zeytin peynir gibi üretimler de bu kapsam altında. Gemicilik, liman, tersane vesaire gibi faaliyetlerin denetim ve kontrolü -az sonra sunumun içinde olacağı için başlık olarak söylüyorum- mutlaka bu yapılmalı. Bizim "gri su" adını verdiğimiz Kocaeli'de ve sanayide ciddi ölçüde kullandığımız suyu yani geri kazanım suyunu bir şekilde uygun yerlerde sulamada ve endüstriyel faaliyette kullanmada teşvik etmenin yollarına bakmalıyız. Denetim sisteminin kurulması, ileri teknoloji uygulamalarıyla izlemenin yapılması da bir başka başlık.

Tabii, ben sayın vekillerimizi karşımda görünce aslında mutlaka size söylenmesi gereken şeyin yasal düzenlemeler konusunda belediyelerin beklentisi nedir, o olduğu kanaatindeyim. Evet, bir taraftan size hesap vereceğiz, yaptıklarımızı anlatacağız, siz de gerekli raporlamalarınızı yapacaksınız ama yasal düzenlemeyle ilgili ne bekliyor belediyeler? Arıtma tesislerinin belediyeleri en çok zorlayan kısmı enerji maliyetleri. Arıtmalarda kullanılan enerji maliyetlerine ilişkin teşvik kapsamına alınacak bir şeyler olmalı. Mesela, YEKDEM kapsamına alınabilir mi veya bir başka yasal düzenlemeyle, burada kullanılan enerji maliyetlerine ilişkin birtakım indirimler, muafiyetler vesaire getirilebilir mi? Bu mutlaka hızla hızlıca çıkması gereken bir düzenleme. Çamur bertarafı konusu. Bakın, biyolojik arıtmada ön arıtmada sadece katı atığı çöktürüyoruz, kalan suyu denize veriyoruz; derin ya da yüzeysel fark etmiyor, denize veriyoruz. Derin verirse daha iyi olur belki ama sonuçta ön arıtma, arıtma değil, bir kez daha söylüyorum. Biyolojik arıtmada azotu, ileri biyolojik arıtmada azotla birlikte fosforu ortamdan uzaklaştırıyoruz ama buradaki arıtma faaliyeti daha komplike hale geldikçe hem enerji maliyetimiz artıyor hem de açığa çıkan çamur miktarı artıyor ve çamurun bertarafı da ayrı bir mesele haline geliyor. Dolayısıyla çamur bertaraf tesislerinin ve arıtma tesislerinin kurulumuna ilişkin bir yasal düzenleme kaçınılmaz. Bunların teşvik kapsamına alınması hızla yapılma açısından son derece önemli. Ben bir arıtma tesisinin inşasının üç sene zaman dilimi olarak çok olduğunu düşünüyorum yani iki

yılda bu inşaatlar tamamlanabilir, bir yıl da bunun ihale safhasını ve proje safhasını düşünürsek ki çoğu belediyemizin zaten projesi kasasında var. Dolayısıyla inşaat teknikleri açısından biraz daha hızlı hareket edilerek üç sene gibi bir sürede bitirilebilir.

Burada yine bilim insanlarımızın bir paylaşımını sizinle, MARMOD gemisinin yaptığı araştırmalardan... “Denize verilen, alıcı ortama verilen azot ve fosfor yüzde 40 mertebesinde azaltılırsa eski oksijen seviyesine beş yılda dönlür.” diyor Barış Hoca, MARMOD gemisinin başındaki, ODTÜ’deki hocamız. Biz beş yılda da bu tesisleri tamamlarsak Marmara Denizi’nin eski oksijen seviyesine dönmesi on yıl alacak demektir. Yapımı ve işletim maliyetleri açısından, gerek kamu işletmesi olduğunda gerekse özel işletme olduğunda bunların da yine hem yapımının kolaylaşması hem de işletiminin kolaylaşması açısından ciddi bir kolaylık sağlanacak. Çünkü aşağı yukarı bir metreköplük artımanın bedelini 0,5 TL gibi, 50 kuruş gibi düşünebilirsiniz. Yani bir milyon metreköplük bir suyu artırmak için beş yüz milyon harcarsınız kabaca -Kocaeli’deki istatistiklerden hareketle söylüyorum- bu tabii, arazinin eğimi vesairesi bilmem neyine göre değişir. Geri kazanım suyunun teşvik edilmesi yine bu yasa kapsamında, çıkarılacak yasa kapsamında mutlaka değerlendirilmeli, caydırıcılık bir başka unsur olarak yer almalı. Gerek zirai gerek sanayi gerek diğer faaliyetlerden mütevellit alıcı ortama kirlenici olarak katılanların uğrayacakları cezalar da bu yasada çok uygun bir şekilde düzenlenmeli diye düşünüyorum.

Ve son olarak burada söyleyeceğim, havza yönetimi olarak Marmara’nın bir bütün olarak ele alınması gerekiyor. Bu, Komisyon raporuna da kayda girerse bence çok hayırlı bir şey yapılmış olur. Marmara’nın ve buna benzer diğer havzaların bir üst ölçekte yönetilmesine ilişkin bir çözüm bulunması gerekir.

Son olarak, yine, eylem planında da geçen hususlardan bir tanesiydi, Marmara Denizi’nin hassas bölge ilan edilmesiyle ilgili çünkü Marmara Denizi’nin bilim insanlarının söylediklerine göre zaten doğal yaşam sürecinde, mesela, Ege Denizi’nden, Karadeniz’den daha erken öleceğini söylüyorlar, kendi doğası gereği bunun olacağını söylüyorlar. Dolayısıyla, bu bölgenin hassas bölge ilan edilmesi ve hangi bölgede, hangi deşarj standartlarının uygulanacağı da mutlaka dikkate alınmalı.

Şimdi Kocaeli’nde ne yapıyoruz? Onu hızlıca arz edeyim. Aslında burada bir bakıma karşı karşıya kaldığımız tabloyu da sizlere göstermek istiyorum. Bakın burası İzmit Körfezi, şu uç nokta, şurada gördüğünüz nokta Osmangazi Köprüsü’nün olduğu kısım. Osmangazi Köprüsü şuradan itibaren de İstanbul, aşağı yukarı az ilerisi de İstanbul. Bakın 35 tane liman, iskele, platform var, yıllık on bin ile on iki bin tane de gemi hareketi var bu daracık körfezde. Aslında, yine, hepimizin mevzusu diye bir kez daha söylüyorum, buradaki bütün limanların elleçleme kapasitesi Hamburg Limanı kadar yani bunlar çok kritik değerlendirmeler.

Bir başka konu, su akıntısı... Yüzey suyu on-on iki günde Körfez’in güney sahilinden kuzeyine doğru, şöyle bir hareketle on-on iki günde devridaim yapar. Üstte on-on beş metre aralığında az tuzlu Karadeniz suyu, altta ise daha tuzlu Akdeniz suyu yer alır. Büyükşehir Belediyesi 2004 yılında, il sınırlarında İstanbul’la birlikte büyükşehir belediyesi oldu. 2006 yılında Büyükşehir Belediyemiz yetki devri istedi Bakanlıktan. Denizlerin üzerinde denetim yetkisi ve sahil düzenleme çalışmaları yetkisini aldık. İzmit Körfezi’nin su kalitesinin izlenme çalışmalarına o tarih itibarıyla başlandı, hangi veriler izleniyor, onu sunumun ilerisinde göstereceğim. Deniz uçağı aldık, deniz uçağıyla denetimler yaptık, detaylarını vereceğim. Gemilerden atıkların alınması, sintine atıklarının ve deniz süpürgeleri hizmeti 2008 yılında başladı. Acil müdahale çalışmalarına ve mavi bayraklı Karamürsel sahilinde ödüllendirilme 2012 yılında gerçekleşti. Derelere sabit bariyerlerin konması ki örneklerini göreceksiniz 2014’te. 2015’te amfibi sulak alan taşıtları filomuza dahil edildi. 2016’da balıklandırma çalışmalarına ve batimetri çalışmalarına başlandı. Balıklandırma faaliyetleri de başlı başına denizin yaşamının devam etmesi açısından son derece kıymetli. 2018 yılında, üç yıl aradan sonra ikinci amfibi sulak alan

taşıtı eklendi, modern demir süpürgeleriyle filomuz güçlendirildi ve bu yolda üçüncü amfibi sulak alan taşıtını dâhil ettik. Bunların örneklerini görüyorsunuz; deniz uçağımızı, kontrol teknelerini, deniz süpürgelerini. Uçağımızda yapmış olduğumuz denetimlerde, 2006 yılında başlanan bu denetimlerde bugüne kadar 35 milyon liralık ceza kesildi ama grafikte de gördüğünüz üzere ilk sene 85'le başlayan, sonra 94'e çıkan ceza miktarları çok bariz bir şekilde azaldı, bu sene sadece 6 tane var. Yani caydırıcılık son derece önemli bir şey, insanlar takip ettiğiniz biliyorlarsa kirliletmekten korkuyorlar ama takip etmiyorsanız, az sonra ilerleyen kısımlarda gemi kaynaklı kirlilikleri size göstereceğim, bu kesilen cezaların örneklerini... Adam denize açılıyor, sintine atıklarını, balat sularını bırakıyor ama denetlemiyorsanız yapacak hiçbir şeyiniz yok. Bizim de denetim sınırimız az önce size gösterdim, işte Darıca'nın bittiği yerde, Tuzla'nın başladığı yerde, diğer tarafta da Yalova tarafında bitiyor.

Gemi kaynaklı kirlilikler... Bakın bunlar sintine atıklarını veya diğer kirlilikleri bırakıyor ki balat suları -yani denge tanklarına kullandıkları sular- başka biyolojik türlerin Marmara Denizi'ne gelmesine de aynı zamanda sebep oluyor ve Kızıldeniz'de görülen bir canlı türü ya da bir denizanası Marmara Denizi'nde de yaşam döngüsünün içine giriyor, bu manada son derece titizlikle takip edilmesi gereken hususlar. Bakın bunlar gemi kaynaklı kirlilikler, bunların gerçekten titizlikle takip edilmesi gerekiyor. Uçağımızın denetiminden bir görüntü. Evet, deniz uçağının şöyle bir avantajı var, alçak uçuş yapıyor ve oradan anons geçiyor onların telsizlerine. Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin denetim uçuşu olduğunu... Bakın bunlar çektikleri görüntüler, şu anda su boşaltıyor bir gemi... Uzatmıyorum, buna benzer çok kirlilikler... Kıyı tesisi, limanlarda özellikle gemiler yanaştığı zaman onlardan olan sızıntılar veya boşaltma faaliyetleri esnasında ortaya çıkan diğer kirlilikler, bunlar daha çok petrol ve türevleri ile ilgili yakıt kirlilikleri. Bunlarda bir başka örnek, hızlı hızlı geçiyorum ama önünüzdeki sunumlarda fotoğraflar var zaten. Bunlar başka örnekler...

Deniz yüzeyi temizliğinde süpürgelerle 5.963 metreküp toplamda deniz yüzeyinden işte plastiktir, vesairedir toplanan... Bakın bunların tamamının deniz yüzeyinden alınması gerekiyor. Derelere bariyerler koyduk, o bariyerlerde de gelen kirliliği tutuyoruz ve bunun da 1.232 metreküplük bir değere tekabül ettiğini söyleyelim. Sabit bariyer sistemleriyle bu yüzeysel kirliliğin denize ulaşmasına engel oluyoruz. Karakterizasyon, vesaire çok detay olacak, önünüzdeki sunumlarda var. Amfibi sulak alan taşıtları da benzer faaliyetleri gerçekleştiriyorlar, 2015'ten beri bu çalışmalar devam ediyor. Gemilerden sintine atıklarının alınması için özel bir sistemimiz var, İZAYDAŞ'ın bertaraf tesisinde bunların bertarafı söz konusu oluyor. Sıç, sintine, çöp, artık yağ, pis su, vesaire gibi atıkları İZAYDAŞ gemilerden alarak İZAYDAŞ'ta bertarafını yapıyor.

Acil müdahale gerektiren durumlarda oluyor, buna rağmen siz ne yaparsanız yapın kazalar ortaya çıkabiliyor ve o kazalarda sizin, işte zaman zaman o petrol kirliliğini yüzeyden emmeniz gerekiyor, bunlar da onlara ilişkin çeşitli malzemeler ve uygulamalar. Bu başımıza gelenler 2007 yılından bu yana 30 tane olaya müdahale ettik, biz buna benzer olaya, bunlar örnekleri.

Atık su arıtma tesislerine gelince, bizim 22 adet arıtma tesisimiz var; bunların lokasyonları haritada görünüyor. Kırmızıyla işaretli olanlar ileri biyolojik arıtma tesisleri; 6 tanesi ileri biyolojik arıtma tesisi, diğerleri biyolojik arıtma tesisleri ancak hacim dağılımı açısından baktığımızda -bunlar onların görüntüleri- ileri biyolojik arıtmayla denize deşarjını yaptığımız kısım toplam arıtmamızın yüzde 65'i yani Kocaeli'deki arıtmamızın yüzde 65'i ileri biyolojik arıtma, yüzde 35'i sadece biyolojik arıtma. Bu yüzde 35'in içinden de geri kullanım suyunu alıp endüstride kullandığımız için aslında biyolojik arıtma miktarının da daha düşük olduğunu düşünmemiz gerekir. Ön arıtmayla denize deşarj hiç yapmıyoruz, tamamen arıtma uygulamamız var. Bu yüzde 35'lik kısmı da iyileştirmek için önümüzdeki üç yılın yatırım programına ilişkin düzenlemeleri yaptık, 2024 yılında ileri biyolojik arıtmayla arıtılmış suyun miktarı yüzde 100 olacak. Arıtma kapasitemiz 684 bin metreküp/gün şu anda, 851 bin metreküp/güne ulaştığında biz bütün tesislerimizi ileri arıtma tesisi yapmış olacağız. Tekrar ediyorum, şu anda

yüzde 65'i ileri, yüzde 35'i biyolojik arıtma. Bunun sonucunda da tabii mavi bayraklı plajlarımız ödül alıyor, balıklandırma projelerimiz devam ediyor. Bu, mutlaka Marmara'nın geneline yaygınlaştırılması gereken bir uygulama. Balıkrama faaliyetlerimizin detayları size verdiğimiz sunumda var. İstanbul Üniversitesi ve diğer üniversitelerle izleme faaliyetlerini TÜBİTAK'la beraber yürütüyoruz. Körfez'de balıkçılığın nasıl destekleneceği ayrı bir çalışma. Bununla birlikte, yaptığımız incelemelerde deniz altında yaşamın ve yeni türlerin, eskiden görülmeyen türlerin tekrar görülmeye başladığını tespit ettik.

Sizlerin dikkatine sunmak istediğim ve bununla ilgili özel destek beklediğim, bütçe beklediğim konu, tam Körfez'in uç kısmında, bittiği noktada yaklaşık 11,5 milyon metreküplük bir çamur var, bunun temizlenmesi lazım. Bununla ilgili ayrı bir desteğin de Çevre Bakanlığı üzerinden yönetilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu, kabaca, 568 hektarlık bir alana yayılıyor. Bunların bir kısmı alüvyon sebebiyle... Burada dereler var birçok noktada Körfez'e akıntısı olan. Alüvyon geliyor ama burası aynı zamanda sulak alan oradaki göçmen kuşların da bir konaklama noktası. Bu habitatın korunması için de bu çamurun mutlaka temizlenmesi lazım. Geçtiğimiz dönemde biz denizden çamur çekmek için çok gayret gösterdik, o kıydan alalım bir kenara toplayalım dedik ama Büyükşehir Belediyemizin imkânlarını aşan bir çalışma olduğunu gördük, bu şekilde temizlenmedi yani denizden çamuru biz kepçeyle vesaireyle alarak başa çıkamadık, burada ayrı bir teknik çalışma lazım. Onun bilimsel çalışmasını hazırlatıyoruz, daha sonrasında da bir şekilde finanse edilmesi ve buranın temizlenmesi gerekiyor.

2007 yılında Körfez'deki müsilaıdan görüntüler bunlar, az önce konuşuldu. Evet, 2007 yılında oldu, görüntüsünü de gösterelim. 2008 yılından beri TÜBİTAK-MAM'la birlikte 6 tane haritada işaretli örneklem noktasında ve 12 tane derede İzmit Körfezi'nin su kalitesi izleniyor; biyolojik parametrelere, genel kimyasal ve fizikokimyasal parametrelere, kirleticilere, sedimente tek tek bakılıyor; yılda bazılarında 4 kez, bazılarında 1 kez, bazından da 2 kez numune alınıyor. İzleme faaliyetleri yani yaklaşık on iki yıllık bir zaman dilimine ulaşmış vaziyette. Bu da bizim için ciddi bir veri oluşturuyor. Yüzey suyu TRIX değerleri burada gördüğünüz gibi sürekli takip ediliyor, biyolojik değişimler kayıt altına alınıyor "ötrofikasyon" dediğimiz durumdan örnekler.

Yine, mesela müsilaın bir daha görölüp görölmeıeceği soruldu. Yine, bilim insanlarıyla yaptığımız bir toplantıda konunun uzmanı bir arkadaşımız bunun ilkbaharda bir pik yaptığını, sonbaharda bir başka pik yaptığını o gün bize söylemişti, sonbaharda bir başka atak beklediğini söylemişti ama özellikle ekosistemler, açık sistemler çok kolay modellenebilir, öngörülebilir sistemler olmadığı için fizik birimlerinde olduğu gibi "Kesinlikle sonbaharda bir daha olur." gibi bir şey söylenemiyor. Biraz meteorolojiye benziyor bu manada hatta meteoroloji çok daha iyi bu konuda.

Bir başka biyolojik değişime örnek... İstanbul Üniversitesiyle ortak çalışmalar devam ediyor. Yine, onlarla beraber yaptığımız izleme çalışmalarından örneklerimiz. Son müsilaıdan denizde örnekler, temizleme araçlarıyla müdahalelerimizden örnekler.

Şurada gördüğünüz cihaz, sol alt köşede koyduğunuz cihaz Çevre Bakanlıımız tarafından Kanada'dan özel olarak getirilip 4 tane noktaya konuldu, bir ön inceleme pilot çalışma olarak getirildi. Bu cihaz yüzeydeki gerilimi azaltarak deniz kolonuna oksijenin geçirimini sağlayan bir cihaz olduğu nedeniyle buraya konuldu çünkü 8 olmasını bekliyoruz oksijen seviyesinin, şu anda yapılan ölçümlere göre 6. Çok düşük değil, henüz ölmüş değil, 8'e çıkmasını istiyoruz. O gün yaptığımız ölçümlerde 6'ydı, oksijen seviyesini 8'e çıkartmak için yapılan çalışmalardan biri de bu. Bunlar da ölçüm değerleri.

Yine, tespit sistemleri, takip çalışmaları açısından uçağın haricinde deniz kirliliğini gördüğünüz noktalarda kuleler vasıtasıyla bir izleme sistemi kurmaya çalışıyoruz. Bu, şu anda henüz kurulmadı, bunun mühendisliği yapılıyor. Körfez'in tamamını denetim altına alacak gerçek zamanlı bir izleme sistemi, bir şurada ... yazana benzer bir şeyle de yukarıdan onların iletişimi sağlanacak.

Yine, İHA'ları kullanarak bir çalışma başlatıyoruz, bunun da eli kulağında. İHA'larla normal uçağa göre çok daha fazla uçup aynı zamanda yerdeki bir GPS'le çalışan, haberleşen, dijital haritalara veri aktarabilen ve uyarı gönderebilen bir sistem kurma çalışması içindeyiz. Bu, bir iki ay içerisinde hazır olacak gibi; bir pilot uygulamayı başlatıyoruz. Böylelikle daha sık denetim yapma imkanına kavuşacağız ve aşağıya anlık veri gönderme imkanı olacak çünkü pilot, uçuş yaparken baktığı yönü görebiliyor ama bu cihazlar daha iyi çekim yapıyorlar, bunlarla da denetim sistemi kurulacak.

Su kalitesinin gerçek zamanlı izlenmesi çalışmaları için de bir başka pilot proje yürütüyoruz. Şurada gördüğünüz, iki tane sarı işaretli noktaya, yine altta ve yanda grafiklerini gördüğünüz türde bir cihaz yerleştirilerek izleme değişkenleri gerçek zamanlı olarak, yani yılda dört kere, yılda bir kere, iki kere numune almak yerine gerçek zamanlı veriyi sistemden çekmek için bir başka pilot çalışma yürütülüyor.

İklim değişikliğini de az önce, sunumun başında söylemiştim, aslında belki de asıl onunla ilgilenmemiz gerekiyor. Bununla ilgili de bir Avrupa Birliği projesine başvurduk. Bu hem İzmit Körfezi'nin havza koruma planının yapılması, biyoçeşitlilik, ötrofikasyon, denizcilik faaliyetleri, tehlikeli maddeler açısından sürekli izleme sisteminin kurulması, 150 bin avroluk bir proje başvurumuz var. Altta detayları var, fazla zamanınızı almayayım.

Çözüm önerilerini az önce söyledim, bir özet olarak sunumun içine koyduk, az önce söylediğim için tekrar etmeyeceğim.

Ben teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Değerli Başkanım, çok teşekkür ederiz sunumunuz için.

Biyolojik ve ileri biyolojik arıtmada Kocaeli'nin ve Kocaeli Belediyesinin gösterdiği hassasiyet ve başarıdan dolayı da teşekkür ediyoruz, tebrik ediyoruz.

Şimdi değerli arkadaşlar, bundan sonra Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanımız ve arkadaşları burada. Soruları alalım isterseniz ama bütün arkadaşlara, eğer mümkünse kısa süreli ve birer defa soru hakkı verelim ondan sonra Balıkesir'e geçeceğiz.

İlhami Aygun, buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Teşekkür ederim Başkanım, sunum için.

Şimdi Sayın Başkanım, öncelikle, vermiş olduğunuz bilgiler için teşekkür ediyorum ayrıca, daha doğrusu, Marmara Belediyeler Birliği Başkanı olarak yapmış olduğunuz eleştiriler için teşekkür ediyorum. Çünkü sorunun hepimizin olduğunu hep beraber biliyoruz zaten ve sizlerin de sunumunuzda en büyük sıkıntının, kaynak, parasal olduğunu ifade ettiniz. Bu konuda zaten hemfikiriz, bizler de aynı şeyi söylüyoruz yani bu çevre konusu hepimizin konusu ve belediyelerin bu işin üstesinden gelemeyeceğinde hemfikiriz. Bu bağlamda, Çevre Bakanlığından ve genel bütçeden kaynaklanması konusunda herhalde bütün arkadaşlar burada bana göre bir fikir birliği içerisinde diye düşünüyorum.

Şimdi sunumunuzda dikkatimi çeken bir konu, on iki yıldan beri izleme yapıldığını ifade ettiniz, daha önce TUBİTAK-MAM Genel Müdürü geldiğinde de aynı şeyi ifade etti, birçok yerde istasyonlar olduğunu ve ellerinde veriler olduğu söylendi ve bunların hepsi tutanaklara geçti, kayıtlara geçti. Şimdi benim merak ettiğim şu: Uzun yıllardan beri izlenebiliyor ve az önce siz de ifade ettiniz 2007'de aslında böyle bir sorunun ortaya çıktığını ama daha da geriye gittiğimizde 1994'te dahi bu sorunla baş başa kalmış aslında. Yani elimizdeki veriye baktığımız zaman kaynak çok. Şimdi böyle bir sorun varken ve elinizde bir sürü veri var iken nasıl bunu acaba kaçırdınız veya kaçırdık? Müsilajı göremedik mi veya gördünüz, burada yetkililerden dolayı veya bakanlıktan tarafa mı bir sıkıntı var? Burada gerçek sorumlu kim acaba? Çünkü yapılan çalışmalar var, teşekkür ediyorum, bilimsel çalışmalar var, veriler elimizde var ama sonuca bakıyoruz, hüsranla karşı karşıyayız.

Diğer bir soru da şu: Şimdi bundan önceki sunumda da vardı, Tuzla'ya doğru bir yoğunluğun olduğunu, o bölgeye doğru bir yoğunluğun olduğunu görüyoruz. Ben de sık sık kara yoluyla Ankara-Tekirdağ arasında gidip geldiğim için ve o bölgede müthiş bir koku var. Şimdi ben buradan merak ediyorum, dereler vasıtasıyla, acaba sanayideki kontrol edilemediğinden dolayı derelere salınımlar olup o bölgedeki o kirliliğin ve hem koku hem de denizin kirlenmesine sebep verdiğimiz bana göre doğru fikir diye düşünüyorum, bu konuda sizin fikrinizi almak istiyorum.

KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI DOÇ. DR. TAHİR BÜYÜKAKIN – Tuzla mıydı?

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Evet, Tuzla'ya doğru. Sizin oradan, Dilovası'ndan geçerek zaten hiç geçemiyorsunuz o bölgeden, kokudan da geçemiyoruz. Çünkü aynı sorun benim şu anda Çorlu'mda, Ergene'mde, Muratlı'mda var Tekirdağ'da. Yani akşam saatlerinde Ergene Nehri'nin kenarından bütün o şehri koku kaplıyor ve maalesef, o kokunun sebebini bulamıyoruz Sayın Başkanım, sebebini arıyorlar, arıyorlar ama bulamadık. Ama insanlar o kokudan dolayı camlarını açamıyorlar, sizin bölgenizde de aynı. Burada bir yerde, kontrolde mi bir sıkıntı var, o konuda sizin görüşünüzü rica ediyorum.

Bir de strateji planınızı merak ettim, acaba gelecek yıllarla ilgili... Şimdi 2024'te şunu yapacaksınız ama bu çalışmalarda sizce sonuca varabilecek miyiz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Hayrettin Nuhoğlu, İstanbul Milletvekilimiz.

HAYRETTİN NUHOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Sayın Büyükkakin, sizi kutluyorum. Niye kutluyorum? Bilimsel ve objektif bir sunuş başlangıcı yaptınız. Doğrusu, bilmesem, hangi siyasi partiye mensup olduğunuzu anlamam mümkün değildi, gerçekten sizi kutluyorum.

Şimdi, soracak çok sorun yok ama ben iki tane soru soracağım. Bir tanesi, Körfez'in uç kısmında 11,5 milyon metreküp çamurun temizlenmesi gerektiğini söylediniz -ki katılıyorum, çok doğru bir tespittir- bunun için hazırladığınız projeleri Çevre ve Şehircilik Bakanlığına sundunuz mu? Sunduysanız, ne zaman sunuldu ve ne cevap aldınız?

İkinci sorum: 2017'den itibaren İzmit Körfezi'ne binlerce kalkan, levrek ve çupra bırakıldığı bize dağıtılan sunumda görülüyor. Körfez'deki balıkçılıkla ilgili bir de kitap bastırmışsınız, kitabın içeriğini bilmiyoruz, belki orada vardır ama ben görmediğim için size sormak istiyorum. Körfez'de balık bırakılmaya devam ediliyor mu ve bugüne kadar, dört sene sonra, nasıl bir geriye dönüş olmuştur? Bu balıklardan şimdiye kadar ne kadar avlanmıştır?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın İlyas Şeker, Kocaeli Milletvekilimiz.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; evet, öncelikle ben de Büyükşehir Belediye Başkanımız Tahir Bey'e teşekkür ediyorum, ekibine teşekkür ediyorum.

Vallahi, bir şeyi itiraf edeyim, bu kadar yoğun bir çalışmanın olduğunu ben de bilmiyordum, genel olarak biliyorum ama bu kadar detayını da burada görmüş olduk. Ben emeklerinden dolayı gerçekten teşekkür ediyorum. Bu çalışmaların neticesinde mavi bayraklı plaj olduğu Karamürsel'de, eğer bu çalışmalar yapılmasaydı bunun oluşma şansı yoktu. Bir de tabii, genelde böyle çok önceleri İzmit'in içinden geçenler hala İzmit'in öyle koktuğunu zannediyor ama İzmit'te artık öyle bir koku söz konusu

değil. Evet, maalesef, bir on beş yıl, önce yirmi yıl önce böyle bir problem vardı ama şu anda yok. Tuzla civarında bildiğim kadarıyla deri OSB var, o deri OSB'den dolayı maalesef o bölgede öyle bir koku oluşuyor.

Ben tekrar emeklerinden dolayı, gayretlerinden dolayı Başkanımıza ve ekibine teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Rıdvan Turan, Mersin Milletvekilimiz.

RİDVAN TURAN (Mersin) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Sunum için Başkanımıza teşekkür ediyorum, iyi bir sunum oldu.

Çok kısa iki tane soru soracağım. Bir: Bu fizikokimyasal analizlerin sonuçlarını bizimle paylaşmanız mümkün olur mu? Kimisine yılda 1 kez, kimisine yılda 4 kez tetkik ettiriyorsunuz; bunlar bizim açımızdan önemli Komisyon olarak.

Bir de bu balıklarla ilgili hiç çalışma yaptınız mı? Yani balıklarda, özellikle balık karaciğerinde ve benzeri organlarda ağır metal kalıntısı var mı? Bunlar genel olarak sorduğumuz sorular. Marmara'nın genelinde halkımızın dönüp dönüp bize sorduğu “Buralardan tutulan balıklar yenir mi?” sorusuyla muhatap oluyoruz; o yüzden, veri toplamaya çalışıyoruz. Böyle kısa 2 tane sorum oldu.

Teşekkürler.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Ali Şeker, İstanbul Milletvekilimiz...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Ben de çalışmalarınız ve sunum için teşekkür ediyorum.

Meclise görevler düşüyor demiştik, bunlardan biri şu: Atık su arıtma tesislerinin -kullandığı elektrik olsun, teşvikler olsun- bazı indirimlerden yararlanması, teşvik edilmesi gerekiyor, bu konuda mutlaka bir çalışma yapılması gerekiyor. Bizim bir kere, belediyelerin mevcut tesisleri tam kapasiteyle, verimli bir şekilde ve düşük maliyetle işletmesini sağlayacak tedbirleri almamız gerekiyor. Atık su için malumunuz para veriliyor, bütün belediyeler bu parayı alıyor. “1 ton suyun arıtma bedeli 50 kuruş.” dediniz, bu zaten alınıyor yani bütün belediyelerin bunu mutlaka yerinde kullanmasının da denetlenmesi gerekiyor. Nasıl? İşte, otopark parası alınıyor ama otopark yapılmıyor, burada da alınan bu bedellerin arıtmaya için kullanıldığının mutlaka denetlenmesi gerekiyor.

“Marmara henüz ölmedi.” dediniz ama ölmek üzere. Biz bunu nereden biliyoruz? Ara ara yapılan çalışmalardan biliyoruz. İki sene önce ODTÜ tespit etmişti, İstanbul Üniversitesinin Marmara’da araştırma yapan gemisi de Çınarcık çukurunda hidrojen sülfür tespit edildiğini ifade etti; bu da oksijenin tükendiğini ve ölümün başladığını gösteriyor. Eğer bugünden tedbir almazsak iki üç sene sonra buralar ölecek demektir. Onun için, durumun aciliyeti ortada; mutlaka hızla tedbir almamız gerekiyor, hızla harekete geçmemiz gerekiyor, bekleyecek zamanımız yok.

Çamur konusunda da bölgedeki çamurların mutlaka temizlenmesi gerekiyor. İstanbul’da da özellikle Haramidere’nin getirdiği çamurlar ve oradaki limanın yarattığı kirlilikten dolayı çok ciddi bir balık var denizin dibinde; buralarla ilgili de mutlaka bir çalışma yapılması gerekiyor, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı da İSKİ de bu konuda görev almalı diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Yalnız, bir konuyu paylaşmayı arzu ederim. Eğer yanılmıyorsam atık su arıtma tesislerindeki enerji maliyetinin yüzde 50’si zaten Çevre ve Şehircilik Bakanlığı aracılığıyla karşılanıyor.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Daha fazla olsun.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – “Daha da fazla olsun.” diyorsunuz; olabilir, tabii ki.

Teşekkür ediyoruz.

Sayın Mustafa Canbey, Balıkesir Milletvekilimiz...

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyoruz sunum için.

Ben de böyle çok özel, spesifik bir şey sormak istiyorum. Son dönemde bu hayvansal atıkların ya da hayvanların -özellikle büyükbaş hayvanların- doğanın dengesine zarar verdiği gibi bir şeyler dolaşüyor, işte, atmosferde sera gazı etkisi yaptığı gibi. Yine, siz de az önce dediniz ki: “Deniz kirliliğinde de ciddi bir etkisi var.” Bu olayın gerçekten şeyi nedir yani hayvansal atıklar bu işte ne kadar etkilidir? Onu öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ediyoruz.

Son soru, Sayın Müzeyyen Şevkin, Adana Milletvekilimiz...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Kısa bir soru soracağım.

Sayın Başkan, Kirazderesi, Kumla Deresi ve Başiskele’de, Körfez’de bir çamur temizleme olayından bahsettiniz, alüvyonların geldiğini yani derelerin buraya çamur taşıdığını ve bunun temizlenmesi gerektiğinden bahsettiniz. Peki, bu bir doğa olayı değil mi yani orada doğaya müdahale edilmiş olmayacak mı? Ne gibi bir zarar gördünüz de temizleme ihtiyacı duyuyorsunuz? Bunu merak ettim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ediyoruz.

Sayın Emine Gülizar Emecan, İstanbul Milletvekilimiz...

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Öncelikle sunumunuz için çok teşekkür etmek istiyorum. Gayet objektif, aydınlatıcı, detaylı bir sunumla bizleri aydınlattınız. Ben sizin anlattıklarınızdan farklı bir çıkarım yaptım yalnız, şöyle: Daha önceki oturumlarda Bilim Kurulu Üyesi Profesör Doktor Mustafa Sarı besin elementi yoğunluğuyla ilgili sunumunun bir bölümünde -özellikle görsel olarak da anlatarak- Bandırma, Gemlik ve İzmit Körfezi’nde besin elementi yoğunluğunun çok yüksek olduğunu -görseli bizde de mevcut şu anda da- söyledi, bu bölgelerde hakikaten riskin de çok yüksek olduğunu belirtti.

Şimdi, ciddi anlamda organik bir yük var İzmit Körfezi’nde ve gördüğüm kadarıyla da arıtma tesislerinin yapımı... İzmit Körfezi’nde kullanılan arıtma tesislerine baktığımızda yüzde 65 ileri biyolojik, yüzde 35 biyolojik arıtmadan bahsettiniz ve 2024’te de ileri biyolojik arıtmayı yüzde 100’e çıkaracağınızı söylediniz. Şimdi, burada şöyle bir şey mi çıkıyor karşımıza yani bir anlamda bunu tartışalım diye de söylemek istiyorum Sayın Başkanım, bugüne kadar yapılan sunumlarda, ilk etapta karşımıza çıkan, arıtma tesisleri ileri biyolojiye çıkarılırsa, karasal atıklar arıtılırsa sanki mülisaj sorunu ya da deniz kirliliği bayağı bir çözülecekmiş gibi ama şimdi İzmit Körfezi’ndeki bu pozisyona baktığımızda arıtma tesisleri ne kadar ileri derecede yapılsa da sıkıntı var hakikaten. Çözüm önerilerinize de baktım ben şimdi sunumda; bu, tabii, sadece İzmit Körfezi için değil zannedirim, Marmara Belediyeler Birliği Başkanı sıfatıyla genel anlamda Marmara için yazmışsınız. Kontrol altına alınması gereken çok fazla faktör var ve tek başına arıtma sistemlerini konuşmak da benim gördüğüm kadarıyla yetmiyor yani sizin anlattıklarınızdan sonra İzmit Körfeziyle ilgili benim yaptığım tespit bu oldu. Bayağı yüksek ileri biyolojik arıtma sistemi, daha da yükselecek ama çok yoğun şekilde 11,5 milyon metreküp çamur çökmüş dibe ve bunun temizlenmesi gerekiyor, uzmanların söylediğine göre de organik atık çok fazla zaten. Buna katılır mısınız? Birincisi bu.

İkinci sorum da şu, merak ettiğim için soruyorum: Bu balıklandırma projesi özellikle durgun bir deniz olan Marmara Denizi’nde ekolojik sistem açısından da hakikaten önemli bulduğum bir çalışma. Bu yaptığınız projelerin popülasyonda, balık popülasyonunda artışa etkisi ne oldu ve yeni karşılaştığımız müsilağın Körfez’deki bu balık popülasyonuna etkisi ne oldu yani yaptığımız çalışmaya ne kadar bir zararı oldu? Bu yeni karşılaştığımız... Neden yeni karşılaştığımız diyorum? Çünkü 2007’de ve ondan önce de müsilağlar olduğu için bu yıl karşılaştığımız yoğun müsilağın etkisi ne oldu? Onu da bir öğrenirsek... Daha doğrusu bununla ilgili çalışma yaptınız mı?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI DOÇ. DR. TAHİR BÜYÜKAKIN – Sayın Başkanım...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Buyurun.

KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI DOÇ. DR. TAHİR BÜYÜKAKIN – Çok teşekkür ediyorum.

Özcan Aygun Vekilimizin genel bütçe, yerel bütçe imkânları açısından bir sorusu oldu. Şöyle: Beklersek, İSKİ’nin sunumundan görüyoruz ki yıllık 2,5 milyarlık yatırım bütçesi olan bir kurumun 10 milyarlık yatırımı 4 yatırım döneminde yapabileceği -diğer hiçbir şey yapmazsa- ortada; bu, matematik. Diğer yatırımlarını da yapmaya devam ederse bizim İSKİ’nin arıtmalarının devreye girmesini beklememiz için çok vakit var ama sonuçta, o zaman böyle bir düzenleme -yani bir tarafta belediyeçi şapkası, öbür tarafta akademisyen, öbür tarafta vali şapkasıyla konuşuyorum- yaparsanız, “Bütün belediyelerin arıtma tesislerini biz yapalım.” dersiniz iki şey gözden kaçır. Bunlardan birincisi, bir süre sonra hiçbir belediye hiçbir arıtma tesisini yapmamaya başlar. Arıtma tesisi yapan belediyeler, yapmayanlar karşısında -tırnak içinde söylüyorum- enayi durumuna düşerler yani “Biz şimdiye kadar yaptık, 2024’te de bitireceğiz; o zaman biz de yapmasaydık.” olur. Bu, teşvik edici bir uygulama olmaz. Kamusal düzenlemelerin iyi uygulamaları teşvik eden, kötü uygulamaları caydıran düzenlemeler olması gerekir. E, peki, o zaman ne yapacağız, bekleyeceğiz mi İstanbul’un yapmasını? Hayır, bunun usulü var. Çevre Bakanlığı veya başka bakanlık bütçelerinden aktarılacak ödeneklerle bu projeler finanse edilir sonra da onların kaynaklarından bu geri kesilebilir yani buna engel bir şey yok, İller Bankası üzerinden yapılabilir.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Yine kendi ilimden örnek verirsem, TESKİ’nin iki tane yatırımı var, diyor ki “Önce bunu yap, ondan sonra diğerini yap.” yani İller Bankasında maalesef muhalefet parti belediyelerine sizin gibi rahat bir şekilde kapılar açılmıyor. Yani canlı şahidim, tespitlerini de ortaya da koyabilirim ve isim de söyleyebilirim gerekirse. Şart koşuluyor, altını çiziyorum şart koşuluyor. Yani, şimdi, siz haklı olabilirsiniz ama muhalefet olarak, atıyorum, Çanakkale Belediyesinin olduğu yerdeki insanların... Hatta ve hatta geçtiğimiz günlerde iktidar partisinin Trakya’daki bir milletvekili çıkıyor: “İşte, siz muhalefet belediyesi olduğunuz için size yatırım gelmiyor.” deyip kürsüden bağırabiliyor, haykırabiliyor. Şimdi, bunu söylüyorsa eğer iktidar sahibi milletvekilleri yani ben de bunu özellikle sordum.

Şimdi, bizim TESKİ, burada, yatırımı götürüyor fakat duvara tosluyoruz. Sizin açınızdan sıkıntı olmayabilir, Kocaeli, Balıkesir, Bursa, ama muhalefet belediyelerine geldiği zaman Sayın Başkanım, maalesef sizin dediğiniz olay olmuyor. “Bekle, bekle, bekle.” Cezalandırılan kim? Biziz aslında. Şimdi, kendine ait seçmen de var orada. Şimdi, Ahmet’e Mehmet’e oy verdi diye ayırabilir misiniz hiç kimseyi? Sana verdi veya bana verdi; tüm halkı cezalandırıyoruz aslında. Buradaki yapılan uygulama, projeye destek olmaması demek yine bu şeyin, hepimizin beraber... Çevreye hainlik yapıyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ederiz.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Bildiğim kadarıyla Tekirdağ’ın arıtma tesislerini Bakanlık yaptı.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Sayın Başkanım, faturaları... Bak, ne dedi Sayın Başkan? Paraya hepsi alınıyor, baraj dahi yapıldı. Barajların paraları dahi Devlet Su İşleri ve İller Bankasından kesiliyor, hiç kimseye hibe verilmiyor. Kusura kalmayın Sayın Şeker.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Bakanlık yaptı.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Arkadaşlar....

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – İlyas Bey, bunu bize defaatle söylüyorsunuz, hiçbir yatırım bedelsiz bırakılmamıştır. İşte Marmara Belediyeler Birliği Başkanı burada, var mı Başkanım hiç bedava?

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Arkadaşlar...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Yapmayın, siz de biliyorsunuz.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Bütün faturaları İller Bankası tarafından her ay kesiliyor, hiç merak etmeyin.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, çok teşekkür ederiz.

Karşılıklı olmazsa iyi olur.

KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI DOÇ. DR. TAHİR BÜYÜKAKIN – Değerli Başkanım...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Affedersiniz Başkanım, zamanı iyi değerlendirme adına çünkü arkadaşlarımızın saat 21.00’de buradan ayrılmaları gerekiyor.

KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI DOÇ. DR. TAHİR BÜYÜKAKIN – Evet.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Sayın Başkanım, siz de cevaplarsanız. Şöyle de olabilir...

KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI DOÇ. DR. TAHİR BÜYÜKAKIN – Çok teknik cevaplayacağım yani siyasi cevaplar vermeyeceğim onun için kısa bitecek.

Bakın, arıtma tesisleri yapan belediyelerin büyük ölçüde yatırım yapanları büyükşehir belediyeleri. Büyükşehir belediyelerinin su kanal idarelerine İller Bankasından gelen pay, su kanal idarelerinin bütçesi içinde devede kulak yani İller Bankası payıyla zaten bunlar yapılmaz. Yani anlamlı bir tartışma değil bu tartışma. Su kanal idareleri asıl olarak gelirlerini kendi yaratan kurumlar, asıl mevzu orada. Orada bir planlama yapılması lazım. Şurası net, beklersek... Marmara Denizi beklemiyor, yapılması lazım ama bunun o kaynaktan kesilmemesini istemek de rasyonel değil yani. Evet, Çevre Bakanlığı ya da başka bir kaynaktan bu yatırım yapılabilir, İstanbul için on sene, on beş sene beklemeyelim, Marmara Denizi için beklemeyelim ama İSKİ bunun parasını ödemesin gibi bir yaklaşım çıkarsa önce Kocaeli Büyükşehir olarak ben karşı çıkarım. Ben yıllardır Yuvacık’ın borcunu ödüyorum, her sene 350 milyon lira ödüyorum, gık demiyorum. Yani böyle bir yaklaşım olmaz ama yapılması için de kaynak lazım, bu da doğrudur, onu da ifade edeyim. Beklersek İstanbul yapamaz yani.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Evet, Başkanım.

KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI DOÇ. DR. TAHİR BÜYÜKAKIN – “Müsilajı gözden nasıl kaçırdık?” diye bir sorusu oldu yine Sayın Vekilimizin.

Aslında ben yerelde balıkçılarla da mülakat yapıyorum, kendileriyle oturuyorum. Balıkçıların dilinde müsilaj “dert” diye ifade ediliyor. Balıkçılar ağlarını çekerken sümüksü bir madde onların ağlarına yük olarak geliyor. Biz müsilajı yüzeyde yeni gördük, 2007’de gördük, bir de şimdi gördük.

Yüzeye çıkmadan görmüyorduk, müsilağ vardı, bu kadar yoğun değildi ama vardı. Aslında kaçan bir şey yoktu izleniyordu ama belki de gözümüze girmesi gerekiyordu görmemiz için. Zaten belki de bu Komisyonun hayırlı olacak bir şeyi olacaksa mutlaka bu rapora girmeli yani illa bizim gözümüzün içine girip şu yüzeyde şu kirliliği mi görmemiz gerekiyor? Bu aşağıda şu anda da var, bundan öncede de vardı. Balıkçı ağlarına geliyordu ve balıkçıların ağları yırtılıyordu. Müsilağı kimse kaçırmadı yani bilimsel olarak tespit ediliyordu, farkındaydık, bu kadar yoktu. Bu kadar yoğun olması... Aslında şöyle bir şey de söyleyeyim size: Belki de bu kadar yoğun olması hayırlı bir şey de oldu yani görmüş olduk. Tuzla'daki kokudan bahsettiniz, onun cevabını İlyas Bey verdi, aynısına katılıyorum. En son ne zaman geçtiğinizi ben de merak ediyorum. Dilovası'ndan geçerken öyle bir koku artık yok.

Stratejik planda ne yapıldığını soruyorsunuz, söyledim zaten. 2023 ve 2024 yatırım programına aldık. Sadece rakamını vermedim. 460 milyon TL'lik bir yatırımla biyolojik arıtma da tamamlanmış olacak, ileri biyolojik arıtmaya döndürülmüş olacak.

Çamurla ilgili Hayrettin Nuhoglu Vekilimiz “Bu, Çevre Bakanlığına sunuldu mu?” dedi. Hayır, bununla ilgili bir çalışma yaptığımızı, bu çalışma bittiğinde sunacağımızı, sizlerden de bunun için destek istediğimi söyledim. O çamurun nasıl alınacağı, ondan nelerin yapılabileceği, nasıl geri kazanılacağı, geri kazanılırsa kullanılıp kullanılmayacağı, hangi usulle alınacağı da bir çalışma gerektiriyor. Proje bittiğinde Bakanlığa başvuracağız, sizden de bizim burası... Ve az önce İstanbul'da başka bir noktada... Sizin yanınızdaki Ali Bey ifade etti, benzer noktalar var Marmara'da onun da yapılması gerekiyor diye söyledim.

Balık popülasyonu arttı mı? Bunu sayısal olarak ölçemiyoruz maalesef çünkü balıkları tek tek izlemek mümkün değil. şöyle bir kanaat var: Körfez'e bıraktığınız balık Körfez'de kalıyor zannediyorsunuz oysa balık –belli balık türleri için hele- hiçbir şekilde bir lokasyonda duran bir canlı değil. Akıntılar boyunca göç eden balıklar var, Ege'ye iner, Ege'den tekrar suların sıcaklığına göre Marmara Denizi'nin içine bazen girer bazen girmez Karadeniz'e doğru gider. Bu balığı böyle ölçmek mümkün değil, ancak balıkçıların verilerinden, balıkçıların saha tecrübelerinden ölçmemiz mümkün. Balıkçıların bize dönüşleri popülasyonun arttığı yönünde. Başka bir ölçüm yöntemi yok maalesef. Bu ölçümün doğru yolu da bu.

Mersin Milletvekilimiz TÜBİTAK'ın tuttuğu verileri paylaşıp paylaşamayacağımızı sordu. TÜBİTAK bu verileri sizlerle paylaşabilir, bir sakıncası yok. Ağır metal kirliliği balıklarda var mı yok mu konusunda veya müsilağın balıkların üzerindeki etkisi konusunda bir çalışma olup olmadığını sordunuz. Bu da şu anda Marmara Belediyeler Birliğinin oluşturduğu bilimsel kurul tarafından değerlendirilen başlıklardan bir tanesi. Ağır metal kirliliğiyle ilgili çalışmalarda -siz doktorsunuz, öyle anlıyorum az önceki sunumunuzdan- az önceki sunumda, siz ile bizim, bilim alanının birleştiği yer istatistik. Yani bir zaman dilimine yayılan, zaman serisi verisinin kullanıldığı bir istatistiksel çalışmaya, ağır metal kirliliğinin balıklarda kalıp kalmadığını ölçüp onların da insanlara ne kadarının geçtiğini ayırt edebilecek bir bilimsel istatistiksel çalışmaya, ben başka bir daldan uzman olarak, çok itibar etmiyorum açıkçası. Neden böyle söylüyorum? Mesela, trafik kirliliğinin sebep olduğu ağır metallerin ne kadar sebep olduğunu ayırtıramıyorsunuz bundan ya da havadaki emisyon nedeniyle ortaya çıkan ağır metal kirliliğinin ne kadarının sebep olduğunu ayırtırmak mümkün değil.

RİDVAN TURAN (Mersin) – Buna ihtiyaç da yok zaten, hangi kaynaktan aldıkları önemli olan yani tüketici açısından, bunlarda var mı, yok mu; önemli olan bu. Sizin ayrı bir çalışmanız var mı?

KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI DOÇ. DR. TAHİR BÜYÜKAKIN – TÜBİTAK, izleme çalışmalarını bizimle birlikte yapıyor.

RİDVAN TURAN (Mersin) – Ben sizin ayrıyeten bir çalışma yaptığınızı düşünerek sordum.

KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI DOÇ. DR. TAHİR BÜYÜKAKIN – Hayır, biz TÜBİTAK’la birlikte yapıyoruz, ortak çalışma yapıyoruz.

Ali Şeker Milletvekilimiz hidrojen sülfür tespitinin olduğu... Biliyorsunuz, hidrojen sülfür olan ortamda canlı yaşamıyor. Karadeniz’deki soruna, denizin öldüğü ölmediği tartışmasına bir başlık olarak değindi. Burada, yine, bizim oluşturulan bilim heyetinin söylediklerini ben size sadece tekrar edebilirim. Mesela, MARMOD’un başındaki Barış Hocanın söylediğini tekrar edeyim: “Azot ve fosfor düzeyi yüzde 40 azaltıldığında, beş yıl içinde oksijen seviyesi eski düzeyine döner.” dedi. Bahsettikleri düzey 8, şu anda 6, henüz ölmedi. Böyle yaparsak, kendi hâline bırakırsak öleceğini söylemek için çok da uzmanlık gerekmiyor. Kaç senede öleceğini söyleyecek uzmanlar vardır.

“Hayvansal atıklar ne kadar kirletiyor?” dedi Mustafa Canbey Milletvekilimiz. Açıkçası, bilmiyorum Sayın Vekilim; sera gazı emisyonuna ne kadar etki ediyor, onu da bilmiyorum. Dolayısıyla, bilmediğim bir şey hakkında sizi yanıltmayayım ama benim kastettiğim, sunumumda kastettiğim şuydu: Hatalı gübreleme ve hatalı sulama nedeniyle akarsulara onlar aracılığıyla, denize bir erişimin olduğu yüzeysel sular vasıtasıyla gelen bir erişimin olduğuna dair de bir başlık var, o da gözden kaçırılmamalı. Bilim adamları adına değil, bilimsel bir görüş olarak değil ama sadece şu kadar söyleyeyim: Sera gazı emisyonuna ve küresel ısınmaya sebep olan gazların yüzde 75’ini G7 ülkeleri havaya salarken, yüzde 75’i orada olurken hayvansal üretimin ne kadarının küresel ısınmaya sebep olduğu tartışması biraz romantik bir tartışma yani şeye atıfta bulunarak söylüyorum.

Yine, Sayın Vekilimiz Müzeyyen Hanım çamuru sordu. “Bu doğal bir olay değil mi, onu almanın mahzurları var mı?” dediniz. Orası bir sulak alan, haklısınız, ben de zaten söylerken bunu ifade ettim. Sulak alana hiçbir şekilde zarar vermeyecek şekilde zaten bir çalışma yapılması lazım ama orada biriken çamur tabakasının sulak alanı da tehdit ettiği ve aynı zamanda oksijenlenme, balıklandırma faaliyetlerine de zarar verdiği için bu hassasiyeti gösteriyoruz; yoksa doğal oluşum dışında bir sebeple gelmiyor. Aslında, sunumda vardı, o bölgeden 2 tane dere akışı var, bir güneyinden, bir kuzeyinden, ikisinin ağız ve dolayısıyla alüvyon topluyor. Bu hassasiyete dikkat ediyoruz Değerli Vekilim.

Yine, Sayın Emecan, Mustafa Sarı Hocamızın besin elementlerine dair tespitini söyledi. Mustafa Hocamız ile biz, bu ilk bilimsel toplantıları zaten birlikte gerçekleştirdik, onunla beraber çalıştık. Orada şöyle bir sebep-sonuç ilişkisi hatası var galiba: Yani arıtma yapmanıza rağmen burada besin elementi fazla çıkıyor. E, arıtma o zaman buradaki besin elemanlarını azaltmıyor gibi bir çıkarım... Ha, arıtmanın bir faydası yok mu?

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Şöyle düzeltelim: Arıtma sistemlerinin yapılması ileri biyolojik arıtmaya ne kadar fazla geçerse... Mesela, İstanbul özelinde baktığımız zaman, bu haritaya baktığımızda, elde edeceğimiz fayda sizin bölgenizin zorluklarından dolayı yeterli olmayacaktır ve İzmit Körfezi’nde hakikaten daha farklı önlemler ve farklı çalışmalar üzerinde belki biz de daha fazla durmalıyız. Ben bu sonucu çıkardığımı söyledim, katılır mısınız dedim. Siz zaten arıtma konusunda epey yol almışsınız. Yoksa “Arıtma yapılmasına gerek yok...” Kesinlikle böyle bir şey söyleyemeyiz yani bu aykırı olur zaten, yanlış anlaşılmasın. Buna rağmen...

KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI DOÇ. DR. TAHİR BÜYÜKAKIN – Tamam, anladım, şimdi daha iyi anladım. Aynı şeyi söylemişiz o zaman. Zaten havza yönetimi olması lazım, birlikte çalışmamız gerekir derken de... Marmara Belediyeler Birliği kuruluş sebebi Marmara Denizi’nin çevresel sürdürülebilirliğini merkeze alışı zaten. Biz de bu hassasiyetle devam ediyoruz. Kesinlikle bu noktada aynı düşünüyorum ben de. Arıtma tesisini tek başına bir belediyenin yapması yeterli değil, tamamının yapılması lazım. Arıtma tesisleri bittiğinde mevzu bitmiş olmuyor çünkü diğer kaynakların da takibi gerekiyor.

Müsilaj ve balık popülasyonu konusunda... Aslında o sorunun cevabını verdim biraz önceki soruya cevap verirken. Balık popülasyonunu sadece balıkçıların değerlendirmelerinden alabiliyoruz. Onlara göre yararlı ve devam edilmesi... Yine, mesela, batıkların oluşturulması, bir gemiyi oraya batırmak ve onun etrafında balıkların yumurtalarını bırakacağı alanların oluşması, yapay resiflerin deniz içinde oluşturulması da öneriliyor. Balıkçılar faydalı olduğunu... Özellikle gırgırlar değil de büyük tekneler değil de küçük tekneler ve olta balıkçıları bunların yapılması gerektiğini ısrarla söylüyorlar Sayın Vekilim.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Sağ olun, çok teşekkür ediyoruz hem sunumunuz için hem de cevaplar için.

Ben Rıdvan Turan Bey'in sorusuna cevap olması, sadece bilgi olması açısından gelen bilgiyi paylaşmayı arzu ediyorum.

Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü Gıda Kontrol ve Laboratuvar Daire başkanlığının yaptığı bir çalışma: 24/6/2021 tarihinde 14 bölgeden -Balıkesir, İstanbul, Kocaeli, Çanakkale İl Tarım ve Orman Müdürlükleri- toplam 21 adet balık numunesinin analizlerini gerçekleştirmişler. Sonuçlar: Türk Gıda Kodeksi Mikrobiyolojik Kriterler Yönetmeliği ve Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliğine uygun bulunmuş. Bunu paylaşmayı arzu ediyorum.

Çok teşekkür ederim.

RİDVAN TURAN (Mersin) – Bir çelişki var Başkanım. Önceki toplantıda Esra Hoca da kabuklularda ve balıklarda ağır metal tespit edildiğini söylemişti.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Yani gelen notu paylaştım.

Bir de ağır metaller, anladığım kadarıyla, balıkların iç organlarında daha yoğunlukta bulunuyor ama...

RİDVAN TURAN (Mersin) – Karaciğerde.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Evet, karaciğerde ama diğer bölgelerde nispeten daha az olduğunu söylemişlerdi. Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanımız Sayın Yücel Yılmaz Bey, buyurun.

Doçent Doktor Tahir Büyükkakın Başkanımıza da ekibiyle birlikte teşekkür ediyoruz.

Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Yücel Yılmaz, Balıkesir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürü İzzet Günal.

Buyurun Başkanım.

BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI YÜCEL YILMAZ – Evet, çok Değerli Başkanım, büyük Meclisimizin Komisyon üyesi milletvekillerimiz; hepinizi sevgiyle saygıyla selamlıyorum.

Evet, benden önceki konuşmalar aslında hepimizin ortak yapmış olduğu çalışmayı belirli bir noktaya getirdi. Bizim de uzun olan bir sunumumuz var ama oldukça kısa, bir de ana konulara temas ederek konuşulmamış konuları da gündeme getirerek kısaca özetlemek istiyorum, vakti de tasarruflu kullanmak adına.

Evet, değerli Başkanım, Balıkesir burada çok masum duruyor çünkü 275 kilometre kıyı şeridimiz olmasına karşın orada yaşayan insan sayımız bizim, yani Bandırma'yı, hemen yanındaki Erdek'i ve adaları kattığımızda toplam 200 bin kişi civarında ve bu çok ciddi bir kilometreye yayılmış, toplu insan bir arada yaşanmıyor. Bölgede yaklaşık 34 barınağımız, 11 tane de limanımız var. Yaz aylarında ikinci konut olarak kullanılan evlere ve turistik tesislerimize gelen insan sayısı da 200 ile 400 bin arasında kırk beş günlük bir süreyi kapsıyor. Balıkesir 2014 yılında büyükşehir oldu, büyükşehir olduktan sonra

Balıkesir gibi iller için aslında Büyükşehir Yasası'nın gerçek bir medeniyet projesi olduğu ortaya çıkıyor çünkü Balıkesir farklı ve özel bir il, hem Ege'ye hem Marmara'ya kıyısı olan bir il. Ege Bölgesi'nde 22 adası, Ayvalık gibi, Altınoluk gibi, Kazdağları, Madra Dağı gibi bir bölgesi varken Erdek'te de yarımada veya Kapıdağ, Liman Adası gibi Marmara Avşa Adası gibi de adaları olan özel bir il. Bizim şu haritada gördüğünüz alanda, baktığınızda şöyle Erdek, burası da Marmara Avşa adaları. Şimdi, burada bizim, on yılların ihtiyacı tamamen derin deşarjla karşılanmış ya da foseptiklerle karşılanmış. 2014'te büyükşehir olduktan sonra kamulaştırmalar yapılarak projeler hayata geçirilmiş. Allah benim dönemime nasip etti ama benden önceki arkadaşlar başlamış hem Erdek'te hem Bandırma'da ihtiyacı 2042'lere, 2050'lere kadar karşılayacak ama büyük alanlarda arıtma ileri biyolojik tesisleri kuruyoruz. Bu konuda BASKİ Genel Müdürümüz ayrıntılı bilgi verecektir. Benim asıl üstünde durmak istediğim konu, bizim kırsala dayalı bir ekonomisi olan tarafımızda var ve bu, şu anda Marmara Denizi'ne akan bizim akarsularımız, nehirlerimiz var. Bunlarla ilgili Bakanımız Murat Kurum startı verdikten sonra, Marmara Eylem Planı'nın startını verdikten sonra Bakanlığımızla beraber müfettişler, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüzün personeli belediyemizin personelleriyle beraber bütün nehirleri aktığı yerden başlayarak kaynak noktasına kadar -kendi bölgemizin dışına da çıksa- tespitler yaptık. Birikim noktaları, koku olan yerler, suların dağıldığı kum ocağı olarak kullanılan yerlerdeki çevrenin değişimiyle ilgili çalışmalar yaptık. Bu yaptığımız çalışmalar önceden devam edegelen çalışmaların biraz genişletilmesi hâline dönüştü çünkü Çevre Bakanlığımız bu konuda hassas. Burada gerek çiftliklerin boşalttıkları hayvan atıkları gerekse salça fabrikası gibi sanayi fabrikalarının dönemsel olarak saldıkları bu sulara neler var, yani çevre kirliliğine neler neden olabiliyor diye. Burada, tabii, az önce çok güzel bir anlatım yaptı Marmara Belediyeler Birliği Başkanımız, istatistik ve zamana dayalı ölçümlerin önemi çok büyük. Biz şu anda Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın tüm personeliyle, Orman Bölge Müdürlüğümüzün DSİ kanadıyla ve Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, aynı zamanda yerel belediyeler tam bir işbirliğinde bu konunun üstüne hassasiyetle gidiyoruz ve en tehlikeli ve derin, uzun olan Susurluk ve Gönen Çayları kirlilik incelemesi yaptık. Burada tespitler, ocak ayında, 2021 Ocak ayının 19'undan itibaren aslında bir süreç başlamış. Yani buradaki kirliliklerin sebepleri neler, dört mevsimde üçer, yani her ay farklı numuneler alınarak bunlar laboratuvarlarda inceleniyor ve bununla ilgili 33 tane numune alımı, her noktada farklı şeyleri araştıran, içerikleri araştıran testler yapılıyor. Bununla ilgili Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız detaylı bir çalışma yapıyor. Sonuç olarak Balıkesir şimdiye kadar dinlediğimiz illerin içerisinde bu olaydan en çok negatif etkilenen ama en masum olan il. Bunu daha iyi noktalara getirmek için Avşa, Marmara adalarımızda biz arıtma tesislerimizi, paket tesislerimizi hayata geçirdik, Erdek'te Eylül'ün 20'sinde temel atmasını yapıyoruz, borularının döşenmesine başladık. Bundan dört ay önce Bandırma'da 200 bin kapasiteli ileri biyolojik arıtma tesisimizin temelini atmıştık, onu da IPA desteğiyle, Avrupa Birliği fonlarıyla yüzde 88'i ödenmesi koşuluyla hayata geçiriyoruz. Yani şu anda limanlarımızdaki kontroller, nehir yataklarının yanındaki tesislerin gizli deşarjları Marmara Denizi'nde ne zarar veriyor, bizim hayvansal çiftliklerden yapılan atıklar su akıntısı olduğu sürece belirli bir süre gittikten sonra zaten doğaya karışan nitelikte. İlaçlamayla ilgili ortaya çıkabilecek her türlü sorunu da ortaya tespit etmek için bir talebimiz var, bunu Bakanlığımızda gördük, aslında olumlu karşılandı ama neticeye ulaştıramadık. Su kaynağı çok kıymetli bir şey, bu su kaynağını tamamen sulama birlikleri üzerinden alıp zaten Balıkesir'de her yaşayan iki kişiden birinin tarımsal geliri var, tam geçim kaynağı olmasa bile geliri var. Bu kadar önemli bir ilde sulamayı "Nasıl olsa içme suyunu biz yönetiyoruz, taşkın suyunu biz yönetiyoruz, bu sulama suyunu da biz yönetelim." diye müracaat ettik, devrolan 56 sulama birliği var ama en büyükleri olanlardan talep ettik. Bunlar Gönen Sulama Birliği, Pamukçu Sulama Birliği, diğeri de Bigadiç Sulama Birliği, bunları da talep ettik. Talebimiz gerçekleşirse biz şehir olarak mutlu olacağız.

Arıtma tesisleriyle ilgili kapasite artırımı ve yenilenmesi gereken tesislerimiz var, onlarla ilgili detaylı bilgiyi genel sekreterimiz verir. çok fazla süslü, farklı şeyler söylemektense bizim asıl ihtiyacımız akan sularımızın akmasına devam edilmesi, yani göletlerle kesilmiş, kesildiğinden dolayı birikimler farklı kirliliklere neden oluyor. Yaklaşık 250 kilometre -tam rakam rakamı vereyim- 250,6 kilometre bizim Marmara Denizi'ne kendi sınırlarımızın içinde dökülen nehir veya su hatları var. Bunların tamamen ıslahının yapılması, kaçak drenaj yapılan yerler varsa bunların tespiti, su akışının düzenli olarak sağlanması yani kirliliğe neden olmaması için Bakanlığımızla görüştük, yatırım projeleri içerisine girmeye çalışıyoruz.

Bunun haricinde şehir olarak bizim insanımız da zaten bu kirliliğe karşı oldukça duyarlı, halkımızla beraber, Allah'ın izniyle Marmara Denizi'ndeki bu kirliliği biz, çözeceğimize inanıyoruz. Yani, bizim şu anda Marmara'yla ilgili tesislerimizin hepsi ya tamamlandı ya da bir bir buçuk sene içerisinde tamamlanacak, bir yatırıma ihtiyacımız yok.

Buyurun.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Evet, teşekkür ederiz Sayın Başkan.

BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI YÜCEL YILMAZ – Bu arıtmalarla ilgili de müsaade ederseniz Başkanım, Genel Sekreterimiz kapasitelerle ilgili bilgi versin veya arkadaşlar sorulara geçebilir.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Balıkesir, BASKİ Genel Müdürü İzzet Günal, buyurun.

BASKİ GENEL MÜDÜRÜ İZZET GÜNAL – Sayın Başkanım, değerli milletvekillerim, çok değerli katılımcılar; hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Şimdi, bugünkü toplantımızın konusu müsilaj olmasaydı, bizler sular idarelerinin suyu nasıl yönettiği konusunda bir araya gelerek komisyonumuza bir bilgi aktarımı sağlamış olsaydık da bir kere sular idareleri zaten suyu kaynağından alarak İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkındaki Yönetmeliğe göre vatandaşa, abonelerine ulaştırmak, abonelerin de tükettiği suları en ileri teknolojiyle arıtarak alıcı ortama deşarj etmekte yükümlüler; bir kere bunlar bizim, kendi vazifelerimiz.

Sayın Başkanlarımızın çok güzel sunumları oldu. Ben konuya şöyle giriş yapmak istiyorum: Biz öncelikle sular idaresi olarak, BASKİ Genel Müdürlüğü olarak 2014 yılında kurulduk. Kurulduğumuzda almış olduğumuz tesislerdeki arıtmalardan çok kısa bahsedeyim: 15 tane atık su arıtma tesisimiz vardı, bu 15 tane atık su arıtma tesisinin toplam kapasitesi 172 bin metreküp, bunların sadece 4 tanesi ileri biyolojik arıtma tesisiydi. Ama iş sadece arıtma tesisleriyle bitmiyor, bu arıtma tesisine gelen şebeke terfi hatları, iletim hatlarının da sağlıklılığı, birleşik sistem çalışıp çalışmaması da buna çok etken ki hepimiz arıtma tesislerinin proseslerinden işletme maliyetlerinden, enerji giderlerinden bahsediyoruz, işletemiyoruz, sağlıklı üretemiyoruz, suyu arıtamıyoruz ve deşarj edemiyoruz. Bir kere insanlarımız özellikle pandemi dönemi, sıcaklıklar, kuraklıklar nedeniyle artık İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmeliğe göre normalde ihtiyaç olan sudan fazla su kullanmaya başladı. 2040-2050 projeksiyonuna göre yapmış olduğumuz kapasiteli arıtma tesisleri, gelen sularla beraber 2024'de o kapasiteye ulaşmaya çalıştı. Bir de buna etken Sayın Büyükşehir Belediye Başkanımızın da söylediği gibi Marmara'da olsun Körfez'de de olsun bu dere yataklarına yapılan deşarjlar.

Bir kere bizim, bu bölgede Marmara Denizi'ne komşu olan, sınır olan diğer illerden ziyadesiyle çok farklı bir bakış açımız var. Marmara Denizi bizim su kaynağımız, evet biz Avşa Adası'nın içme suyu ihtiyacını Marmara Denizi'nden arıtarak şebekeye veriyoruz. Bizim bir kere kıyılarımıza bu noktada daha farklı sahip çıkmamız lazım. O yüzden 2014 yılında büyükşehir statüsüne kavuşmamız ve Genel Müdürlüğümüzün kurulmasıyla birlikte yaklaşık şu zamana kadar 31 tane tesise ulaştık. Bu

31 tane tesisin toplamda 13 tanesinin ileri biyolojik arıtma tesisi olarak proseslerini hayata geçirdik. Devraldığımızda ileri biyolojik arıtma tesisi sayımızın arıtma tesislerine oranı yüzde 29'ken şu an geldiğimiz noktada yüzde 42'lere ulaştık.

Sayın Büyükşehir Belediye Başkanım çok güzel ifade etti: 5-6 Haziran'da Sayın Bakanımızın Başkanlığında toplanan ve Marmara Denizi Eylem Planı hükümleri çerçevesinde -belki 5'inci maddesinde- öncelikle arıtma tesislerinin eksikliklerinin tamamlanması, ileri biyolojik arıtma tesislerinin yapılmasıyla alakalı bir maddemiz var biliyorsunuz. Biz, belki bölge olarak bu işe çok şanslı başladık. Erdek'te senelerden beri ön arıtma ve derin deniz deşarjı yapılmış, şebeke tamamen bitmiş, bu şebekenin ihalesi ve uygulamasına, temel atmasına başladık, Erdek'te ileri biyolojik arıtma tesisimiz hayata geçiyor. Ön arıtma ve derin deniz deşarjı yapılan Bandırma ilçemizde -Marmara Denizi'nde en çok nüfus ve atık su olarak deşarj ettiğimiz bir bölgeydi- IPA II kapsamında, Avrupa Birliği uyum yasaları çerçevesinde, Bandırma Entegre Su Projesi kapsamında hem içme suyu hem de atık suyunun arıtma tesisinin yapımına başladık.

Şimdi, baktığımızda bizim adalarda eksik arıtma tesislerimiz yok, bir tek Avşa Adamızda var, orada da bir ön arıtma ve derin denizde deşarjımız var, onun da proje çalışmaları başladı. Zaten bu eylem planından sonra Bakanlığımızca 2021 yılı 13'üncü, 14'üncü genelgelerinde biliyorsunuz -Sayın Genel Müdürlüğümüz de çok çok iyi bilirler- üç yıl içerisinde kurumların uzaktan izleme sistemleriyle, azot fosfor giderim üniteleriyle revize edilecek tesisleri, yeni yapılacak olan tesislerin tamamlanmalarıyla alakalı sular idaresi taahhütleri verdi. Bizler de bu taahhütleri yerine getirmek için gerekli hassasiyette bunları sağlayacağız ama neticede herkesin geldiği noktada bu kaynaklar, bu yatırımlar çok büyük yatırımlar. Bunlarla alakalı kaynakları ne yapacağız, bunlarla ilgili merkezî bütçeden nasıl yararlanırsınız sorusundan önce biz önce kendi suyumuzu, kendi kurumumuzu, kendi abone yönetim sistemimizi nasıl sağlıyoruz? Bir kere sular idarelerin aslında çok ciddi kendi kaynakları var.

Kayıp kaçakla mücadele... Aslında sular idareleri kayıp kaçakla mücadelede verilecek olan desteklerle kendi yatırımsal kaynaklarını çok ciddi anlamda kullanabilecek güçteler. Şu an sularda kayıp kaçak oranları Türkiye ortalamasında yüzde 50-55'lerde diye biliyorum yani bir birim su arz ediyorsunuz, yarım biriminin parasını alıyorsunuz.

Bizim arıtma tesislerimizde enerji en büyük maliyetlerimizdi, sadece bölgesel olarak bizim içme suyu olarak da ciddi maliyetlerimiz vardı. Biz ne yaptık? Bu da belki bir bakış açısı olabilir diye paylaşmak istiyorum: Yaklaşık bizim bölgemizde 1.247 tane içme suyu kuyumuz var, biz içme suyunu kırsal dâhil çoğu bölgelerde yer altından sağlıyoruz. Biz, bir kere burada enerji tüketimleri anlamında çok ciddi bir abone yönetim sistemi kurduk, arıtma tesislerimizin hepsine çamur üretimi üzerinden sanayi sicil belgesi çıkartıp TRT paylarından muaf olduk, yüzde 2'lik buradan bir enerji gelirimiz oldu. Sondaj kuyularımızda normal ticarethane abonesiydi bunların hepsini bir küçük arıtma prosesi olarak değerlendirip bunların hepsini sanayi tarifesine çevirdik. Şu an geldiğimiz noktada 2020'nin Ocak ayında totalde tüketmiş olduğumuz kilovata göre ne enerji tüketiyorsak hangi bedeli ödüyorsak bu dönemde de aynı bedeli ödüyoruz, ciddi anlamda buradan da bir gelir elde ettik. Yani, baktığımız zaman şu an projelerini yaptığımız, az evvel Sayın Başkanımızın da gösterdiği Kapıdağ Yarımadası'ndaki bu bölgede, bir de Marmara'da, Avşa'da arıtma tesisimiz yok. Kapıdağ'da da Narlı, Turhanlar, Orhanlar bu tarafa baktığımız zaman da Tuzla'sıyla, Bakraç'ıyla küçük turistik butik yerleşkelerimiz var. Buralarda da projelerini hazırladık, 2019-2024 Stratejik Plan'ı içerisine de koyduk, bunların yapımlarına ve ihale süreçlerine de başladık. Kendi öz kaynaklarımızla, İller Bankası destekleriyle bu yatırımları 2024 yılına kadar hayata geçireceğiz.

Bir de şöyle toparlayayım: Az evvel Başkanımızın da söylediği, biz sular idarelerinin içerisinde elli 59 tane tesisle, 15 bin hektarlık alanda tarımsal sulama hizmeti yapan herhâlde en büyük sular idaresiyiz. Bizim arıtma tesislerimiz Sayın İSKİ Genel Müdürümüzün söylediği gibi belki çok doğal

geliyor, arıtmanın çıkış suyundan yeni kullanım yapalım ama yeni kullanım yapacağınız alan ve şeyle alakalı yapacağınız yatırımlarda belki çok ciddi yatırımlar tutuyor bu noktada. Tarımsal sulamada özellikle Balıkesir Ovası Sulama Birliği'nin, Balıkesir merkezde 2022'de temelini atacağımız ileri biyolojik atık su arıtma tesisinin çıkış suyundan yaklaşık 60 bin hektarlık bir alanı sulamasına da ciddi bir destek sağlayacağız.

Suyun yönettiği kurumlar hâline geldik ama hep beraber sizlerin destekleriyle bu komisyonlarımızda yapılan görüşmeler, fikir alışverişleriyle beraber suyun yönettiği değil suyu yöneten toplumlar olarak suya sahip çıkarak, suyun geleceğine sahip çıkarak hep beraber hizmet edeceğiz.

Arz ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ediyoruz.

Sorulara geçiyoruz.

İlhami Özcan Aygun, Tekirdağ Milletvekilimiz...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Teşekkür ederim Başkanım.

Değerli Başkanım, teşekkür ediyorum sunumlar için.

Sizin de kaderiniz az çok Tekirdağ'a yakın, tarım sizde de ön planda. Benim sorum şöyle olacak aslında: Geçtiğimiz sunumlarda, daha önceki sunumlarda Ergene derin deşarj sisteminin Marmara Denizi'ndeki müsilağa etkisinin daha olmadığını ve ölçülmediğini ifade etti bilim insanları ve en büyük kirliliğin de diğer bölgelerden, özellikle Susurluk Çayı üzerinden Marmara'ya doğru gelen akıntıyla birlikte geldiği ifade edildi. Bu konuda sizler ne diyorsunuz? Çünkü hem sanayi hem de tarım odaklı bir bölgesiniz; yoğun bir tarım var, yine sanayi var. Bu bağlamda, en büyük kirlenmenin sizlerden geldiği ve sizinle beraber, diğer illerde olduğu ifade edildi. Yani Ergene derin deniz deşarjının şu anda Marmara'daki müsilağın oluşumunda etkisinin olmadığını, zaten daha yeni basım yapılmaya başlandığını... O da günde on bin metreküp gibi bir alan su basılıyor.

Diğer bir konu da şu: Bu hayvansal çiftliklerin kontrollerini nasıl yapıyorsunuz bunların dışkı salımlarıyla ilgili? Bunlarla ilgili bir kontrol çalışmanız var mı?

Teşekkür ediyorum.

İnşallah hep beraber aşarız.

Bir de pardon, BAGFAŞ'la ilgili... BAGFAŞ var sizin bölgenizde, gübre fabrikası ve son günlerde gübredeki fiyat politikasını hep beraber yaşıyoruz, fiyatta müthiş bir yükselme gerçekleşti gübrede ama fabrika da olması gerekiyor. Bizim söylemek istediğimiz her zaman şu: Sanayinin de çevreye duyarlı olduğu bir dünya istiyoruz ama maalesef, olmadığını gördük; salınımları vardı düne kadar Marmara'ya. Daha sonra bir bölge idare mahkemesinden durdurulmuştu, o durdurma kararına da –tahminimce, yanlış hatırlamıyorsam- yürütmeyi durdurma aldılar, fabrika yine faaliyete geçecek diye basında bir yazı vardı. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Değerli arkadaşlar, sorularımızı özlü, kısa bir şekilde sorabilirsek çok sevinirim yine vakit açısından.

Bir de değerli belediye başkanlarımız, yerel yönetimlerin temsilcileri soruları eğer vakit olmaz da cevaplayamazsanız cevapları yazılı olarak alabiliyoruz yani bize daha sonra, toplantıdan sonra da yazılı olarak iletebilirsiniz; uzman arkadaşlarımız sizi arayacaklar.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Ali Şeker, İstanbul Milletvekilimiz...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Teşekkür ediyorum sunum için.

Susurluk havzası bölgenizde ve tarımsal kaynaklı deniz kirliliği konusunda, hem gübre hem tarım ilaçları açısından bilim adamlarının en çok dikkat çektiği alanlardan birisi. Bu konuda iyi tarım uygulamalarıyla olsun, bu atıkların azaltılması, gübrenin daha az kullanılması ile ilgili olsun, mutlaka bir çalışma yapmak gerekiyor bölgenizde. İlk slayta gelerseniz, sizin tanıtım slaytında Marmara Adası var, maalesef üst tarafında, yukarıda, Marmara Adası'nın üst kısmı tamamen taş ocaklarıyla ve mermer ocaklarıyla yok edilmiş durumda. Doğanın bu şekilde de tahribatı ve tekrardan onarılması yine çevre kirliliğinin bir başka boyutu. Buradan çıkan toz toprak olduğu gibi zaten denize gidiyor ve sonuçta denizi de kirliliyor; kaldı ki Marmara Adası turizm açısından da güzel bir yöremizken bu taş ocakları hem doğaya hem de turizme çok ciddi zarar veriyor, bir yandan da denize zarar veriyor. Bu konuda bir sınırlandırma ve o tahribatı azaltacak bir çalışma, rehabilitasyon çalışması düşünüyor musunuz? Artık uzaydan çok net bir şekilde oradaki o doğa tahribatı, ormanların ortadan kalktığı durum gözüküyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Hasan Kalyoncu, İzmir Milletvekili...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sunumlar için teşekkür ediyorum.

Ben burada bir şeyi merak ettim, bu deniz suyunu arıtıp kullandığınızı söylediniz, deniz suyundan çıkan tuzu ne yapıyorsunuz?

İkincisi: Geri kazanım konusunda belediyelerimiz pek istekli görünmüyor ama gelecekte su sıkıntısı yaşanacak ve bu arıtılmış suların geri döndürülmesi su kaynağı açısından bizim oldukça ihtiyaç duyacağımız alanlardan birisi. Bu alanda neden belediyelerimiz daha geride duruyorlar?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Hayrettin Nuhoğlu, İstanbul Milletvekili...

HAYRETTİN NUHOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Ben de çok kısa soracağım. 31 arıtma tesisinin yüzde 42'si ileri biyolojik arıtma tesisine dönüştürüldüğü ifade edildi fakat burada atık suyun yüzde kaç bu tesislerde arıtılıyor, söylenmedi; yüzde kaç olduğunu öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Mustafa Canbey, Balıkesir Milletvekili...

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Evet ben de Başkanımıza teşekkür ediyorum.

Tabii, bölgedeki çalışmaları bizzat Başkanımız yaparken bizler de şahitlik ettik. Özellikle, Erdek bölgesinde, Bandırma bölgesinde çok hızlı bir şekilde aksiyon alıp müsilağın temizlenmesi noktasındaki çabalarını bizzat biliyoruz. Hatırlarsanız Mustafa Sarı Hoca da Bandırma Üniversitesinden konuyla alakalı detaylı bilgi vermişti bölgede. Bizim bölgede ilk zamanlarda müsilağ çıktığı günlerde yoğun bir müsilağ görünümü olmuştu. Bu, sosyal medyada da paylaşıldığı için çok rahat söyleyebilirim, gerçekten çok kısa süre içerisinde yüzey temizliği yapıldı. Şu anda, tabii tabandaki müsilağa ilgili, biliyorsunuz, özellikle bilim adamları belli metrelerdeki müsilağ sorunun devam ettiğini söylüyorlar.

Ben Başkanımızın bu konudaki çalışmalarını da hem takdir etmek hem de tebrik etmek için söz aldım, teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Emine Gülizar Emecan, İstanbul Milletvekili.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Evet, teşekkür ederim.

Öncelikle, sunumlarımız için teşekkür ediyoruz. Hakikaten Balıkesir bölgesi de Marmara’da zorluklar içerisinde illerimizden biri. Biraz önce İzmit Körfezi’yle ilgili söylediğim şeyi Bandırma için de söylemiştim zaten. Sayın Profesör Doktor Mustafa Sarı’nın yapmış olduğu sunumda besin elementi yüksekliği açısından sıkıntısı olan üç yer sayılmıştı, bunlardan bir tanesi de Bandırma’ydı. Bu nedenle, bu bölgede yapılacak olan çalışmaların çok önemli olduğunu düşünüyorum; özellikle de öncelik arıtma sistemlerinde, ondan sonra da, yine daha önce de belirttiğim gibi, alınması gereken diğer önlemlerle ilgili.

Şimdi, tarımsal yükün ve diğer şehirlerden gelen nehir kaynaklı yüklerin çok fazla olduğu bir bölgesiniz. Arıtma sistemleriyle ilgili sunumunuzda tutanaklara geçmesi açısından ben sizden biraz daha detay isteyeceğim çünkü açıkçası onu tam anlayamadık. Şimdi, bazı sayısal veriler verdiniz ama şunu sormak istiyorum: Ya, şu anda Balıkesir’de toplam arıtma tesisi, ön arıtma tesisi, biyolojik arıtma tesisi ve ileri biyolojik arıtma tesisi kaç tane ve bunların yüzdeleri yani atığının yüzde ileri biyolojik, yüzde kaçını biyolojik, yüzde kaçını ön arıtmayla yapıyorsunuz? Çünkü bunları tam olarak kayıtlara geçirirsek önümüzdeki süreçte alınması gereken, yapılması gereken projeleri, atılması gereken adımları da daha iyi değerlendiririz diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim, benim bu kadar.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Rıdvan Turan, Mersin Milletvekilimiz.

RİDVAN TURAN (Mersin) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Soracağım 4 sorunun 3’ü soruldu. Dolayısıyla, ben de ciddi bir yükü Marmara’ya taşıyan Susurluk havzası için ne yaptığınızı ya da ne yapmayı planladığınızı soruyorum.

Marmara Adası’ndaki taş ocaklarının ekosisteme ve daha özelde de Marmara Denizi’ndeki müsilağ sorununa etkisi ve bu konuda herhangi bir çalışma yapıp yapmayacağınız sorusunu ben de soruyorum.

BAGFAŞ fabrikasının atıklarının içermiş olduğu azot, fosfor sebebiyle ne türden bir kirliliğe sebep olduğunu ve bunların denetiminin yapılıp yapılmadığını ben de soruyorum.

Ekstra soracağım soru da şu: Bu 2020 yılından itibaren kamuoyunu, özellikle yöre kamuoyunu ciddi olarak meşgul eden Balıkesir, Çanakkale Bütünleşik Kıyı Projesi hakkında çok şey okuduk, aynı zamanda duyuyoruz. Yat limanları, çekek yerleri, yollar, şunlar bunlar yani olağanüstü bir imar faaliyeti ki 1.700 kilometrelik sahil şeridini kapsayacak biçimde planlanmış gördüğümüz kadarıyla. Bu konuda sizin, belediyenizin görüşleri nedir, Marmara’ya dönük olarak herhangi olumsuz bir sonuç doğuracağını düşünüyor musunuz?

Teşekkürler.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Müzeyyen Şevkin, Adana Milletvekili.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının eylem planında da 22 maddesinde de göremedim. Sizin sunumunuzda da, örneğin Balıkesir’in 710 kilometre kıyı uzunluğu var ve bunun büyük çoğunluğuna yani kıyı işgaline ilişkin 1/50.000 ölçekli birtakım planlamalar yapılmış. Genel olarak eylem planında katı atıkların, sanayi atıklarının, evsel atıkların, sıvıların ve tarımsal atıkların denetlenmesine ilişkin maddeler var ama kıyı yağmasına ilişkin, kıyıların doldurulmasına ve kıyıları kirletecek unsurlara ilişkin bir mücadele yapılıyor mu Balıkesir’de? Mesela, Sayın Şeker madenlerle ilgili sordu, onları

denetliyor musunuz? Marmara Denizi'ne herhangi bir stabilize atılışı, dökülmesi söz konusu mu, buna ilişkin denetlemeler yapıyor musunuz? Ben de bunu merak ettim. Kıyı dolgularına ilişkin bir çalışmanız veya denetlemeniz var mı?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın İlyas Şeker, Kocaeli Milletvekili.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ben de Belediye Başkanımıza ve Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürümüze sunumlarından dolayı, yaptıkları hizmetlerden dolayı teşekkür ediyorum.

Toplam 20 adet atık su arıtma tesisinin bulunduğu ifade ediyorsunuz ve bunlardan 7'si ileri arıtma olmak üzere 15 tanesinin de 2014 yılından sonra yani son yedi yıl içerisinde yapıldığını ifade ediyorsunuz. Gerçekten ben bunun için de ayrıca teşekkür ediyorum, demek ki isteyince olabiliyor.

Bir de bu arıtma tesislerini çalıştırıyorsunuz, burada ciddi bir elektrik gideri var. Bu elektrik sarfıyatı şu ana kadar ne kadardır, elinizde böyle bir bilgi var mı, yoksa yazılı da gönderebilirsiniz. Toplam elektrik sarfıyatı ne kadar, ne kadarını Çevre ve Şehircilik Bakanlığı karşıladı, ne kadarını siz kendi bütçenizden karşıladınız?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR - Teşekkür ediyoruz.

Sayın Başkanım, söylediğimiz gibi, cevaplarsınız ama cevaplamadıklarınızı veya cevaplayamadıklarınızı arzu ederseniz yazılı olarak da bildirirsiniz.

Buyurun.

BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI YÜCEL YILMAZ – Evet, çok güzel sorular için teşekkür ederim.

Ben ilk önce İlhami Vekilimin sorularına cevap vermekle başlayayım ama aslında genel olarak birçok soruya da cevap verecek bir açıklama yapmak istiyorum.

Balıkesir Kocaeli'nin 3 katı büyüklüğünde ama onun nüfusunun yarısı kadar olan bir yer yani 960 tane köyümüz var; 60 haneli, 80 haneli, 120 haneli köy sayısı bunların 600 tanesi; 500 nüfusun üstündeki köy sayımız da 100'ün üstünde yani 100 civarında. 20 tane ilçemiz var, en büyük 4 tane ilçemiz var. Bunlardan biri Edremit, Ege Denizi kıyısında “körfez” dediğimiz yerde, biri Bandırma, diğeri de gerçek Balıkesir olarak sınırları belirlenen ama büyükşehir olduktan sonra ikiye bölünen, Altıeylül ve Karesi diye adları verilen 2 tane ilçe. Diğerlerinin hepsi 70 bin, 50 bin, 30 bin civarında ama merkezlerine indiğiniz zaman en büyüğünün merkezi 15-20 bin civarında yani köyleriyle beraber o ilçeler 70 bini buluyor. Böylece, aslında burada yönetilmesi, yolunun yapılması, her köye su götürülmesi, her köyün mezarlığına bakılması, her köyün denetlenmesi çok zor olan bir il; biz bunu başarıyoruz.

Şimdi, Susurluk Çayı çok kıymetli bir çay, Balıkesir Ovası'nın içinden geçiyor. Bu çay, denize eğer hiç kimse dokunmadan akarsa bizim insanımız kendini gafil hisseder. O suyla önce tarlasını sulaması lazım yani yazın o su hiçbir şekilde kendi başına denize ulaşacak kadar böyle gürül gürül akmaz; her tarafına bentler, barajlar... Şu anda Balıkesir'de 2002'den bugüne kadar 186 tane gölet yapılmış, bunlar sulama için yani hayvansal sulama, tarımsal sulama... Su akarken önünde biriksin, insanlar yazın sıkıntı çekmesin, daha fazla mahsul alsın, üç ürün mahsul alsın, nitelikli katma değeri yüksek ürünler üretsinsin diye DSİ'miz, bakanlıklarımız yatırımlar yapmış. Yani bizim burada yaşadığımız sıkıntı, belirli zamanlarda farkında olmadan yani bizim kontrol edemediğimiz... Çünkü dere yanlarında da salça fabrikaları var, hayvansal çiftlikler var; bunlar yağmur yağdığında deşarj yapıyorlar. Bu, denize varacak

bir su birikintisi değil yani yağmurla ilgili bıraktıklarında biz bunu kontrolde sıkıntı yaşıyoruz “Kim şarj etti?” Çünkü yerin altından, söğütlerin arasından bir yerden salmış. Biz o yüzden Bakanlığımızdan, bunun ıslahlarını yapalım, şeritlerini belirleyelim, biraz derinleştirelim, her yer aynı olsun, su aksın... Çok fazla da kum alınmış.

Şimdi, öyle, Susurluk Deresi’nden Marmara Denizi’ni kirletecek kadar suyu bizim bırakma şansımız yok çünkü çok değerli bir ova, o ovanın her santimetresini sulamak için çok ciddi bir mücadele var. Kışın taşkın deresi gibi, yani gelen suları kimse kullanmadığında akıyor, kirlilik nedeni ise bizim kontrol edemediğimiz bu tesisler atıklarını -arıtmalar var- “Elektrik yakmayayım, masraftan kaçıyorum.” diye çoğu zaman farkında olmadan yani kontrol edilemez bir şekilde o dereye salıyorlar. Yani halkın biraz bilinçlenmesi -Marmara Belediyeler Birliği Başkanımız çok net söyledi- cezai yaptırımların affedilmemek üzere ağır kesilmesi... Ve biz yasada bir şey istiyoruz, bizim tespit ettiğimiz şeyleri Çevre ve Şehircilik Bakanlığı gerçek bir şey olarak kabul etmiyor yani biz yakalıyoruz, köylü bize hemen şikâyet ediyor. Ben de iyi bir çevreci olduğumu düşünüyorum, hayvan hakları konusunda da oldukça duyarlıyım ama bu çevre konusunda biz de Büyükşehir Belediyesi olarak çaresiz kalıyoruz. Muhtar bize şikâyet ediyor, bizim orada yakın birimlerimiz var, çok hızlı intikal edip numune alabiliyoruz ama Çevre ve Şehircilik Bakanlığının ne gerekli ve yeterli aracı... Yani çok ciddi bir ekibi olması lazım, biz 3 bin kişilik müdahale ekipleriyle bunu yapabiliyoruz. Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı bu denetimi yapan bölgelere yayılmış 12-15, az bir personeli var yani o personeli de istihdam etmek çok şey olur. Bu bölgelerde, bizim bir şekilde tespit ettiğimizde, hile karıştırmadığımızı dair bize tüp verebilirler, bir şey verebilirler çünkü belirli zarar verilmesini engellemek için belki böyle bir şeyi siyaseten kendileri kullanmak istiyorlar. Biz numuneyi aldığımızda tespit ediyoruz oranın deşarj yaptığını ama Çevre ve Şehircilik Bakanlığından o gerçek kontroller gelmediği sürece bizim aldıklarımız kabul edilmiyor.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – Sevgili Başkanım, aslında benim sizden öğrenmek istediğim buydu. Çünkü belediyelerin yaptırım gücü yok; belediyeler yakalıyorlar veya örnek alıyorlar fakat o giden örneğin hiçbir tanesinin Çevre Bakanlığında hiçbir itibarı yok, doğru mu Başkanım? Ve olay bitene kadar da Çevre Bakanlığından gelinene kadar da orada olay bitiyor, iş bitmiş oluyor.

Şimdi burada, bizim, Komisyon olarak bana göre -tutanaklarda son madde olarak- belediyelerin almış olduğu örneklemelerin de Çevre Bakanlığının il müdürlüklerine alınan numunelerle beraber aynı hassasiyetle değerlendirilmesi konusunda bizim bir tavsiye kararımızın olmasının ve yaptırım kararı olmasının da ben uygun olacağını düşünüyorum ve büyükşehir belediyelerinin de bu konuda ellerinin daha da güçlü olacağını -konuklar açısından doğrudur diye- düşünüyorum Başkanım. Ne dersiniz?

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Evet, peki, çok teşekkür ederiz, sağ olun.

BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI YÜCEL YILMAZ – Evet, şimdi, yine, İlhami Vekilimiz soru sordu: “Hayvansal çiftliklerin kontrollerini yapıyor musunuz?” Evet, kırsal mahalleler artık kırsal mahalle oldu, köyden çıktı. Bununla ilgili zaten “ruhsatlı” “ruhsatsız” diye başta müdahale etme şansımız var. Bu anlamda bizim sıkıntı yaşadığımız konu biyogaz tesisleri ihtiyacı çok fazla var yani çünkü her 25 bin hayvan bir biyogaz tesisini işletebiliyor. Bizim bölgede 750 bin büyükbaş hayvan var. Bu enerji boşa gitmesin, geçici kirliliğe neden oluyor yani sürekli kirliliğe hayvansal atık neden olmuyor, çokküne kadar ve bir noktada birikir, akmazsa kirliliğe neden oluyor. Bu konuda teşviklerin yapılması, yatırımcıların elinin önünün açılması lazım. “BAĞFAŞ Gübre Fabrikası salınımları vardı.” dedi. Ben burada kendim bir rapor okumadım ama Vali Beyimizle, Çevre Şehircilik İl Müdürümüzle yaptığımız konuşmada yürütmeyi durdurma kararı durduruldu, onun 3 tane ayrı departmanı var, bir tanesinde iyi bir iyileştirme yapılması gerekiyor, asıl kapatılan yer orası. Bir

tane kullanılmazsa bozulacak bir şey vardı, ona onu bitirinceye kadar izin verildi. BAĞFAŞ herhangi bir kirliliğe neden olduğu zaman zaten “tatlı su” dediğimiz Bandırma’nın dibinde çevreciler direkt bize haber veriyor yani olumsuz bir şey yapma şansı çok fazla yok. Şu anda bazı üniteleri çalışıyor, bazı ünitelerini sahipleri revizyona aldı, bazıları da kapalı. Bir bütün olarak düşünülmesin yani tek bir fabrika, bir motor gibi değil, 6-7 tane ayrı birimi var. Bazıları kapalı, bazıları revizyonda, bazıları da çalışıyor ama kirliliğe neden olduğunda görsel, kokusal veya bulanıklık olarak bile verse bizim haberimiz oluyor, zaten Bakanlığın da gözü üstünde, şu anda güzel çalışıyor, sıkıntısı yok.

Ali Vekilimizin sorduğu bir soru vardı: Taş ocakları diye Marmara Adası’nın ismini veren “marble” kelimesi, “marble” da İngilizcede “mermer” demek yani aslında saraylardan yani o Marmara Adası’ndan, o mermer özelliğinden dolayı bu denizin adı “Marmara” olmuş, bin yıllık oralara taş ocakları... Yani insanlar gidip gördülerse detayıyla ve orada insan yaşamasının, o adaların hayat bulmasının bu zor şartlara rağmen tek sebebi oradaki mermer ocaklarının çalışması. Yani bizim Bozcaada gibi değil, o adanın hayat bulmasının sebebi orada ocakların olması.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Ada hayatını kaybediyor bu arada.

BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI YÜCEL YILMAZ – Şimdi, bin yıllık devam eden bir şey olduğu için... Bizde şöyle bir güzergâh var: Ben Almanya doğumluyum, babamla Yugoslavya dediğimiz şimdi bölünen yerden gelir, işte Tekirdağ’dan vapura biner, oradan Marmara Adası, sonra Erdek’e gelir, Erdek’te tatlı suda tatilimizi yapar, sonra köyümüze giderdik. Orada bir güzergâh var, bu aslında eski İpek Yolu, önceden de böyle yapılmış, mermerler oradan taşınmış. Tekirdağ, Marmara Adası, Erdek; bir güzergâh var. Burada Türkiye’nin o hamamlarda gördüğünüz, “Türk hamamı” dediğiniz mermer sadece bu adada çıkıyor. Yaklaşık 120’ye yakın maden ocağı var, taş ocağı dediğimiz mermer ocağı var, ciddi bir ekonomisi var, ihracat yapılıyor, büyük gemiler yavaşamadığı için bunlar İstanbul’dan parça parça gemilerle veya tırlarla başka yerlere gönderilip uluslararası satışa geçiyor. Adanın sadece bir yerinde bu “Saraylar” dediğimiz bölgede bu ocak yapılıyor; evet, tozu var, evet, orada ağır iş makineleri çalışıyor ama zaten her yeri açılmış, ilk gördüğünde bir yeşilliği bozulmuş gibi gözükse bile çok kötü olan hâli yaşamla beraber aslında... Şimdi, Saraylar’da denize giren var mı bilmiyorum, ciddi bir yaşam alanı oldu, güzel bir turistik belde oldu. Önceden çok kötüydü, ben yedi yıldır Belediye Başkanı olarak görev yapıyorum, bu süre içerisinde bile, yedi yıl içerisinde bile şu anda İstanbul’dan çok farklı noktalardan bazı belediyeler gemiyle gününbirlik insanlar getiriyor ama dediğiniz konuda tekrar bir komisyon çalışabilir, orası en eski mermer ocaklarının merkezi, sütunlar falan hep orada yapılmış.

Evet, Hasan Vekilimiz deniz suyunu arıttığınızı, bu sudan çıkan tuzu ne yaptığınızı söyledi. Biz burada denizden su çekildikten sonra çok ciddi bir püskürtmeyle, buharla şey yapıyoruz, filtrelerde kalıyor. O filtrelerin bakımı yapıldığında arkadaşlar ne yapıyor bilmiyorum...

BASKİ GENEL MÜDÜRÜ İZZET GÜNAL – Ters ozmos prosesinde çalışan bir arıtma tesisimiz günlük 6 bin metreküp kapasitede, 4 bindi, 6 bine çıkarttık. Geri yıkama suyuyla beraber tuz denize deşarj ediliyor tekrar.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Başkanım...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Buyurun.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Peki, derin deşarj veya deşarj yaptığınız yerde ekolojik tahribatı hiç çalıştınız mı? Otomatik olarak deşarj yaptığınız yerin tuzluluğunu değiştiriyorsunuz, yakın zamanda deşarj yaptığınız bölgede büyük ekolojik tahribat olabilir.

BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI YÜCEL YILMAZ – Hasan Vekilim, çok masum, şirin, müthiş güzel bir tesis, kapasiteyi de artırdık. Daha doğrusu Kültür Bakanımız bizim bu tesisi Bodrum’un farklı noktalarında da su sıkıntısını gidermek için model alacaklar yani o salındı dediğimiz tuz miktarı dengeyi bozmak değil, bir zararı olmayacak miktarda çıkıyor.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Ne kadar?

HASAN KALYONCU (İzmir) – Ama bu söylem yanlış, bu söylem yanlış, “zararı olmayacak miktarda” demeniz yanlış. “Turizm Bakanı bunu Çeşme’de uygulamaya koyacak.” diyorsunuz. Evet, onu da görüştük. Peki, siz burada bu adada hiç yağmur hasadı yapmayı düşündünüz mü? Yağmur hasadı yaparak bu suyun bir kısmını buradan karşılayabilirsiniz. Ne yaparsanız yapın, nasıl yaparsanız yapın, geri, derin deşarj nasıl yaparsanız yapın oradaki ekosistemi bozacaksınız çünkü zaman içerisinde sürekli tuz miktarıyla oynayacaksınız, değiştireceksiniz; bu çok önemli bir şey. Zaten İstanbul’da derin deniz deşarjı yapılırken de “Akıntı var, gidiyor.” diyorlardı.

BASKİ GENEL MÜDÜRÜ İZZET GÜNAL – Sayın Vekilim, bu konuda şöyle bir kısa bilgilendireyim: Marmara Adası’nda Devlet Su İşlerinin hem sulama hem içme suyuyla alakalı bir sulama hasadından ziyade bir büyük gölet çalışması var. Biz bu müsilaajda adada çok ciddi sıkıntı yaşadık, arıtma tesisini müsilaajdan dolayı çalıştıramadık. Yer altı suyu sondajlarıyla destek sağladık. Şimdi, bu proses az evvel de Sayın Başkanımızın da dediği gibi çok yüksek devirli pompalarla püskürtülen suların kaba ve tuzla beraber ayrıştırılması, saf su hâline getirilmesi, daha sonra minerallerle beslenmesi, devamında geri yıkamayla beraber deşarj edilmesi. Tesisin kapasitesi günlük 4 bin, Çeşme’de yapılması planlananlar... Turizm Bakanlığına biz gittik, bunun sunumunu da verdik. 150-200 bin metreküp/gün kapasiteli tesisler. Ama buradaki geri yıkama suyundan deşarj ettiğimiz nokta ada ve deşarj edildiği alan bakımından... Ama tekrar tavsiyelerinizi dinleyelim, bir daha bir Komisyonunuza bununla ilgili bir rapor da hazırlayalım; böyle ekolojik dengeyi çok tahrip edecek bir şeyi yok.

Şimdi, ada şartlarını Vekilim görmemiz gerekiyor. Ada şartlarında yaklaşık çakılı olarak 4.700, 5 bin kişi yaşıyor Marmara Adası’nda ama evler anlamında... Bununla alakalı göletle alakalı bir yapım var hem havzaya düşen suyu toplama anlamında değerlendirelim o tavsiyenizi de.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Başkan, o çatılarda biriken suyu depolarsanız da faydası olur. Orada kapalı alan belli, çatı alanları belli; çatılardan toplayıp su ihtiyacının bir kısmını karşılar, ekosisteme de zarar vermemiş olursunuz.

BASKİ GENEL MÜDÜRÜ İZZET GÜNAL – Tavsiyenizi değerlendirelim Sayın Vekilim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

BASKİ GENEL MÜDÜRÜ İZZET GÜNAL – Devam ediyorum.

Hayrettin Vekilimizin atık suyun yüzde kaçını... bizim bu az evvel vermiş olduğum verilerdeki yüzde 42’lik, 47’lik seviye bizim kapasitemizin, metreküp bazı kapasitemizin yüzde 47’si, ileri biyolojik arıtma tesisi olarak verdim, tesis sayısı anlamında değildi. Ama Emine Vekilimizin de sorusuna cevap olarak da yazılı olarak tüm atık su arıtma tesislerimizin proses, enerji giderleri, enerji maliyetleri ön arıtma -efendime söyleyeyim- biyolojik, ileri biyolojik yapım yıllarına dair onu da getirdik, bunu da Komisyonumuza şimdi toplantıdan sonra sunabilirim efendim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Evet, Buyurun Başkanım.

BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI YÜCEL YILMAZ – Biz azalttık sunumumuzu, zamanınızı çok almamak için.

Şimdi, Mustafa Canbey Vekilim “Ben, kendim gördüm yapılan çalışmaları.” dedi. Evet yani çevre dostu olarak sadece biz... Büyükşehir gerçekten bir medeniyet projesi çünkü vahşi depolama veya düzensiz katı atık depolama alanları özellikle bu tür turizm beldelerinde ne yapmak, ne yapılmak tercih edilmiş? Dağların arasında Kaz Dağlarının arasında veya yarımadaanın içerisinde, yukarılarda bir vadiye dökülmesi tercih edilmiş. Yağmur yağdığında da yine o çöp suyuyla beraber o çöp de denize geliyor kırk yıl, elli yıl düzenli olarak aynı yerlere atılmış bunlar. Biz büyükşehir olarak buraların tamamen tesviyesi, yerinden alınması, drenajlarının yapılması, üstünün kapatılması bunlara çok emek sarf ettik Ayvalık’tan Erdek’e kadar, şu anda hiçbir açık kalmadı, hepsini kapattık, emek sarf ettik. Bu konuda zaten ilçe belediye başkanlarımızla duyarlıyız.

Az önce Marmara Belediyeler Birliği Başkanımız Tahir Bey konuşurken işte İlhami Bey dedi ki: “Teşvik edilmiyor.” Şimdi bu yatırımlar halkın görmediği yatırımlar yani çok büyük paralar harcanıyor ama hiç kimse sizin çok ciddi bir sorunu giderdiğinizi .. Yani Balıkesir’de vatandaşlar “Arıtma yokmuş, denize derin deşarj yapıyormuş.” lafını müsila çıkırttığı zaman söylüyor. Onun haricinde, bununla çok detaylı kimse ilgilenmiyor, popülist bir iş değil yani yeşil alan, park bahçeler gibi değil bu ancak duyarlı insanların, aldığı gibi sorunlarına devretmek isteyenlerin, hatta daha iyi devretmek isteyenlerin giriştiği bir mücadele. Belediyelere baskı yapılması lazım çünkü çok uzun süre bunu problem olarak deniz kenarındaki belediyeler görmüyor, yapmak istiyormuş değil önceliği olmuyor. Yani İstanbul Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreterimiz durum tespiti yaptı, ellerinden geleni yapıyorlar ama o gün için uygun görüldüğünü, kapasite artırımını -buradaki Komisyon veya- bu çevreyle ilgili baskı yapılmadığı sürece belediyeler bunu kendilerine bahane bulup öteleyebilir bireylerin öncelikleri arasında değilse. O yüzden Değerli Komisyonumuzdan belediyelerin insafına bırakılmaması gereği... Hele deniz kenarında ise kesinlikle bırakılmaması lazım, herkes “Derin deşarj çok basit, hiçbir elektrik maliyeti yok, personel çalıştırmıyorsun.” vesaire, denize geleni bırakmayı tercih edebiliyorlar, bunların sürekli kontrol edilmesi lazım.

Evet, yine rakamlarla ilgili “Elektrik ne kadar harcıyorsunuz, nasıl tasarruf yaptınız?” Burada bu yıl, bununla ilgili rakamları, oranları biz verebiliriz veya vaktimiz varsa arkadaşımız açıklar.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Daha sonra alalım onları, yazılı olarak.

BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI YÜCEL YILMAZ – Güzel bir soru vardı, Müzeyyen Hanım sordu. “1/50.000 ölçekli planlarda yapılmış kıyıların doldurulması veya fabrikaların atıklarını döküyor mu?” diye. Bu konuda hiçbir niyet olmadı ama biz de oldukça duyarlıyız, ben hep şöyle söylüyorum: Balıkesir’in merkezi Balıkesirlilere lazım ama Ayvalık, Erdek hepimizin ortak değeri, Balıkesir’in misafirhaneleri; buralara vahşi hiçbir şey yapılmamalı. 2 katın üstünde binalardan tutun, kıyı kenar şeridinde ortak kullanım alanlarında, yeşil alanlarda kimsenin bir şey yapmasına müsaade etmiyoruz, zaten Zeytin Kanunu’ndan dolayı eski yerleşim alanları, bin yıllık yerleşim alanları -bizim kazı alanlarımız da var- devletimiz burayı korumayı başarmış, başaracaktır da. Ne Cunda’da ne Ayvalık’ta ne Erdek’te ne yarımada da hiç kimsenin negatif bir şey yapmasına fırsat verilmiyor; içiniz rahat olsun rahat olsun.

Özet olarak anlatmamız gerekirse, arıtma açısından biz Marmara Denizi’ne olan sorunumuzu çözdük yani yatırımlar, ileri biyolojik tesislerimiz devreye girme şeklinde yapılıyor.

“Susurluk havzasıyla ilgili yani tarımsal veya ilaçlamayla ilgili zirai bir şey geliyor mu?” Bu, denize gelmeden önce zarar veriyorsa kontrollerindeyiz biz çünkü denize gelme süresinden önce denize dökülen su sayısı çok az yani miktarı yok diyebiliriz; bu, anca yağmurlar yoğun olduğunda çünkü su sürekli müdahalelerle alınıyor ama bir çevre kirliliği var durgun sularımızın olduğu yerlerde. Biz o sorunu çözmeye çalışıyoruz, ciddi bir çevre kirliliği var.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Başkanım çok teşekkür ediyoruz.

HAYRETTİN NUHOĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Buyurun.

HAYRETTİN NUHOĞLU (İstanbul) - Sadece bir saatimiz var, 4 belediyemiz daha var. Eğer yarına kalmayacaksak, bu 4 belediyemiz çok hızlı, özet şeklinde sunumlarına geçerlerse, bizler de sorularımızı toplu hâlde sorarsak, sonra da o belediyeler cevaplarını yazılı gönderirlerse bu iş bitebilir, aksi hâlde yarına kalmamız gerekecek.

Teşekkür ederim

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, çok teşekkür ederiz.

Aklın yolu bir, Hayrettin Bey biz de bunu konuşuyorduk biraz önce, size danışacaktık. Kalan belediyelerimiz arka arkaya sunumlarını yapsınlar, sorularını da arkadaşlar sorsun, cevabını yazılı olarak alalım diye düşünmüştük.

Teşekkür ediyorum.

Şimdi, Bursa Büyükşehir Belediyesinden Bursa Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Ahmet Aka Bey, yine Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi BUSKİ Genel Müdür Yardımcısı Devrim İzgi, yine Bursa Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanı Sayın Yıldız Odaman Cindoruk.

Arkadaşlar, duyunuz Hayrettin Bey'in, Sayın Milletvekilimizin önerisini; yaklaşık on beş dakikanız var.

Buyurun.

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GENEL SEKRETER YARDIMCISI AHMET AKA – Sayın Başkanım, öncelikle sizi, saygıdeğer milletvekillerimizi, Büyükşehir Belediye Başkanlarımız ve ilgili kurumların üst düzey yöneticilerini şahsım ve Büyükşehir Belediye Başkanım Alınur Aktaş Bey adına saygıyla selamlıyorum.

Bizden önce sunum yapan Büyükşehir Belediye Başkanlarımız ve diğer İSKİ Genel Müdürümüz ve diğer üst düzey yetkililerinin yapmış olduğu sunumlardan gerçekten faydalandık; biz de çok fazla detaya girmeden, kolektif bir sunum yapacağız. Ben biraz giriş konuşmasını yaptıktan sonra Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanımız Yıldız Hanım'a sözü vereceğim, sonra BUSKİ Genel Müdür Yardımcımız Devrim Bey'e konuyu vereceğim.

Evet, Bursa 3 milyon nüfusu aşan ve bünyesinde 18 adet organize sanayi bölgesi barındıran yani hem kentleşmenin hem de sanayileşmenin yoğun olduğu bir şehir. Ayrıca, Bursa farklı özellikleri bünyesinde barındıran bir tarih şehri, bir turizm şehri, artı, Bursa çok kaliteli orman arazileri ve yine verimli topraklarıyla bir tarım şehri. Ayrıca, Bursa yine Marmara Denizi'ne 115 kilometre sınırı olmasıyla beraber bir sahil şehri.

Bugünkü konumuz, Marmara Denizi'ndeki kirliliğin önlenmesiyle ilgili belediyelerin yapmış olduğu çalışmalar ve bu konuda yoğunlaşacağız. Şöyle söylemek istiyorum: Marmara Denizi'nin kirliliğinin önlenmesiyle ilgili son beş yıl içerisinde bizim çok önemseydiğimiz Gemlik Körfezi'miz... Gemlik Körfezi'ndeki kirliliğin önlenmesiyle ilgili 50 milyon euroluk bir yatırım yaptık, son beş yılda; 4 tane ileri biyolojik arıtma tesisi yaptık -ve bu tesislere gelen atık suyu getiren kolektörler dâhil- bunlar Mudanya, Gemlik, Kurşunlu ve Kumla arıtma tesisleri. Yani bu örneği vermemin sebebi, Bursa Büyükşehir Belediyesi olarak Marmara Denizi'nin kirliliğinin önlenmesiyle ilgili elimizden gelen bütün gayreti sarf ediyoruz. Ayrıca, yaklaşık 125 adet birbirinden farklı arıtma tesislerimiz var

ve bu arıtma tesislerindeki kirlilik yükünün ölçülmesiyle ilgili Çevre ve Şehircilik Bakanlığının on-line izleme kabinleri bulunmakta ve bu on-line izleme kabinlerinden alınan numunelerle deşarjlarımız, alıcı ortam olarak deşarjlarımız hepsi kontrol edilmektedir.

Çok fazla detaya girmeyeceğim, öncelikle, sunuma devam etmesi için Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanımız Yıldız Hanım’a sözü veriyorum müsaadenizle.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Özet bir sunum istiyoruz Sayın Başkanım çünkü bir sunumumuz daha var.

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÇEVRE KORUMA VE KONTROL DAİRESİ BAŞKANI YILDIZ ODAMAN CİNDORUK – Ben anladım, mesaj alındı Başkanım.

Değerli hazırun, öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Başkanımın da bahsettiği gibi biz Bursa Büyükşehir Belediyesi olarak Marmara Denizi’nin kirliliğinin önlenmesine dönük yaptığımız çalışmaları kısaca aktaracağız. Benden sonra da aslında BUSKİ sunumunu yapacak, atık su arıtma tesisleri bağlamında neler yaptığımızla alakalı.

Tabii, hepinizin bildiği gibi müsilağ konusunu, bunları geçmek istiyorum zaten bunları çok fazla konuştuk, Bursa’dan bahsedeyim direkt. Bursa yaklaşık -Başkanın bahsettiği gibi- 115 kilometrelik bir kıyı bandına sahip. Özellikle bizim Gemlik, Karacabey ve Mudanya 3 tane ilçemizin Marmara Denizi’ne kıyısı bulunmakta. 3 tane limanımız var Gemlik, Borusan ve Roda limanı. 15 tane balıkçı barınağımız var ve yıllık ortalama 4 bin tane de gemi hareketliliğimiz söz konusu.

Bursa nasıl etkiliyor Marmara Denizi’ni? Tabii, birçok dere var Bursa içerisinden geçen, su kaynakları açısından Bursa zengin bir şehrimiz, zengin bir kentimiz. Bu dereler -tabii ki su toplama havzalarıyla da birlikte değerlendirildiğinde Bursa da Susurluk havzası içerisinde yer alıyor- özellikle Karacabey’de Kocaçay üzerinden ve Gemlik’te de Karsak Çayı, Kocadere ve Kocasu üzerinden Marmara Denizi’nde buluşmuş oluyor. Dolayısıyla, bizim derelerimizin temizliği de bu noktada oldukça önemli çünkü dereler bir şekilde denize ulaşmış oluyor.

Tabii, kirlilik anlamında ve müsilağ sorunu anlamında aslında hep konuşulan mevzular, neden oldu müsilağ? Öncelikle tabii ki kirlilik, azot ve fosfor dedik ama bunun yanı sıra, azot, fosfor ve kirlilik bugüne kadar vardı da bu sene neden bu iş bu kadar yoğunlaştı ve ortaya çıktı? Sıcaklık faktörü bilim insanlarımızın özellikle söylediği, denizin sıcaklığının yaklaşık 2 santigrat derece civarı artışı ve suyun durağanlaşması bu sene bu müsilağ sorununun ortaya çıkmasını da tetiklemiş oldu. Dolayısıyla, çalışmalara aslında bu minvalde bakmak faydalı diye düşünüyoruz.

Biz belediye olarak özellikle Sahil Hizmetleri Müdürlüğümüzle birlikte kıyı ve plajların temizliğiyle alakalı işlemleri gerçekleştiriyoruz. Bugüne kadar yaklaşık 1.300 ton atık temizliği gerçekleştirildi. Deniz yüzeyinden de deniz süpürgesi aracılığıyla yine atıkların toplanması işi gerçekleşiyor, 631 metreküp atık toplanmış durumda. Onun haricinde, hayalet ağlarının temizliğiyle alakalı da birtakım çalışmalarımız yapıldı, 175 bin metrekare alan tarandı ve yaklaşık çıkarılan ağ miktarı da 14 bin 200 metrekare olmuş oluyor.

Onun haricinde, belediyeler ve Bakanlığımız iş birliği içerisinde, biliyorsunuz müsilağın yoğun olarak görüldüğü devrede özellikle yüzeydeki müsilağın temizliğiyle alakalı yoğun bir çalışma gerçekleştirildi. Biz de Bursa Büyükşehir Belediyesi olarak Gemlik ve Mudanya sahillerimizde müsilağın deniz süpürgesiyle toplanması konusunda çalışmalarımızı yürüttük, yaklaşık 720 metreküp müsilağ toplandı ve bertaraf edildi.

Onun haricinde, tabii, hepimizin bildiği gibi Marmara Denizi Koruma Eylem Planı’mız yayımlandı, hazırlandı ve bu plan çerçevesinde aslında -atık su arıtma tesisleri tabii ki çok önemli ama- atık su arıtma tesislerinin haricinde kirliliğe neden olan birçok kaynak ve bununla ilgili alınması

gereken önlemlere de değinildi; işte, deterjanların kısıtlanmasından suyun yeniden kullanımı, katı atık sahalarının bertarafı gibi eylem planında birçok maddelerimiz vardı. Bu kapsamda da Bursa ölçeğinde yapılanları değerlendirdiğimizde Bursa sanayi kenti olması sebebiyle tabii ki sanayinin çok fazla su kullanımı söz konusu. Dolayısıyla, suyun yeniden kullanımı anlamında organize sanayi bölgelerimizde özellikle birtakım yürütülen çalışmalar söz konusu. Bursa Organize Sanayi Bölgemiz mesela dereden almış olduğu suyu -yaklaşık 50 bin metreküp- tekrar arıttıktan sonra proses suyu olarak üretimde kullanmış oluyor. Onun haricinde, başka bir organize sanayi bölgemizde aslında yine atık suyun yeniden kullanımı amacıyla, oluşturmuş olduğu atık suyun yaklaşık yüzde 30'unun yeniden kullanımı için çalışmaları başlamış durumda.

Onun haricinde, tabii ki bu noktasal kaynakların haricinde, yayılı kirlilik kaynakları da oldukça önemli. Tarım da bu anlamda aslında azot ve fosfor oranını arttıran önemli etkenlerden biri, tarımsal faaliyetler, tarımda gübre kullanımı. Dolayısıyla, bu konuda aslında alınması gereken birtakım tedbirler var, bu bağlamda biz de Bursa'da İl Tarım Müdürlüğü'yle birlikte belediyemizin Kırsal Hizmetler Dairesi işbirliğinde yaklaşık 30 tane istasyonda erken uyarı sistemleri oluşturduk ve bu erken uyarı sistemi aracılığıyla özellikle çeşitli parametreleri, nem parametresini, ıslaklık, rüzgâr hızı gibi parametreleri ölçerek amacımız çiftçilerin daha az gübre kullanımını, daha az su kullanımını sağlamak, kontrollü hâle getirmek.

Onun haricinde, tabii, iklim değişikliği, bu sürecin gerçekleştirilmesinde önemli bir etken dedik. Bu anlamda da Bursa olarak yapmış olduğumuz birçok çalışma var, iklim değişikliğinde sera gazı emisyonlarının azaltılması ve uyum stratejilerinin geliştirilmesi anlamında; bu da oldukça önemli bir konu. Sera gazı emisyon miktarımızı biz Bursa olarak hesapladık ve azaltım tedbirlerini de belirlemiş olduk. Bu bağlamda Bakanlığımızın hazırlamış olduğu biliyorsunuz İklim Değişikliği Eylem Planı Sonuç Bildirgesi vardı, iklim değişikliğiyle mücadelede, burada 7 tane madde kentlerle ilgili, bu maddelerle alakalı da belediyemiz birtakım çalışmalar gerçekleştiriyor, bunların detaylarına burada girmek istemiyorum, sunum üstünden de görebilirsiniz.

Hızlı bir şekilde sunumumu bitirmiş oluyorum. Şimdi sözü Genel Müdür Yardımcımız Devrim Bey'e bırakıyorum.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Evet, şimdi sözü Devrim Bey'e vereceğim de tabii, şöyle bir şey yapacağız herhâlde -Başkanımız da söyledi- 3 Belediye Başkanımız var, temsilcisi var, soruların hepsini birden soracağız, mümkünse Bursa'nın sorularını not alırsak şimdi, sonra diğer illerimizi de hep birlikte topluca sormuş olacağız.

Evet, sözü size verdim buyurun Devrim Bey.

BUSKİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI DEVRİM İZGİ – Sayın Başkanım, çok değerli vekillerim; hepinizi kurumum ve şahsım adına saygıyla selamlıyorum.

Ben, Devrim İzgi BUSKİ Genel Müdür Yardımcısıyım, inşaat yüksek mühendisiyim.

Şimdi burada müsilağ problemiyle ilgili ilgili hep beraber toplanmış bulunmaktayız. Bizler de bu konuda Bursa olarak yaptıklarımızın, yapmak istediklerimizin hepsini anlatmak istiyorum açıkçası.

BUSKİ Genel Müdürlüğümüz İSKİ Kanunu'na istinaden kurulmuş. önceleri 256 kilometrekareyken bugün 11 bin kilometrekarelik bir alana hizmet etmekte tüm Bursa'da. 2021 yılı bütçemiz 1 milyon 280 bin civarında, yaklaşık yüzde 35 kadarını da yatırım bütçemiz oluşturmakta.

Bu resimde olduğu gibi Bursa'yı görüyoruz, gördüğümüz dağımız Uludağ. Zaten Uludağ'ın arkasından doğan Nilüfer Çayı'mızla beraber Bursa'nın içme suyunu karşılıyor. Nilüfer Çayı'mız Susurluk havzasıyla birleşip Karacabey Boğazı'ndan Marmara Denizi'yle deşarjıyla beraber Bursa'nın tüm atık sularını da alıp Karacabey'den Marmara Denizi'ne dökülmekte. Bu kapsamda baktığımız zaman tüm ilçelerimizin Bursa nüfusuna oranla bir yaklaşımını görüyoruz.

Gördüğümüz kırmızı alanlık bölgede Bursa'mızın yaklaşık yüzde 72'lik nüfusu Bursa'mızın ovasında yaşamakta. Esas sanayinin de olduğu, insan yükünün de yüksek olduğu bir bölge orası, bizim açımızdan da arıtma tesisi açısından da içme suyu açısından da ciddi anlamda bizim çalışmamızı gerektiren yerlerden bir tanesi.

Havza olarak baktığımız zaman Bursa'da Susurluk havzası, Marmara Denizi havzası ve Sakarya havzası olmak üzere 3 ayrı havzaya deşarjımız bulunuyor. Sakarya havzasına sadece Yenişehir ve İnegöl atıkları giderken Marmara havzasına Gemlik, Orhangazi bölgesi gidiyor. Bu taraftan da Mudanya dâhil, Karacabey dâhil, hepsi Susurluk havzasından Marmara Denizi'ne doğru dökülmekte.

Bizim Bursa olarak, ileri biyolojik olarak arıtma oranımız şu anda yaklaşık yüzde 88 civarında. İleri biyolojik arıtma tesisiyle atıklarımızın hepsi sonlanıyor, geri kalanları da yaptığımız zaman inşallah bunu da yüzde 100'e ulaştırmak gibi bir hedefimiz var.

Tabii, atık su arıtma tesisleri, şimdi, 2014 yılında yaklaşık 11 bin kilometrekarelik bir alana çıktığımızda tüm Bursa bize geçti. Bu sefer, BUSKİ olarak baktığımızda, hemen hızlı bir şekilde İznik'te, Orhangazi'de, Yenişehir'de, Orhaneli'de ve Mustafakemalpaşa ilçelerimizdeki atık su arıtma tesislerimizi hızlı bir şekilde bitirdik. Ayrıca, Gemlik'te, Mudanya'da, Kumla'da, Kurşunlu'da, Akçalar'da ve Nilüfer'de atık su arıtma tesislerimizi yaparak 11 tane ilave ileri biyolojik arıtma tesisimizi yaptık. Bizim de Gemlik ve Mudanya'daki atık su arıtma tesislerimizde derin deniz deşarjlarımız bulunmaktadır. Yalnız, bizde, Bursa'da şöyle bir özellik var, bizim ileri biyolojik arıtma tesislerimizden sonra ultraviyoleyle dezenfeksiyon yaparız, bunun üzerine yine suyu denize dereden değil de yaklaşık 40 metre derinlikten, açıktan denize vermek gibi bir talebimiz vardır çünkü oradaki turizmi etkilemek istememekteyiz, yoksa denize deşarjlarımızda direkt denize deşarj gibi bir durumumuz yoktur bizde.

Bir de şunu da söylemek istiyorum, özellikle de vurgulamak istiyorum: Atık su arıtma tesisleri yaptığımız zaman da elinizde ciddi anlamda bir çamur kalır, bu çamur da ciddi anlamda problemdir. Çünkü atık suları alırsınız, arıttıktan sonra elinizde bir çamur kalır, bu çamur da ülkemizde sorunu çözülememiş problemlerden bir tanesidir, birçok belediye bunu depolar. Biz Bursa olarak çamur yakma ve enerji elde etme tesisimizi kurduk. Bu çamuru yakıyoruz, bu çamurdan da bir enerji de elde ediyoruz ve elektrik de üretiyoruz. Arıtma tesisimizin de bir kısmını ve çamur yakma tesisimizde kullandığımız enerjinin de bir kısmını buradan üretiyoruz, aynı zamanda da atığı bertaraf etmiş oluyoruz. Aslında bizim açımızdan en önemli sorunlardan bir tanesi o çünkü bu çamuru alıp bekletmek sadece koku ciddi anlamda problem ve karbon salımıyla baş başa kalır. Birçok belediyemizde henüz çözümlenmiş yöntemlerden biri de değildir. Tabii, müsilağa beraber Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın denetimleri de arttı bizim üzerimizde. Özellikle deşarj limitlerimiz düşürüldü, 21 Hazirandan itibaren üç yıllık da bir ek süre verilerek deşarj limitlerimiz düştü. Bu kapsamda ne oldu? Bizim atık su arıtma tesisimiz yok dedğimiz, şu anda yaptığımız, bitirdiğimiz, hâlihazırda bu bize yeter dedğimiz birçok atık su arıtma tesisimiz için üç yıllık bir süreçte revizyon gerekti. Yani mesela Doğu Atıksu Arıtma Tesisi, Batı Atıksu Arıtma Tesisi bizim için önemli, çok büyük tesisler, şehrimizin ciddi anlamda yükünü alan tesisler. Bunlarda herhangi bir revizyon ihtiyacımız yok derken şu anda bunların da üç yıl içinde revizyona girmesi gerekli. Tabii, biz bunlar için de kaynak arayışına, finans arayışına sürekli devam ediyoruz. Şu anda AYB'yle yaptığımız görüşmelerimiz var. Bu kapsamda Orhangazi'de, İznik'te, Orhaneli'de, Yeniköy'de ve Doğu Atıksu Arıtma Tesisimizde bir revizyon ve kapasite artışı çalışmalarını yapacağız ama yine yetmeyecek bize; doğuda, batıda, işte bunlarda da yapmak zorundayız. Bu atık su arıtma tesislerimizde de kapasite artırımı yapıp bu müsilağ genelgesi kapsamında üç yıl içinde bitirmek zorundayız. Yeni yapacağımız tesislerimiz Esence'dir. Karacabey merkezde bir atık su arıtma tesisimiz vardı, bunu özellikle söylemek isterim. 1989 yılında Türkiye'de yapılmış ilk atık su arıtma tesisidir fakat maalesef o zamanki bilgilerimiz ve tecrübelerimize göre yaptığımız tesisimiz çalışmamaktadır.

O zaman stabilizasyon havuzu olarak çözülmüş bir tesisti bu ama orada da yeni tesisimizi yaptık, kamulaştırmamızı yaptık, tüm şeyleri yaptık, sadece finansı bekliyoruz, onu da alırsak inşallah, o tesisimizi de bitireceğiz.

İlçelerimize baktığınız zaman, Karacabey’de, Harmancık’ta, Büyükorhan’da ve Keles’te atık su arıtma tesislerimiz şu anda bulunuyor. Hepsinin projesini bitirdik, kamulaştırmasını bitirdik. İller Bankasıyla da görüştük, onların da inşallah, Karacabey hariç, diğer ikisinin ihalelerini yapıp bitireceğiz ve inşallah üç yıl içinde tüm tesislerimizi biz bitirmiş olacağız diyoruz.

Bu konuda şunu da söylemek istiyorum, benden önceki başkanlarım da bunu dile getirmişti, biz de BUSKİ olarak, daha önceden de Bursa Büyükşehir Belediyesi olarak sanayilerle ilgili de bir denetim ve deşarjlarla ilgili bir kontrol hakkı istemiştik Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızdan, bunu yazılı olarak da talep etmiştik. Çünkü şöyle bir durum var: Herhangi bir yerde bir kirlilik olduğu zaman vatandaşın ilk başvurduğu kişi belediyeler oluyor ve belediyelerden bu konuda burada bir sıkıntı var ve ilgiyi alakayı belediyeden bekliyor. Biz bu konuda açıkçası oralardan numune de alıyoruz, çevre ve şehircilik il müdürlüğümüze de bildiriyoruz ancak yaptırım gücünün de bizlere geçmesini istemiştik bu konuda. Henüz olumlu yanıt alamadık, Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız bu konuda “Siz atık su arıtma tesisini işleten bir kurumsunuz, böyle bir yetkiyi size devredemeyiz.” şeklinde bir açıklaması olmuştu, yazışmalarımız da bu şekildeydi. Ancak çevreyle alakalı belediyelerin daha fazla sorumluluk ve yük alması gerektiğini düşünüyorum. Atık su arıtma tesisleri yaparken, evet, ciddi anlamda yüksek kaynaklara ve finansa ihtiyacımız var ve kendi öz kaynaklarımızla bu süreçleri tamamlamamız ciddi anlamda sorun; ilave ek krediler, kaynaklar bulmak zorundayız. Gerek Avrupa Birliğiyle gerek işte İller Bankasıyla bu konuda çok fazla biz görüşmelerimiz oluyor ama henüz sonuçlandıramadık çünkü çok kolay da geçilmiyor. Bu kapsamda da bizlerin, belediyeler olarak desteğe ihtiyacı var.

Ayrıca, son bir şey daha söyleyip bitirmek istiyorum: Atık su arıtma tesisini bir su kanalizasyon idaresi yapmak istiyorsa mutlaka Çevre ve Şehircilik Bakanlığından onaylatması gerekiyor bu projesini. Şunu söylemek istiyorum: Bizler su kanalizasyon idareleri olarak sabah akşam, gece gündüz atık sularla ilgileniyoruz, her türlü işletmeciliğini yapıyoruz ve atık suyu da belli oranda bildiğimizi düşünüyorum fakat Çevre Şehircilik Bakanlığımız maalesef bizlere bu atık su proje onay yetkisini vermiyor; bize vermiyorken Turizm Bakanlığına veriyor, İller Bankasına veriyor; hiç işletme yapmamış. Bu konularda da biz ciddi anlamda bir destek bekliyoruz onlardan, en azından belli bir seviyede olan su kanalizasyon idareleri için de onay yetkisinin verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Evet, ben çok teşekkür ediyorum.

Genel Sekreter Yardımcımız, bir iki cümleyle kapatalım isterseniz, sonra diğer şeye geçeceğiz.

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GENEL SEKRETER YARDIMCISI AHMET AKA – Sayın Başkanım, sizin istediğiniz gibi en hızlı, en sade sunum.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Valla çok teşekkür ederim, çok güzeldi.

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GENEL SEKRETER YARDIMCISI AHMET AKA – Saygılar sunuyorum, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI MUSTAFA CANBEY – Harikaydı ve verimliydi yani oldukça.

Çok sağ olun, Bursa ekibine çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Alpaslan Kurtoglu, TESKİ Genel Müdürü Dr. İbrahim İçöz, yine TESKİ Arıtma Tesisleri Daire Başkanı Sema Kurt.

Alpaslan Bey, buyurun.

TEKİRDAĞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ GENEL SEKRETER YARDIMCISI ALPASLAN KURTOĞLU – Sayın Başkanım, sayın milletvekilleri, değerli hazırın; hepinizi saygı ve sevgilerimle selamlıyorum.

Ben çok kısa olarak Büyükşehir Belediyemizce yürütülen müsilaç çalışmaları, temizlik çalışmaları hakkında bilgi verdikten sonra sözü TESKİ Arıtma Tesisleri Daire Başkanımız Sayın Sema Kurt’a teslim edeceğim.

6 Haziranda Çevre ve Şehircilik Bakanımız Sayın Murat Kurum tarafından belirtilen Marmara Denizi Koruma Eylem Planı çerçevesinde hemen bir gün sonra, 7 Haziranda Marmara Denizi Eylem Planı’nın uygulanmasına ilişkin genelge yayınlandı ve bunun üzerine 7 Haziranda yine Sayın Valimiz Aziz Yıldırım’ın başkanlığında toplanarak Marmara Denizi Eylem Planı hakkında sunumlar gerçekleşti, görüş ve öneriler belirtildi. Bunun akabinde, hemen bir gün sonra, 8 Haziranda Tekirdağ ilimizdeki temizlik çalışmalarının başlatılmasına karar verildi. Tekirdağ ilimizde, sadece iki bölgede, yüzeyde müsilağa rastlandı Süleymanpaşa ilçemizde ve Marmaraeğlisi ilçemizde. Bunlar da çok az miktardaydı, şanslı olarak belirteyim bunu. Toplam 154 metreküp bir müsilaç temizliğiyle biz bu yüzeyel müsilağın temizliğini tamamladık. Çevre Şehircilik İl Müdürlüğümüzün gerçekleştirdiği ihale sonucu bir özel firma tarafından bu temizlik işlemleri gerçekleştirildi. Biz bu temizlenen müsilağın vidadanjörlerle katı atık bertaraf tesislerimize naklini gerçekleştirip bertarafını sağladık. Ekranda, bariyerler vasıtasıyla gerçekleştirilen temizlik çalışmalarımızdan fotoğraflar var. Söylediğim gibi 118 metreküp Süleymanpaşa ilçemizden, sadece 36 metreküp de Marmaraeğlisi ilçemizden müsilaç temizlendi. Zaten ters rüzgârlar vasıtasıyla da toplam beş altı gün bir müsilaç gözlemledik sahillerimizde, onun dışında çok büyük bir mücadele gerektirecek durumumuz olmadı. Ama biz bunun akabinde deniz yüzeyi temizleme aracı kiraladık, tekne kiraladık iki ay süreyle, bu süreçte de kıyıya vurmamış olan deniz yüzeyindeki müsilağların temizliğini gerçekleştirdik. Çok vaktinizi de almak istemiyorum, sözü su kanalı idaremize devrediyorum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ederiz.

Evet, TESKİ Arıtma Tesisleri Dairesi Başkanımız Sema Kurt, buyurun.

TESKİ ARITMA TESİSLERİ DAİRESİ BAŞKANI SEMA KURT – Evet sayın hazırın, ben de herkesi saygıyla selamlıyorum.

Arıtma Tesisleri Dairesi Başkanlığı olarak öncelikli olarak atık su arıtma tesislerimiz hakkında çok kısa bilgi vermek istiyorum. 21 tane atık su arıtma tesisimiz var. Bunlardan 9 tanesi ileri biyolojik atık su arıtma tesisi, 8 tane biyolojik arıtma tesisi, 1 tane derin deniz deşarjımız var, 3 tane de doğal arıtma tesisimiz mevcut.

Marmara havzasına baktığımız zaman Marmara havzasında da yine özellikle yüzde 90 ileri biyolojik atık su arıtma tesisimiz mevcut, yüzde 10 da biyolojik arıtma tesisi ve derin deniz deşarjımız var. Derin deniz deşarjımız burada 54 bin kapasiteli gözüktüyor fakat 2005 yılında işletmeye alınmış olan bir tesis olmasına rağmen maksimum kapasitesi 9 bin metreküp günü geçmemekte. Fakat daha önceki idare tarafından bu şekilde bildirimde bulunulduğu için bu 54 bin olarak gözüktüyor, bunu değiştiremedik, başvurularımızı yaptık fakat değiştiremedik. Öncelikli olarak merkez ilçemiz olan Süleymanpaşa’da ileri biyolojik atık su arıtma tesisimiz var. İleri biyolojik tesislerimizin tamamında çevre izin belgemiz var. Tesislerimizde aynı zamanda bu pandemi döneminde de dezenfeksiyon işlemleri tüm atık su arıtma tesislerimizde gerçekleştiriliyor. Çevre izin belgelerimizin olması dolayısıyla enerji geri ödemelerini de düzenli olarak alıyoruz. Tesislerimizi de düzenli bir şekilde çalıştırıyoruz.

Burada küçük kapasiteli tesislerimiz var, bunlar da ileriye yönelik planlamalarımız kapsamında ileri biyolojik atık su arıtma tesislerine dönüştürülecek, bir kısmı da daha büyük kapasiteli tesislerimize bağlanarak bu tesislerimiz devre dışı kalmış olacak. Dolayısıyla, kapasiteleri çok küçük olup biyolojik arıtma gerçekleştirdiğimiz tesislerimiz de çok kısa bir zaman içerisinde ileri biyolojik olarak buradaki sular arıtılmış olarak gerçekleştirilecek.

Burada, yine, biz, Marmara havzası ve Ergene havzasında da kaldığımız için Ergene havzasında da özellikle yüzde 95 civarında bir ileri biyolojik arıtma gerçekleştiriyoruz. Çok az bir kısımda biyolojik arıtma tesisi var ve doğal araştırmalarımız var, bunlar düşük kapasiteli tesisler ama ilçe bazında, özellikle Ergene havzasında kalan tüm ilçelerimizin yüzde 95-97 civarında ileri biyolojik arıtma tesisleri gerçekleştiriliyor ve bunlar da kapasite olarak yeterli kapasiteye sahipler şu anda nüfus projeksiyonumuza göre. Buralardan da kısa görüntüler koymak istedik tesislerimizden.

Arıtma çamurlarımızı da bertaraf ettiriyoruz, arıtma tesisleri ileri yönelik olarak bertarafını sağlamak için de şu anda fizibilite çalışmaları gerçekleştiriyoruz bertarafımızı kendimiz sağlamak amacıyla ama düzenli olarak lisanslı tesislere bertaraf amacıyla gönderiliyor.

Burada da geri ödemelerini aldığımız tesislerimizin tesis bazında miktarları, enerji geri ödemelerini görmekteyiz. Burada özellikle hem müsilaj kapsamında hem de idaremizin yapmış olduğu planlamalar kapsamında Marmara havzasını öncelikli olarak buraya koyduk ve burada özellikle Şarköy ilçesi yani derin deniz deşarjın olduğu ilçemizde ileri biyolojik atık su arıtma tesisi yapılmasıyla ilgili proje ve ÇED süreci şu anda devam ediyor. Bununla ilgili kredi başvuruları İller Bankasına sağlanmış durumda. Bu, tabii, önemli bir konu, buradaki sorunun çözülmesi gerekiyor, dolayısıyla bunun için de şu anda çalışmalarımız hızlı bir şekilde devam ediyor.

Yine aynı şekilde, Marmaraeğlisi bölgesinde biyolojik arıtma olan tesisimizle ilgili de ihale süreci tamamlanmış durumda ve inşaat aşamasına başlanmak üzere. Dolayısıyla o bölgedeki eksiklik de yapılacak olan bu tesisle giderilebilecek. Yine Marmaraeğlisi bölgesinde yani Marmara havzasında kalan kısımda Yenice, Yeniçiftlik gibi bölgelerimizde de planlama çalışmaları, yer seçimi yapılmış durumda ileri biyolojik atık sökme tesis yapılmasıyla ilgili. Bununla ilgili biz iş termin planımızı hazırladık ve Bakanlığa sunduk. Bununla ilgili bir fizibilite çalışması yapıp yaklaşık maliyetlerimizi de belirledik. Tabii ki bir kısmıyla ilgili kredilendirme süreci gerçekleştirilmişken bir kısmına kredi sağlanması gerekiyor bu projelerin gerçekleştirilmesi için. Bunların çok ayrıntısına girmedim ama dediğim gibi bütünsel olarak baktığımızda Marmara havzası için yapacaklarımızı ortaya koymuş durumdayız. Gerekli finansman da sağlandıktan sonra bu kısa bir süre içerisinde gerçekleştirilebilir düşüncesindeyiz. Bu konuyla ilgili de biz de emek ve çaba içerisinde olduğumuzu özellikle belirtmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Biz teşekkür ederiz.

Tekirdağ Büyükşehir Belediye Başkanlığımızı yaptığı çalışmalarından dolayı buradan hem tebrik ediyoruz hem de teşekkür ediyoruz. Size de ayrıca teşekkür ediyorum, sağ olun var olun.

Şimdi, Yalova Belediyesi Başkan Yardımcısı Sayın Fatih Şahin, Yalova Belediyesi Su ve Kanalizasyon İşleri Müdürü Sayın Gürkan Kaçar.

Buyurun.

YALOVA BELEDİYESİ BAŞKAN YARDIMCISI FATİH ŞAHİN – Değerli Başkanım, Gazi Meclisimizin çok değerli Komisyon üyesi milletvekilleri, belediye başkanlarımız, değerli bürokratlarımız; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yalova olarak 1 il belediyesi, 5 ilçe belediyesi, 9 da belde belediyesi olmak üzere toplam 270 bin nüfusa sahibiz. Bir ileri biyolojik arıtma tesisimiz mevcut, bu arıtma tesisimiz de Yalova İl Belediyesi olarak 2 ilçe belediyesi, 2 de belde belediyesi olarak bu ileri biyolojik arıtma tesisiyle hizmet vermekteyiz. Bu 270 bin olan toplam nüfusun yaklaşık yüzde 75'ine tekabül ediyor. Bu arıtma tesisimizde yüzde 100'ü evsel atık olan bu atık suyumuzu yaklaşık 750 metre uzunluğunda yine Marmara Denizi'mizde 40 metre derinlikte deşarj hizmeti olarak arıtmaktayız.

Yalova tabii, müsilaajla mücadelede de, Marmara Denizi'ne 105 kilometre sınırı olan, Marmara'nın en küçük ili Değerli Başkanım. Bununla birlikte, müsilaajla mücadelede İstanbul'dan sonra yaklaşık 2'nci olarak 2.118 metreküp bir müsilaaj temizliği Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız, İl Müdürlüğümüz, Yalova Valiliğimizin koordinesinde; böyle bir müsilaaj toplama hizmeti gerçekleştirmiş olduk. Yaklaşık bir aydır bizimle kıyılarımızda müsilaaj görünmüyor. Bununla birlikte, diğer, geri kalan beldelerimiz ve ilçelerimizin profesyonel olmamakla birlikte 3 adet daha arıtma tesisi mevcut. Benim söyleyeceklerim bu kadar, değerli müdürümüz teknik olarak sizleri bilgilendirecekler.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, teşekkür ediyoruz.

Buyurun.

YALOVA BELEDİYESİ SU VE KANALİZASYON İŞLERİ MÜDÜRÜ GÜRKAN KAÇAR – Değerli Başkanım, değerli milletvekillerim, değerli belediye başkanlarım ve arkadaşlar; bu müsilaaj toplantısının hayırlı olmasını diliyorum öncelikle. Herkese de kolay gelsin.

Yalova'mız, ülkemizin en küçük yüzölçümlü ili, Marmara'da da aynı şekilde kıyı şeridi 105 kilometre olan yine en küçük yüzölçümlü il durumunda; yüzde 60'ı orman ilimizin. Sanayi tesisi olmayan, OSB'si olmayan, evsel atıkları olan ileri biyolojik arıtma tesisine sahip bir belediyeyiz ancak -Başkanım da iletti- Marmara Denizi'ndeki müsilaaj sorununda en fazla etkilenen illerden bir tanesi olduk. 2.118 metreküp müsilaaj miktarı toplandı, en son şekliyle de şu anda kıyılarımız tamamen temiz hâle geldi fakat değerli katılımcıların da belirttiği üzere, Çevre İl Müdürlüğümüzle görüştük, 15-20 metre deniz seviyesinin altında hâlâ müsilaajın olduğu biliniyor.

İleri biyolojik arıtma tesisimiz merkez Yalova, Çiftlikköy, Taşköprü, Termal, Kadıköy Belediyeleriyle birlikte 2006 yılında kurulmuştur, 2011 yılında hizmete girmiştir; yaklaşık 1.300 metre uzunluğunda derin deşarj hattımız var, 40 metre deniz seviyesinin altında deşarj edilmekte tesisten çıkan atık sular.

Ayrıyeten, Yalova'mızda ilgili içme suyu projesinden de bahsetmek isterim. İsale hattı yapımı yine İller Bankası Genel Müdürlüğümüz aracılığıyla yaklaşık 70 kilometre -46'sı çelik, 24'ü HDPE hat olmak üzere- projesi güncellenmiş olup önümüzdeki yıl başlayacaktır. Bu isale hattının yenilenmesi hâlinde mevcut isale hattının da bu atık arıtma suyunun sulama suyu olarak kullanılması amaçlı olarak mevcut eski hattında kullanılmasını planlamaktayız çünkü içme suyu da önem arz ediyor. Tesis çıkış değerlerimiz Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'ne sınır değerlerini sağlamaktadır.

Arz ederim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki, biz teşekkür ediyoruz, sunumunuz için de ayrıca teşekkür ediyoruz.

YALOVA BELEDİYESİ BAŞKAN YARDIMCISI FATİH ŞAHİN – Son olarak şunu ekleyip bitireyim müsaade ederseniz: Yüzde 65'i orman, yüzde 10'u tarım arazisi, geri kalan yerleşik alan olmak üzere 105 kilometre Marmara Denizi'ne kıyısı olan güzide bir ilimiz. Marmara Denizi'ni

kirlenme noktasında hem en küçük il olması hasebiyle hem de ağır sanayinin vesaire bu tip denizi kirlenici etkenlerden en uzak il olması sebebiyle böyle bir durumu da hasıl. Bunu da ekleyerek değerli katılımcılara teşekkür ediyorum dinledikleri için.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Biz teşekkür ediyoruz, sağ olun, var olun.

Şimdi, son katılımcımız Çanakkale Belediye Başkanlığının temsilcileri. Çanakkale Belediye Başkan Yardımcısı Mehmet İrfan Mutluay ve Çanakkale Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü temsilcilerinden Burak Selçuk Bey.

Buyurun.

ÇANAKKALE BELEDİYE BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET İRFAN MUTLUAY - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, sayın belediye başkanlarım ve değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben de özetin özeti bir sunum yapmaya çalışacağım zaman sorunu nedeniyle. Teknik ayrıntı gerektiğinde de Burak Selçuk arkadaşım sizlere yardımcı olmaya çalışacak.

İlk öncelikle belediyemizin tesisleri hakkında kısa bir bilgi vermek istiyorum: Katı atık, entegre katı atık yönetimi noktasında çalışmalar yaptık; 2005 yılında 5 belediye ve İl Özel İdaresiyle birlikte Çanakkale Katı Atık Birliğini oluşturduk ve katı atık depolama tesisimizi o dönemde kurduk ve burada bir Avrupa Birliği projesiyle bu tesisi hayata geçirdik ve bunun finansal kaynağının yüzde 71.5'i Avrupa Birliği tarafından karşılandı, geri kalan kısmı da İller Bankası ödeneğiyle proje hayata geçirildi. 3 lottan oluşan bir depolama tesisi idi bu ve 2019 yılının Ocak ayında da bir imtiyaz sözleşmesiyle entegre katı atık yönetim sistemini hayata geçirdik. Katı atıkların toplanması, taşınması, depolanması, ayrıştırılması ve geri kazanımından oluşan ve enerji üretiminden oluşan bir tesis ve gerçekten de örnek bir tesis olarak şu anda oldukça sık ziyaretçi almaktayız. Burada çöp, katı atık, sızıntı suyu bertaraf tesisini bu yıl başında hayata geçirdik ve özellikle sızıntı suyu şu anda minimum zararlı alıcı ortama bırakılıyor, yani sıfır zarardan söz etmek çok olanaklı değil. Bunun dışında, bir depo gazından enerji üretimine başladık bu yıl içerisinde.

Yine, 2 adet atık su arıtma tesisimiz var ve bunlar ileri biyolojik arıtma tesisimiz yani burada gururla söylüyoruz, Çanakkale kentinin atık suyla ilgili bir çevre yatırımı ihtiyacı şu anda yok. Bu atık su arıtma tesisimiz 2028 yılı için 145 bin nüfusa hizmet verecek kapasiteye sahip ve yine 2043 yılına kadar da 210 bin nüfusa hizmet verecek noktadayız. Buradaki çamur kurutma tesisimiz güneş enerjisinden yararlanarak çamur kurutma tesisimizi yapıyoruz, bir yenilenebilir enerji yatırımı yaptık ve kuruttuğumuz çamuru da lisanslı firmalara gönderiyoruz. Dolayısıyla, bu şekilde bir sistemi de kurmuş olduk. Ben hızlıca geçmeye çalışayım.

Yine, mücavir alanımızda, Güzelyalı-Dardanos mücavir alanında ikinci ileri biyolojik atık su arıtma tesisimizi kurduk. "İFAS" olarak adlandırılan Entegre Sabit Film Aktif Çamur Sistemi, bildiğim kadarıyla Türkiye'de bir ilk ve bu sistemde sıkça ziyaretçi almaya başladı, hatta İller Bankası yetkilileri de kentimize gelerek buradaki teknolojiyi incelediler ve gördüler. Bu da geçtiğimiz yıl sonundan itibaren hizmete girdi. Şeyi söyleyeyim, yine ultraviyole ışınlarla dezenfeksiyonunu yaparak derin deşarj yöntemiyle drene ediyoruz alıcı ortama, denize bırakıyoruz ve 2 ileri biyolojik arıtma tesisimiz de yine diğer tesisler de diğer konuşmacıların da belirttiği gibi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından sürekli izleniyor ve burada yine on-line kabinlerde izleme işlemleri yürütülüyor.

Dolayısıyla, sürekli analizler alınıyor, kontrol altında olduğunu söyleyebiliyoruz, bize şu ana kadar iletilen ciddi bir sorunla karşılaşmadık.

Müsilaj çalışmalarına hızlıca geçmek istiyorum. Müsilaj öncesi biz 2020 yılından itibaren birtakım çalışmalar yaptık. Kentin "Barbaros Mahallesi" olarak adlandırdığımız bölümünde koku şikâyetleri vardı, denizden kaynaklı koku şikâyetleri vardı. Burada Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 18 Mart

Üniversitesi ve belediyemiz tarafından bir çalışma grubu oluşturuldu ve birtakım örnekler aldılar ve burada bir ötrofikasyon saptandı alınan numunelerde ve bunun da özellikle, bu bölgede denizde bir sirkülasyonun ve akıntının olmadığı ve atık su tesislerinin kurulmasından önce çöken bir organik maddeden kaynaklı olduğu belirtildi ve bununla ilgili de biz Deniz Çöpleri Eylem Planı kapsamında ilgili Bakanlıktan amfibik deniz aracını hibe olarak talep ettik. Geçtiğimiz Temmuz ayında da belediye meclisimizden bunu geçirdik ve bu talebimizi ilgili Bakanlığa ilettik, bunun sonuçlarını şu anda bekliyoruz, bunun yanında da bir deniz çöpleri temizleme aracı talep ettik. Bunların alınması hâlinde yalnızca Çanakkale Belediyesi için değil, Marmara Denizi'ne kıyısı bulunan Çanakkale iline bağlı diğer belediyeler de bu araçlardan yararlanacak, bu araçları bu şekilde kullanmayı planlıyoruz. Ben hızlıca geçiyorum.

Yine, bu müsilaj çalışmaları kapsamında Çanakkale'de 100 metrelik bir bariyer içerisinde 6 tank, 2 pompa, 1 vidanjör ve bir ekip kurarak bu çalışmaları sürdürdük ve burada, il genelinde 23 Haziran ile 13 Temmuz tarihleri arasında 431,5 metreküp bir müsilaj toplandı, bunu kuru olarak söylüyorum. Bunun 76,5 metreküpü Çanakkale Belediyesi tarafından toplandı. Yine, burada Çanakkale Valiliği ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüyle bir kolektif çalışma yürüttük. Burada birtakım görüntüler var.

Yine, 2 Temmuz 2021 tarihinde İzmir Büyükşehir Belediyesinden bir deniz süpürgesi talep ettik ve 2 Temmuz ile 13 Temmuz tarihleri arasında deniz süpürgesi Çanakkale Boğazı'nda ve kıyıda çalışmalarını sürdürdü. Bu da 13 tonluk bir yosun, deniz çöpü ve müsilaj içeren karışımı deniz yüzeyinden toplayarak bir hizmet verdi bu anlamda. Müsilaj için 900 metreküplük bir geçici depolama alanı oluşturduk. Burada sızdırmazlığı membranla sağladık, topladığımız müsilajları burada depoladık.

Önerilerimize gelince; bu Marmara Denizi Koruma Eylem Planı çerçevesinde, Haziran ayında yapılan toplantıda aslında buna paralel birtakım önerilerimiz olacak. Özellikle biz burada da -diğer konuşmacılar belirtti- arıtılmış suyun tekrar geri kazanımı, yani derin deşarj yerine tekrar geri kazanımı nasıl olur noktasında birtakım çalışmalar başlattık. Atık sudan numuneler alarak bunların özellikle parklarda ve yeşil alanlarda kullanılması yönünde şu anda çalışmalar yapıyoruz. Eğer bu numunelerin gerek Sağlık İl Müdürlüğü gerek Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü gerekse Tarım ve Orman İl Müdürlüğünden olumlu sonuç almamız hâlinde pilot bölgede, yeşil alanlarda ve peyzaj alanlarında bunu kullanmayı planlıyoruz. Atık suyun kullanılabilmesi adına Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğümüzce de 1 adet çöktürme havuzu ve filtrasyon ünitesi planladık, bununla ilgili de Çevre ve Şehircilik Bakanlığından bir mali destek talebimiz oldu.

Şeyi söyledim: Amfibik sulak alan ve deniz süpürgesi araç talebimizi.

İyi tarım ve organik tarım. Bu eylem planının 14'üncü maddesinde iyi tarım ve organik tarım önermesi vardı. Biz geçtiğimiz yıl ki büyükşehir değiliz, bizim kırsalda belediyemize ait araziler yok ama kent içinde özellikle tarımsal vasıflı arsalarımız var, üzerinde başka projeler planladığımız arsalarımız var, bunları tarımsal üretimde değerlendirmeye başladık. İyi tarımla ilgili farkındalığı yaratmak, dikkat çekmek ve iyi bir örnek olmak adına "iyi tarım" sertifikalı üretimler yapmaya başladık. 22 üründe Çanakkale Belediyesi olarak geçtiğimiz yıldan itibaren "iyi tarım" sertifikalı üretimler yapıyoruz, bunu bu yıl da yapıyoruz. Ürettiğimiz ürünleri, Üretim ve Pazarlama Kooperatifimiz kanalıyla halkın bakkalında Çanakkale halkına sunuyoruz ve bunun dışındaki ürünleri de sosyal destek projesi kapsamında yoksullara, kent yoksullarına dağıtarak onların da bu ihtiyacını bu anlamda gidermeye çalışıyoruz.

Yine, burada kullandığımız tohumlar da özellikle yerel çeşit tohumları kullanmayı istedik ve atalık ve yerel çeşit tohumlardan bu üretimleri gerçekleştirdik. Bunun dışında yine azot ve fosfor yükünü, bu basıncı azaltmak adına da müsilaja dönük bu basıncı ve baskıyı azaltmak adına da özellikle gübrelemeden kaynaklanan, kontrolsüz gübrelemeden kaynaklanan sorunları gidermek için de bir toprak ve su analiz

laboratuvarı kurmayı planladık ve bununla ilgili destek bekliyoruz ama 2022 yılı bütçemize bunun kuruluş masraflarıyla ilgili fiili bütçemize koymuş durumdayız çünkü Çanakkale kentinde şu anda gördüğümüz kadarıyla kontrolsüz bir gübre kullanımı var ve bir tarım kenti bakıldığında da bu noktada da bir farkındalık yaratmak, dikkat çekmek ve ilgili odalarla, ziraat odalarıyla, ilgili kooperatiflerle de iş birliği yaparak en azından maliyetine bu analizleri çiftçilerimize sunmak istiyoruz.

Yine, bunun dışında fosfor ve temizlik maddelerinde de organik içerikli maddelerin kullanılması yönünde ilk önce belediye hizmet binalarımızdan başlayarak bu çalışmaları başlattık. Bunu da yaygınlaştırmak ve bu konuda da farkındalığı artırmak adına kente dönük çalışmalar yapmak istiyoruz.

Bunun dışında İtalya'nın Rimini kentiyle bir görüşme yaptık, on-line görüşme yaptık. Rimini kenti Adriyatik Denizi'nde ve turizmden, turizm geliriyle beslenen bir kent. 1989 yılında müsilaj sorunuyla karşılaşmış ve bunlarla Zoom üzerinden bir görüşme yaptık ve bu sorunu on yıl süresince yaşadıklarını aktardılar bize ve sordum, denizel değil, burada da ifade edildiği gibi karasal kaynaklı olduğunu, evsel atıklardan kaynaklandığını ve ancak on yıl süre sonra bundan yavaş yavaş kurtulabildiklerini söylediler. Tabii, biz kapalı bir deniziz, Marmara Denizi ile Adriyatik Denizi arasında coğrafya olarak farklılıklar olduğunu düşünüyoruz. Bunun dışında ilk konuşmada -Sayın Kalyoncu galiba- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcımız özellikle soğutma suyundan söz etti. Ben de her ne kadar biz bir büyükşehir belediyesi değilsek de, kendi hizmet alanımız da olmasa da kendi etki alanımızda olan termik santraller sorununa dikkat çekmek istiyorum çünkü Çanakkale, özellikle kuzey Çanakkale, yapılması planlanan termik santrallerle birlikte bu yükü taşıyacak noktada değil ve kuzey Çanakkale'de soğutma suyu ihtiyacı Marmara Denizi'nden karşılanıyor. Karşımızda Tekirdağ var, Tekirdağ Milletvekilimiz de burada, aynı sorun var, yani bunun sınırı yok, ili yok, ülkesi yok, bu sorun, çevre sorunu, artık dünyanın sorunu. Bu noktada Sayın Kalyoncu "Kaç derece artırır?" dedi, onu ben de bilemiyorum ama 0,1 santigrat derece bile artırsa bu küresel ısınmaya ya da işte, bu sorunun büyümesine neden olacağını ben de söylemek istiyorum.

Tabii, Çanakkale bir tarım kenti, kırsalda, özellikle değinildi, hayvancılık, hayvansal üretim yoğun bir biçimde yapılıyor. Buradaki atıklardan kaynaklanan ve müsilaja etki eden kirliliğin de bertarafı gerekli ve kırsaldaki kanalizasyon şebekelerinin büyük çoğunluğunda arıtma tesisleri yok, bu da doğrudan alıcı ortama, dolayısıyla Marmara Denizi'ne ulaştığını düşünüyoruz.

Son olarak içme suyu havzalarının korunması. Biz tabii, burada hep atık suyu falan konuştuk ama özellikle Balıkesir'de buradayken ben bunu söylemek isterim: Yaşadığımız en büyük sorunlardan biri Kaz Dağları ve Biga yarımadasındaki metalik madencilik faaliyeti. TEMA'nın araştırmasına göre Kaz Dağları ve Biga yarımadasının şu anda yüzde 79'u maden ruhsatlarıyla ruhsatlandırılmış durumda. Çanakkale için bu oran yüzde 93 ve şu anda su havzalarımızın, Çanakkale kentinin tek içme ve kullanma suyu kaynağı olan Atikhisar Barajı havzasında 30 tane metalik maden ruhsatı var ve bunun mücadelesini de belki kamuoyundan birçok vekilimiz ve bürokrat arkadaşlarımız bilirler. Bunun mücadelesini Çanakkale Belediyesi olarak biz vermeye çalışıyoruz çünkü kente gelen suyu korumak zorundayız, bu, bizim yasal da görevimiz.

Bunun dışında da özellikle denizde filtre görevi gören deniz hıyarı ve kabukluların, özellikle midyenin vahşice ve kaçak olarak avlandığını ya da toplandığını görmekteyiz. Bu konuda da merkezi Hükümete ve taşra birimlerine düşen görev bunların sıkı takibinin ve kontrolünün yapılması. Marmara Denizi'nin temizlenmesi için, tekrar o güzelim mavi rengi alması için bir de bunu da bir ihtiyaç olduğunu düşünmekteyiz.

Teşekkür ediyorum ve ayrıntı talep edilirse Burak arkadaşım sizlere...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Yalnız vakit konusunda ciddi sıkıntımız var.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Başkan, soğutma suları...

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Hasan Hocam, karşılıklı olmasın, biz soruları sonradan iletilmek üzere alacağız, şey olmasın sakın.

Buyurun hocam.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Şimdi, orada söylenen Marmara Denizi’nin ısısının artırılmasına sebep olarak gösterilmesi, yoksa soğutma suları tabii ki ekosisteme büyük zarar veriyor, bunun bilincindeyiz yani bunu her yerde de söylüyoruz ama “Marmara Denizi’nin ısını artırdı.” dediğiniz zaman bunlar kayıtlara giriyor, bunların düzelmesi gerekiyor, bundan dolayı. Sizin uğraşlarınız, yaptığınız işler evet güzel; Çanakkale’yi çok güzel bir yer hâline getirirseniz vatandaşa hizmet verirsiniz, tabii, buna biz de seviniriz ama kayıtlara giren şeyler düzgün girsin.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Çok teşekkür ediyoruz Çanakkale Belediyesine ve şu ana kadar yaptıklarından dolayı da tebrik ve teşekkür ediyoruz, sunumunuz için ayrıca teşekkür ediyoruz.

Şimdi, sorulara geçiyoruz. Benim değerli arkadaşlarımdan, Komisyon üyesi arkadaşlarımdan özel ricam, toplam 21 arkadaş saat yirmi itibariyle -içinde 5 de komisyon üyesi arkadaşlarımız var- buradan ayrılmak durumundalar. Bu arkadaşlarımız aynı zamanda buranın teknik altyapısını da gerçekleştiren arkadaşlarımız. Ben bütün arkadaşlara şimdi sorular için söz hakkı veriyorum.

Sayın İlhami Özcan Aygun, Tekirdağ Milletvekilimiz, buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Teşekkür ederim Başkanım.

Ben Yalova Belediyesinden başlamak istiyorum. Yalova Belediyesi dedi ki: “Sanayimiz yok.” Evet, doğru, sanayi yok ama tersaneleri var. Tersanelere yurt dışından birçok gemi gelip orada tamir, bakım onarım işlerini yaptırıyorlar. Bu tersanelerin acaba atık durumu nedir, onu öğrenmek istiyorum.

Yine, Bursa Büyükşehir Belediyemize baktığımız zaman çok güzel şeyler söyledik ama Gemlik Körfezi’nin de hâlini beraber gördük. O zaman bir yerde bir problem var, sıkıntı var çünkü Bursa nüfusuyla İstanbul nüfusunu karşılaştırdığımızda İstanbul dedi ki: “10 milyar Türk lirası projeler için ihtiyacım var.” Bursa da “82,5 milyon euro.” dedi. O da baktığınız zaman az bir rakam değil, burada bir çelişki olduğunu düşünüyorum. İnşallah bir an evvel o parayı bulurlar ve arıtmalarını tamamlarlar, vizyonunu sağlarlar.

Yine, Tekirdağ Büyükşehir, kendi ilimle ilgili sayın yetkililere soruyorum: İleri biyolojik arıtma yapmak için başvuru yapmış olduğunuz projelerin durumu nedir? Marmara Ereğlisi, Şarköy ve diğer ilçelerdeki durum nedir? Bu konuda da yazılı açıklama yaparlarsa sevinirim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz. İ

İlyas Şeker, Kocaeli Milletvekilimiz, buyurun.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Sunumu yapan Bursa, Tekirdağ, Çanakkale, Yalova Belediyelerimizin yetkililerine teşekkür ediyorum verdikleri bilgilerden dolayı da.

Bursa arıtma tesislerinin yapımıyla ilgili Bakanlıktan izin alıyoruz ama Kültür Bakanlığı izin almıyor, bir bakanlıktan daha bahsettiler, bunu bir açıklarsalar memnun olurum yani nedir konu, yazılı olarak tabii.

Aslında çalışan, proje üreten belediyelere Hükümetin destek verdiğini de buradaki sunumlardan anlıyoruz. Tekirdağ Belediyemizin yetkilisi yapmış olduğumuz arıtmayla ilgili “İller Bankasında kredi bağlantısını kurduk, krediyi aldık.” dedi. Demek ki proje üretince Hükümet de destek veriyor.

Yine, az önce İlhami Bey'in söylediği gibi Yalova'da tersaneler gerçekten çok önemli, aslında oranın bir yetkilisini de Komisyon olarak dinlememiz lazım. Yine, böyle Yalova'daki tersaneler gibi işte özellikle Çanakkale, Yalova; buna benzer böyle sahilde ciddi anlamda kirlilik oluşturan ilçeler ve ona bağlı sanayiler varsa o en azından o ilçe belediye başkanlarıyla veya da ilgililerle görüşmek lazım.

Bir de Sayın Başkanım, arkadaşların hiçbirisinin sunumunun son bölümünde öneri yok yani bence bu belediyelerimiz özellikle çevreyle ilgili, Çevre Kanunu'yla ilgili, buradaki çalışmalarınızla ilgili karşınıza... Para isteyebilirsiniz, ayrı bir konu, parayı her zaman isteyin ama paranın dışında da sizin çalışmalarınıza engel olan problemler, sıkıntılar varsa, yasal düzenleme önerileriniz varsa bence onları da yazılı olarak aktarırsanız bunlar raporda değerlendirilir, ona göre belki yasal düzenleme yapmak gerekebilir. Önemli olduğunu düşünüyorum, bu konuda çalışma yapıp gönderirseniz memnun olurum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Hayrettin Nuhoğlu, İstanbul Milletvekilimiz, buyurun.

HAYRETTİN NUHOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Benim birinci sorum Bursa'ya ama müsilağa ilgili değil. 7 belediyenin 6'sı bize sunumlarını yazılı, basılı olarak sundu, Bursa Belediyesi ise sunuma başladıktan sonra Müsilaj Komisyonuna yanındaki Sayın Emecan'a bilgi verirken ben de şahit oldum, açtım, oraya gönderilmiş, inceleme imkânı kalmadı. Bursa Belediyesi bu Komisyonun çalışmalarını ciddiye almıyor mu, önemsemiyor mu ki böyle bir sunum yapmadı, ben bunun cevabını istiyorum. Acaba yetiştiremedi, başaramadı mı, böyle bir şeyi sağlayamadı mı, o da bir ihtimal dâhilindedir.

İkinci sorum Çanakkale'yle ilgili. Çanakkale köprü inşaatı vesilesiyle Marmara Denizi'nin tümünde bir etkilenme olduğu iddia edildi. Bu konuda Çanakkale Belediyesinin bir araştırması oldu mu, olduysa nasıl bir sonuçla karşılaştılar?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Emine Gülizar Emecan, İstanbul Milletvekilimiz, buyurun.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) - Aslında sorudan ziyade ben son olarak bir tespiti kayıtlara geçmesi açısından söylemek istiyorum.

Öncelikle Bursa, Tekirdağ, Yalova ve Çanakkale Belediyelerimize sunumlarından dolayı teşekkür ediyorum yani hızlı sunumdan anlayabildiğimiz kadarıyla. Çok detaylı çünkü üzerinde duramadık açıkçası, daha detaylı durulsa daha soru da çıkarabilirdik belki ancak şu andaki mevcut durumdan, ileriye dönük projelerinden bahsettiler yapılması gereken atık su tespitleriyle ilgili ve tüm belediyelerin vurguladığı şey aslında kaynak problemiyle ilgili. O nedenle bu kaynak probleminin çözülmesi gerektiği yani buradan çıkan sonuç büyükşehir belediyelerinin kendi öz kaynaklarıyla yapamayacakları bu işleri ve mutlaka İller Bankasından desteğe ihtiyaçları olduğu. Bunun ciddi şekilde planlanması gerekiyor. Belki bu ihtiyaçlarının tam olarak ne olduğunu biraz daha detaylı olarak Komisyonumuza iletebilirler Başkanım bütün belediyelerimiz ne kadar nasıl bir desteğe ihtiyaçları olduğunu.

Ben onun dışında açıkçası soru sormayacağım yani Bursa Büyükşehir Belediyesinin de yine aynen, aynı atıfta bulunmak istiyorum Mustafa Sarı'nın sunumundan. Özellikle Gemlik Körfezi'nde çok ciddi bir besin elementi sorunu yaşadığı görülüyor. O nedenle özellikle bu Balıkesir, Bursa ve Kocaeli Belediyelerimizin bu sorunlarının çözülebilmesi için de sadece arıtma sistemleriyle ilgili değil, diğer alanlarda da neler yapılması gerektiğinin üzerinde durulması gerekiyor gördüğüm kadarıyla.

Bir tespitim de biraz siyasi bir tespit olacak ama Bursa Büyükşehir Belediyemizin sunumundan anladığım kadarıyla iktidar partisine mensup belediye olunca sanki biraz kredi bulma, kaynak bulma biraz daha kolaylaşıyor. Bu anlamda belediyeler arasında daha eşit ve adil olunması gerektiğini tekrar kayıtlara düşmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Son olarak Sayın Zafer Işık, Bursa Milletvekilimiz...

ZAFER IŞIK (Bursa) - Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Ben de özellikle Yalova bölgesindeki tersanelere atıfta bulunmak istiyorum. Diğer konuşmacıların söylediği gibi tersaneler çok önemli ve riskli bölgeler, yeni yapım gemilerde çok risk olmasa da biz biliyoruz ki Yalova’da tamirat ve tadilat yapan gemiler de var. Bu gemilerin sökülmesi, saç değişiklikleri, özellikle “chemical” tankerlerin de orada tamir ve bakımlarının yapıldığını biliyoruz. Bunlar için de çevresel önlemlerin alınmasının şart olduğunu söylüyorum.

Ayrıca Bursa Büyükşehir Belediyesini de buradan tebrik ediyorum. Kendileri sunumlarını aynı zamanda dijital ortamda bize gönderdikleri için ne kadar çevreci bir belediye olduklarını da burada bize göstermiş oldular.

Netice itibarıyla yine Bursa’dan bahsetmek gerekirse; Mudanya, Gemlik ki Mudanya ve Gemlik Belediyesi Cumhuriyet Halk Partili belediyelerdir. Bu müsilaş sorunu esnasında Büyükşehirle beraber organize olarak müsilaşın denizden temizlenmesi için 3 belediye yani Büyükşehir Belediyesi, Gemlik Belediyesi ve Mudanya Belediyesi ciddi bir saha çalışması yaptı. Kendilerini buradan tebrik ediyorum.

Bursa’da yapılan ileri biyolojik arıtma tesisleri, son yapılan ileri arıtma biyolojik tesisleri 2018 yılında hizmete açıldığı için, o dönemde de İstanbul Belediyesi de AK PARTİ’de olduğu için, Bursa Büyükşehir Belediyesi de o zaman ve hâlâ da AK PARTİ’de olduğu için bu yatırımların adil dağıtılmadığı noktasındaki görüşünüze de Sayın Emecan katılmıyorum. Çünkü bu ileri arıtma tesisleri Bursa’da 2018 yılı itibarıyla hizmete açıldı. Hâlihazırda Bursa Büyükşehir Belediyesi ve BUSKİ yeni yatırımlar yapmak için kaynak arayışı içindedirler.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Müzeyyen Şevkin Adana Milletvekilimiz, buyurun.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Ben de Bursa, Tekirdağ, Yalova ve Çanakkale Belediyelerine sunumları için teşekkür ediyorum.

Aldığım notlara baktığımda Bursa Belediyesinin yüzde 88 ileri biyolojik arıtma yaptığını, yine benzer şekilde Yalova’nın yüzde 75 ileri biyolojik arıtma yaptığını, yüzde 100 evsel atık olduğunu falan görüyoruz. Hani Susurluk en çok kirlenici unsurlardan biri olarak görünüyor, o zaman neden bu müsilaş sorunu oluştu diye bir soru sormak istiyorum yani bu kadar ileri arıtmalar varsa neden ötürü bu kadar müsilaş oluşuyor?

Bu arada Çanakkale Belediyesini de kutlamak istiyorum yüzde 71,5; Avrupa Birliğinden finansal hibe alarak, kalanını da İller Bankasından destek alarak bir katı atık arıtmayı ve enerjisini de kendisi ürettiği ve sürdürülebilir bir katı atık yönetimi yürüttüğü için bence diğer belediyelere de örnek olmalı diye düşünüyorum.

“Sanayiyle ilgili denetim hakkı istedik.” dedi Bursa Belediyesi yetkilisi, daha fazla sorumluluk ve yük istediğini ifade etti. Yine atık su arıtma projesinin de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve İller Bankasından denetlendiğini, kendilerinin Turizm Bakanlığına... Evet, bunu söylediler hani mevcut Hükümetin merkezileşmekten çok yerelleşmesi gerektiğine dair ben de hemfikir olduğumu buradan ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki çok teşekkür ediyoruz.

Yalova Belediye Başkan Yardımcımızın söz talebi var ama biz yazılı alacağız bütün cevapları.

Peki, iki cümleyle buyurun.

YALOVA BELEDİYE BAŞKAN YARDIMCISI FATİH ŞAHİN – Çok değerli milletvekillerimiz, ben hem sabrınızı daha fazla zorlamamak için -malum toplantının sonuna geldik değerli Milletvekilim- hem de yetki gasbı yapmamak için... Değerli Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanımızın 2014 yılında büyükşehir oldu, onun nimetlerinden bahsetmesine mütevellit hem Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanımızın sanayiler, organize sanayiler kendi içinde bir belediye gibi yetki, vesaire, işlev türünde... Yalova diğer 51 ilin içinde yer aldığı için, tersaneler Yalova'nın Altınova ilçesine bağlı olduğu için bilerek bilhassa girmedim. Bu süreçte tam emin olmamakla birlikte müsilaıdan kaynaklı da olabilir, yetki alanımızda değil, 2 tersanenin cezalandırıldığını, hatta kapatıldığını iyi biliyorum. O kısma bilerek girmedim Sayın Vekilim.

BAŞKAN MUSTAFA DEMİR – Peki teşekkür ediyoruz.

Değerli arkadaşlar, başta sunum yapan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığımıza, Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanlığımıza, Bursa, Balıkesir, Tekirdağ Büyükşehir Belediye Başkanlarımıza ve temsilcilerine, Yalova ve Çanakkale İl Başkanlarımızın temsilcilerine çok teşekkür ediyoruz.

Bugün bu toplantımız bizim 6'ncı toplantımız. Fevkalade faydalandığımızı düşünüyorum, onu söyleyeyim. Çünkü yerel yönetimler bizim için son derece önemli paydaşlarımız, çözüm ortaklarımız. Biz ne yaparsak yapalım merkezi hükümet olsun, merkezi idare olsun yerel yönetimlerle iş birliği olmadığı müddetçe çevre sorunlarıyla mücadele edilemeyeceğini düşünüyoruz. Ben bu değerli fikirlerini, düşüncelerini, yaptıklarını bizimle paylaştıkları için tüm Komisyon üyesi arkadaşlarımız adına teşekkür ediyorum. Sağ olun, var olun.

Kapanma Saati : 19.56

